

Tilburg University

Slachtoffers van misdrijven door intimi, kennissen of vreemden

ten Boom, Annemarie

Publication date:
2016

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):

ten Boom, A. (2016). *Slachtoffers van misdrijven door intimi, kennissen of vreemden: Verschillen in context, ervaringen en behoeften met betrekking tot justitie*. [Tilburg University]. Ridderprint BV.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

**SLACHTOFFERS VAN
MISDRIJVEN DOOR
INTIMI, KENNISSEN
OF VREEMDEN**

*Verschillen in
context, ervaringen
en behoeften met
betrekking tot justitie*

Annemarie ten Boom

**Slachtoffers van misdrijven door intimi, kennissen
of vreemden.**

**Verschillen in context, ervaringen en behoeften
met betrekking tot justitie.**

Annemarie ten Boom

ISBN 978-94-6299-452-2

Omslag ontwerp James Jardine, www.jardinemedia.com

Fotografie omslag Heidi Nijboer

Printed by: Ridderprint BV – www.ridderprint.nl

Layout: Ridderprint BV – www.ridderprint.nl

© Annemarie ten Boom, 2016

Slachtoffers van misdrijven door intimi, kennissen of vreemden.

**Verschillen in context, ervaringen en behoeften
met betrekking tot justitie.**

Proefschrift

ter verkrijging van de graad van doctor
aan Tilburg University
op gezag van de rector magnificus,
prof. dr. E.H.L. Aarts,
in het openbaar te verdedigen ten overstaan van een
door het college voor promoties aangewezen commissie
in de aula van de Universiteit

op vrijdag 25 november 2016 om 14.00 uur

door

Annemarie ten Boom
geboren op 31 mei 1968 te Amsterdam

Promotores:

Prof. mr. M.S. Groenhuijsen

Prof. dr. A. Pemberton

Overige leden van de Promotiecommissie:

Prof. I. Aertsen

Prof. dr. C.R.J.J. Rijken

Dr. R.S.B. Kool

VOORWOORD

Dit is het proefschrift van een relatieve laatbloeier. Mijn schoolcarrière begon op de HAVO, waarna ik via het Hoger Beroepsonderwijs de universiteit bereikte. Na mijn afstuderen in 1993 had ik graag aio willen worden. Ik had de smaak van het studeren inmiddels te pakken. Maar ik vond geen plaats. Er kwamen gelukkig wel andere mooie banen op mijn pad. Ook volgden een man die bij me paste en een zonnige dochter. Promoveren was iets geworden dat ik eigenlijk wel had gewild, maar er niet meer van zou komen.

Het idee dat ik alsnog een proefschrift kon gaan schrijven, werd op een zaterdagochtend in december 2011 van een wilde gedachte een serieus plan zodra ik het, nog in bed, uitsprak tegen Vincent. Cloé was toen zes en had steeds vaker eigen afspraken. Er was ruimte in mijn hoofd en agenda. Ik had behoefte aan inhoudelijke verdieping en wilde niet stil staan. Vincent reageerde positief ("maar doe het wel efficiënt" voegde hij eraan toe). We spraken af dat ik er op de woensdagen en zondagen aan zou werken.

Dit proefschrift is het resultaat van alle energie die sinds die ochtend is vrijgekomen. Het bleef niet bij de woensdag en de zondag, al gauw ging vrijwel elk vrij uurtje erin. Voor het schrijven van dit boek was dan ook niet alleen een flinke dosis inspiratie en wat discipline nodig, maar ook de bereidheid om de mensen die mij het meest na staan tot op zekere hoogte te verwaarlozen. Vincent en Cloé bedank ik daarom uit de grond van mijn hart als eerste. Voor alle uurtjes die ze mij thuis met rust hebben gelaten en voor het ondergaan van mijn mentale afwezigheid. Vincent hield naast zijn werk ons huishouden grotendeels draaiende (ik vond dat soort zaken: totaal irrelevant). 's Avonds voegde ik me pas om tien uur voor het nieuws even bij hem. Op moeilijke momenten luisterde en adviseerde hij. Lieve Vincent, dank je wel voor dit grote cadeau. Ik hoop dat het efficiënt genoeg was? Prachtige Cloé, ik wens je toe dat jij in de toekomst van je geliefden evenveel ruimte zult krijgen om je inspiratie te volgen.

Mijn promotoren Marc Groenhuijsen en Antony Pemberton van INTERVICT wil ik op de tweede plaats zeer bedanken. Zij droegen er vanaf de eerste dag dat ik bij hen aan tafel zat aan bij dat mijn *flow* lang genoeg duurde om dit proefschrift helemaal af te maken. Hun enorme overzicht van de literatuur, interesse in het onderwerp, de vrijheid die ze mij hebben gelaten en hun persoonlijke hartelijkheid hebben er substantieel aan bijgedragen dat het schrijven van dit proefschrift voor mij grotendeels een heerlijke tijd is geweest. Marc, jij was bovendien vanaf het begin duidelijk over wat er van me verwacht werd. Dat was van niet te onderschatten waarde. Antony, jij daagde me uit om de lat nog wat hoger te leggen. Dat heeft zich ook uitbetaald. Heren, dank jullie wel. We zullen elkaar vast in het werk blijven ontmoeten. Tilburg University en INTERVICT bedank ik verder voor de toegang op afstand tot alle bibliotheekdiensten: dat was luxe en eigenlijk ook onmisbaar.

Ook anderen hebben inhoudelijk bijgedragen aan dit proefschrift. Peter van der Velden (INTERVICT) nam de tijd om, bij een Bossche Bol, met mij te praten over een conceptversie van hoofdstuk 3 en meer. Heike Goudriaan (CBS) reageerde op een eerdere versie van hoofdstuk 4 en deelde ook op andere fronten haar kennis en ervaring, als het moest hoogzwanger. José Mulder (ecbo) gaf waardevolle feedback op de secundaire analyse in conceptvorm. Edwin Martens (Statisticor) adviseerde over de regressieanalyses en verantwoording. Dank jullie wel Peter, Heike, José en Edwin – het boek is er absoluut beter van geworden.

Het WODC, in het bijzonder Frans Leeuw en Annelies Daalder, wil ik vooral erg bedanken voor de werkomgeving waarin ik mij uitgedaagd en gestimuleerd heb gevoeld om te gaan promoveren. Maar ook voor de mogelijkheid om de slachtoffermonitor data te gebruiken voor mijn onderzoek, het studieverlof en de opfriscursussen statistiek en SPSS – hierdoor werd dit project voor mij veel beter haalbaar. Annelies, in het bijzonder dank voor jouw steun en de mogelijkheden die jij al zoveel jaren helpt scheppen. Fijn dat je naast me wilt staan bij mijn promotie.

Ook bedank ik op deze plaats mijn naaste, zeer dierbare EWB-collega's die interesse toonden, enthousiast waren en me steunden. En alle andere WODC-ers die even hielpen, meedachten of geïnteresseerd waren. Dank allemaal!

Heel veel dank gaat uit naar de vriendin die al sinds mijn 15^e naast me staat. Mijn geestelijke zus Myriam Kaptein leefde niet alleen volop mee tijdens onze etentjes, maar becommentarieerde ook de laatste versie van dit boek nog even opgewekt als de eerste halfbakken hoofdstukken. Een grondige eindredactie, gouden adviezen onderweg en de (terugkerende) suggestie om me niet druk te maken over een paar maanden: ik had er niets van willen missen. Zus, wat klopte het enorm dat je op die verschillende manieren betrokken was. Ik prijs me rijk met je en vanzelfsprekend sta je bij mijn promotie naast me.

In de afdeling trouwe vriendinnen verdient ook Heidi Nijboer een eervolle vermelding. Voor haar enthousiasme, steun en almaar blijvende belangstelling voor de grote én kleine dingen die bij het schrijven van een proefschrift komen kijken. Heidi, dank je wel dat je er bent en natuurlijk voor de fotografie voor de omslag van dit boek!

Dank gaat verder uit naar degenen die bereid waren mij uitgebreid over hun werk met betrekking tot slachtoffers van misdrijven te vertellen. Dat hielp, samen met het bezoeken van strafzittingen, bij het verkennen van de praktische relevantie van mijn onderzoek. Dank in het bijzonder aan Doef van Kempen (advocaat in Amsterdam), Janet ten Hoope en Marleen van Fessem (beiden werkzaam bij het Openbaar Ministerie).

De afgelopen jaren zijn nog andere mensen voor mij van betekenis geweest. Het zijn er teveel om iedereen bij naam te noemen. Ze droegen bij door mee te leven, interesse te tonen, zelf een boek te schrijven, kennis te delen, een kritische vraag te stellen, op een publicatie te wijzen, me een boek te lenen, als koerier uit Tilburg op te

treden. En door over eigen (slachtoffer- of andere) ervaringen te vertellen, me onder woorden te laten brengen wat mijn bevindingen waren en te reflecteren op het proces dat ik doormaakte. Vriendinnen, vrienden, broers, sportmaatjes, (schoon)familieleden, collega's, buurtgenoten, INTERVICTers, redactieleden van het Tijdschrift voor Veiligheid, intervisiedames en zakelijke relaties – op sommigen van jullie is meer dan één label van toepassing – dank jullie wel. Ik ga graag weer veel vaker met jullie borrelen, uit eten, tennissen, naar de film 'en alles'.

Dank tot slot aan mijn ouders voor hun interesse, voorbeeld en de steun die er zoals altijd was. Pa en ma, ik geniet ervan dat jullie getuige zijn van de afronding van dit proefschrift.

Utrecht, zomer 2016

Annemarie ten Boom

INHOUDSOPGAVE

Afkortingen	13
Hoofdstuk 1 Inleiding en opzet	15
1.1 Inleiding	16
1.2 Probleemstelling	18
1.3 Opzet	20
1.3.1 Het literatuuronderzoek	20
1.3.2 Het empirisch onderzoek	24
1.4 Centrale begrippen	26
1.4.1 Relationele afstand en slachtoffer-dader relatie	26
1.4.2 Andere centrale begrippen en afbakening	28
1.5 Leeswijzer	29
Hoofdstuk 2 Delicten op verschillende relationele afstand	31
2.1 Inleiding	34
2.2 Predatory versus geschil-gerelateerde criminaliteit	34
2.2.1 Predatory criminaliteit	34
2.2.2 Geschil-gerelateerde criminaliteit	36
2.2.3 Geen absoluut onderscheid	39
2.3 Empirische verschillen in frequentie, locatie en ernst delict	40
2.4 Sekse van de slachtoffers	41
2.5 Samenvatting	43
Hoofdstuk 3 Nadere verkenning van de slachtofferervaring en psychische impact	47
3.1 Inleiding	48
3.2 Verschillen in de slachtofferervaring	49
3.2.1 Inleiding	49
3.2.2 Objectieve ernst van het delict	49
3.2.3 Subjectieve delict factoren	50
3.2.4 Zelfverwijt	53
3.2.5 Boosheid	53
3.2.6 Bijkomende (andere) levensstress	54
3.2.7 Sociale steun en reacties	54
3.2.8 Reflectie	55

3.3 Verkenning acute en posttraumatische stress symptomen	56
3.3.1 Overwegingen en afbakening	56
3.3.2 Aanpak	58
3.3.3 Beschrijving studies	60
3.3.4 Resultaten	66
3.4 Conclusie en reflectie	69
Hoofdstuk 4 Aangiftegedrag	73
4.1 Inleiding	74
4.2 Labelen van het gebeurde als delict	75
4.3 Aangifte doen van delicten gepleegd door bekenden	76
4.3.1 Belemmerende factoren	76
4.3.2 Bevorderende factoren	80
4.3.3 De factoren in samenspel	81
4.4 Reflectie en hypothesevorming	82
4.5 Empirische review	83
4.5.1 Overwegingen en afbakening	83
4.5.2 Aanpak	86
4.5.3 Beschrijving studies	89
4.5.4 Resultaten	96
4.6 Conclusie en reflectie	100
Hoofdstuk 5 Behoeften met betrekking tot de justitiële reactie	105
5.1 Inleiding	106
5.2 Sociologisch perspectief: de stijl van de reactie	106
5.3 Psychologisch perspectief	109
5.3.1 De stijl van de reactie	110
5.3.2 Proces aspecten van de reactie	112
5.4 Empirisch onderzoek naar slachtoffer-dader relatie en ervaringen met justitie	115
5.5 Conclusie en hypothesen	118
Hoofdstuk 6 Verantwoording secundaire analyse	123
6.1 Inleiding	124
6.2 De gebruikte dataset	125
6.3 Operationalisering afhankelijke variabelen en verkenning van de data	127
6.3.1 Overzicht	127
6.3.2 Meldingsredenen	130

6.3.3 Het belang van aspecten van de reactie van justitie	131
6.3.4 Het gebruik van slachtoffergerichte voorzieningen	137
6.3.5 Het oordeel over ervaringen met justitie	139
6.4 Operationalisering onafhankelijke variabelen	142
6.4.1 Centrale onafhankelijke variabelen	142
6.4.2 Controlevariabelen	143
6.5 Aanpak van de analyses	147
6.5.1 Aanpak op hoofdlijn	147
6.5.2 Stap 1: Bivariate toetsing samenhang centrale onafhankelijke en afhankelijke variabelen	148
6.5.3 Stap 2: Bivariate toetsing samenhang controlevariabelen en afhankelijke variabelen	149
6.5.4 Stap 3: Multivariate analyses	149
6.6 Beschrijving van de slachtoffers in dit onderzoek	151
Hoofdstuk 7 Resultaten secundaire analyse	157
7.1 Inleiding	158
7.2 Meldingsredenen	158
7.3 Belang aspecten justitiële reactie	162
7.4 (Gewenst) gebruik voorzieningen	166
7.5 Oordeel over aspecten justitiële reactie	170
7.6 Overzicht van bevindingen	174
7.7 Beperkingen van de secundaire analyse	177
Hoofdstuk 8 Conclusie en reflectie	181
8.1 Inleiding	182
8.2 Onderzoeksvraag 1: In hoeverre hangt de slachtofferervaring samen met de relatie van het slachtoffer met de dader?	183
8.3 Onderzoeksvraag 2: In hoeverre hangen aangiftgedrag en –redenen samen met de relatie van het slachtoffer met de dader?	185
8.4 Onderzoeksvraag 3: In hoeverre hangt de slachtofferervaring samen met behoeften met betrekking tot de justitiële reactie, gelet op zowel uitkomst als proces?	187
8.5 Onderzoeksvraag 4: In hoeverre hangt het oordeel over de justitiële reactie samen met de relatie met de dader?	191
8.6 Reflectie	192
8.6.1 Het concept relationele afstand in relatie tot de behoeften van slachtoffers met betrekking tot justitie	192

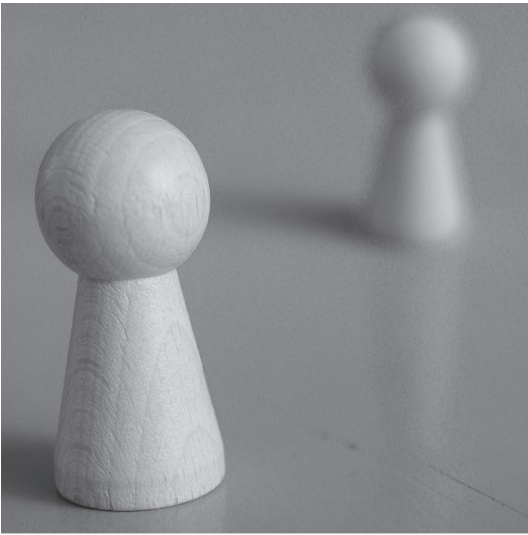
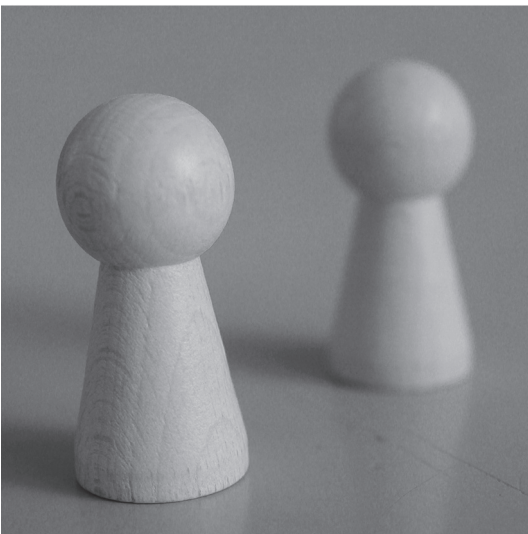
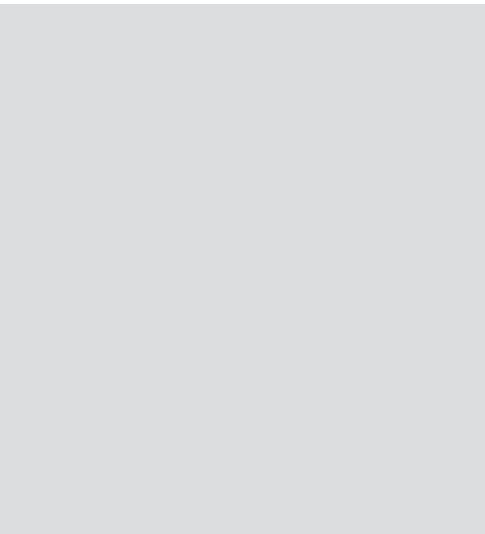
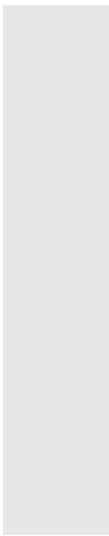
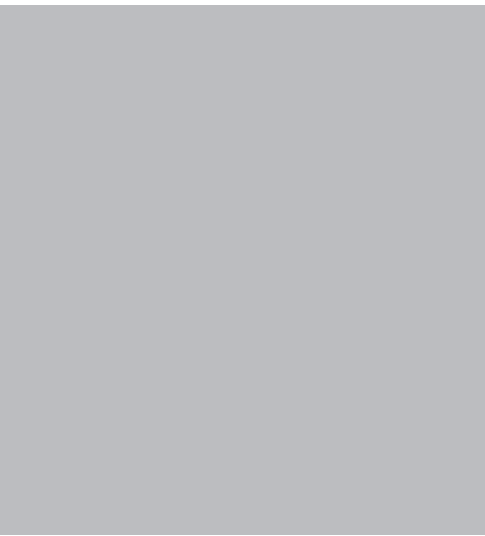
8.6.2 De groep slachtoffers van niet-intieme bekenden	194
8.6.3 Nader onderzoek	196
8.6.4 Het justitiële slachtofferbeleid	198
8.6.5 Beperkingen van het onderzoek	200
8.7 Tot slot	201
Referenties	205
Bijlagen:	227
Samenvatting	227
Summary	235
Bijlagen bij hoofdstuk 6	243
Bijlagen bij hoofdstuk 7	315
Curriculum Vitae en publicaties	323

AFKORTINGEN

ANOVA	Analysis of Variance toets
ASD	Acute Stress Stoornis
BCS	British Crime Survey
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
DSM	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
FET	Fisher's exact toets
FRA	European Union Agency for Fundamental Rights
IES	Impact of Event Scale
KW	Kruskall Wallis toets
MW	Mann Whitney toets
NCVS	National Crime Victimization Survey
NVAW	National Violence Against Women onderzoek
OM	Openbaar Ministerie
OO	misdrijven tegen openbare orde en gezag
OR	odds ratio
ovj	officier van justitie
PLUM	Polytomous Universal Models
PTSD	posttraumatic stress disorder
PTSS	posttraumatische stress stoornis
SCL	Symptom Checklist
SHN	Slachtofferhulp Nederland
SD	standaarddeviatie
SSV	schriftelijke slachtofferverklaring
WODC	Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum

HOOFDSTUK 1

Inleiding en opzet

1.1 INLEIDING

Een substantieel deel van alle misdrijven wordt gepleegd door bekenden van het slachtoffer (Catalano, 2010; CBS, 2015; van Dijk, van Kesteren & Smit, 2007; Flatley, Kershaw, Smith, Chaplin & Moon, 2010; Truman & Langton, 2015; Wittebrood, 2006). In Nederland kent bij geweldsdelicten 54 tot 62% van de slachtoffers naar eigen zeggen de dader. Bij vernielingen is dat 6 tot 14% en bij vermogensdelicten loopt het aandeel bekende daders op van 2% bij fietsendiefstal tot 40% bij overige diefstal (Wittebrood, 2006). Deze verdachten of daders kunnen heel goede bekenden zijn, zoals (ex)geliefden, familieleden en voormalige vrienden maar bijvoorbeeld ook collega's, vage kennissen, cliënten of buurtgenoten. Willen de slachtoffers van bekende daders¹ hetzelfde van justitie als slachtoffers van delicten die zijn gepleegd door vreemden? Daarover gaat dit proefschrift.

In onderzoek naar de behoeften en ervaringen met betrekking tot justitie van slachtoffers wordt maar beperkt onderscheid gemaakt naar slachtoffer-dader relatie (uitzonderingen zijn Davis & Smith, 1981; Erez & Tontodonato, 1992; Felson & Paré, 2008). Als dat wel gebeurt, wordt de slachtoffer-dader relatie doorgaans in 'bekend versus onbekend' uiteengelegd (Felson & Paré, 2008, vormen een uitzondering: zij onderscheiden partners, andere familie, andere bekenden en vreemden). Slachtoffers van intieme en niet-intieme bekenden worden in die gevallen als één groep bekenden gezien. Maar in het verlengde van de wetenschap dat de totale groep slachtoffers van misdrijven geenszins uniform is (zie bijv. Pemberton, 2010), kan ook bij de groep slachtoffers van bekende daders niet van uniformiteit worden uitgegaan. Het kan gaan om situaties waarin sprake is van afhankelijkheid en loyaliteitsbanden en om situaties waarin dat geheel niet speelt. Het kan gaan om een gewelds- of vermogensdelict als eenmalige gebeurtenis, om delicten die herhaaldelijk plaatsvinden of de dreiging daarvan inhouden, tot aan ernstige vormen van huiselijk geweld, belaging en mensenhandel (zie resp. Lünemann en Bruinsma, 2005; Meloy, 1998; Verhoeven, van Gestel en de Jong, 2011). Dit zijn zeer uiteenlopende situaties, maar over de vraag in welke mate ook de behoeften en ervaringen van de slachtoffers met betrekking tot justitie verschillen, is weinig bekend. Vrouwelijke slachtoffers van (ex)partnergeweld gepleegd door mannen vormen een groep slachtoffers van bekende daders die relatief veel onderzocht is als het gaat om hun behoeften en ervaringen met betrekking tot justitie (zie bijv. Bell, Perez, Goodman & Dutton, 2011; Erez & Belknap, 1998; Hare, 2006). Echter, in dergelijk onderzoek vindt doorgaans geen vergelijking plaats met slachtoffers van geweld door andere, niet-intieme bekenden of vreemden (zie voor uitzonderingen Byrne, Kilpatrick, Howley & Beatty, 1999; Laxminarayan, 2013), of met mannelijke slachtoffers van huiselijk geweld (zie ook Felson, 2010). De eventuele effecten van slachtoffer-dader relatie en sekse kunnen in die studies dan ook niet worden

---

1 Daders kunnen in de strikt juridische betekenis ook verdachten zijn. Zie nader in 1.4.2.

gescheiden, waardoor ‘geweld tegen vrouwen’ en ‘huiselijk geweld’ of ‘partnergeweld’ samen lijken te vallen. Ook verschijnselen als partnergeweld door vrouwen tegen mannen (zie bijv. Barber, 2008; Drijber, Reijnders & Ceelen, 2013) en in homoseksuele en lesbische relaties (zie bijv. Waldner-Haugrud, Vaden Gratch & Magruder, 1997) blijven zo overigens buiten beeld.

Er is als gevolg daarvan enerzijds kennis over behoeften en ervaringen van vrouwelijke slachtoffers van geweld door vooral ‘intieme daders’ en anderzijds over een meer algemene groep van ‘criminaliteit slachtoffers’ waarbij de slachtoffer-dader relatie in het midden blijft dan wel zeer globaal wordt getypeerd. In beide onderzoeksdomeinen gaat de aandacht voorts naar slachtoffers van geweldsdelicten en niet of nauwelijks naar slachtoffers van vermogenscriminaliteit. Dit laat veel onbekend: denk aan de behoeften en ervaringen van slachtoffers van vermogensdelicten door (al dan niet-intieme) bekenden, mannelijke slachtoffers van geweld door intieme bekenden, slachtoffers van diverse delicten gepleegd door niet-intieme bekenden. Wat zijn de verschillen en overeenkomsten in wat zij van justitie willen of nodig hebben om te ervaren dat hun recht wordt gedaan? Dit onderzoek vult de stand van de wetenschappelijke kennis op dit punt aan.

Het strafrechtssysteem draait primair om de strafzaak tegen de verdachte. Het gaat in het strafrecht om waarheidsvinding, het vaststellen van schuld en een daarbij passende straf (Groenhuijsen, 2008). Dit systeem biedt, ongeacht de context en kenmerken van het delict, beperkt ruimte aan het slachtoffer. Door de overheid wordt al langere tijd gewerkt aan een versterking van de positie van slachtoffers in het strafrecht (zie bijv. Groenhuijsen, 1988; Groenhuijsen, 2008; Kool & Moerings, 2001; Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2014). Behoeften van slachtoffers staan in de visie op het slachtofferbeleid van het kabinet Rutte II, ‘Recht doen aan slachtoffers’, naar eigen zeggen centraal.² “Waar behoeften van slachtoffers en de verantwoordelijkheid van de overheid elkaar raken begint het slachtofferbeleid. De verantwoordelijkheid van de overheid voor slachtoffers en hun naasten is groter naarmate de ernst van het delict en de ernst van de gevolgen groter zijn. Dit uit zich onder meer in specifieke aandacht, bijvoorbeeld in de vorm van meer maatwerk, voor slachtoffers van specifieke delicten, zoals nabestaanden van levensdelicten, (jonge) slachtoffers van seksueel misbruik, slachtoffers van geweld in huiselijke kring en slachtoffers van mensenhandel.” (Visiedocument ‘Recht doen aan slachtoffers’, p.2). Deze specifieke delicten worden in belangrijke mate door bekenden van het slachtoffer gepleegd. Onderhavig onderzoek heeft derhalve naast wetenschappelijke waarde ook relevantie voor het Nederlandse justitiële slachtofferbeleid.

2 Visiedocument ‘Recht doen aan slachtoffers’. Kamerstukken II 2012/13, 33552, 2. Zie recenter ook: Implementatie van richtlijn 2012/29/EU van het Europees parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ (PbEU 2012, L 315). Memorie van Toelichting. Kamerstukken II 2014/15, 34236, 3.

1.2 PROBLEEMSTELLING

De vraag of en zo ja in welk opzicht de behoeften met betrekking tot justitie van slachtoffers in verschillende slachtoffer-dader relaties verschillen, is niet eerder breed vergelijkend onderzocht. Deze studie maakt hier een begin mee. Ervaringen en behoeften met betrekking tot justitie van slachtoffers in verschillende slachtoffer-dader relaties zullen systematisch met elkaar worden vergeleken. Dit blijft niet beperkt tot geweldsdelicten (zoals bij Felson & Paré, 2008) en evenmin tot vrouwelijke slachtoffers (zoals bij onder meer Bell et al., 2011). Het onderzoek naar de behoeften in verschillende slachtoffer-dader relaties wordt vooraf gegaan door een verkenning van verschillen in de slachtofferervaring, vanuit de veronderstelling dat deze mede van invloed kan zijn op de behoeften. De probleemstelling van het onderzoek luidt derhalve: *in welke opzichten verschilt de slachtofferervaring van slachtoffers van verschillende bekende en vreemde daders en welke gevolgen heeft dat voor de behoeften van die slachtoffers als zij zoeken naar een justitiële reactie?* De probleemstelling is uiteengelegd in vier onderzoeksvragen:

- 1 In hoeverre hangt de slachtofferervaring samen met de relatie van het slachtoffer met de dader?

Met de term slachtofferervaring wordt bedoeld op de kenmerken en context van het delict dat men heeft meegemaakt, de persoonlijke beleving daarvan en de gevolgen voor het slachtoffer. De ervaringen van het slachtoffer met justitie vallen hier niet onder; deze worden apart als zodanig benoemd. Ter beantwoording van onderzoeksvraag 1 wordt ten eerste de context geschetst van het ontstaan van delicten in verschillende slachtoffer-dader relaties. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de begrippen predatory³ en geschil-gerelateerde criminaliteit (zie bijv. Felson, 1993). Onderzocht wordt voorts of er verschillen zijn in de aard, frequentie en ernst van de misdrijven. Verkend wordt ook of en zo ja welke verschillen zich voordoen in de psychische impact op korte en langere termijn. Onderzoeksvraag 1 zal met behulp van literatuuronderzoek worden beantwoord in de hoofdstukken 2 en 3. Deze geven een beeld van wat bekend is over de situatie waarin slachtoffers al dan niet een reactie van justitie kunnen wensen.

- 2 In hoeverre hangen aangiftegedrag en –redenen samen met de relatie van het slachtoffer met de dader?

---

3 Predatory en predation zijn Engelse termen die zich in relatie tot de delicten die ermee worden aangeduid, slecht in het Nederlands laten vertalen. Daarom is ervoor gekozen consequent de Engelse termen te gebruiken. Gedoeld wordt op delicten waarbij met het oog op een 'buit', als een roofvogel, naar een geschikte prooi wordt gezocht, die vervolgens wordt aangevallen, bestolen en/of verkracht. Zie over dit type delicten uitbreider 2.2.1.

Indien het slachtoffer een justitiële reactie wenst, zal hij of zij de politie inschakelen. Zijn er tussen slachtoffers van verschillende bekende en onbekende daders verschillen in aangiftgedrag? In een systematische literatuurstudie wordt in hoofdstuk 4 nagegaan welke groepen, voor zover onderzocht, meer of minder vaak aangifte doen. Ook wordt ingegaan op hun redenen om al dan niet aangifte te doen. Een aantal aangifteredenen wordt in hoofdstuk 7 ook empirisch onderzocht. Deze geven een eerste inzicht in de behoeften die bij het zoeken naar een justitiële reactie een rol spelen.

- 3 In hoeverre hangt de slachtofferervaring samen met behoeften met betrekking tot de justitiële reactie, gelet op zowel uitkomst als proces?

Op basis van rechtssociologische en sociaalpsychologische theorie worden de behoeften met betrekking tot de justitiereactie nader onderzocht. Deze behoeften kunnen zowel uitkomstgericht als procesgericht van aard zijn (zie bijv. Wemmers, van der Leeden & Steensma, 1995). Met een uitkomstgerichte behoefte wordt hier bedoeld op behoeften als vergelding en materiële compensatie. Met procesgerichte behoeften wordt bedoeld op wat men belangrijk vindt in het proces waarin door justitie tot die uitkomst wordt gekomen; denk hierbij aan zaken als informatievoorziening en mogelijkheden om in het strafproces te participeren. Hierop wordt ingegaan in hoofdstuk 5. Dat hoofdstuk sluit af met hypothesen over verwachte verschillen in de behoefte aan een justitiële reactie van slachtoffers in verschillende slachtoffer-dader relaties. Deze hypothesen worden in hoofdstuk 6 en 7 empirisch getoetst. Door middel van een uitgebreide secundaire analyse op een bestaande dataset wordt nagegaan of de verwachte verschillen zich feitelijk voordoen. De dataset betreft een steekproef van slachtoffers in zaken die door de politie naar het Openbaar Ministerie zijn gezonden voor vervolging of afdoening op een andere manier.

- 4 In hoeverre hangt het oordeel over de justitiële reactie samen met de relatie met de dader?

Als verschillen in de slachtofferervaring inzichtelijk zijn gemaakt, evenals de zaken die men (mede) als gevolg daarvan belangrijk vindt met betrekking tot justitie, worden tot slot de ervaringen met het Openbaar Ministerie en de rechter empirisch onderzocht. Hoe beoordelen de verschillende slachtoffers de eigen ervaringen met justitie? Evalueert het slachtoffer van een delict gepleegd door een bekende dader de opgedane ervaringen anders dan het slachtoffer van een delict met een onbekende dader? En zo ja, wat lijkt hiervan de primaire oorzaak te zijn: komt het doordat men andere zaken belangrijk vindt of doordat men feitelijk andere ervaringen heeft opgedaan? Alleen het oordeel over de

door de slachtoffers *gepercipieerde* reactie van het OM en de rechter is hier aan de orde. Dat wil zeggen: dat wat volgens het slachtoffer door deze instanties is ondernomen. Dat laat verschillende zaken buiten beschouwing: bijvoorbeeld of de politie verdachten die hun slachtoffer kenden feitelijk vaker arresteert en veroordeelt en of de hoogte van de opgelegde straf verschilt (zie bijv. Dawson, 2004; Miethe, 1987; Simon, 1996).

1.3 OPZET

Het onderzoek bestaat uit een literatuuronderzoek (hoofdstukken 2 t/m 5) en een empirisch onderzoek (hoofdstukken 6 en 7). De functie van het literatuuronderzoek is tweeledig. Ten eerste is het een onderzoek op zichzelf, ter beantwoording van de onderzoeksvragen 1 en 2. Hierbij worden diverse onderwerpen verkend. Daaronder zijn ook onderwerpen waarop later in het onderzoek *geen* empirische toetsing plaatsvindt, zoals de context en kenmerken van de delicten en de psychische impact ervan in verschillende slachtoffer-dader relaties. Ten tweede voorziet het literatuuronderzoek in een theoretische onderbouwing van het empirisch onderzoek. Welke verwachtingen levert de literatuur op over de samenhang tussen de behoefte aan een justitiële reactie van slachtoffers en hun relatie met de dader? Dit wordt vervolgens empirisch onderzocht. Hiertoe wordt in hoofdstuk 5 een aantal hypothesen opgesteld.

1.3.1 Het literatuuronderzoek

De literatuurstudie in de hoofdstukken 2 tot en met 5 is grotendeels een *configurative review* (Gough, Oliver & Thomas, 2012). Deze review heeft ten doel het exploreren, inventariseren en ordenen van (kennis over) relevante aspecten van en perspectieven op de probleemstelling. Deze exercitie is zowel gericht op het schetsen van theoretische invalshoeken als op het verrijken en confronteren daarvan met bestaande empirische kennis. Inhoudelijke relevantie is leidend bij de selectie en rapportage van literatuur. Wat relevant is kan in dit proces alleen worden begrepen tegen de achtergrond van de theorieën en studies die eerder gevonden zijn; configuratie is niet gericht op het vinden van meer voorbeelden van hetzelfde maar op nieuwe aspecten, tot het moment dat verzadiging wordt bereikt (Gough et al., 2012). In deze configuratieve review zijn geen andere in- en exclusiecriteria gehanteerd dan relevantie. Het betreft kortom in werkwijze en rapportage een meer traditionele review zonder protocol en, derhalve, replicatiemogelijkheid (zie bijv. ook Hemingway & Brereton, 2009). Er worden ter verduidelijking op sommige plaatsen voorbeelden beschreven. Deze zijn behalve uit de wetenschappelijke literatuur

ook afkomstig uit rechterlijke uitspraken die zijn gepubliceerd op rechtspraak.nl en een enkele keer van een online slachtofferforum.⁴

Op twee wezenlijk geachte subthema's binnen de 'configuratie' zijn meer systematische deelreviews uitgevoerd. Studies voor deze deelreviews zijn op meer gestrengde wijze geselecteerd en verwerkt tot thematische samenvattingen (Gough et al., 2012). Deze meer systematische reviews betreffen acute en posttraumatische stress symptomen (paragraaf 3.3) en aangiftegedrag (paragraaf 4.5). In deze reviews zijn meer basiseisen aan de te includeren studies gesteld dan enkel de eis van inhoudelijke relevantie. Dit is gedaan met het oog op de benodigde minimale kwaliteit en de vergelijkbaarheid van eventuele effecten van de slachtoffer-dader relatie. In overzichten zijn de gevonden en afgevallen studies weergegeven. Ook de resultaten en belangrijke kenmerken van geïnccludeerde studies zijn in overzichten weergegeven, wat de controleerbaarheid vergroot. Bij deze reviews is bovendien gestreefd naar volledigheid. In de paragrafen 3.3 en 4.5 worden deze reviews nader verantwoord en gerapporteerd. Overigens mogen deze reviews in termen van de *Campbell Collaboration* geen officiële *systematic reviews* worden genoemd, omdat de inclusie- en codeerbeslissingen niet door ten minste twee onafhankelijk van elkaar opererende onderzoekers zijn genomen.⁵

Literatuursearch

Literatuur is gezocht via het zoekstelsel van Tilburg University, dat gebruik maakt van de centrale index van Worldcat. Worldcat is een stelsel waarmee wereldwijd in bibliotheken wetenschappelijke literatuur kan worden gezocht. De Worldcat index omvat zeer veel collecties, waaronder Criminal Justice Abstracts, EBSCO Sociological Collection, Elsevier Science, Humanities Index, ISI Web of Science, Ingenta, JSTOR collecties, MEDLINE, NCJRS Abstracts Database, PsycINFO, Psychology & Behavioral Sciences Collection, PsycARTICLES, PubMed, SAGE Journals, Social Sciences Abstracts, SpringerLink, Taylor & Francis en Wiley Online Library.⁶ Niet alleen Engelstalige maar ook (onder meer) Nederlandstalige wetenschappelijke publicaties worden gevonden indien men in Worldcat met Engelse zoektermen zoekt.

De volgende zoektermen zijn bij aanvang van het onderzoek, in 2012, gebruikt (als trefwoord en als titelwoord): *victim-offender relationship*; *offender/perpetrator/assailant* in combinatie met: *stranger, known, non-stranger, acquaintance*. Ten behoeve van hoofdstuk 3 is extra gezocht op de termen *traumatic stress, ptsd* en *mental health*. Ten behoeve van hoofdstuk 4 is extra gezocht op de termen *reporting crime, calling the police*. De aldus gevonden literatuur vormde het beginpunt van een snowball search naar

4 www.slachtofferhulp.nl/forum

5 Zie http://www.campbellcollaboration.org/what_is_a_systematic_review (geraadpleegd op 27 november 2015).

6 Zie <http://www.oclc.org/nl-NL/worldcat-local/overview/content/dblist.html> voor een compleet overzicht van de collecties in de centrale index (geraadpleegd op 7 september 2015).

relevante literatuur (zie bijv. Gough et al, 2012; Greenhalgh & Peacock, 2005). Naast de beschreven aanvangssearch en snowball search is literatuur gevonden door persoonlijke attenderingen van kennissen en toevallige vondsten (zie ook Greenhalgh & Peacock, 2005). Ook zogenaamde 'grijze literatuur' (niet peer-reviewed rapporten) is benut. Er is niet bijgehouden welke literatuur op welke wijze is gevonden.

Relevante studies in de Nederlandse en Engelse taal zijn verwerkt. Theoretisch relevant geachte literatuur is ongeacht het verschijningsjaar verwerkt. Wat betreft empirische literatuur is teruggezocht tot januari 1984, waardoor circa 30 jaar wordt beslagen (de enige uitzondering hierop wordt toegelicht in 4.5). In het voorjaar van 2014 werd de literatuurstudie ten behoeve van dit proefschrift afgerond. Daarna zijn nog incidenteel studies gevonden en opgenomen tot 2016.

Afhankelijkheid van bestaande literatuur

In de literatuur over bepaalde delicten wordt nauwelijks onderscheid gemaakt naar slachtoffer-dader relatie. Dit geldt, van de veelvoorkomende delicten, met name voor vermogensdelicten. Hierdoor kan aan dit onderwerp beperkt aandacht worden besteed. Meer aandacht voor de slachtoffer-dader relatie is er in de literatuur over geweldscriminaliteit – sommige paragrafen gaan expliciet alleen over geweldslachtoffers. De meeste literatuur op onderhavig terrein heeft echter betrekking op ernstig seksueel geweld (verkrachting en poging tot verkrachting). Aan die delictgroep wordt als gevolg daarvan verhoudingsgewijs veel aandacht besteed in de literatuurstudie. Steeds is in die gevallen getracht ook literatuur over andere delicten te vinden. Indien dat niet is gelukt en een bevinding enkel op seksueel geweld onderzoek is gebaseerd, wordt dat vermeld.

Verskillende disciplines en tradities

In de literatuurstudie is theoretische en empirische literatuur uit verschillende wetenschappelijke disciplines gebruikt. Benut wordt bijvoorbeeld criminologische literatuur over predatory en geschil-gerelateerde criminaliteit (Felson, 1993; Cooney & Phillips, 2002; zie verder 2.2). Omdat veel delicten, zeker ook als zij plaatsvinden tussen bekenden, een geschil-gerelateerde aanleiding kennen (zie nader 2.2.2), wordt ook sociaalpsychologische literatuur over geschilbeslechting (o.a. Thibaut & Walker, 1975; Tyler, Boeckman, Smith & Huo, 1997) benut. Hoewel deze literatuur zeker niet uitsluitend betrekking heeft op *delicten*, kunnen de beslechttingsmechanismen bij meer alledaagse conflicten informatief zijn voor de vraag hoe mensen op deze geschillen reageren. Wanneer haalt men er bijvoorbeeld een derde partij bij? Dit vult criminologische theorievorming over aangiftegedrag (Greenberg & Ruback, 1992; Skogan, 1984) aan. Dit geldt ook voor de rechtssociologische theorie over 'the behavior of law' (Black, 1975) en de 'logic of social control' (Horwitz, 1990). In aanvulling op een primair individueel perspectief wordt het

inroepen van formele sociale controle daar verklaard vanuit de sociale ruimte, waarin niet het individu maar juist cultuur, interactie en interdependenties in de groep centraal staan (Wilterdink & van Heerikhuizen, 2009). De hypothesen uit de rechtssociologie over de stijl van de sociale controle die in de sociale ruimte passend is, kunnen op hun beurt worden gezet naast de hypothesen uit de sociale psychologie over wat mensen op intra- en interpersoonlijk niveau nodig hebben om hun gevoel van rechtvaardigheid na een ‘transgressie’ (Wenzel, Okimoto, Feather & Platow, 2008) te herstellen. Hierop wordt in hoofdstuk 5 uitgebreider teruggekomen.

Het combineren van disciplines noopt tot een enigszins losse omgang met begrippen uit die disciplines, waarin wordt gewerkt met eigen onderzoeksobjecten, theorieën, methoden, definities en terminologie. Waar binnen de meeste disciplines een min of meer heldere nalatenschap bestaat als het gaat om afbakening en object, inhoudelijk en qua perspectief, wordt dat in interdisciplinair werk verstoord: “Cross-disciplinary work of necessity disrupts this intellectual ‘tidiness’” (Dobash & Dobash, 1998:6). In deze studie worden begrippen uit verschillende disciplines aan elkaar gerelateerd zonder dit telkens, per geval, te problematiseren.

Eén voorbeeld wordt op deze plaats ter illustratie kort uitgewerkt. Het gaat over de begrippen ‘relationele afstand’ (Black, 1976; Horwitz, 1990) en ‘in/out-group’ (naar Allport, 1954). De out-group komt niet simpelweg overeen met ‘vreemden’ of met mensen tot wie men op grote relationele afstand staat (zie over dit begrip nader 1.4.1). Men kan een vreemde onder bepaalde voorwaarden goed tot de in-group rekenen, indien in een bepaalde situatie relevante kenmerken worden gedeeld temidden van een verder ‘andere’ groep. Normaliter zal echter een kleinere relationele afstand meer samengaan met de beleving van *in-group*: mensen met wie men een relatie heeft, met wie men bepaalde waarden deelt (Tyler et al., 1998), met wie men samen de term ‘wij’ kan gebruiken (Allport, 1954). Daarom wordt in dit proefschrift de vrijheid genomen om de in-group en de out-group uit de stelling “dat mensen meer letten op relationele zaken bij in-group interacties dan bij out-group interacties” (zie nader 5.3.2) te interpreteren als mensen op kleine respectievelijk grotere relationele afstand.

Op een ander vlak worden eveneens verschillende onderzoekstradities met elkaar in verband gebracht. Het betreft het onderzoeksdomein met betrekking tot partnergeweld tegen vrouwen en, breder, ‘family violence’ en dat met betrekking tot agressie tussen vreemden en criminaliteit in het algemeen. Al decennialang wordt dit grotendeels gescheiden bestudeerd (zie ook Fagan & Wexler, 1987; Felson, 2010; Hotaling, Straus & Lincoln, 1989; Walby, Towers & Francis, 2014). Felson (2010) spreekt zelfs over *academic apartheid*. ‘Violence against women’ wordt vanuit een feministisch perspectief veelal breed gedefinieerd; het omvat behalve verkrachting, ander seksueel geweld en mishandeling bijvoorbeeld ook seksuele intimidatie en psychisch geweld (Dobash & Dobash, 1998; FRA,

2014). Er is in dit perspectief meer dan in de criminologie aandacht voor chronisch en meervoudig geweld, inclusief de niet strafbare context daarvan en voor de ‘gendered’ aard en context van dit geweld (zie bijv. Anderson, 2007). De criminologie is van oudsher meer gericht op (eventueel herhaalde) enkelvoudige delicten en op de *strafbare* feiten (zie ook Walby et al., 2014). Mainstream criminologisch onderzoek includeert partnergeweld dan ook nog niet altijd vanzelfsprekend als delict (zie bijv. ook Pratt, Turanovic, Fox & Wright, 2014; Walby et al., 2014; Walker, Bowen & Brown, 2013). Men onderzoekt vaak ook andere populaties. Dit samen levert andere bevindingen op, bijvoorbeeld als het gaat om de prevalentie van partnergeweld (zie ook Straus, 2012). De blik is in dit proefschrift primair gericht op verschillen in de aard van de slachtofferervaring en de mogelijke gevolgen daarvan voor behoeften met betrekking tot de reactie van justitie. De bevindingen uit de verschillende onderzoekstradities vullen elkaar daarbij aan.

1.3.2 Het empirisch onderzoek

Het empirisch onderzoek dat in de hoofdstukken 6 en 7 wordt beschreven, is een secundaire analyse van een bestaande dataset. Gebruik is gemaakt van data van de justitiële slachtoffermonitor die in 2012-2013 in opdracht van het WODC door Regioplan/Synovate zijn verzameld (zie Timmermans, van den Tillaart & Homburg, 2013). In dat onderzoek is een naar delict type gestratificeerde steekproef van netto 508 slachtoffers na de strafzaak bevraagd. Deze bevraging ging over hun ervaringen en prioriteiten bij de justitiële reactie. Door disproportionele stratificatie is het aandeel slachtoffers van geweldsdelicten in de steekproef verhoogd en het aandeel slachtoffers van vermogensdelicten en vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde verlaagd ten opzichte van de verdeling in de populatie van bij het OM ingeschreven zaken. Zo werd bereikt dat voldoende slachtoffers van de verschillende delict typen in de steekproef vielen. In het originele onderzoek zijn de data vervolgens teruggewogen naar de oorspronkelijke verdeling in de populatie (Timmermans et al., 2013).

De steekproef betreft slachtoffers die waren betrokken bij strafzaken die bij het Openbaar Ministerie (OM) in behandeling zijn geweest. Er is in die zaken dus een verdachte opgespoord. Een deel van de zaken is voor de rechter gekomen maar ook een deel is anders afgedaan, bijvoorbeeld met een transactie. Van de slachtoffers in de steekproef wordt verondersteld dat zij ten minste enig contact met het OM hebben gehad; dat kan schriftelijk, telefonisch of *face to face* zijn.

Essentieel is dat de slachtoffer-dader relatie in de justitiële slachtoffermonitor in enig detail is uitgevraagd. De vragenlijst bevatte daartoe de vraag of men de dader kende en zo ja wie het was. Hierbij waren de antwoordmogelijkheden: partner, ex-partner, familielid,

buurtgenoot, iemand van het werk, andere bekende, wil ik niet zeggen. Ongeveer 48% van de ondervraagde slachtoffers kende de dader.

De vragenlijst (opgenomen in bijlage 6.1) is ontwikkeld op basis van literatuur- en empirisch onderzoek naar behoeften van slachtoffers, door Van Mierlo en Pemberton (2009; zie ook Klerx-van Mierlo, Pemberton & Lodewijks, 2011). In de vragenlijst wordt respondenten verzocht om op een reeks van indicatoren aan te geven wat de ervaringen zijn geweest met het OM en de rechter. Indicatoren betreffen diverse proces- en uitkomstgerichte onderwerpen waar slachtoffers volgens eerder onderzoek belang aan hechten. Aspecten waar slachtoffers doorgaans geen of weinig belang aan hechten, maken geen deel uit van de vragenlijst. Behalve naar ervaringen met deze onderwerpen, is de respondenten ook gevraagd naar het belang dat zij aan deze onderwerpen hechten. Dit deel van de dataset maakt het mogelijk om het *belang* dat aan de onderwerpen wordt gehecht te vergelijken tussen deelgroepen. Ook zijn de redenen die men had om het delict bij de politie te melden uitgevraagd, evenals het feitelijke of gewenste gebruik van enkele slachtoffergerichte voorzieningen in en buiten het strafproces. Tot slot wordt in de lijst een aantal mogelijk verklarende factoren uitgevraagd (Van Mierlo & Pemberton, 2009).

In de justitiële slachtoffermonitor is het deel van de vragenlijst waarin wordt gevraagd hoe belangrijk men bepaalde aspecten vindt secundair – het gaat in die monitor primair om het meten van de ervaringen. In onderhavige secundaire analyse staan de data over de ‘belangen’, naast de data over aangifteredenen en (gewenst) gebruik van voorzieningen, juist centraal. Primair wordt een aantal hypothesen getoetst over de samenhang tussen de slachtoffer-dader relatie en het belang van verschillende aspecten van de justitiële reactie. Secundair wordt nagegaan of slachtoffers in verschillende slachtoffer-dader relaties verschillend oordelen over hun ervaringen met het OM en de rechter. Een meer gedetailleerde verantwoording van de secundaire analyse staat in hoofdstuk 6.

De literatuurstudie in dit boek heeft betrekking op een veel grotere groep slachtoffers dan het empirisch onderzoek. In totaal werd in Nederland in 2013 bijna één op de vijf Nederlanders van 15 jaar en ouder slachtoffer van enig delict (de Heer-de Lange & Kalidien, 2014). De literatuurstudie heeft in eerste instantie betrekking op de context, kenmerken en gevolgen van deze delicten, ongeacht de vraag of men contact zoekt met de politie. Een deel van de slachtoffers van deze delicten meldt het gebeurde bij de politie. In 2013 werd circa 1 miljoen misdrijven door de politie geregistreerd (de Heer-de Lange & Kalidien, 2014). Een deel daarvan wordt na opheldering door de politie ingezonden bij het Openbaar Ministerie. In 2013 werden ongeveer 209.000 misdrijfzaken bij het OM ingeschreven. In datzelfde jaar registreerde het OM ruim 142.000 slachtoffers (Significant, 2014). Uit deze populatie is de steekproef van slachtoffers afkomstig waaronder het empirisch onderzoek

is uitgevoerd.⁷ Deze steekproef is geen afspiegeling van alle slachtoffers van misdrijven die een reactie van justitie wensen. Velen krijgen immers alleen te maken met de politie en komen niet met het OM in aanraking.⁸ Het empirisch onderzoek betreft dus een beperkte groep van slachtoffers: slachtoffers die zijn betrokken bij strafzaken die door het OM zijn behandeld.

1.4 CENTRALE BEGRIPPEN

1.4.1 Relationale afstand en slachtoffer-dader relatie

Een centraal begrip in dit proefschrift is *relationele afstand*. Het betreft de mate waarin mensen in elkaars leven participeren (Black, 1976; Cooney & Phillips, 2002; Horwitz, 1990). In de intiemste relaties zijn de levens van mensen vrijwel volledig met elkaar verweven; bij vreemden is daarvan geen sprake. Relationale afstand neemt toe van primaire relaties met directe bloedverwanten, partners en goede vrienden, via kennissen, burens en collega's tot aan vreemden (zie bijv. Black, 1976; Decker, 1993; Dawson, 2004; Horwitz, 1990).

Minimale relationele afstand		maximale relationele afstand
X-----		-----X
Kind, ouder, (ex-)partner, familielid (intimi)	collega, buurtgenoot/buur, kennis, bekende van gezicht (niet-intieme bekenden)	vreemde (vreemden)

Dimensies van relationele afstand zijn bijvoorbeeld frequentie van de interactie, de mate van zelfonthulling en vertrouwen, het delen van belangen en interesses, het deel uitmaken van elkaars sociale netwerk, fysieke intimiteit, de mate van (onvoorwaardelijke) steun en het hebben van een 'minicultuur' (Hinde, 1997). Een minicultuur omvat eigen waarden, betekenissen, rituelen en wederzijdse verwachtingen. Deze kunnen worden gedeeld met anderen, maar kunnen ook meer specifiek zijn voor de één-op-één relatie.

De meeste intieme relaties zullen hoger scoren op verschillende dimensies tegelijk dan relaties tussen mensen op grotere relationele afstand van elkaar. Met de dimensies zijn ook de mate waarin men elkaar toegang geeft tot de persoonlijke ruimte (Apel, Dugan & Powers, 2013), de mate van kwetsbaarheid (Hinde, 1997; Rusbult, Kumashiro, Coolsen & Kirchner, 2004; Wieselquist, Rusbult, Foster & Agnew, 1999) en afhankelijkheid,

⁷ Dit is niet *letterlijk* het geval; de slachtoffers in de onderzochte steekproef zijn al eerder dan in 2013 bij het OM ingeschreven. Voor het globaal vergelijken van de omvang van populaties is 2013 als peiljaar genomen.

⁸ Hoewel in het kader van de justitiële slachtoffermonitor ook vragenlijsten m.b.t. ervaringen met de politie zijn afgenomen, zijn slachtoffers van huiselijk geweld niet in die steekproef opgenomen (zie nader Timmermans et al., 2012:4). Voor het onderwerp van deze studie is die dataset daarom minder interessant.

tolerantie en loyaliteit (Holmes & Levinger, 1994; Rusbult et al., 2004) verbonden. Maar relaties kunnen hoog scoren op de ene dimensie en lager op de andere. De posities op de schaal zijn dus, met uitzondering van de positie van de vreemde, niet absoluut: elk familielid staat niet op kleinere relationele afstand dan elke collega.

In relaties zoals met burens, collega's en vrienden van vrienden kan veel interactie plaatsvinden. Men kan duidelijke belangen en een netwerk delen. Men kan zich ervoor inzetten om de relaties met deze mensen goed te houden en tegelijkertijd onverschillig staan tegenover hun vertrek. Het kan belangrijk zijn om ten minste oppervlakkig op goede voet met elkaar te staan (Hinde, 1997); men kan elkaar immers niet eenvoudig vermijden. Zoals Völker (1999) schrijft over de relaties tussen burens: er bestaat een gemeenschappelijke toekomst, men komt elkaar weer tegen (zie ook Nieuwenhuis, Völker & Flap, 2013). Deze tussengroep qua relationele afstand wordt in deze studie aangeduid met de termen 'niet-intimi', 'niet-intieme bekenden' en 'andere bekenden'. Met de term intimi wordt in principe geduid op de groep van partners, ex-partners en familieleden. Indien specifieke groepen intimi of niet-intimi in de besproken literatuur onderscheiden zijn, worden ze apart benoemd.

De grootste relationele afstand bestaat tussen vreemden. Met een vreemde heeft men volgens Hinde (1997) geen relatie. Er is geen opgebouwd vertrouwen, men deelt geen netwerk en de persoonlijke ruimte wordt niet opengesteld. Hoe lang mensen met elkaar gepraat moeten hebben voordat gezegd kan worden dat zij een relatie hebben, is volgens Hinde niet in algemene zin te zeggen.

In studies waarin de slachtoffer-dader relatie een variabele is, wordt met allerlei verschillende indelingen gewerkt. Bijvoorbeeld zijn de daders vreemden versus bekenden, intimi versus niet-intimi, vreemden, bekenden van gezicht en bekenden van naam en gezicht, 'steady dates' versus 'casual dates'. De resultaten uit deze studies worden in dit proefschrift waar mogelijk steeds geanalyseerd vanuit het perspectief van relationele afstand.

Indien in dit proefschrift wordt gesproken over *slachtoffer-dader relatie*, wordt bedoeld op de 'nominale' connectie tussen slachtoffer en dader; bijvoorbeeld is men burens, partners of vreemden van elkaar. Waar bij de term slachtoffer-dader relatie dus wordt bedoeld op de vraag of men elkaar kent en zo ja, in welke hoedanigheid, zit in het begrip relationele afstand ook ordinaliteit besloten: er is sprake van een grotere of kleinere relationele afstand tussen slachtoffer en dader ten opzichte van de relationele afstand in andere slachtoffer-dader relaties.

1.4.2 Andere centrale begrippen en afbakening

Als *slachtoffers van delicten* worden hier enkel natuurlijke personen aangemerkt. Rechtspersonen blijven buiten beschouwing. Dat geldt ook voor naasten en nabestaanden. Het gaat dus om directe slachtoffers. Verder beperkt dit onderzoek zich tot slachtoffers van zogenaamde individuele of interpersoonlijke misdrijven; het onderzoek gaat niet over slachtoffers van massavictimisatie en/of politiek geweld tussen bevolkingsgroepen of staten (zie bijv. Letschert, 2012). Gebeurtenissen waarvan het slachtoffer zich niet bewust is, zoals niet opgemerkte diefstal of oplichting, blijven eveneens buiten beschouwing. Het onderzoek beperkt zich voorts tot slachtoffers vanaf 12 jaar; jongere kinderen die slachtoffer worden, blijven buiten beschouwing.

Met de term *justitiële reactie* (ook 'reactie van justitie' genoemd) wordt bedoeld op al datgene wat justitie in ruime zin, dus inclusief de politie, kan ondernemen, ambtshalve of in reactie op een melding of verzoek van het slachtoffer om in een bepaalde situatie in te grijpen, na kennisname van een mogelijk strafbaar feit. Deze reactie kan beperkt zijn (bijv. enkel het bieden van onmiddellijke hulp, het uit elkaar halen van strijdende partijen, het waarschuwen van de agressor) of zeer uitgebreid (beginnend met opsporing en arrestatie, gevolgd door vervolging en bestraffing van de dader inclusief bijvoorbeeld het opleggen van een schadevergoedingsmaatregel). Een deel van de reactie van justitie is het proces van informatievoorziening, de mogelijkheid voor het slachtoffer om te spreken met de officier van justitie en dergelijke, dat met het voorgaande gepaard gaat.

Delicten kunnen in de privésfeer plaatsvinden of juist gedurende het werk. Denk bij dit laatste aan delicten door (familieleden van) cliënten, leerlingen, patiënten, pupillen, collega's en onder- en bovengeschieden (zie bijv. Rasmussen, Hogh & Andersen, 2013). Dit kunnen bekenden van het slachtoffer zijn; de mate waarin verschilt per sector (Duhart, 2001). Aan *workplace violence* en slachtofferschap bij werknemers met een publieke taak wordt in deze studie geen bijzondere aandacht besteed. Zij zijn in het empirisch onderzoek niet apart herkenbaar en de literatuur over deze onderzoeksdomeinen is buiten beschouwing gelaten.

Als *dader* wordt aangemerkt degene die door het slachtoffer is aangewezen als degene die het delict heeft gepleegd. Dit geldt voor het literatuuronderzoek. In de secundaire analyse geldt dat deze 'dader' als verdachte is aangemerkt; dit is veel een minder brede groep. Het begrip dader wordt in dit proefschrift niet in de strikt juridische betekenis gebruikt; er wordt geen onderscheid gemaakt tussen een verdachte of vermeende dader en een schuldig bevonden dader. De dader kan in juridische termen dus, indien (nog) geen sprake is van een veroordeling, ook de verdachte zijn. Voor de leesbaarheid wordt in dit boek vrijwel alleen de term dader gebruikt. Hiermee wordt ook aangesloten op het begrip 'slachtoffer-dader relatie' (*victim-offender relationship*) dat in de Engelstalige

literatuur over dit onderwerp doorgaans wordt gehanteerd. De begrippen dader en pleger worden door elkaar gebruikt.

In dit boek wordt verder gesproken over daders en slachtoffers als waren het eenvoudig van elkaar te onderscheiden personen. In de realiteit is dat niet altijd het geval. Slachtoffers kunnen ook daders zijn, zijn geweest, of weer worden – en andersom (zie bijv. Bottoms & Costello, 2010; Rokven, Ruiter & Tolsma, 2013; Tillyer & Wright, 2014). Het kan in concrete delicten onduidelijk zijn wie slachtoffer is en wie dader (zie uitgebreider 2.2.2).

Met de term *slachtofferervaring* wordt bedoeld op de kenmerken en context van het delict dat (of de delicten die) men heeft meegemaakt en de persoonlijke beleving van het slachtoffer ten tijde van het delict en daarna. Ook de psychische impact van het delict valt hieronder. Ervaringen die men opdoet met politie en justitie vallen hier niet onder; deze worden apart benoemd.

Met *behoeften* van slachtoffers wordt bedoeld op hun wensen en noden; de zaken die men belangrijk vindt of nodig heeft in de reactie van justitie. Dit kunnen bewuste behoeften zijn: zaken waarvan men aangeeft ze te wensen of belangrijk te vinden (zie bijv. ten Boom & Kuijpers, 2008; 2012). Het kunnen ook onbewuste behoeften zijn, bijvoorbeeld zaken die men volgens psychologische theorieën nodig heeft om goed te herstellen (zie bijv. Wenzel, Okimoto, Feather & Platow, 2008), zonder dat men die zelf expliciet benoemt. Overigens zijn diverse wensen en behoeften zoals informatie en correcte bejegening inmiddels als *slachtofferrechten* gecodificeerd in de Wet Versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces.⁹

1.5 LEESWIJZER

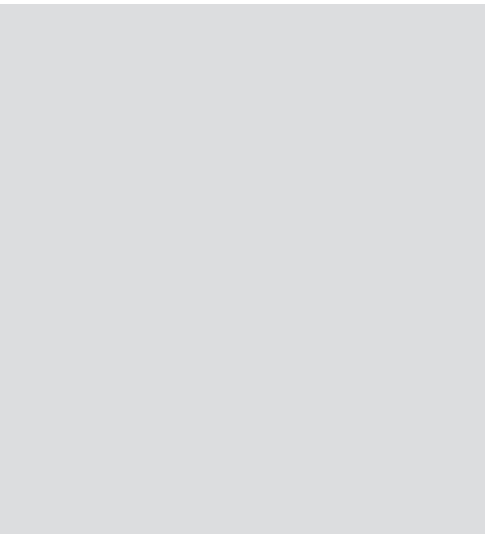
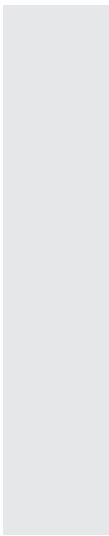
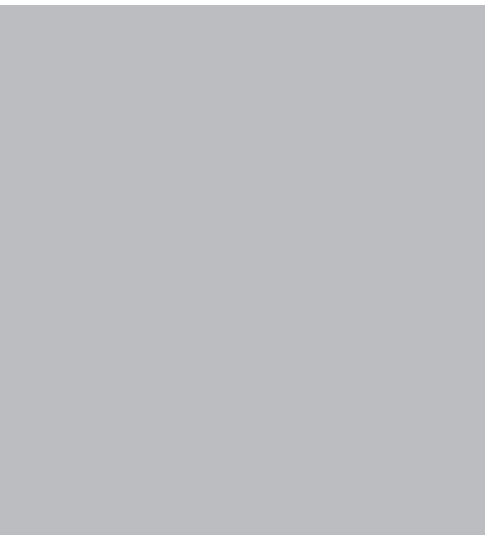
In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op het ontstaan van delicten tussen mensen op verschillende relationele afstand van elkaar. Nagegaan wordt of deze delicten van elkaar verschillen op kenmerken zoals de ernst van het delict en sekse van het slachtoffer. In hoofdstuk 3 wordt de slachtofferervaring vanuit psychologisch perspectief verkend. Er wordt ook onderzocht of de mate van acute en posttraumatische stress symptomen na (gewelds) delicten op verschillende relationele afstand verschilt. Dit draagt verder bij aan het inzicht in de slachtofferervaring in verschillende slachtoffer-dader relaties. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op het labelen van gebeurtenissen als delicten. Voorts wordt stilgestaan bij het afwegingsproces voordat de politie wordt ingeroepen. Dit geeft ook een eerste beeld van de behoeften die men heeft met betrekking tot justitie. Dan wordt onderzocht wat uit de literatuur bekend is over het verband tussen aangiftegedrag en de relationele afstand tussen slachtoffer en dader. Hoofdstuk 5 draait om de vraag wat slachtoffers belangrijk

⁹ Wet van 17 december 2009 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering, het Wetboek van Strafrecht en de Wet schadefonds geweldsmisdrijven ter versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces, Stb. 2010-1.

vinden in de justitiële reactie die (mogelijk) op de aangifte volgt. Ook wordt ingegaan op de vraag wat men nodig heeft om rechtsherstel te kunnen ervaren. Op basis hiervan worden hypothesen opgesteld over de gewenste justitiële reactie. Deze hypothesen hebben betrekking op de uitkomstgerichte behoeften vergelding, bescherming, hulpverlening, compensatie en verzoening en op de procesbehoeften goede bejegening, participatie en informatie. Hoofdstuk 6 bevat de verantwoording van de secundaire analyse. Deze is uitgevoerd op data die zijn verzameld onder een steekproef Nederlandse slachtoffers van delicten, die betrokken zijn geweest bij strafzaken die bij het Openbaar Ministerie in behandeling zijn geweest. Het hoofdstuk sluit af met een beschrijving van de onderzoeksgroep. In hoofdstuk 7 worden de hypothesen over relationele afstand en de behoeften met betrekking tot de justitiële reactie empirisch getoetst. Ook wordt in dat hoofdstuk onderzocht in hoeverre het oordeel over de ontvangen justitiële reactie samenhangt met de relatie met de dader. In hoofdstuk 8, het slothoofdstuk, worden de onderzoeksvragen beantwoord en wordt uitgebreid gereflecteerd op de bevindingen en implicaties.

HOOFDSTUK 2

Delicten op verschillende relationele afstand

2.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt verkend wat bekend is over de context en kenmerken van delicten die plaatsvinden in verschillende slachtoffer-dader relaties. Ingegaan wordt ten eerste op *predatory* en conflict- of geschil-gerelateerde criminaliteit (2.2). Vervolgens wordt een aantal objectieve delict kenmerken in beeld gebracht (2.3) alsmede de sekse van de slachtoffers naar relationele afstand tot de dader (2.4). Dit samen schetst een eerste beeld van de misdrijven die plaatsvinden in verschillende slachtoffer-dader relaties. Een samenvatting van dit hoofdstuk staat in 2.5.

2.2 PREDATORY VERSUS GESCHIL-GERELATEERDE CRIMINALITEIT

2.2.1 Predatory criminaliteit

Naarmate de relationele afstand tussen mensen verschilt, vindt een ander type criminele incidenten plaats. In de criminologie wordt onderscheid gemaakt tussen criminaliteit die predatory (rovend, waarbij bewust een prooi wordt gezocht) van aard is en criminaliteit die juist geschil-gerelateerd (*dispute related*) is (Felson, 1993; Cooney & Phillips, 2002). Bij predation 'neemt' of beschadigt een persoon een of meer andere personen of diens eigendom (Glaser, 1971). Predation kan dus ook een fysieke component hebben. Het omvat de meeste berovingen, inbraken en gevallen van fraude (Cooney, 2006) maar ook een deel van de verkrachtingen, ontvoeringen en andere geweldsdelicten. Het zijn de delicten waaraan vaak als eerste gedacht wordt bij de term criminaliteit (Glaser, 1971).

Predatory daders hebben doorgaans als eerste doel medewerking van het slachtoffer en ze zijn uit op een (bijv. financiële of seksuele) buit, waarbij geweld een middel kan zijn. Schade aan het slachtoffer is bijkomstig. Men zal wel dreigen (bijvoorbeeld met een wapen), maar meestal niet meer kracht of geweld gebruiken dan nodig is om medewerking te bewerkstelligen (Felson, Baumer & Messner, 2000; M. Felson, 2004). Het slachtoffer wordt om opportunistische redenen gekozen. De puur opportunistische predatory dader heeft doorgaans geen relatie met het slachtoffer en is in de regel ook niet boos op het slachtoffer. Er is geen sprake van een eerder conflict tussen dader en slachtoffer (Black, 1998; Cooney & Phillips, 2002; Cooney 2006; Dugan & Apel, 2005; R. Felson, 1993; M. Felson, 2004); het delict wordt doorgaans eenzijdig geïnitieerd. Deze daders zijn weliswaar bereid om geweld te gebruiken om hun doel te bereiken, maar ze hebben niet de speciale wens om het slachtoffer kwaad te doen. Dit heeft er ook mee te maken dat doelwitten of slachtoffers bij predation doorgaans vervangbaar zijn.

Een typerend voorbeeld is de volgende diefstal met geweld. Een fietser werd 's avonds rond kwart voor elf de doorgang op een fietspad belemmerd, moest stoppen, kreeg klappen en werd de bosjes in getrokken. In de bosjes werd de fietser vastgehouden door twee jongens en een derde pakte de mobiele telefoon en de portemonnee uit de broekzak van het slachtoffer. Een van de jongens zei: "geef je pincode en als je die niet geeft slaan we je dood". Het slachtoffer gaf niet gelijk zijn pincode en de jongens begonnen hem weer te slaan en te schoppen. Het slachtoffer voelde zich erg bedreigd en gaf alsnog zijn pincode. Later bleek dat € 500 met de ontvreemde pinpas was opgenomen.¹

Predation komt vooral voor op grotere relationele afstand tussen slachtoffer en dader (Cooney & Phillips, 2002; Felson, 1993). Normaliter biedt het bestaan van een relatie met gedeelde waarden bescherming tegen dit soort criminaliteit (Decker, 1993). Er zijn bijvoorbeeld inbrekers die kiezen voor huizen waarvan zij de bewoners kennen; weinigen van hen kiezen echter de huizen van familieleden of intieme vrienden, zo blijkt uit onderzoek van Wright en Decker (1994). Deze onderzoekers laten zien dat de keus vaker valt op huizen die worden bewoond door 'vage kennissen'. Bijvoorbeeld was men een keer bij mensen thuis geweest en was iets van waarde opgemerkt. Enige tijd later, als men nadacht over mogelijkheden om snel aan geld te komen, kwam men op het idee om in dat specifieke woonhuis in te breken. Als ze toch iemand op kleine relationele afstand bestalen – en dat deden ze alleen als ze zeer wanhopig waren – was het niet ongebruikelijk dat ze last van hun geweten kregen en de waarde van de buit beperkten tot wat zij echt minimaal nodig achtten (Wright & Decker, 1994). Terwijl familie en goede vrienden in zekere mate dus beschermd zijn tegen predation, lijkt deze immuniteit niet te gelden voor de vrienden en familie van goede vrienden (Wright & Decker, 1994), of voor mensen met wie een voorheen nauwe relatie inmiddels is bekoeld.

Mensen kunnen de aard van hun relatie met de (latere) dader verkeerd inschatten (Decker, 1993). Slachtoffers kunnen enige mate van immuniteit veronderstellen vanwege hun relatie met de (toekomstige) dader, maar de perceptie van de relatie hoeft niet door de dader gedeeld te worden. De kennis-relatie kan maken dat het slachtoffer vertrouwen in de dader stelt, terwijl de dader dat welbewust kan misbruiken. Een voorbeeld is de zaak van een man die een hoogbejaarde vrouw, zijn voormalige buurvrouw, stelselmatig oplichtte. Door leugens te vertellen waar hij het geld voor nodig had, bewoog hij haar meermaals tot de afgifte van geld.² Ook komt het voor dat mensen door hun partner worden bestolen. Van der Aa (2013) noemt een aantal voorbeelden, waaronder de zaak waarin een man zonder toestemming van zijn partner met haar pinpas ruim €300.000 naar zijn eigen rekening had overgeboekt. Een bestaande relatie tussen dader en slachtoffer kan dus een speciale gelegenheid voor predatory delicten creëren.

1 Rechtspraak.nl, zaaknummer 16/712459-09 [P].

2 Rechtspraak.nl, zaaknummer 20-004322-12.

Vermogensdelicten door bekenden

Naar vermogensdelicten gepleegd door daders op verschillende relationele afstand van het slachtoffer is relatief weinig onderzoek gedaan. Smale (1984) vond onder de daders van zowel de vermogens- als geweldsdelicten in zijn onderzoek kennissen/vrienden, burens, huurders, huisgenoten, werknemers, klanten en familieleden. Kawelovski (2012) trof in een Duits dossieronderzoek naar woninginbraak onder meer verslaafden aan die bij hun ouders of grootouders inbraken, maar ook bevonden zich onder de inbrekers wederom vrienden, kennissen, collega's en burens. Uit Amerikaanse cijfers over niet gewelddadige woninginbraak terwijl een lid van het huishouden thuis was, blijkt dat zo'n 30% van de inbrekers een bekende van het huishouden was (Catalano, 2010; zie ook Shover, 1991). 11% daarvan betrof huidige of ex-partners en 19% betrof familieleden of andere bekenden. Mogelijk was het aandeel bekende inbrekers in werkelijkheid hoger, want 46% van de respondenten kon geen informatie geven over de dader, bijvoorbeeld omdat men de dader niet goed had kunnen zien. De overige 24% betrof zeker vreemden. Uit onderzoek onder Vlaamse jongeren blijkt eveneens dat zij de dader geregeld 'heel goed' kennen, zowel bij diefstal (32%) als bij geweld (40%) (Vynckier, 2012). Vermogensdelicten gepleegd door bekenden kunnen predatory zijn of juist geschil-gerelateerd (zie 2.2.2).

2.2.2 Geschil-gerelateerde criminaliteit

Geschil-gerelateerde criminaliteit, soms ook als 'moralistische' criminaliteit of 'een vorm van sociale controle' omschreven (Cooney, 2006; Black, 1998), betreft een reactie op een vermeende onrechtvaardigheid. Een persoon voelt zich gegriefd, meent dat hem onrecht is gedaan en wil de veroorzaker daarvan straffen of alsnog, goedschiks of kwaadschiks, zijn zin krijgen. Anders dan in predatory criminaliteit, zullen in geschil-gerelateerde criminaliteit veelal een of meer betrokkenen boos zijn op de ander (R. Felson, 1993). Het is mogelijk dat het slachtoffer zich niet bewust is van de grieven van de dader, en daar zelfs niet de veroorzaker van is (Cooney & Phillips, 2002). Vaak zal er echter eerst sprake zijn van een verbaal conflict, dat escaleert en kan uitmonden in fysiek geweld (Felson, 1993).³ De redenering is dat gegriefde daders – meestal dus geen vreemde van het slachtoffer – in veel gevallen als eerste doel het schaden van het slachtoffer hebben, in tegenstelling tot predators. De kans dat zij hun slachtoffer verwonden zou dan ook groter zijn (Felson et al., 2000; Felson, 2004; Hindelang, Gottfredson & Garofalo, 1978). Het gaat de dader in geschil-gerelateerde delicten echt om de persoon tegen wie hij de grief heeft (Felson, 1993). Het delict is vaak niet opportunistisch. Hoe groter de frequentie van de interactie en gebondenheid aan anderen bij wie men zeer nauw betrokken is, hoe groter

---

3 Dat er sprake is van een conflict, sluit geenszins uit dat ook sprake kan zijn van bijvoorbeeld persoonlijkheidsproblematiek bij de dader.

de afhankelijkheid van elkaar en de noodzaak tot gezamenlijke beslissingen, des te meer situaties er zijn die kunnen leiden tot geschillen (Decker, 1993; Felson, 1993). Als men meer te verliezen heeft, kan dit bovendien leiden tot heftiger strijd (Holmes & Lvinger, 1994). Er kan dan ook worden aangenomen dat geschil-gerelateerde criminaliteit vooral plaatsvindt tussen mensen die elkaar kennen (Cooney & Phillips, 2002; Felson, 1993). Een voorbeeld van een conflict-gerelateerd vermogensdelict is het kwaadschiks terughalen van een lening.⁴

Gebondenheid en interactie zijn belangrijk in het ontstaan van de motieven, de conflicten en de situaties die leiden tot geschil-gerelateerde delicten. Veel van deze delicten vinden dan ook plaats binnen families, tussen (ex)partners en andere bekenden (Fattah, 1993; Felson, 1993). In strafzaken waarbij burens betrokken waren, vonden Van Zanten, Koenraadt en Schoenmakers (2014) dat in bijna driekwart van de zaken waarvan de aanleiding te achterhalen was, sprake was van een uit de hand gelopen conflict.⁵ Geweld tussen burens heeft vaak een voorgeschiedenis van al enkele maanden conflict, aldus Van Zanten et al. (2014).

Ook partnergeweld wordt geregeld door de betrokkenen benoemd als 'ruzie', bijvoorbeeld naar aanleiding van jaloezie of de (opvoeding van) kinderen (zie bijv. Uitewaal, van der Meer, Wammes & Keetman, 2013). Als in de intieme partnerrelatie geweld voortkomt uit conflict spreekt Johnson (2008) van situationeel partnergeweld. Dit is de meest voorkomende vorm van huiselijk geweld; de ernst ervan is zeer uiteenlopend (Johnson, 2008). Situationeel partnergeweld is geworteld in de dagelijkse spanningen van het samenleven, waaruit conflicten ontstaan die kunnen escaleren in geweld (zie ook Riggs et al., 2000; Straus, Gelles & Steinmetz, 1980). Dit wordt onderscheiden van intiem terrorisme (*intimate terrorism*). Dat is een niet frequent voorkomende maar zeer ingrijpende vorm van partnergeweld, die voortkomt uit het eenzijdig uitoefenen van macht en controle over de ander en niet uit conflict. Daarbij worden ook niet-fysieke vormen van gedrag ingezet (Johnson & Leone, 2005; Johnson, 2008; Johnson, Leone & Xu, 2014; Lawson, 2012; Tillyer & Wright, 2014; van der Veen & Bogaerts, 2010). Intiem terrorisme is niet goed te plaatsen binnen de tweedeling predatory of geschil-gerelateerde criminaliteit.

Zoals Hinde (1997) stelt, draagt het naakte feit van het wederzijdse vertrouwen dat inherent is aan hechte relaties de mogelijkheid in zich van (de perceptie van) verraad. Volgens Hinde is wantrouwen zelfs de meest krachtige factor in de escalatie van conflicten. Als zo'n conflict escaleert, kan een omkering plaatsvinden van het belang dat men aanvankelijk had bij het welzijn van de ander. De bestaande relatie kan een delict dan ineens faciliteren in plaats van daartegen te beschermen (Decker, 1993). Bij zo'n escalatie en omkering is men immers plots zeer kwetsbaar: de ander weet waar men woont of is

4 Rechtspraak.nl, zaaknummer 18/670171-06.

5 Zie ook rechtspraak.nl, zaaknummers 22-004226-08 en 09.925.719/03.

zelfs huisgenoot, wordt misschien binnengelaten, kent de routines van het slachtoffer, weet waar zijn of haar familie woont, weet wat er aan waardevolle spullen in een woning aanwezig is.

Juist als een liefdesrelatie op zijn eind loopt, doen zich gemakkelijk conflicten voor en die kunnen escaleren in (soms ernstig) geweld (zie bijv. Lauritsen & Schaum, 2004). Een typerend voorbeeld is de man die verlaten is door zijn partner. Hij is erg boos over het feit dat zij is vreemdgegaan en een nieuwe partner heeft en heeft conflicten met haar over het ouderschap van hun jonge dochter. Bij het ophalen van spullen uit de gezamenlijke woning ontstaat een worsteling, waarbij de man zijn ex-partner in de buik steekt.⁶

In geschil-gerelateerde criminaliteit is het onderscheid tussen slachtoffer en dader lang niet altijd duidelijk (Felson, 1993; Fattah, 1993), terwijl dit bij predation duidelijker onderscheiden rollen zijn (Glaser, 1971). "There are cases in which the move from one role to the other occurs almost simultaneously", aldus Fattah (1993:233; zie ook Von Hentig, 1948). Conflictsituaties zijn volgens Fattah (1993) vaak te karakteriseren door wederzijdse verbale aanvallen en door een uitwisseling van bijvoorbeeld klappen en andere vormen van geweld (zie ook Felson, 1993, over de sequentie van gebeurtenissen die leidt tot gewelddadige incidenten). Wie eindigt als 'slachtoffer' en wie juridisch gekwalificeerd wordt als 'dader' kan afhangen van toevalsfactoren – maar ook van wie sterker is en het hardste slaat - in plaats van doelbewuste actie of planning. Gewelddadig gedrag in geschil-gerelateerde criminaliteit kan dus gezien worden als de uitkomst van dynamische interactieprocessen, als reactie of overreactie, in plaats van als eenzijdig predatory gedrag (Fattah, 1993).

Hiermee samenhangend is de gedachte dat in geschil-gerelateerde criminaliteit vaker sprake is van 'victim precipitation'. Met dit begrip wordt in de meest strikte zin bedoeld op de omstandigheid waarin het (latere) slachtoffer de eerste was in de gebeurtenis die fysiek geweld gebruikte (Muftic, Allen Bouffard & Bouffard, 2007; Wolfgang, 1957).⁷ Het gaat hier om feitelijke gedragingen van het slachtoffer in het betreffende incident. In empirisch onderzoek onder slachtoffers van geweld is gevonden dat misdrijven waarbij slachtoffer en dader elkaar kenden relatief vaker door het slachtoffer geprecipiteerd waren dan delicten waarbij beide vreemden voor elkaar waren (Felson & Cares, 2005). Felson en Cares werkten daarbij met een iets bredere definitie van precipitatie: ook als het slachtoffer de eerste was die *dreigde* met geweld, werd dit meegerekend. Simon (1995) onderzocht de *dader*perceptie van de bijdrage van het slachtoffer aan het gebeurde onder een groep voor diverse geweldsmisdrijven veroordeelde daders. Precipitatie was in dat onderzoek geoperationaliseerd als initiatie van het geweld door het slachtoffer.⁸

---

6 Rechtspraak.nl, zaaknummer 19.830278-10.

7 Er zijn ook royaal ruimere invullingen aan dit begrip gegeven, zie bijv. Schulz (1968).

8 Simon (1995) onderscheidde daarnaast 'contribution' met een ruimere operationalisering; dit is hier buiten beschouwing gelaten.

Simon vond geen direct effect van slachtoffer-dader relatie, maar een interactie-effect van slachtoffer-dader relatie en delict type. In de perceptie van de daders initieerden zowel vreemde als bekende slachtoffers het delict geregeld. Maar volgens de daders deden de vreemden dat niet bij *berovings*delicten en bekenden wel. Hier kan in de ogen van de dader sprake zijn van bijvoorbeeld het ‘terughalen van een lening’, een voorbeeld dat al eerder genoemd werd.

2.2.3 Geen absoluut onderscheid

Geschil-gerelateerde criminaliteit gaat *niet per definitie* met kleine relationele afstand gepaard, net zo min als predation altijd met grotere relationele afstand samen gaat. Beschreven werd al dat het kennen van het slachtoffer een speciale gelegenheid kan creëren voor predatory vermogensdelicten (zie bijv. Wright & Decker, 1994; Bottoms & Costello, 2010; Silverman, 1975). Er zijn ook mengvormen. Neem bijvoorbeeld de man die anderen inlichtingen verschaftte waarmee zij een uitgebreide overval konden plegen op de woning van zijn bejaarde ex-schoonouders - de man voelde zich door zijn ex-schoonouders niet rechtvaardig behandeld.⁹ Het gebruiken van de gelegenheid die het kennen van het slachtoffer biedt, gebeurt ook bij een deel van de seksuele misdrijven. Denk bijvoorbeeld aan mannen die zich vergrijpen aan hun (stief)dochter (zie bijv. Van Wijk & Van Leiden, 2011).¹⁰ Gedacht kan ook worden aan *loverboy*-methoden in de mensenhandel (zie bijv. Verhoeven et al., 2011; Verwijs, Mein, Goderie, Harreveld & Jansma, 2011). Juist bekendheid en vertrouwdheid met het slachtoffer maakt dan dat plegers kunnen (blijven) toeslaan. Dergelijke delicten lijken eerder als predatory dan als geschil-gerelateerd te typeren. Ook zijn delicten door vreemden soms conflict-gerelateerd in plaats van predatory. Mensen kunnen gegriefd zijn door een vreemde na slechts een korte ontmoeting (Felson, 1993). Op het corrigeren van een ander door de opmerking “hé, blijf eens van die fiets af!” kan extreem gereageerd worden.¹¹ Ondanks uitzonderingen is de assumptie dat in het algemeen delicten tussen mensen die elkaar kennen, veel vaker voortkomen uit een grief dan delicten tussen vreemden.¹² Het bestaan van uitzonderingen en het gegeven dat niet alle delicten in de tweedeling onder te brengen zijn (denk aan intiem terrorisme) maakt wel dat het onderscheid tussen predation en geschil-gerelateerde criminaliteit niet strikt analytisch bruikbaar is. Het onderscheid is vooral contextueel van belang: relationele afstand geeft een indicatie voor de aanleiding van een misdrijf, maar geen uitsluitsel (zie ook Dugan & Apel, 2005).

9 Rechtspraak.nl, zaaknummer 13/674372-14.

10 Seksueel misbruik van kinderen jonger dan 12 jaar blijft buiten beschouwing in dit boek, maar ook daarbij is vaak sprake van een *special opportunity* (die bewust kan worden gecreëerd; denk aan *grooming*).

11 Gedoeld wordt op de zaak Meindert Tjoelker, zie bijv. HR 2 november 1999, NJ 2000, 174.

12 Zoals in 1.4.2 aangegeven vallen conflicten tussen groepen buiten bestek van dit onderzoek. Bij bijv. politiek geweld tussen groepen vreemden gaat het juist veel om geschillen, bijv. over land.

2.3 EMPIRISCHE VERSCHILLEN IN FREQUENTIE, LOCATIE EN ERNST DELICT

Uit empirisch onderzoek blijkt dat geweldsdelicten door bekenden, zoals te verwachten valt, mindervaker een eenmalige, geïsoleerde gebeurtenis betreffen dan veelvoorkomende predatory delicten. Naarmate de relationele afstand afneemt, neemt herhaald geweld door dezelfde dader in het algemeen sterk toe (zie bijv. Candaliza & Zarco, 1995; Felson & Cares, 2005; Koss, Dinero, Seibel & Cox, 1988; Myhill & Allen, 2002). Er is dan niet alleen vaker sprake van herhaald (soms ook meervoudig) *feitelijk geweld*, maar ook van een frequente of voortdurende *angst voor en/of dreiging van geweld* (Golding, 1999). Uit onderzoek naar belaging (*stalking*), een delict dat naar zijn aard 'herhaald' is, blijkt eveneens dat met afnemende relationele afstand de duur van de *stalking* sterk toeneemt (Budd & Mattinson, 2000; Purcell, Pathé & Mullen, 2004; Tjaden & Thoennes, 1998). Over vermogensdelicten is dit soort gegevens niet bekend.

Ook blijkt uit empirisch onderzoek dat de plaats delict met afnemende relationele afstand verschuift van meer publieke plaatsen naar in of nabij de woning van het slachtoffer of de dader (zie bijv. Astion, 2008; Durose et al., 2005; Mattinson, 2001; Myhill & Allen, 2002). Wat betreft de ernst van de misdrijven blijkt uit empirisch onderzoek dat bij beroving vaker letsel wordt opgelopen door slachtoffers op kleinere relationele afstand van de dader (Felson et al., 2000). Dit werd door Felson et al. (2000) ook verwacht gezien de redenering dat gegriefde daders, die dus bekenden zijn van het slachtoffer, als eerste doel het schaden van het slachtoffer hebben.¹³ Bij beroving, mishandeling en bedreiging samengenomen, wordt hetzelfde patroon gevonden (zie Apel et al., 2013; Bachman, Lachs & Meloy, 2004; zie voor fysiek geweld ook FRA, 2014). Bij belaging wordt ook vaker gewelddadig gedrag vertoond of daarmee gedreigd naarmate de (voormalige) relationele afstand kleiner is; (voormalige) intimi gebruiken of dreigen vaker met geweld dan andere bekenden en vreemden (Budd & Mattinson, 2000; Farnham, James & Cantrell, 2000; Harmon, Rosner & Owens, 1998; Mohandie, Meloy, Green McGowan & Williams, 2006; Palarea, Zona, Lane, & Langhinrichsen-Rohling, 1999; Schwartz-Watts & Morgan, 1998; Thomas, Purcell, Pathé & Mullen, 2008). Bij seksueel geweld blijkt doorgaans dat slachtoffers van (ex)partners vaker letsel oplopen dan slachtoffers van bekenden op grotere relationele afstand (Logan, Cole & Capillo, 2007; Möller, Bäckström, Söndergaard & Helström, 2012; Myhill & Allen, 2002; Stermac, Del Bove & Addison, 2001; Ullman & Siegel, 1993). Het percentage slachtoffers met letsel na seksueel geweld door vreemden

13 Een andere mogelijke verklaring, door Byrne Hessick (2007) geopperd, is dat slachtoffers van beroving (en mogelijk ook ander geweld) door een bekende minder snel mee zouden werken/meer weerstand zouden bieden tegen een bekende dader en daardoor vaker letsel zouden oplopen. Empirische gegevens ondersteunen dit echter niet eenduidig; ondersteuning hiervoor is gevonden door Jacques & Rennison (2013) en Ruback & Ivie (1988) maar niet door Koss et al. (1988), Sampson (1987) en Ullman & Siegel (1993).

is ook hoger dan dat percentage bij daders op gemiddelde relationele afstand (Logan et al., 2007; Myhill & Allen, 2002; Scott & Beaman, 2004; Ullman & Siegel, 1993). Bij seksueel geweld blijkt dus sprake van een curvi lineair verband: aan beide uiterste zijden van de relationele afstand schaal wordt vaker letsel opgelopen dan daar tussenin. In 'date rape'-delicten (zie bijv. Bechhofer & Parrot, 1991; Ward, Chapman, Cohn, White & Williams, 1991) vindt dus minder geweld plaats dan in verkrachtingen door zowel intimi als vreemden.

Overigens blijkt dat als wordt gelet op de ernst van het letsel, een ander patroon bestaat dan wanneer enkel wordt gelet op de prevalentie van enig letsel. Bijvoorbeeld, bij fysiek geweld is de kans op enig letsel het kleinst bij vreemde daders, maar als zij geweld gebruiken, kan dat ernstig zijn (zie bijv. Apel, Dugan & Powers, 2013).

Empirisch wordt in de meeste studies onder slachtoffers van geweld het meeste wapengebruik (dan wel de dreiging daarmee) gevonden bij daders op grotere relationele afstand (zie bijv. Bachman, 2000; Durose et al., 2005; Greenfeld, Rand, Craven, Klaus, Perkins, Ringel, Warchol, Maston, & Fox, 1998; Koss et al., 1988; Ruback & Ivie, 1988; Stermac, Del Bove & Addison, 2004; Ullman & Siegel, 1993).¹⁴ Ook worden delicten met oplopende relationele afstand vaker in groepsverband gepleegd (Astion, 2008; Candaliza & Zarco, 1995; Durose et al., 2005; Felson et al., 2000; Koss, Dinero, Seibel & Cox, 1988; Mattinson, 2001; Ruback & Ivie, 1988; Stermac, Du Mont & Dunn, 1998; Stermac et al., 2004; Ullman, 2007).¹⁵ Over vermogensdelicten is dit soort naar slachtoffer-dader relatie vergelijkende studies niet bekend.

2.4 SEKSE VAN DE SLACHTOFFERS

Mannen worden in het algemeen iets vaker slachtoffer van een delict dan vrouwen en mannen zijn ook iets vaker slachtoffer van een *gewelds*delict dan vrouwen (de Heer-de Lange & Kalidien, 2014). Zie tabel 2.1 voor een indicatie van de sekseverschillen tussen slachtoffers op verschillende relationele afstand van de daders. Hieruit blijkt dat mannen vaker dan vrouwen slachtoffer van geweld door vreemden en bekenden op relatief grote relationele afstand zijn dan van geweld door intimi. Vrouwen zijn juist veel vaker het slachtoffer van geweldsmisdrijven door daders op kleine relationele afstand; de daders zijn vooral intimi zoals (ex)partners en familieleden (zie bijv. ook Black et al., 2011; Feehan, Nada-Raja, Martin & Langley, 2001; Greenfeld, Rand, Craven, Klaus, Perkins, Ringel, Warchol, Maston & Fox, 1998; Sampson, 1987; Truman & Morgan, 2014; Walby & Allen,

14 Een uitzondering is Mattinson (2001); zij vond in analyses op basis van het British Crime Survey ongeveer evenveel wapengebruik door vreemde (19%) als door bekende daders (22%) van geweld. De studies die wel consequent meer wapengebruik door vreemden vonden, zijn gedaan in de Verenigde Staten en Canada.

15 In steekproeven onder verdachten en veroordeelde daders worden bij groepsdelicten wel veel bekenden van het slachtoffer aangetroffen (zie bijv. Horvath & Kelly, 2009). Vermoedelijk is dit het gevolg van het steekproefkader – in justitiële steekproeven worden meer bekende daders aangetroffen dan in delicten die in slachtofferenquêtes worden geïnventariseerd. Dit komt doordat zij vaker worden aangehouden en gearresteerd (Davis & Smith, 1981).

2004).¹⁶ Mogelijk gaat deze relatie niet op bij slachtoffers ouder dan 65 jaar (Bachman & Meloy, 2008).

Hoewel de precieze bevindingen als het gaat om slachtofferschap van mannen en vrouwen op verschillende relationele afstand tot de dader per onderzoek verschillen (onder andere als gevolg van gehanteerde definities en framing van het onderzoek, zie ook 4.5.1), is de algemene tendens zoals in tabel 2.1 weergegeven. In het National Violence Against Women (NVAW)¹⁷ onderzoek dat de basis vormt voor de tabel, wordt relatief veel geweld door daders op kleine relationele afstand gerapporteerd, althans in vergelijking met echte 'crime surveys' zoals het NCVS en ook de Nederlandse Veiligheidsmonitor (CBS, 2015). Overigens rapporteert in Nederland het CBS (2015) de slachtoffer-dader relatie niet apart naar sekse van het slachtoffer.

TABEL 2.1 Een indicatie van slachtofferschap van geweld van mannen en vrouwen, door verschillende plegers van geweld (inclusief bedreiging, exclusief seksueel geweld) in procenten

Pleger	Echtge- noot (incl. ex)	Samenw. partner (incl. ex)	'Verkering' (incl. ex)	Familieid	Andere bekende	Vreemde	Totaal	n (slacht- offers)
M en V	26	7	5	7	21	35	101*	5.258
M	10	4	2	6	27	51	100	3.183
V	51	12	11	7	11	8	100	2.075

Bron: Felson & Cares, 2005 op basis van National Violence Against Women-survey (NVAW) 1995-1996 (Verenigde Staten)

*Optelling tot 101% door afrondingsverschillen

Tabel 2.1 heeft betrekking op geweld maar is exclusief seksueel geweld. Bij seksueel geweld tegen vrouwen spelen de niet-intieme bekende daders een grotere rol dan bij niet-seksueel geweld. In het British Crime Survey bijvoorbeeld bleek ongeveer een vijfde van de daders van ernstig seksueel geweld en verkrachting een niet-intieme bekende te zijn (Myhill & Allen, 2002; zie ook FRA, 2014).

Bij beroving is het beeld vergelijkbaar met 'gewoon' geweld. Het risico om in de Verenigde Staten beroofd te worden is voor mannen bijna twee keer zo groot als voor vrouwen. Dit sekseverschil is echter omgekeerd bij berovingen door familieleden: het risico om te worden beroofd door een familieid is voor vrouwen drie keer zo groot als voor mannen (Felson, Baumer & Messner, 2000).

Ook als alleen naar geweld *binnen de huiselijke kring* wordt gekeken geldt dat vrouwen vaker dan mannen slachtoffer zijn van geweld door daders op de kleinste relationele afstand. Van der Veen (2011; zie ook Wittebrood & Veldheer, 2005) vond in zijn Nederlandse

¹⁶ Walby et al. (2014) stellen dat niet-intieme bekenden ook bij vrouwelijke slachtoffers van (al dan niet seksueel) geweld een zeer grote dadergroep vormen; dit lijkt het gevolg van volledige inclusie van de grote groep 'cliënten en leden van het publiek waarmee men door het werk te maken heeft' en 'jongeren uit de buurt' bij de kennissen.

¹⁷ Het NVAW onderzoek is, hoewel de naam anders doet vermoeden, uitgevoerd onder mannen en vrouwen.

onderzoek naar geweld in huiselijke kring dat vrouwen aanmerkelijk vaker dan mannen slachtoffer zijn van geweld door de partner of ex-partner (zie tabel 2.2). Mannen blijken in die studie juist aanmerkelijk vaker slachtoffer te zijn van geweld door leden van de huiselijke kring die niet tot het kerngezin horen, zoals familieleden, huisvrienden, huisgenoten.

TABEL 2.2 Verschillende plegers van geweld in huiselijke kring (inclusief seksueel geweld)*

Pleger	Partner of ex-partner	n	Andere leden huiselijke kring	n	Totaal
Sekse slachtoffer					
M	59%	133	45%	101	226
V	73%	309	28%	116	422

Bron: van der Veen, 2011 op basis van Intomart GfK 2010 (Nederland)

* De percentages tellen niet op tot 100% omdat de categorieën elkaar niet uitsluiten. Een klein aantal slachtoffers was slachtoffer van huiselijk geweld door zowel een (ex) partner als iemand anders.

Niet-gewelddelicten zijn sekse-neutraler dan gewelddelicten als het gaat om slachtofferschap. Bijvoorbeeld bij persoonlijke diefstal lijkt het percentage mannelijke en vrouwelijke slachtoffers van vreemde daders vergelijkbaar (Sampson, 1987). Ook bij mildere vormen van *stalking* ontlopen de percentages mannen en vrouwen die worden belaagd door hun ex-partner of andere bekende elkaar minder (Budd & Mattinson, 2000). Wordt echter gekeken naar *stalking* vergezeld van toegevoegde vormen van geweld (*aggravated stalking*), dan is hetzelfde patroon als bij andere gewelddelicten weer zichtbaar: vrouwen zijn vaker dan mannen slachtoffer van geweld door intieme daders (Budd & Mattinson, 2000; Tjaden & Thoennes, 1998).

Overigens neemt ook het percentage vrouwelijke *plegers* toe bij gewelddelicten op kleinere relationele afstand (zie bijv. Greenfeld & Snell, 1999). Dit blijkt ook uit onderzoek dat zich volledig beperkt tot geweld in de huiselijke kring (zie bijv. Dutton & Nicholls, 2005; Ehrensaft, Moffitt & Caspi, 2004; Johnson, 2008; Straus et al., 1980; 2012; van der Veen & Bogaerts, 2010).

2.5 SAMENVATTING

De relationele afstand tussen slachtoffer en dader hangt in het algemeen samen met het type delict dat tussen die mensen ontstaat: predatory (rovend, waarbij bewust en opportunistisch een prooi wordt gezocht) of juist geschil-gerelateerd (voortkomend uit een conflict en echt gericht tegen de persoon van het slachtoffer). Mensen zijn doorgaans beschermd tegen predation door mensen op kleine relationele afstand. Deze relatieve onkwetsbaarheid neemt af met toenemende relationele afstand: delicten zoals

berovingen zijn doorgaans gericht op vreemden. Op kleinere relationele afstand, dus waar mensen frequenter met elkaar omgaan en sprake is van grotere gebondenheid en afhankelijkheid, zijn delicten vaker geschil-gerelateerd. Men is dan juist extra kwetsbaar op kleine relationele afstand, ook voor herhaling. Het onderscheid tussen slachtoffer en dader is in deze misdrijven vaker moeilijk te maken. Er zijn echter ook uitzonderingen op deze tweedeling predation/grotere afstand en conflict gerelateerd/kleinere afstand. Zo kan het kennen van het slachtoffer een speciale gelegenheid creëren voor predatory delicten. Relationele afstand geeft dus een indicatie, maar geen zekerheid over de context van het delict.

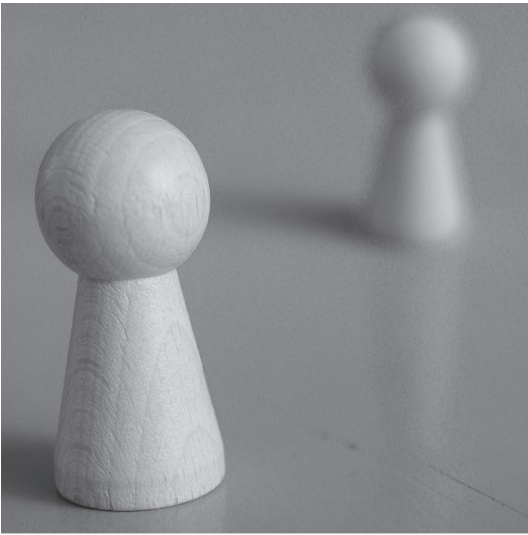
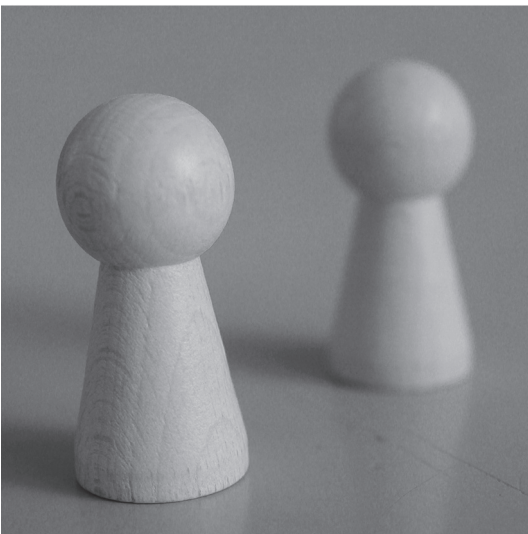
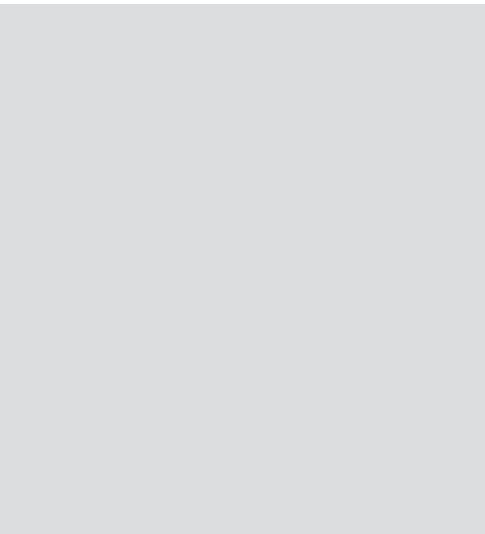
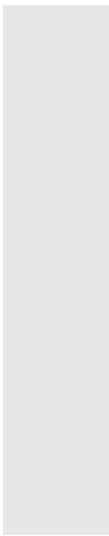
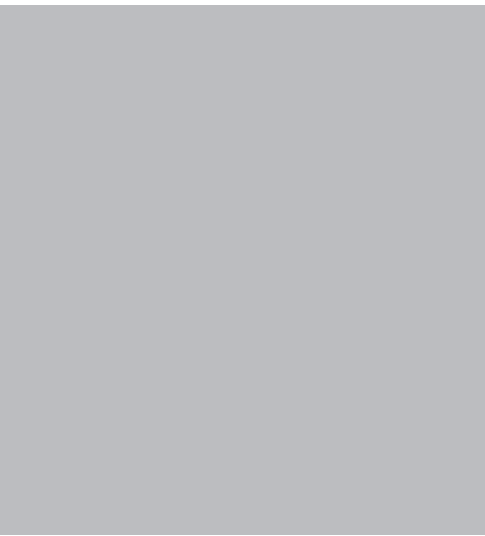
Uit de empirische literatuur blijkt dat de delicten die slachtoffers in verschillende slachtoffer-dader relaties meemaken op een aantal kenmerken verschillen. Daarbij moet worden aangetekend dat over vermogensdelicten in dit opzicht weinig bekend is; het navolgende heeft feitelijk betrekking op geweldsdelicten, bedreiging en stalking. De mate van herhaling van delicten neemt duidelijk af met het toenemen van de relationele afstand tussen slachtoffer en dader. De plaats van het delict verschuift met het toenemen van de relationele afstand van de privé omgeving naar de publieke ruimte. De kans op wapengebruik en meerdere daders neemt toe met de relationele afstand. De samenhang tussen relationele afstand en opgelopen letsel verschilt per delict type. Hieruit volgt dat *binnen* de groep slachtoffers van bekende daders, de slachtoffers van delicten door niet-intieme bekenden vaker geconfronteerd zijn geweest met een wapen dan de slachtoffers van intimi. Ook hebben zij vaker te maken gehad met meerdere daders. Minder vaak zijn zij in hun eigen woning slachtoffer geworden en is er sprake geweest van herhaling. De delicten die slachtoffers van niet-intieme bekenden meemaken, zien er dus gemiddeld genomen anders uit dan de delicten die slachtoffers van intimi meemaken.

Vastgesteld is tot slot dat mannen vaker dan vrouwen slachtoffer zijn van geweld door vreemden en bekenden op grotere relationele afstand terwijl vrouwen juist vaker slachtoffer zijn van geweld door intimi. Bij niet-geweldsdelicten doet zich dit sekseverschil in slachtofferschap voor zover bekend niet voor.

In het volgende hoofdstuk wordt dit eerste beeld van misdrijven in verschillende slachtoffer-dader relaties uitgebreid met een nadere verkenning van de slachtofferervaring en de eventuele verschillen in posttraumatische stress problematiek.

HOOFDSTUK 3

**Nadere verkenning van
de slachtofferervaring en
psychische impact**

3.1 INLEIDING

In hoofdstuk twee werd de context van misdrijven in verschillende slachtoffer-dader relaties verkend en werd ingegaan op enkele delict- en slachtofferkenmerken. Daarmee is een eerste beeld geschetst van het type delicten dat slachtoffers in verschillende slachtoffer-dader relaties meemaken. In dit hoofdstuk worden de ervaringen van slachtoffers van delicten gepleegd door daders op verschillende relationele afstand nader verkend, evenals de psychische impact ervan op de slachtoffers.

Kennis van de psychische impact verdiept het inzicht in de slachtofferervaring en draagt zo bij aan het beeld van de situatie waarin al dan niet behoefte aan een (bepaalde) justitiële reactie ontstaat. Het is belangrijk om te weten of de psychische impact van een delict samenhangt met de relationele afstand tussen slachtoffer en dader. Verschillen in behoeften van slachtoffers met betrekking tot justitie zouden primair het gevolg kunnen zijn van een verschil in psychische impact, in plaats van een verschil in slachtoffer-dader relatie als zodanig. Lens (2014) vond bijvoorbeeld dat symptomen van posttraumatische stress positief gecorreleerd waren met het gebruik van het Spreekrecht; slachtoffers met dergelijke klachten hadden kennelijk meer behoefte aan deze vorm van participatie in het strafproces dan slachtoffers zonder die klachten. Het is derhalve belangrijk om te onderzoeken of ‘psychische impact’ een potentieel verstorende (*confounding*) variabele is, die zowel samenhangt met behoeften richting justitie als met de slachtoffer-dader relatie.

Het verdiepen van het inzicht in de slachtofferervaring vindt plaats aan de hand van risicofactoren voor psychische problematiek na potentieel traumatische gebeurtenissen. Potentieel traumatische¹ of extreme stressoren zijn gebeurtenissen die onverwacht plaatsvinden en die buiten het scala van gebeurtenissen vallen die normaliter verwacht worden gezien iemands ontwikkeling (Hobfoll, 1991). Gewelddadig verlies, geassocieerd met gevoelens van (doods)angst, hulpeloosheid en afschuw, vormen het hart van extreme stressoren (Brewin & Holmes, 2003; Green, 2003). Gewelddadige misdrijven worden in de traumaliteratuur als potentieel traumatische gebeurtenissen gezien, naast bijvoorbeeld ernstige verkeersongelukken, oorlogservaringen en (natuur)rampen (zie bijv. Brewin, Andrews & Valentine, 2000; Darves-Bornoz et al., 2008; Hobfoll, 1991; Kessler, Sonnega, Bromet, Hughes & Nelson, 1995; Ozer, Best, Lipsey & Weiss, 2003). Woninginbraak en andere pure vermogensdelicten vallen daar niet onder. Dat neemt niet weg dat posttraumatische stress symptomen², hoewel in veel mindere mate, ook zijn vastgesteld

---

1 In het licht van de actuele kennis over de veerkracht van de meerderheid (zie bijv. Bonanno, Westphal & Mancini, 2011; Winkel, 2002) is ervoor gekozen om de term potentieel traumatische stressoren of gebeurtenissen te gebruiken in plaats van termen als ‘traumatische stressor’ of ‘trauma’.

2 Onderscheid moet worden gemaakt tussen post-traumatische stress *symptomen* en de formele psychiatrische diagnose post-traumatische stress *stoornis*, ook wel aangeduid als PTSS of (in het Engels) als PTSD. Mensen kunnen een of meer symptomen hebben, zonder te voldoen aan de criteria voor de stoornis.

onder slachtoffers van woninginbraak en andere niet-traumatische gebeurtenissen (zie bijv. Kilpatrick, Saunders, Veronen, Best & Von, 1987; Kunst, Rutten & Knijf, 2013; Mol, Arntz, Metsemakers, Dinant, Vilters-van Montfort & Knottnerus, 2005; Wohlfarth, Winkel, van den Brink & ter Smitten, 2003).

In het navolgende wordt de slachtofferervaring op verschillende relationele afstand tot de dader nader onderzocht (3.2). Vervolgens wordt verkend in hoeverre slachtoffers in uiteenlopende slachtoffer-dader relaties verschillen in de mate waarin zij acute of posttraumatische stress symptomen ondervinden, voor zover bekend uit vergelijkende empirische studies (3.3). Afgesloten wordt in 3.4 met conclusie en reflectie.

3.2 VERSCHILLEN IN DE SLACHTOFFERERVARING

3.2.1 Inleiding

Het meemaken van potentieel traumatische gebeurtenissen zoals (ernstig) interpersoonlijk geweld hangt samen met diverse problemen zoals drank- en drugsmisbruik, depressie, PTSS en (andere) angsten (Golding, 1999; Green, 2003; Johansen et al., 2006; Kaukinen & DeMaris, 2009; Kessler et al., 1995; Kilpatrick & Acierno, 2003; Riggs et al., 1992). Risicofactoren voor dergelijke problematiek na geweldsdelicten vormen een bruikbare kapstok voor het beschrijven van verschillen in de slachtofferervaring. Het verkennen van de samenhang tussen de relationele afstand tussen slachtoffer en dader met de aanwezigheid en intensiteit van risicofactoren, biedt ook inzicht in de samenhang met de potentiële psychische impact van het delict. Het gaat hier dus niet enkel om de risicofactoren zelf maar om de relatie ervan met relationele afstand.

Deze paragraaf gaat over een aantal proximale³ risicofactoren voor psychische problematiek na geweldsdelicten of extreme gebeurtenissen in bredere zin (Brewin, Andrews & Valentine, 2000; Ozer, Best, Lipsey & Weiss, 2003; Weaver & Clum, 1995; Winkel, 2007). Het betreft de objectieve ernst van het delict, de subjectieve delict factoren ervaren doodsangst en onverwachtheid, en de factoren zelfverwijt, boosheid, andere levensstress en gebrek aan sociale steun. Deze factoren worden in de literatuur in verband gebracht met de slachtoffer-dader relatie en worden in het navolgende toegelicht.

3.2.2 Objectieve ernst van het delict

Ernst van het delict in objectieve termen is een van de risicofactoren voor het ontwikkelen van psychische problematiek. Objectieve ernst van het delict kan worden afgemeten aan

3 Met proximaal wordt bedoeld op factoren die, in de tijd, dicht bij het delict liggen (misbruik in kindertijd is dus niet proximaal bij een volwassen slachtoffer).

bijvoorbeeld de mate waarin fysiek letsel is opgelopen, het aantal daders, de tijdsduur van het delict, wapengebruik, het type delict, of het een chronisch, herhaald of meervoudig delict betreft (zie bijv. Kilpatrick & Acierno, 2003; Weaver & Clum, 1995). Er is sprake van een dose-response effect: de 'dosis' of 'blootstelling' is groter naarmate het delict ernstiger is en dit is consistent gerelateerd aan slechtere psychische uitkomsten (zie bijv. Bonanno et al., 2011; Demaris & Kaukinen, 2005; Gidycz & Koss, 1991; Golding et al., 1997; Hedtke et al., 2008; Resnick et al., 1993; Winkel, 2002).

In hoofdstuk 2 is vastgesteld dat sommige objectieve ernst factoren zoals het aantal daders en wapengebruik toenemen met de relationele afstand, terwijl andere zoals herhaald of chronisch slachtofferschap dan juist afnemen. Delicten tegen slachtoffers op kleine of juist grotere relationele afstand tot de dader kunnen derhalve zonder nadere informatie over delictkenmerken en gevolgen niet als 'objectief ernstiger' worden aangemerkt. Verder is er een aanwijzing dat de bijdrage van objectieve delict factoren aan psychische problematiek verschilt per slachtoffer-dader relatie: Ullman, Filipas, Townsend en Starzynski (2006) vonden dat bij seksueel geweld door een vreemde of familielid de objectieve ernst van het delict geen significant verschil maakte voor de ernst van posttraumatische stress symptomen op lange termijn, maar bij kennissen en partners wel.

3.2.3 Subjectieve delict factoren

Van grotere relevantie voor psychische problematiek dan de objectieve ernst van het delict zijn volgens Weaver & Clum (1995) subjectieve delict factoren, omdat deze zowel informatie over (de staat van) het slachtoffer als over het delict omvatten. De ernst van het delict in subjectieve zin heeft betrekking op de ingrijpendheid van de persoonlijke ervaring, ongeacht wat er in objectieve termen is gebeurd.

Ervaren doodsangst

Een belangrijke subjectieve factor is de ervaren doodsangst: de inschatting van het slachtoffer dat de gebeurtenis de dreiging van dood of ernstige verwonding inhield (Brewin & Holmes, 2003; Ozer et al., 2003; Resnick et al., 1993; Weaver & Clum, 1995). Deze perceptie kan men hebben ongeacht bijvoorbeeld wapengebruik en opgelopen letsel (Kilpatrick, Saunders, Amick-McMullan, Best, Veronen & Resnick, 1989). Ervaren doodsangst is in het algemeen gerelateerd aan slechtere psychische uitkomsten (Ozer et al., 2003; Weaver & Clum, 1995). Echter, in een studie van Ullman et al. (2006) bleek ervaren doodsangst bij een aanval door een vreemde of intimus *geen* verschil te maken voor de ernst van latere posttraumatische stress symptomen, maar bij kennissen en familieleden

wel (zie over slachtoffer-dader relatie als moderator bij doodsangst ook Feinstein, Humphreys, Bovin, Marx & Resick, 2011).

Felson en Cares (2005) vonden in onderzoek naar de aard en ernst van niet-seksueel geweld dat de door slachtoffers van vreemde daders ervaren doodsangst groter was dan de door slachtoffers van bekende daders ervaren doodsangst. Binnen de categorie bekende daders ervoeren slachtoffers meer doodsangst in delicten gepleegd door samenwonende partners en echtgenoten dan in delicten gepleegd door de tussencategorie van andere bekenden. In het onderzoek was onder meer gecontroleerd voor de sekse van dader en slachtoffer en wapengebruik. De samenhang tussen doodsangst en relationele afstand bleek dus *curvi lineair*.

Bij seksueel geweld zijn er uiteenlopende bevindingen over de samenhang tussen doodsangst en slachtoffer-dader relatie. Kilpatrick, Best, Saunders en Veronen (1988) vonden onder vrouwen die verkracht waren door een echtgenoot, date of vreemde geen significant verschil in ervaren doodsangst. Ullman et al. (2006) vonden meer doodsangst bij slachtoffers van vreemden dan bij verschillende bekende daders.

Onverwachtheid

Onverwachtheid van een delict kan betrekking hebben op verschillende aspecten. Het kan gaan om oncontroleerbaarheid. Bij een oncontroleerbare stressor is het begin (soms ook het eind) van de gebeurtenis niet gerelateerd aan de reacties van de persoon; men heeft er geen invloed op (Foa, Zinbarg & Rothbaum, 1992). Maar het kan ook gaan om een delict dat niet zozeer oncontroleerbaar is, maar plaatsvindt in een onverwachte *context*, bijvoorbeeld op een feestje van vrienden. Oncontroleerbaarheid en onverwachtheid zouden leiden tot een grotere kans op een posttraumatische stress stoornis (Foa, et al., 1992).

Oncontroleerbaarheid is naar verwachting meer aan de orde bij predatory delicten door vreemden dan bij delicten door bekenden. Eerstgenoemde zullen het slachtoffer vaker eenzijdig 'overkomen' terwijl delicten door bekenden vaker een duidelijke aanloop kennen in een conflict (zie nader 2.2).

Onverwachtheid gezien de context kan tussen bekenden aan de orde zijn, maar dit zal ook afhangen van de snelheid waarin bijvoorbeeld een conflict escaleert – ziet men de escalatie al van ver aankomen dan is van onverwachtheid geen sprake meer. Onverwachtheid gezien de context kan ook aan de orde zijn indien een delict door een vreemde of een bekende op relatief grote relationele afstand wordt gepleegd in een voor het slachtoffer vertrouwde omgeving; denk behalve aan geweld ook aan woninginbraak (Brown & Harris, 1989). In het algemeen zouden de meeste mensen eerder verwachten dat een delict door een vreemde en in de openbare ruimte gepleegd wordt (zie bijv.

Lupton, 1999) dan in of om het eigen huis. De gebeurtenis is onverwachter, naarmate de gelijkenis tussen de omstandigheden van die gebeurtenis en bestaande schematische representaties van veiligheid groter is. Denk aan een delict dat plaatsvindt in de eigen, veilig geachte woning of door iemand die men vertrouwt. Aangenomen wordt dat de kans op het ontwikkelen van PTSS of andere stoornissen bij grotere onverwachtheid toeneemt (Foa et al., 1992). Deze aanname is onder meer gebaseerd op onderzoek onder dieren. Dieren die een schok kregen in een context die werd geassocieerd met veiligheid of genot, lieten grotere angstreacties en gedragsverstoringen zien dan dieren die een schok kregen in een omgeving die daar niet mee was geassocieerd (Foa et al., 1992). In het verlengde hiervan vonden Cascardi, Riggs, Hearst-Ikeda en Foa (1996) dat seksuele delicten gepleegd op een veilig geachte locatie, de grootste impact hadden op vrouwelijke slachtoffers (zie ook Frank & Stewart, 1984).

Diverse auteurs veronderstellen dat misdrijven gepleegd door een bekende of 'veilig geachte persoon' een grotere impact hebben op slachtoffers dan misdrijven door vreemden, vanwege de grotere schending van vertrouwen en veiligheidsverwachtingen die dat zou inhouden (zie bijv. Cascardi et al., 1996; Culbertson, Vik & Kooiman, 2001; Goldsmith, Freyd & DePrince, 2012; Janoff-Bulman, 1992; Katz, 1991; Kilpatrick et al 1989; Kunst, Bogaerts & Winkel, 2009; McEwan, de Man & Simpson-Housley, 2002; Ullman & Siegel, 1993). Over incest is gesteld dat dit gedurende de adolescentie en bij het begin van de puberteit in het bijzonder schadelijk zou zijn, vanwege het verraad en het verlies van veiligheid thuis (Finkelhor, 1983; Krenke, Goodwin, Lundberg-Love, Pantlin & Hilbun, 2011). Meer in het algemeen geldt echter dat de slachtoffer-dader relatie en het vertrouwen binnen die relatie, hoewel gerelateerd, niet volledig samenvallen. Men kan iemand vertrouwen zonder die persoon goed of lang te kennen en een intimus wordt mogelijk niet (meer) vertrouwd (zie ook Katz, 1991).

Ook delicten door vreemden en niet-intimi vormen veelal een vertrouwensschending. Het gaat dan niet om het vertrouwen in een bepaalde persoon die men 'veilig achtte', maar om een algemenere confrontatie met de onbetrouwbaarheid of slechte intenties van mensen (Janoff-Bulman, 1992). Veel slachtoffers van delicten hebben het gevoel dat de wereld niet langer een rechtvaardige en ordelijke plaats is, waarin mensen krijgen wat zij verdienen (Lerner & Miller, 1978). Janoff-Bulman omschrijft dit als een *"breakdown in interpersonal trust, a newfound perception of the interpersonal world as hostile and dangerous. The victimization represents a dramatic recognition that people can be malevolent. The entire world of people becomes suspect"* (Janoff-Bulman, 1992:79). In zijn onderzoek naar slachtoffers van woningbraak beschrijft ook Maguire (1980:265) dit gevoel van verlies aan 'vertrouwen in de mensheid', dat hij aantrof onder slachtoffers die in het bijzonder kennissen van de inbraak verdachten.

3.2.4 Zelfverwijt

Een van de overtuigingen (*appraisals*) van slachtoffers die wordt verondersteld bij te dragen aan psychische problematiek, is zelfverwijt (zie bijv. Ehlers & Clark, 2000; Reich et al., 2015; Wohlfarth, Winkel & van den Brink, 2002). Zelfverwijt kan worden omschreven als de idee dat men zelf (mede) verantwoordelijk is voor of schuldig aan het delict en/of het had kunnen voorkomen. Verondersteld is wel dat slachtoffers van delicten door vreemden zichzelf minder zouden verwijten dan slachtoffers van bekenden. Het slachtoffer van een bekende heeft vaker zelf gekozen met die persoon om te gaan. Het delict zou daarom bij het slachtoffer meer twijfel oproepen over eigen gedrag, beoordelingsvermogen en sociale competenties (zie bijv. Katz, 1991; McEwan et al., 2002). Het slachtoffer van een delict door een vreemde zou het gebeurde meer als 'random', minder op de persoon gericht, zien. Hoewel ook deze slachtoffers zichzelf verwijten kunnen maken ('had ik maar niet die fietsroute genomen') zal men minder aan het twijfelen worden gebracht over de eigen competentie om te functioneren in relaties (Katz, 1991).

Empirisch onderzoek dat zelfverwijt in verschillende slachtoffer-dader relaties vergelijkt, heeft enkel betrekking op seksueel geweld en is niet eensluidend. Katz (1991) vond dat zelfverwijt meer aanwezig was bij slachtoffers van bekende daders dan van vreemde daders. Het meeste zelfverwijt vond ze bij vrouwen die hun verkrachter kenden en al voordat het delict plaatsvond weinig vertrouwen in hem hadden. Cascardi et al. (1996) vonden dat vrouwen die door vreemden of ex-partners (samengevoegd tot een groep als 'onveilig' getypeerde daders) waren aangerand, zichzelf meer verweten dan de vrouwen die door veilig ingeschatte daders waren aangerand. Ullman et al. (2006) daarentegen vonden geen verschil in mate van zelfverwijt tussen slachtoffers van vreemden, kennissen, partners en familieleden. Wel droeg zelfverwijt in verschillende slachtoffer-dader relaties in verschillende mate bij aan de ernst van problematiek op lange termijn: bij slachtoffers van seksueel geweld door partners was deze bijdrage het sterkst (Ullman et al., 2006).

3.2.5 Boosheid

Ook boosheid van slachtoffers draagt bij aan psychische problematiek, in het bijzonder als ze lang aanhoudt (Andrews, Brewin, Rose & Kirk, 2000; Orth & Wieland, 2006; Orth, Montada & Maercker, 2006; Winkel, 2007). Dit geldt zowel voor boosheid op de dader als voor boosheid op zichzelf (Orth & Maercker, 2009). In empirisch onderzoek is gevonden dat slachtoffers van seksueel geweld door een bekende vaker boos zijn dan slachtoffers van vreemden (zie bijv. Koss et al., 1988; Myhill & Allen, 2002; Greenberg & Ruback,

1992). Op wie men precies boos was (bijvoorbeeld op zichzelf, de dader, derden) is niet gevraagd.⁴ Vaststellen op wie de boosheid gericht is blijft vaker achterwege, stellen ook Orth en Maercker (2009) vast. Meer boosheid op de dader zou kunnen samenhangen met een meer geschil-gerelateerde aanleiding van misdrijven (zie 2.2.2); boosheid op zichzelf is mogelijk gerelateerd aan zelfverwijt.

3.2.6 Bijkomende (andere) levensstress

Andere levensstress bij slachtoffers is ook gerelateerd aan slechtere psychische uitkomsten (Brewin et al., 2000). Hiervan is sprake als men bijvoorbeeld kort nadat men slachtoffer is geworden van een delict werkloos raakt, of kort voor het delict met het overlijden van een geliefde was geconfronteerd. Een dergelijke samenloop van omstandigheden kan bij slachtoffers ongeacht de relatie met de dader een grotere impact veroorzaken. Voorstelbaar is wel dat *aan het delict gerelateerde* levensstress bij slachtoffers van bekende daders meer aanwezig is. Als een delict plaatsvindt in de context van een doorgaande relatie, heeft het slachtoffer immers niet alleen met het delict maar ook met de (verstoorde relatie met de) dader en de (al dan niet gezamenlijke) omgeving om te gaan. Bovendien kan er de dreiging van herhaling zijn (zie bijv. Culbertson & Dehle, 2001; Davis & Smith, 1981).

3.2.7 Sociale steun en reacties

Sociale relaties zijn een belangrijke hulpbron na potentieel traumatische gebeurtenissen (Hobfoll, 1991; Schumm et al., 2006); een gebrek aan sociale steun is een bekende risicofactor voor het ontwikkelen van psychische problematiek na een potentieel traumatische gebeurtenis (Brewin et al., 2000; Ozer et al., 2003). Een gebrek aan sociale steun kan het gevolg zijn van isolement, maar ook van het overwegend ontvangen van negatieve reacties. Over slachtoffers van de ernstigste vorm van huiselijk geweld, intiem terrorisme, is bekend dat zij vaak in een isolement verkeren (Johnson, 2008; Nurius, Macy, Bhuyan, Holt, Kernic & Rivara, 2003) en derhalve geen sociale steun ondervinden. Maar ook in minder extreme gevallen wordt wel verondersteld dat sociale steun problematischer kan zijn als de dader uit het directe sociale netwerk van het slachtoffer afkomstig is (zie bijv. Culbertson & Dehle, 2001), bijvoorbeeld als gevolg van conflicterende loyaliteiten in dat netwerk - men kent immers (vaak) ook de dader. In Deens empirisch onderzoek vonden Elklit en Brink (2003) dat slachtoffers van geweld door (ex)partners minder sociale

---

⁴ Koss et al. (1988) stelden de vraag hoe boos men zich voelde op het moment van de gebeurtenis. Myhill & Allen (2002) stelden de vraag "Als je terugdenkt aan hoe je je voelde na de gebeurtenis, voelde je je boos?" Greenberg & Ruback (1992, studie 15) lieten hun respondenten beschrijven hoe ze zich voelden onmiddellijk nadat de verkrachting voorbij was; deze beschrijvingen werden later gecodeerd naar aanwezigheid van onder andere boosheid.

steun (gemeten binnen twee weken na het delict) ondervonden dan slachtoffers van andere bekenden en vreemde daders.

Ook wordt verondersteld dat slachtoffers van vreemde daders meer positieve, steunende reacties krijgen uit hun sociale omgeving (zie bijv. Ullman & Filipas, 2001). Dit zou ermee te maken hebben dat een aanval door een vreemde meer als een misdrijf zou worden gezien dan een aanval door een bekende (zie bijv. Kaukinen & DeMaris, 2009; Scott, Lloyd & Gavin, 2010). Bij slachtoffers van delicten door bekenden zou de omgeving bovendien vaker aannemen dat het slachtoffer zelf heeft bijgedragen aan de gebeurtenissen en medeschuld heeft. Dit wordt als het gaat om verkrachting en stalking ondersteund door vignettenstudies over de attributie van schuld bij delicten in verschillende slachtoffer-dader relaties (zie bijv. Bieneck & Krahé, 2011; Grubb & Harrower, 2008; Sheridan, Gillett, Davies, Blaauw & Patel, 2003). Hoewel daders altijd ruim meer schuld geattribueerd krijgen dan slachtoffers, neemt de toegewezen slachtofferschuld iets toe en de daderschuld iets af als beiden elkaar kennen. In het algemeen lijkt in meer ambigue situaties, waarvan vaker sprake is als slachtoffer en dader elkaar kennen, relatief meer schuld aan het slachtoffer te worden geattribueerd (Brems & Wagner, 1994). Dit blijkt echter niet te gelden als het gaat om berovingen (Bieneck & Krahé, 2011); het type delict is daarbij dus ook relevant.

‘Blaming the victim’ blijft zeker niet beperkt tot slachtoffers van bekende daders; het betreft een algemene tendentie (zie bijv. Van Dijk, 2008; Janoff-Bulman, 1992; Pemberton, 2010; Van Koppen, 2010). Zo kan het ene slachtoffer het verwijt krijgen de deur niet op het nachtslot te hebben gedaan en is het verwijt aan de ander dat zij niet eerder is vertrokken uit een gewelddadige relatie (Byrne Hessick, 2007).

3.2.8 Reflectie

Naast de objectieve delict kenmerken die aan de orde kwamen in hoofdstuk 2, verschillen ook de subjectieve slachtofferervaringen naar slachtoffer-dader relatie. Onverwachtheid speelt op heel andere wijze een rol. Delicten in verschillende slachtoffer-dader relaties roepen andere cognitieve en emotionele reacties op bij het slachtoffer zelf en bij hun omgeving. Na afloop van het delict is de situatie in verschillende mate ook werkelijk voorbij: er kan in het geval van een intieme of andere bekende dader(s) een dagelijkse context zijn van blijvende dreiging en angst en van verstoorde relaties, ook met anderen dan de dader zelf.

De besproken risicofactoren voor psychische problematiek zijn niet overwegend aanwezig op kleinere of juist grotere relationele afstand. Sommige risicofactoren (bijv. herhaald of chronisch slachtofferschap en andere levensstress) zijn meer van toepassing bij slachtoffers van intimi. Andere risicofactoren (geconfronteerd zijn met een wapen

en/of meerdere daders, grotere oncontroleerbaarheid) zijn meer van toepassing bij slachtoffers van vreemden. Onverwachtheid en de schending van vertrouwen kan, zij het op verschillende manieren, op elke relationele afstand spelen. Diverse andere risicofactoren, waaronder peritraumatische dissociatie, persoonlijke geschiedenis (Brewin et al., 2000; Ozer et al., 2003) en persoonlijkheidskenmerken (Bonanno et al., 2011) zijn bovendien in de bespreking buiten beschouwing gebleven.

Een hypothese over de invloed van relationele afstand tot de dader op psychische problematiek bij het slachtoffer kan dan ook niet worden geformuleerd. Er is niet één risicofactor die – voor elke slachtoffer-dader relatie – voorspelt welke mensen na schokkende gebeurtenissen ernstige klachten hebben en welke mensen niet (zie bijv. Ehlers & Clark, 2000; van der Velden, 2013; Winkel, 2002). Ook van de slachtoffer-dader relatie kan dat derhalve niet verwacht worden. Wel is denkbaar dat de slachtoffer-dader relatie zo samenhangt met belangrijke (ook niet besproken) risicofactoren, dat dit *samenspel* leidt tot een verschillende mate van psychische problematiek. Om na te gaan of daarvan mogelijk sprake is, vindt in de volgende paragraaf een literatuurverkenning plaats van de mate waarin acute en posttraumatische stress na misdrijven op verschillende relationele afstand verschillen.

3.3 VERKENNING ACUTE EN POSTTRAUMATISCHE STRESS SYMPTOMEN

3.3.1 Overwegingen en afbakening

In deze paragraaf wordt in een review van de empirische literatuur nagegaan in hoeverre slachtoffers in verschillende slachtoffer-dader relaties in verschillende mate psychische problematiek ervaren als gevolg van het delict. Psychische problematiek wordt hier afgebakend tot het ondervinden van acute stress symptomen en posttraumatische stress symptomen. De reden van deze afbakening is dat daarover de meeste studies beschikbaar zijn die ook onderscheid maken naar slachtoffer-dader relatie.

Posttraumatische stress symptomen zijn een veelvoorkomende reactie op potentieel traumatische gebeurtenissen. Denk bij deze symptomen aan herhaalde en ongewilde herbelevingen van de gebeurtenis, prikkelbaarheid (bijv. geïrriteerd en steeds op zijn hoede), emotionele vervlakking (bijv. niet kunnen genieten van relaties met anderen) en vermijding van stimuli (inclusief gedachten) die aan de gebeurtenis zouden kunnen herinneren (Ehlers & Clark, 2000).⁵ Veel mensen ondervinden ten minste enkele van deze

---

5 In de DSM V is sprake van vier clusters: herbelevingen, verhoogde prikkelbaarheid, vermijding en negatieve gedachten en stemmingen of gevoelens (bron: <http://pro.psychcentral.com/2013/dsm-5-changes-ptsd-trauma-stress-related-disorders/004406.html>; geraadpleegd op 19 januari 2014).

symptomen in de directe nasleep van de gebeurtenis. De meesten herstellen ervan in de dagen, weken of maanden na de gebeurtenis (Bryant, 2006; Ehlers & Clark, 2000; Gore-Felton et al., 1999).

Conform de DSM V kan van *acute stress stoornis* (ASD) worden gesproken indien voldoende symptomen uit de categorieën intrusie, negatieve gemoedstoestand, dissociatie, vermijding, en prikkelbaarheid in de eerste vier weken na de gebeurtenis aanwezig zijn. Als voldoende symptomen tegelijkertijd voorkomen en ten minste een maand aanhouden wordt doorgaans van een *acute posttraumatische stress stoornis* (PTSS) gesproken (Brewin, Andrews, Rose & Kirk, 1999; Green, 2003; Johansen et al., 2006). Van *chronische of persistente* PTSS wordt pas gesproken als de stoornis langer dan drie maanden aanhoudt. Afhankelijk van het type gebeurtenis is de prevalentie vaak 5 tot 10% en zelden hoger dan 30% bij ernstigere of langere blootstelling (Bonanno et al., 2011; zie bijv. ook Winkel, 2007).

Bij het betrekken van studies in de verkenning van de vraag of slachtoffers van geweldsdelicten in verschillende slachtoffer-dader relaties in verschillende mate acute of posttraumatische stress ervaren, is als vereiste gesteld dat in die studies is gecontroleerd voor de tijd sinds het delict (Kleber & Brom, 2002). Kort na een delict zijn eventuele psychische problemen (nog) vaker aanwezig dan na langere tijd (zie bijv. Gilboa-Schechtman & Foa, 2001; Kessler, Sonnega, Bromet, Hughes & Nelson, 1995; Kilpatrick, Saunders, Amick-McMullan, Best, Veronen & Resnick, 1989; Weaver & Clum, 1995). Wellicht verschilt de tijd sinds het delict tussen de groepen. Uit een studie van Ullman et al. (2006) bleek dat seksuele delicten door vreemden en niet-intieme bekenden gemiddeld langer geleden waren dan dergelijke delicten door intieme partners. Controle voor de tijd sinds het delict, indien niet voor alle slachtoffers gelijk, is derhalve belangrijk om tot een valide vergelijking te komen.

Studies naar acute of posttraumatische stress waarin de slachtoffer-dader relatie een variabele is, zijn er nog niet zoveel en ze verschillen sterk van elkaar (zie voor details overzicht 3.2 later in dit hoofdstuk). Gekozen is voor een verkennende aanpak waarin enkel studies worden betrokken waarin de slachtoffer-dader relatie met enige precisie is benoemd. Deze studies mogen heterogeen zijn qua steekproef, kenmerken van de slachtoffers in de studie zoals leeftijd en sekse, methoden, controles, meetinstrumenten en uitkomstmaten. Primair vindt de vergelijking van uitkomsten plaats *binnen* de studies (waarbij meetinstrumenten e.d. gelijk zijn voor elke onderzochte slachtoffer-daderrelatie) en niet tussen de studies. Door de uitkomsten uit verschillende studies samen te bezien, kan een beeld ontstaan van de mogelijke samenhang van slachtoffer-dader relatie met acute en/of posttraumatische stress.

In empirische studies naar posttraumatische stress onder slachtoffers van misdrijven is de slachtoffer-dader relatie meer dan eens *geen* thema (zie bijv. Kessler et al., 1995; Kilpatrick

et al., 2003; Resnick et al., 1993). Ook studies waarin expliciet maar één slachtoffer-dader relatie, te weten de (ex) partnerrelatie, aan de orde is (zie bijv. Coker et al. 2005) maken geen vergelijking tussen groepen mogelijk. Deze studies worden niet geïncludeerd. Ook komt het voor dat enkel een grofmazig onderscheid wordt gemaakt tussen slachtoffers van vreemde en bekende daders (bijv. Kunst et al., 2010) – er wordt dan geen onderscheid tussen wel en niet-intieme bekenden gemaakt. Voor onderhavige verkenning is dat niet precies genoeg. Deze studies worden daarom niet geïncludeerd in de verkenning (zie ook 3.3.2). Wel worden ze in de reflectie (3.4) kort betrokken.

3.3.2 Aanpak

Studies ten behoeve van de verkenning zijn gezocht via Worldcat (zie nader 1.3.1). Er zijn studies geselecteerd die zijn gepubliceerd sinds 1984. Studies moesten een onderscheid maken naar slachtoffer-dader relatie. Dit leverde 29 potentieel relevante publicaties op (zie overzicht 3.1, eerste kolom). 18 van deze publicaties zijn afgefallen als gevolg van twee exclusiecriteria. Geëxcludeerd zijn studies:

- waarin geen controle voor de tijd sinds het delict heeft plaatsgevonden, indien deze niet voor alle slachtoffers gelijk was. Als gevolg hiervan zijn negen studies afgefallen (zie kolom 2);
- die binnen de groep slachtoffers van bekende daders geen onderscheid maken tussen wel en niet-intieme bekende daders. Als gevolg hiervan zijn negen studies afgefallen (zie kolom 3).

Er bleven na deze exclusies 11 publicaties over. Overzicht 3.1 geeft een overzicht van gevonden, afgefallen en geïncludeerde studies. Het overzicht is ten eerste gesorteerd per exclusiereden en daarbinnen alfabetisch.

OVERZICHT 3.1 Gevonden, afgevalen en geïncludeerde studies

Gevonden studies	Studies die zijn afgevalen vanwege:		
	Geen controle voor tijd sinds delict (indien niet voor allen gelijk)	Bekende daders enkel als bulkgroep*	Geïncludeerde studies
Blaauw et al., 2002	X		
Bownes et al., 1991	X		
Darves-Bornoz et al., 2008	X		
Green & Kane, 2009	X		
Masho, & Ahmed, 2007	X		
Pathé & Mullen, 1997	X		
Roth, S. et al., 1990	X		
Temple et al., 2007	X		
Ullman & Filipas, 2001	X		
Cascardi et al., 1996		X [^]	
Dunmore et al., 1999		X	
Dunmore et al., 2001		X	
Elklit & Brink, 2004		X	
Gidycz & Koss, 1991		X ^o	
Kramer & Green, 1991		X	
Kunst et al., 2010		X	
Wohlfahrt et al., 2002 [∞]		X	
Ullman et al., 2007		X	
Culbertson & Dehle, 2001			X
Darves-Bornoz, 1997			X
Darves-Bornoz et al., 1998			X
Elklit & Brink, 2003			X
Elklit & Christiansen, 2013			X
Feehan et al., 2001			X
Feinstein et al., 2011			X
Kilpatrick et al., 1985			X
Möller et al., 2014			X
Riggs et al., 1992			X
Ullman et al., 2006			X

* Hierop is niet gecontroleerd bij reeds afgevalen studies.

[^] Slachtoffers van vreemden en ex-partners zijn samengenomen en vergeleken met slachtoffers van (overige) bekenden.

^o De variabele 'acquaintance' in dit onderzoek is samengesteld uit de "closeness of the victim/offender acquaintance and the number of times the woman was victimized" (Gidycz & Koss, 1991:181) en loopt van minimaal 3 tot maximaal 16. De waarden zijn echter niet gerelateerd aan expliciete slachtoffer-dader relaties en zodoende in het kader van onderhavige studie niet bruikbaar. Overigens vonden Gidycz & Koss geen effect van slachtoffer-dader relatie op trauma.

[∞] Ook slachtoffers van vermogensdelicten maken deel uit van deze slachtoffergroep.

Van de overgebleven 11 studies zijn alle slachtoffer-dader relaties waarover is gerapporteerd, geïnventariseerd. Deze zijn te onderscheiden in negen (elkaar noodgedwongen niet volledig uitsluitende) categorieën van daders. Deze zijn als volgt geplaatst op een relationele afstand schaal (conform Black, 1976; Dawson, 2004; Decker, 1993; Horwitz, 1990; zie ook 1.4.1) die loopt van partners (als meest intieme bekenden) tot vreemden:

Intimi:

1. Partners (partners, echtgenoten)
2. Ex- en huidige partners (indien ongesplitst)
3. Familieleden en partners (indien ongesplitst)
4. Familieleden

Niet-intimi:

5. Goede bekenden (vriend, goede bekende; indien 'oppervlakkige bekende' een andere categorie was)
6. Bekenden (oppervlakkige en goede bekenden, ongesplitst)
7. Oppervlakkige bekenden (kennis; indien 'vriend/goede bekende' een andere categorie was)
8. 'Anderen' inclusief vreemden (indien ongesplitst, deze groep wordt dan vergeleken met een specifiek benoemde groep intimi)

Vreemden:

9. Vreemden

De resultaten met betrekking tot acute en posttraumatische stress naar relationele afstand worden beschreven in 3.3.4.

3.3.3 Beschrijving studies

Zie overzicht 3.2 voor de kenmerken en bevindingen van de elf geïnccludeerde studies. Daarvan hebben er acht uitsluitend betrekking op seksueel geweld, een op fysiek (niet seksueel geweld) en twee op zowel fysiek als seksueel geweld. Zeven studies betroffen alleen vrouwen, vier onder zowel mannen als vrouwen. Vijf studies zijn gedaan in de VS, twee in Denemarken, twee in Frankrijk een in Zweden en een in Nieuw Zeeland. Onderzocht zijn meestal hulpzoekende populaties, bijvoorbeeld bij een Eerste Hulp, Centrum voor seksueel geweld en/of slachtofferhulp en politie (n=7). Eenmaal is een geboortecohort onderzocht, eenmaal een studentensteekproef, eenmaal een groep

slachtoffers die was aangetroffen in een bevolkingsteekproef en eenmaal een groep slachtoffers die via veel verschillende kanalen (waaronder ook hulpinstanties) was geworven.

Twee studies hebben betrekking op acute stres symptomen en negen studies op chronische posttraumatische stress symptomen. Aan de vereiste van controle voor de tijd sinds het delict is doorgaans voldaan door slachtoffers na een vergelijkbare periode te onderzoeken (n=7). In sommige studies werd vastgesteld dat de tijd sinds delict niet significant gerelateerd was aan de uitkomstmaat; dit was het geval in twee studies die meerdere jaren na het delict werden uitgevoerd. In een geval was in de multivariate analyse gecontroleerd voor de tijd sinds delict en in een ander geval verschilde de (lange) tijd sinds delict niet tussen de slachtoffer-daderrelatie groepen.

Zoals eerder beschreven vindt de vergelijking van uitkomsten plaats *binnen* de studies en niet tussen de studies. Door de uitkomsten uit verschillende studies samen te bezien, kan een beeld ontstaan van de mogelijke samenhang van slachtoffer-dader relatie met acute en/of posttraumatische stress. In de volgende paragraaf worden de bevindingen per studie beschreven, ten eerste met betrekking tot acute stress symptomen (maximaal een maand na het delict) en vervolgens met betrekking tot chronische posttraumatische stress symptomen - vanaf 3 maanden na het delict. Studies naar acute posttraumatische stress symptomen (die zouden moeten zijn gemeten tussen één en drie maanden na het delict) zijn niet gevonden.

OVERZICHT 3.2 Kenmerken en resultaten geïnccludeerde studies

Geïnccludeerde studies	Land	Steekproef	Delicten	Omvang steekproef
Acute stress symptomen (binnen een maand na delict)				
Elklit & Brink, 2003	Denemarken	Slachtoffers van geweld v.a. 18 jaar die de Eerste hulp van een universiteitsziekenhuis bezochten	Fysiek geweld	214
Feinstein et al., 2011	VS	Slachtoffers van verkrachting geworven via politiebureaus, ziekenhuizen en slachtofferhulp	Seksueel geweld	124
Chronische posttraumatische stress symptomen (3 maanden of langer na delict)				
Darves-Bornoz, 1997	Frankrijk	Slachtoffers van verkrachting, v.a. 13 jaar, toegelaten tot Centrum voor seksueel geweld van een universiteitsziekenhuis	Seksueel geweld	92
Darves-Bornoz et al., 1998	Frankrijk	Slachtoffers van verkrachting, v.a. 13 jaar, toegelaten tot Centrum voor seksueel geweld van een universiteitsziekenhuis	Seksueel geweld	73
Elklit & Christiansen, 2013	Denemarken	Slachtoffers van verkrachting die binnen 72 uur na het delict hulp zochten bij een centrum voor slachtoffers van verkrachting van een universiteitsziekenhuis	Seksueel geweld	136
Feehan et al., 2001	Nieuw Zeeland	Slachtoffers van geweld uit een cohort 21-jarigen (Dunedin studie)	Elk geweld	374
Kilpatrick et al., 1985	VS	Slachtoffers van verkrachting v.a. 16 jaar, geworven via een rape crisis centrum.	Seksueel geweld	125

Tijd sinds delict en eventuele wijze v. controle	Sekse en leeftijd slachtoffers	Methode en meetinstrument	Resultaat
1-2 weken voor hele groep	MV 73% M Gem. 27 jaar oud	Items uit de Harvard Trauma Questionnaire-Part IV	Bivariaat: hogere avoidance $F_{(2, 159)}=3,70$; $p<,05$) en hogere arousal $F_{(2, 164)}=3,20$; $p<,05$) als <u>partner</u> de dader was in vergelijking met een <u>vreemde</u> . In multivariate analyse verdwijnt dit.
1 maand voor hele groep	V Gem. 30 jaar oud	Clinical-Administered PTSD Scale (gestructureerd klinisch interview)	Ernst PTSS symptomen <u>vreemde</u> 68,97 <u>kennis</u> 76,32 <u>intimus</u> 55,08. Kennis is sig. hoger dan intimus ($p<,05$)
6 maanden voor hele groep	MV 10% M Gem. 20,3 jaar oud, range 13-50	Gestructureerd klinisch interview voor PTSS	Dader <u>familielid</u> (vader, stiefvader, oom, broer, grootvader) als voorspeller voor PTSS na 6 maanden $OR=9,0$ (95% $CI=1,1-75,7$). Vergeleken met <u>andere bekenden/vreemden</u> .
12 maanden voor hele groep	MV 15% M Gem. 21,5 jaar oud, range 13-50	Gestructureerd klinisch interview voor PTSS	Dader <u>familielid</u> (vader, stiefvader, oom, broer, grootvader) als voorspeller voor PTSS na 12 maanden $OR=19,8$ (95% $CI=1,57-250$). Vergeleken met <u>andere bekenden/vreemden</u> .
3-4 maanden voor hele groep	V Gem. 23,1 jaar oud Range 12-71	Harvard Trauma Questionnaire-Part IV	Slachtoffer-dader relatie hing niet samen met ernst PTSS. Vergeleken werden <u>familieleden/partners, vrienden/kennissen/ex-partners</u> en <u>vreemden</u> .
Maximaal 12 maanden; voor tijd sinds delict is gecontroleerd	MV 62% M 21 jaar oud	Interview met items uit de PTSS-sectie van het Diagnostic Interview Schedule	Intieme dader (<u>familielid/ partner</u>) hangt bij vrouwen samen met psych. distress (vergeleken met <u>andere bekenden/vreemden</u>): OR 2,8 (95% $CI=1,3-6,1$). Bij mannen niet. In multivariate analyse verdwijnt dit.
3 maanden voor hele groep	V Gem. 26,8 jaar oud	Distress Index, opgebouwd uit 6 selfreport onderdelen: SCL-90-R scores op anxiety, phobic anxiety en global severity Index; de State-Trait Anxiety Inventory en 2 scores uit de Modified Fear Survey.	Geen verschil in mate van distress tussen slachtoffers van <u>vreemden, goede bekenden</u> en <u>kennissen</u> (<i>seen before</i>).

Geïnccludeerde studies	Land	Steekproef	Delicten	Omvang steekproef
Möller et al., 2014	Zweden	Slachtoffers van (poging tot) verkrachting die hulp zochten bij de Emergency Clinic for Raped Women van een ziekenhuis	Seksueel geweld	179
Culbertson & Dehle, 2001	VS	Slachtoffers van seksueel geweld, aangetroffen in een groep van 206 studentes die zich hadden gemeld n.a.v. een advertentie op prikbord psychologie faculteit	Seksueel geweld	96
Riggs et al., 1992	VS	Slachtoffers afkomstig uit een grotere groep van 391 vrijwilligers die weer afkomstig waren uit een representatieve steekproef van 2004 vrouwen uit een county.	Seksueel en niet seksueel ernstig geweld	47
Ullman et al., 2006	VS	Slachtoffers van seksueel geweld sinds 14e jaar, geworven via flyers, advertenties en briefjes verspreid via campussen, community, ggz en rape crisis centra.	Seksueel geweld	1084

* Percentages berekend op basis van gegevens in artikel Möller et al. (2014, tabel 3); de verschillen zijn niet significant (persoonlijke communicatie).

◇ Dates met wie men geen seks had gehad. Seksuele intimi: met wie men eerder wel seks had gehad maar met wie men niet samenwoonde of getrouwd was. Kennissen: had men eerder gezien of gesproken maar nooit seks mee gehad.

Tijd sinds delict en eventuele wijze v. controle	Sekse en leeftijd slachtoffers	Methode en meetinstrument	Resultaat
6 maanden voor hele groep	V Gem. 26,4 jaar oud Range 18-59	Structured Clinical Interview for DSM IV	Geen significant verschil in het % met PTSS: slachtoffers van <u>partners</u> 47,6%; <u>kennissen</u> 42,2%; <u>vreemden</u> 28,9%. *
Bivariaat was tijd sinds delict (gem. 5,69 jaar) niet significant gerelateerd aan uitkomstmaten.	V Gem. 25,3 jaar oud ten tijde van studie, range 18-51	Vragenlijst waarin opgenomen Impact of Event Scale-Revised	Hyperarousal scores lager bij <u>dates</u> ⁹ (M=2,58) en <u>seksuele intimi</u> (M=4,06) dan <u>kennissen</u> (M=7,97) en <u>getrouwd/samenwonenden</u> (M=11,50). Getrouwd/samenw. ook sig. hoger dan kennissen. Intrusion scores lager bij <u>dates</u> (M=6,15) en <u>seksuele intimi</u> (M=6,06) dan <u>getrouwd/samenw.</u> (M=13,50). Seksuele intimi ook sig. lager dan kennissen (M=10,67).
Tijd sinds delict (gem. ca 13 jaar) verschild niet significant tussen de groepen	V Gem. 38,9 jaar oud ten tijde van de studie	Symptom Checklist-90-R en Impact of Event Scale – self report.	SCL en IES (Intrusie schaal, vermijdingschaal en totaalscore): geen verschil tussen slachtoffers van verkrachting door <u>vreemde</u> , door <u>echtgenoot</u> , ernstig geweld door <u>niet-echtgenoot</u> , door <u>echtgenoot</u>).
Bivariaat was tijd sinds delict (gem. ca 13 jaar) niet significant gerelateerd aan uitkomstmaat	V Gem. 32,5 jaar oud ten tijde van de studie	Mail survey met Posttraumatic Stress Diagnostic Scale	Ernst PTSS symptomen: <u>vreemde</u> 1,18; <u>kennis</u> 1,02; <u>partner/echtgenoot</u> 1,05 en <u>familieid</u> 1,32. $F 6,37$ ($p=,000$). Familieid > alle andere groepen; Vreemde > kennis, partner/echtgenoot.

3.3.4 Resultaten

In de kolommen van overzicht 3.3 staan de verschillende slachtoffer-dader relaties, van 1 (kleinste relationele afstand) tot en met 9 (grootste relationele afstand). In de rijen staan de studies die geschikt bleken voor gedetailleerde vergelijking van onderzoeksbevindingen naar slachtoffer-dader relatie. Een lege kolom betekent dat die slachtoffer-dader relatie niet in de betreffende studie is onderzocht. Een kolom met een plus (+) duidt erop dat onder de slachtoffers van delicten gepleegd in die slachtoffer-dader relatie, meer problematiek is gemeten dan onder de slachtoffers in de slachtoffer-dader relatie die met een min (-) is aangeduid. Een kolom met n.s. (niet significant) duidt erop dat onder de slachtoffers van delicten door deze daders geen significant verschil is gevonden met de andere slachtoffer-dader relaties.

OVERZICHT 3.3 Acute of posttraumatische stress op relationele afstand schaal

Eerste auteur, jaartal	Delict	Slachtoffer-dader relatie								
		1 Huidige partner	2 Ex- en huidige partner	3 Familie en partner	4 Familielid	5 Goede bekende	6 Bekende	7 Oppervl. bekende	8 Anderen inclusief vreemden	9 Vreemden
Culbertson, 2001	Seksueel geweld	+					-/n.s.			
Darves-Bornoz, 1997/1998	Seksueel geweld				+				-	
Elklit, 2003	Fysiek geweld	n.s.								n.s.
Elklit, 2013	Seksueel geweld			n.s.			n.s.			n.s.
Feehan, 2001	Elk geweld			n.s.					n.s.	
Feinstein, 2011	Seksueel geweld		-				+			n.s.
Kilpatrick, 1985	Seksueel geweld					n.s.		n.s.		n.s.
Möller, 2014	Seksueel geweld	n.s.					n.s.			n.s.
Riggs, 1992	Seksueel geweld	n.s.								n.s.
	Fysiek geweld	n.s.							n.s.	
Ullman, 2006	Seksueel geweld	-			+		-			-
		-					-			+

Acute stress symptomen

Elklit en Brink (2003) onderzochten Deense mannelijke en vrouwelijke geweldslachtoffers die de eerste hulp van een ziekenhuis bezochten. In Denemarken is dat volgens de onderzoekers een goede strategie om in contact te komen met slachtoffers met letsel van enige ernst, omdat iedereen die behandeling nodig heeft, daarheen komt. De onderzoekers vonden bij een meting binnen twee weken na het delict dat slachtoffers van geweld door een partner meer acute stresssymptomen ondervonden dan slachtoffers van geweld door vreemden. In een multivariate analyse bleek de slachtoffer-dader relatie echter geen significante voorspeller.⁶ Misbruik en mishandeling als kind en trauma-gerelateerde shock bleken in het multivariate model sterke voorspellers van acute stress.

Feinstein et al. (2011) deden in de Verenigde Staten onderzoek onder vrouwelijke slachtoffers van verkrachting binnen een maand na het delict. Deelnemers werden geworven via politiebureaus, ziekenhuizen en slachtofferhulp. De onderzoekers vonden biviaat ernstiger posttraumatische stress symptomatologie bij de groep die was verkracht door niet-intieme bekenden (waaronder dates, collega's, vrienden), dan bij de groep die door (ex)intieme partners was verkracht. De slachtoffers van verkrachting door vreemden weken niet significant af van beide andere groepen. Dit resultaat werd gevonden terwijl slachtoffers van de beide bekende dadergroepen niet significant van elkaar verschilden op onder meer peritraumatische angst, eerdere geweldservaringen en wapengebruik door de dader. Het verschil tussen de slachtoffers van niet-intieme en intieme bekenden kon daardoor niet verklaard worden uit dergelijke kenmerken.

Chronische posttraumatische stress symptomen

In Denemarken deden Elklit en Christiansen (2013) onderzoek onder een groep vrouwen die hulp had gezocht bij een gespecialiseerd centrum voor slachtoffers van verkrachting. De onderzoekers onderscheidde drie groepen: de eerste omvatte familieleden en partners, de tweede vrienden, kennissen en ex-partners en de derde groep betrof vreemden. Er bleek drie à vier maanden na het delict geen samenhang te zijn tussen de ernst van de posttraumatische stress en relationele afstand tussen slachtoffer en dader. Kilpatrick et al. (1985) vonden in de Verenigde Staten bij een vergelijkbare groep en ook drie maanden na het delict evenmin een verschil in problematiek naar slachtoffer-dader relatie; zij vergeleken slachtoffers van verkrachting door kennissen, goede bekenden en vreemden. Möller et al. (2014) vonden onder een vergelijkbare groep in Zweden zes maanden na het delict evenmin een significant verschil tussen slachtoffers van seksueel geweld door de eigen partner en slachtoffers van kennissen en vreemden.

6 Dit is afgeleid uit het artikel op basis van het gegeven dat de slachtoffer-dader relatie in het multivariate model niet meer aan de orde is. Toch wordt door Elklit & Brink (2003: 467) geconcludeerd dat partnergeweld de symptomen verhoogde. Deze conclusie lijkt enkel op het bivariate resultaat gebaseerd. Het is niet gelukt d.m.v. persoonlijke communicatie zekerheid te krijgen op dit punt.

Uit een Franse studie waarover in meerdere publicaties is gerapporteerd (Darves-Bornoz, 1997; Darves-Bornoz, Lépine, Choquet, Berger, Degiovanni & Gaillard, 1998; Darves-Bornoz, Berger, Degiovanni, Gaillard & Lépine, 1999) onder een vergelijkbare hulpzoekende groep die echter behalve vrouwelijke ook mannelijke slachtoffers bevatte vanaf 13 jaar, bleek dat slachtoffers van verkrachting door familieleden (vader, stiefvader, oom, broer, opa) een verhoogde kans op PTSS hadden, vergeleken met slachtoffers van verkrachting door andere daders (intieme partners, andere bekenden, vreemden). Dit effect werd zowel zes als twaalf maanden na het delict gevonden, ook in een multivariate analyse met als covariaten onder meer ander fysiek en seksueel geweld, herhaling en leeftijd ten tijde van de eerste verkrachting (Darves-Bornoz et al., 1998). De onderzochte groep kan volgens de auteurs niet representatief geacht worden voor alle slachtoffers van seksueel geweld, maar geeft volgens hen een indruk van de groep slachtoffers die justitie inroept: elk slachtoffer dat bij een strafproces in de betreffende regio betrokken is, wordt automatisch verwezen naar het centrum (Darves-Bornoz, 1997).

De in het voorgaande beschreven studies zijn uitgevoerd onder hulpzoekers. Dat geldt niet voor de volgende studies. Feehan, Nada-Raja, Martin en Langley (2001) onderzochten in Nieuw Zeeland een geboortecohort van 21-jarigen. Mannelijke en vrouwelijke slachtoffers van (seksueel en niet seksueel) geweld in de voorgaande 12 maanden werden onderzocht op posttraumatische stress symptomen. Bij de vrouwelijke slachtoffers was een intieme dader (familielid of partner) geassocieerd met meer stress dan andere daders, bij de mannen niet. Echter in een multivariate analyse was dit niet langer significant.

Culbertson en Dehle (2001) onderzochten een groep Amerikaanse studentes die gemiddeld ruim vijf jaar geleden seksueel geweld hadden meegemaakt. Zij vonden onder de slachtoffers van daders met wie zij ten tijde van het geweld samenwoonden of getrouwd waren het hoogste klachten niveau. Bij slachtoffers van dates (waarmee men nooit seks had gehad) en seksuele intimi (met wie men wel ooit seks had gehad) vond men het laagste klachtenniveau. Hierbij was gecontroleerd voor opgelopen letsel en voor huidig relationeel geweld. De groep slachtoffers van seksueel geweld door kennissen (waaronder ook vrienden konden vallen waarmee men nooit seks had gehad) zat er tussenin qua klachtenniveau.

Ullman et al. (2006) onderzochten een grote groep Amerikaanse vrouwen die seksueel geweld hadden meegemaakt sinds hun 14^e jaar. De vrouwen hadden zichzelf aangemeld voor het onderzoek, het delict was gemiddeld circa 13 jaar geleden. Slachtoffers van seksueel geweld door familieleden scoorden hoger op posttraumatische stress symptomen dan slachtoffers van vreemden, kennissen en partners. Slachtoffers van vreemde daders scoorden ook hoger dan slachtoffers van kennissen en partners.

Tot slot vergeleken Riggs et al. (1992) een groep Amerikaanse vrouwelijke slachtoffers van verkrachting en ander ernstig geweld door verschillende daders. Ook deze delicten

waren gemiddeld zo'n 13 jaar geleden. Er werd geen verschil in problematiek gevonden tussen slachtoffers van verkrachting door echtgenoten, van verkrachting door vreemden, van ernstig niet seksueel geweld door echtgenoten en van ernstig niet seksueel geweld door anderen.

3.4 CONCLUSIE EN REFLECTIE

De bevindingen over acute of posttraumatische stress na al dan niet seksuele geweldsdelicten, wijzen niet consistent in de richting van een samenhang tussen dergelijke problematiek en relationele afstand. De resultaten zijn gemengd. Relationele afstand blijkt als zodanig, conform verwachting, niet bepalend voor het ontwikkelen van klachten. Wel is in beide studies waarin familieleden (niet zijnde echtgenoten) als dadergroep van seksueel geweld werden onderscheiden, een hoger niveau van klachten aangetroffen. Betreffende studies zijn uitgevoerd onder slachtoffers van seksueel geweld van 13 of 14 jaar en ouder – het gaat hier mogelijk grotendeels om adolescente of jongvolwassen slachtoffers van verkrachting door een familielid (Darves-Bornoz et al., 1999). In 3.2.3 werd al kort gewezen op de schadelijkheid van incest op deze leeftijd; het gaat om jonge mensen die nog in ontwikkeling zijn, die worden misbruikt door mensen die juist veiligheid/bescherming hadden moeten bieden. Dit gaat bovendien vaak gepaard met andere familieproblematiek (Krenek et al., 2011).

Geweld door vreemden leidt niet tot meer psychische problematiek dan geweld door andere dadergroepen. Ook de studies die in de verkenning buiten beschouwing zijn gelaten omdat daarin slachtoffers van vreemden met slachtoffers van alle bekenden *zonder nadere differentiatie* zijn vergeleken, laten overigens bij de groep slachtoffers van misdrijven door vreemden geen verhoogde problematiek zien (Dunmore et al., 1999; Dunmore et al., 2001; Elklit & Brink, 2004; Kramer & Green, 1991; Kunst et al., 2010; Ullman et al., 2007; Wohlfahrt et al., 2002). In enkele gevallen wordt in die studies juist meer problematiek onder de slachtoffers van bekenden – zonder nadere precisering – gevonden (Kunst et al., 2010; Wohlfahrt et al., 2002).

Geweld door niet-intieme bekenden lijkt niet systematisch tot meer psychische problematiek te leiden dan geweld door andere dadergroepen. Voor intiem (al dan niet seksueel) partnergeweld lijkt dat evenmin het geval. Een enkele keer wordt significant meer problematiek gevonden onder slachtoffers van intieme partners (Culbertson & Dehle, 2001). Daar staan echter studies tegenover waaruit datzelfde niet gebleken is (Elklit & Brink, 2003; Feinstein et al., 2011; Möller et al., 2014; Riggs et al., 1992; Ullman et al., 2006).

Soms worden in onderzoeken onder vrouwenopvang (shelter) populaties hoge prevalenties van PTSS gevonden (zie bijv. Golding, 1999; Jones, Hughes & Unterstaller, 2001). Deze lijken niet zozeer een gevolg van geweld in de intieme slachtoffer-dader

relatie als zodanig, maar van een complex aan risicofactoren die daar in ernstige gevallen mee (kunnen) samengaan. Daarbij kan gedacht worden aan chronisch en meervoudig geweld, waaronder psychisch geweld (zie bijv. Pico-Alfonso, 2005), in combinatie met een gebrek aan sociale steun en andere hulpbronnen (zie bijv. Hobfoll, 1991; Hobfoll, 2002), waardoor het slachtoffer haar toevlucht heeft moeten zoeken tot een opvanghuis. Intiem geweld kan uiteenlopen van een eenmalige klap tijdens een ruzie tot een doorgaand en indringend patroon van ernstige mishandeling en controle binnen een intieme relatie (Johnson, 2008; Riggs, Caulfield & Street, 2000). Redelijkerwijs kan worden aangenomen dat de impact daarvan sterk uiteenloopt.

Het aantal onderzoeken waarin slachtoffers van partnergeweld worden vergeleken met slachtoffers van vreemden en/of niet-intieme bekenden is overigens klein. Het is opvallend dat slachtoffers van partnergeweld meer dan eens zonder toelichting worden uitgesloten in studies (zoals bijv. in Andrews et al., 2000; Brewin et al., 1999; Dunmore et al., 1999 en 2001).

De soms aangetroffen moderatie effecten van slachtoffer-daderrelatie bemoeilijken enerzijds de interpretatie van de werking van bepaalde risicofactoren; anderzijds blijkt eruit dat de slachtoffer-dader relatie, juist in combinatie met andere factoren, relevant is. Mogelijk vallen effecten ook tegen elkaar weg: de uiteindelijke kans op problematiek kan vergelijkbaar zijn, maar bij verschillende groepen het gevolg van verschillende factoren en mechanismen.

Hoewel de besproken risicofactoren voor psychische problematiek afkomstig zijn uit literatuur over geweldsdelicten, is een aantal van de besproken thema's (zoals schending van vertrouwen, zelfverwilt, levensstress, negatieve reacties) ook relevant in de ervaring van slachtoffers van vermogensdelicten. De subjectieve ervaring van degene die wordt bestolen door kennissen, een drugsverslaafd kind of wordt opgelicht door een 'nieuwe liefde' verschilt van de ervaring van een inbraak door een onbekende, net zoals dat bij geweld het geval zal zijn.

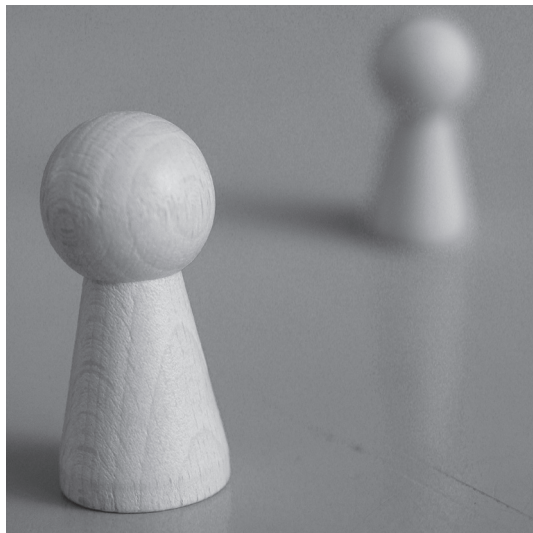
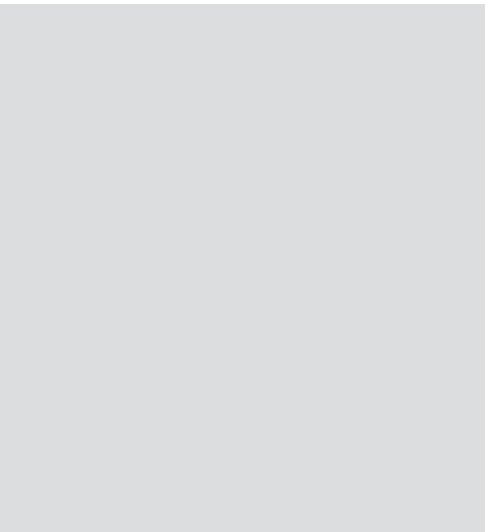
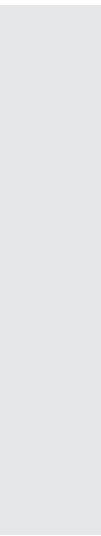
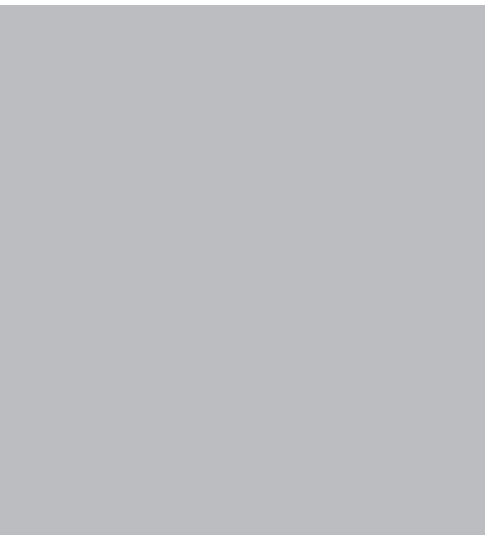
Deze empirische review kent beperkingen. De meeste studies zijn uitgevoerd onder seksueel geweld slachtoffers, terwijl dit maar een klein deel van alle slachtoffers van delicten betreft. Hier weerspiegelt zich dat in seksueel geweld onderzoek al relatief lang aandacht is voor de slachtoffer-dader relatie *en* voor de psychische gevolgen van dit type geweld. De generaliseerbaarheid naar andere geweldsdelicten is mogelijk beperkt - verkrachting is geen doorsnee geweldsdelict maar een van de ernstigste traumatypen voor zowel mannen als vrouwen (zie bijv. Breslau, 2001; Darves-Bornoz et al., 2008; Kessler et al., 1995). De weinige studies over niet-seksueel geweld laten overigens evenmin een duidelijk patroon zien.

Er zijn geen andere methodologische eisen aan de te includeren studies gesteld dan een controle voor tijd sinds delict. Als het gaat om steekproefkader en –omvang, responspercentages, multivariate toetsing en controlevariabelen zijn geen eisen gesteld. Het is bijvoorbeeld denkbaar dat sommige van de gevonden verschillen alsnog zouden wegvallen indien in de betreffende studies zou zijn gecontroleerd voor meer relevante variabelen.

In geen van de studies is voorts de psychische staat van de respondenten opgenomen voorafgaand aan het referentiedelict. Doorgaans kan niet worden uitgesloten dat de slachtoffers vooraf al bepaalde klachten hadden (zie Denkers & Winkel, 1998). Wel zijn de slachtoffers in een aantal studies kort na het delict voor het eerst gezien, waarbij kenmerken van het delict en de persoon zijn vastgelegd, waarna enige maanden later op posttraumatische stress symptomen is gemeten.

Resumé

Uit het onderzoek is tot dusverre gebleken dat tussen mensen op verschillende relationele afstand van elkaar heel verschillende misdrijven ontstaan. De misdrijven zijn overwegend *predatory* op grote relationele afstand en juist vaker geschil-gerelateerd waar mensen frequenter met elkaar omgaan, en sprake is van grotere gebondenheid en afhankelijkheid. Delicten op kleinere relationele afstand zijn vaker herhaalde delicten en vinden logischerwijs meer plaats in de privé omgeving. Ze hebben relatief vaak vrouwelijke slachtoffers, kenmerken zich door minder wapengebruik en worden vaker gepleegd door slechts één dader (zie nader hoofdstuk 2). De subjectieve slachtofferervaring, zoals verkend aan de hand van thema's als ervaren doodsangst, onverwachtheid, zelfverwijt, boosheid, sociale reacties en psychische problematiek na het delict, loopt ook uiteen. Relationele afstand lijkt echter als zodanig niet bepalend voor het ontwikkelen van posttraumatische stress klachten. In het vervolg van dit proefschrift eventueel te vinden verschillen in specifieke behoeften of ervaringen betreffende justitie van slachtoffers naar relationele afstand tot de dader, zullen dus niet eenvoudigweg kunnen worden toegeschreven aan een verschil in psychische impact dat daar nu eenmaal mee zou samenhangen. Al met al is een beeld ontstaan van slachtofferschap in sterk uiteenlopende situaties. In die situaties kan bij het slachtoffer al dan niet de behoefte aan een reactie van justitie ontstaan. In het volgende hoofdstuk wordt beschreven welke factoren een rol spelen bij de beslissing om het delict al dan niet aan te geven bij de politie – vaak de eerste stap in het zoeken naar een justitiële reactie.

HOOFDSTUK 4

Aangiftegedrag

Een eerdere versie van dit hoofdstuk is gepubliceerd in *Delikt en Delinkwent*, 44 (8), oktober 2014, 587-614.

4.1 INLEIDING

In het voorgaande is duidelijk geworden dat op verschillende relationele afstand tussen mensen verschillende misdrijven plaatsvinden: overwegend *predatory* bij vreemde daders en meer geschil-gerelateerd naarmate mensen elkaar beter kennen en er sprake is van grotere gebondenheid en afhankelijkheid. Delicten op kleinere relationele afstand zijn vaker herhaalde delicten, vinden meer plaats in de privé omgeving en hebben relatief vaak vrouwelijke slachtoffers. Ze kenmerken zich door minder wapengebruik en worden vaker gepleegd door slechts één dader dan delicten op grote relationele afstand tussen slachtoffer en dader. De subjectieve slachtofferervaring, zoals verkend aan de hand van de thema's ervaren doodsangst, onverwachtheid, zelfverwijt, boosheid, sociale reacties en de psychische problematiek na het delict, kan eveneens sterk uiteenlopen. Relationele afstand lijkt als zodanig niet bepalend voor het ontwikkelen van acute of posttraumatische stress klachten. Al met al is een beeld ontstaan van uiteenlopende situaties waarin slachtoffers op verschillende relationele afstand van de dader zich kunnen bevinden. Daarin kan de behoefte aan een justitiële reactie ontstaan.

De aangifte van het misdrijf bij de politie vormt vervolgens voor de meeste slachtoffers hun toegang tot het recht (Groenhuijsen, 2011). Er zijn ook andere handelingsmogelijkheden na slachtofferschap, zoals hulp zoeken bij vrienden of de geestelijke gezondheidszorg (zie bijv. Kaukinen, 2002b) of niets doen. Deze blijven hier buiten beschouwing. Dat wil niet zeggen dat ze minder voorkomen. Een relatief klein deel van alle misdrijven wordt gemeld aan de politie (Van Dijk, Van Kesteren & Smit, 2007; CBS, 2015). In dit hoofdstuk wordt beschreven welke factoren een rol spelen bij de beslissing om het delict al dan niet aan te geven bij de politie. Ook wordt onderzocht wat de literatuur leert over de samenhang tussen het aangiftegedrag van het slachtoffer en de relationele afstand met de dader. Het gaat hier steeds om het *informer* van de politie door het slachtoffer; er wordt geen onderscheid gemaakt tussen melden en aangifte doen. Ten eerste wordt ingegaan op het labelen van de gebeurtenis (4.2). Immers het labelen van een (complex van) gebeurtenis(sen) als (potentieel) delict wordt als voorwaarde voor aangifte doen beschouwd (Greenberg & Ruback, 1992). Daarna wordt verkend welke factoren een rol spelen in het al dan niet bewuste afwegingsproces om aangifte te doen (4.3). Dit leidt tot een hypothese over aangifte doen door slachtoffers op verschillende relationele afstand tot de dader (4.4). Vervolgens wordt in een empirische review nagegaan of deze hypothese al dan niet wordt bevestigd (4.5). Conclusie en reflectie volgen in paragraaf 4.6.

4.2 LABELEN VAN HET GEBEURDE ALS DELICT

Een slachtoffer doet normaliter geen aangifte van een (mogelijk) strafbaar feit als hij of zij het gebeurde niet als zodanig beschouwt (labelt) en zichzelf niet als slachtoffer (Fohring, 2015; Greenberg & Ruback, 1992; Ménard, 2005). Het gebeurde moet passen in het beeld dat men heeft van criminaliteit (Ruback et al., 1984; Greenberg & Ruback, 1992). In het algemeen wordt door mensen eerder verwacht dat een delict door een vreemde en in de openbare ruimte gepleegd zal worden dan door een bekende in of om het eigen huis (Hindelang, Gottfredson & Garofalo, 1978; Lupton, 1999). Bij predatory criminaliteit zoals straatroof, verkrachting door een vreemde, een overval of inbraak is het label 'delict' doorgaans duidelijk. Het slachtoffer heeft, uitzonderingen daargelaten (zie 2.2.3), ook geen andere beelden van de dader dan enkel zijn of haar ouderschap. De gepleegde daad wordt niet gezien in de bredere context van een relatie waarin mensen meer zijn dan 'dader' alleen (Byrne Hessick, 2007). Dit zijn ook situaties waarin geen discussie is over wie dader en wie slachtoffer is. Er is vaak sprake van evidente aanwijzingen zoals bijvoorbeeld braaksporen, letsel, dreiging met een wapen, gestolen eigendom of een overhoop gehaald huis. Tot slot is er doorgaans duidelijkheid over de vraag of het slachtoffer het gebeurde ook als delict *wenst* te zien en behandelen. Deze kenmerken maken deel uit van een 'real crime' perceptie (Hotaling, Straus & Lincoln, 1989), bij verkrachting ook wel de 'classic rape' of 'real rape' genoemd (Clay-Warner & McMahon-Howard, 2009; Estrich, 1987; Williams, 1984). De *classic rape* is het beeld van de plotselinge en gewelddadige aanval door een vreemde in een verlaten openbare ruimte: de spreekwoordelijke man uit de bosjes.

Delicten door bekenden zijn door het slachtoffer minder eenvoudig als delict te labelen. Bijvoorbeeld omdat het niet altijd een aparte gebeurtenis betreft, maar deel uitmaakt van een proces, een situatie die zo gegroeid is (Gove, Hughes & Geerken, 1985). Of omdat men zelf heeft bijgedragen aan de gebeurtenissen en zich (mede) schuldig voelt aan wat er gebeurd is. Er kan ook sprake zijn van normatieve ambiguïteit (Finkelhor, 1983; Hotaling et al., 1989): men kan twijfelen over de vraag of iets, bijvoorbeeld binnen een gezin, al dan niet geoorloofd is. De dwang of dreiging die men heeft gevoeld is mogelijk ook vaker ambigu. Er kan psychisch overwicht of emotionele dwang zijn gebruikt in plaats van fysieke. Mensen gebruiken in relaties met bekenden vaak andere, niet aan criminaliteit refererende, termen voor gebeurtenissen. Men noemt het 'dingen die gebeuren', 'het was fout, maar geen delict' (Walby & Allen, 2004), 'een relatieprobleem, iets om zelf op te lossen' (Verhoeven, van Gestel, de Jong & Kleemans, 2015). Een specifieke negatieve actie wordt in een bestaande relatie in beginsel eerder gezien als tijdelijke rimpeling dan als betekenisvolle onbalans (Holmes & Levinger, 1994), laat staan als delict. Clare en Morgan (2009) vonden, onder controle voor onder andere ernst van het delict, dat geweld en

bedreigingen door de huidige partner en andere bekenden (met als uitzondering de ex-partner) duidelijk minder als 'crimineel' werden gezien dan vergelijkbare gebeurtenissen gepleegd door vreemden. Hamby en Gray-Little (2000) laten zien dat slachtoffers van huiselijk geweld toenemend de bereidheid hebben om gebeurtenissen als mishandeling te labelen als men de relatie beëindigd heeft en als het relatie *commitment* lager is. In hoger gewaardeerde relaties wordt geweld minder als zodanig gelabeld. De context of 'sociale betekenis' (Gove et al., 1985) bepaalt in belangrijke mate de primaire labeling.

Echter het niet erkennen van een delict wordt met toenemende ernst ervan voor mensen wel moeilijker vol te houden (zie ook Ménard, 2005). Andere kenmerken van het delict dan de slachtoffer-dader relatie, die daar wel vaak mee gepaard gaan, spelen daarbij een belangrijke rol. Fisher, Daigle, Cullen en Turner (2003b) gingen onder slachtoffers van seksueel geweld na wat de unieke invloed van slachtoffer-dader relatie was op het beschouwen van een incident als verkrachting. Deze bleek er zelfs geheel niet te zijn. Wel voorspellend waren geweldgebruik, letsel, aanwezigheid van een wapen, krachtige verbale weerstand door het slachtoffer en geslaagde penetratie (allemaal *classic rape* elementen). Een gewelddadige verkrachting door een bekende werd dus wel als verkrachting gelabeld. In de praktijk ziet seksueel geweld door bekenden er echter geregeld anders uit. In 2.3 werd vastgesteld dat met name seksueel geweld op tussenliggende relationele afstand in termen van de aanwezigheid van letsel gemiddeld minder ernstig is dan seksueel geweld door vreemden en intimi. Dit geweld, in het bijzonder door 'dates', wordt ook het minst als delict gelabeld (Koss et al., 1988; Myhill & Allen, 2002).

Al met al blijkt het label 'delict' door mensen minder eenvoudig te plakken op allerlei, deels geschil-gerelateerde, incidenten tussen bekenden. Als gevolg hiervan ziet men zichzelf minder snel als slachtoffer van een strafbaar feit. Mogelijk zijn slachtoffers er in twijfelgevallen ook minder van overtuigd dat anderen, waaronder de politie, hen wel als zodanig zullen zien (Ménard, 2005).

4.3 AANGIFTE DOEN VAN DELICTEN GEPLEEGD DOOR BEKENDEN

4.3.1 Belemmerende factoren

Een politie-aangifte is het resultaat van een afwegingsproces waarbij diverse factoren aan de orde zijn (Greenberg & Ruback, 1992). Dat afwegingsproces is ingewikkelder als het gaat om misdrijven tussen leden van hetzelfde sociale netwerk – ook als zij eenmaal als zodanig gelabeld zijn – dan om een anoniem delict (Skogan, 1976). Welke factoren belemmeren mogelijk het aangifte doen tegen bekenden?

Uit sociaalpsychologisch onderzoek naar geschilbeslechting is bekend dat mensen in het algemeen liever niet naar een formele derde partij gaan met hun problemen of ruzies (Thibaut & Walker, 1975; Tyler, Boeckman, Smith & Huo, 1997). Liever houdt men zelf de controle. Daarbij gebruikt men niet zozeer één tactiek, maar zet men steeds steviger in indien nodig.¹ Zo zou men pas bij de inzet van derde partijen uitkomen als niets anders werkt (Ohbuchi en Tedeschi, 1997). Dit wordt treffend geïllustreerd in onderzoek van Erez en Belknap (1998) onder slachtoffers van partnergeweld in wier zaken vervolging werd ingesteld. Veel slachtoffers gaven aan dat ze eerst andere methoden hadden geprobeerd om het geweld te stoppen. Daaronder waren relatietherapie, individuele therapie voor het slachtoffer, dreigen weg te gaan, pogingen het alcohol en drugsgebruik van de dader onder controle te krijgen, het kopen van een grote hond en het aanschaffen van een wapen. Mensen zijn pas bereid om naar de formele derde partij te stappen als ze voelen dat dat noodzakelijk is om te komen tot een oplossing, als ze zelf niet in staat zijn het op te lossen. Bij een vreemde dader zijn er minder 'private alternatieven' dan bij een bekende dader en zal men eerder bij een formele derde partij uitkomen. Bij een bekende dader zal men zo'n stap pas zetten indien het urgent is (bijv. doorgaand geweld moet gestopt worden) of als de belangen van de betrokken partijen anderszins zeer uiteenlopen, waardoor het minder waarschijnlijk is dat men er zelf nog uit zal komen (Ohbuchi & Tedeschi, 1997; Thibaut & Walker, 1975).

Ook in de rechtssociologie wordt gesteld dat mensen pas 'het recht mobiliseren' als alternatieven niet uitvoerbaar of onaantrekkelijk zijn; een algemeen principe in het sociale leven is volgens Horwitz (1990) juist dat men geen externe macht binnenbrengt in het privédomein. Een in empirisch onderzoek veel gegeven reden om geen aangifte te doen, is dan ook dat het gebeurde een privékwestie betrof en/of dat men de kwestie zelf wilde afhandelen. Deze reden werd in Engels onderzoek gegeven door 46% van de slachtoffers van bekenden en 32% van de slachtoffers van vreemden (Mattinson, 2001). Felson, Messner, Hoskin en Deane (2002) vonden dat deze reden het sterkst gold voor slachtoffers van intimi, maar ook voor niet-intimi gold ze sterker dan voor vreemden. De wens om zelf de eigen problemen op te lossen is dus in sterkere mate aanwezig in elke doorgaande relatie, zo bevestigen Felson et al. (2002). Mensen hechten in het algemeen dan ook aan relatiebehoud (Ohbuchi & Tedeschi, 1997). Men kan de blijvende bitterheid niet riskeren die zou kunnen ontstaan uit het mobiliseren van de politie (Horwitz, 1990). Mensen zijn in conflicten met mensen op kleinere relationele afstand met het oog op relatiebehoud dus gemotiveerd om verzoenende tactieken te kiezen (Ohbuchi & Tedeschi, 1997; Leunissen, 2014; en zie hoofdstuk 5) in plaats van de politie in te schakelen. Dit geldt niet alleen in verband met de relatie met de dader zelf, maar ook in verband met overige relaties. Privacy- en groepsnormen binnen een familie of ruimere gemeenschap

1 Ook negeren en vermijden worden veel gezien in relaties tussen bekenden (Baumgartner, 1988; Horwitz, 1990).

kunnen maken dat klachten bij officials over intimi of bijvoorbeeld buurtgenoten worden gezien als verraad van de normen die de onderlinge relaties reguleren (Horwitz, 1990). Het mobiliseren van de politie kan leiden tot sociale uitsluiting, afkeuring en andere negatieve sancties. Het potentiële verlies van reputatie dat mensen zouden oplopen door de politie in te roepen kan zwaarder wegen dan de gevolgen van de beslissing om dat niet te doen. Dit kan slachtoffers weerhouden van aangifte doen. Als gemeenschapsbanden echter zwak zijn of ontbreken, hebben mensen weinig te verliezen als zij de politie bellen (Horwitz, 1990).

Het hechten aan relatiebehoud is een algemeen verschijnsel, maar er kunnen redenen of situaties zijn waarin dit nog sterker speelt. Denk aan verbondenheid met en/of afhankelijkheid van de dader, bijvoorbeeld voor zorg, financiën, wonen of praktische hulp. De kans is groot dat de relatie verloren gaat of ten minste zwaar verslechtert na een aangifte. Het slachtoffer kan ook, ondanks het gebeurde, empathie hebben voor de dader en de verwachte negatieve gevolgen van aangifte doen voor de dader niet wensen (Goudriaan et al., 2005); slachtoffers zouden bekenden niet in de problemen willen brengen, hen de gevolgen van een eventuele aangifte willen besparen. Men kan (nog) van de dader houden (Finkelhor, 1983; Verhoeven et al., 2015). Slachtoffers van serieus geweld door intimi gaan volgens Horwitz (1990) vaak ver om hun mishandelaar te beschermen tegen interventie van buiten. Volgens Holmes en Lvinger (1994) biedt de wederzijdse acceptatie die bestaat in hechte relaties met sterke onderlinge afhankelijkheid sowieso een diep reservoir van goodwill, waaruit lange tijd geput kan worden. Wie de relatie met de dader om welke reden dan ook wil of moet continueren, zoals bijvoorbeeld met burens, familieleden, werk gerelateerde contacten of een ex-partner waar men kinderen mee heeft, zal – zo wordt verondersteld – niet zo snel de politie bellen (Horwitz, 1990). Dit kan de breuk permanent maken of de relatie verder verslechteren, terwijl het maar de vraag is of de politie in staat is de oorzaken van de problemen aan te pakken. De vraag of slachtoffers hun relatie met de dader willen continueren is dus belangrijk. Als dat niet zo is, wordt het recht vaker ingeschakeld. Getrouwde vrouwen zouden dan ook minder dan gescheiden vrouwen genegen zijn om zaken tegen echtgenoten door te zetten (Fleury, Sullivan, Bybee & Davidson, 1998).

Er kan ook een regelrechte angst voor wraak door de dader of diens netwerk zijn: de pleger zou (opnieuw of meer) geweld kunnen gaan gebruiken. Dit zal zwaarder wegen voor slachtoffers van delicten door bekenden; immers de dader weet het slachtoffer, maar mogelijk ook diens familie (vaak te vinden terwijl men een vreemde niet snel nogmaals zal tegenkomen. Mattinson (2001) vond in Groot-Brittannië dat de angst voor wraak als reden om geen aangifte te doen door slachtoffers van geweld door bekenden vijf maal zo vaak werd genoemd (10%) als door slachtoffers van vreemden (2%). Felson et al. (2002) vonden de angst voor wraak met name bij slachtoffers van (ex)partners en niet zozeer

met betrekking tot andere bekende daders (zie ook Drijber et al., 2013; Dugan & Apel, 2005).

Slachtoffers bepalen doorgaans niet in hun eentje of zij aangifte zullen doen. Hun sociale omgeving speelt hierbij een belangrijke rol (Greenberg en Ruback, 1992). Vanuit de sociologie is in dit verband gewezen op de rol van 'doorsnijdende verbindingen'. Dit zijn mensen die sociale relaties hebben met beide partijen in een conflict (Horwitz, 1990). Bij veel doorsnijdende verbindingen kennen de familieleden, vrienden of collega's van de ene partij naar alle waarschijnlijkheid de familieleden, vrienden of collega's van de andere partij. Deze verbindingen zijn er meer, naarmate de relationele afstand tussen de partijen kleiner is. Deze mensen hebben er in beginsel belang bij om te bemiddelen in plaats van verzeild te raken in een strijd waarin men partij moet kiezen (in 3.2.7 kwamen conflicterende loyaliteiten al aan de orde). De aanwezigheid van veel doorsnijdende verbindingen bevordert dan ook de kans dat er informeel bemiddeld wordt (Horwitz, 1990) en dat het niet tot een aangifte bij de politie komt.

Ook indien men een 'normatief universum' deelt, zoals een gezin, school of bedrijf, zal men minder snel naar de politie gaan (Horwitz, 1990). Er zijn dan veelal interne mogelijkheden voor sanctionering aanwezig (zie bijv. ook Goudriaan, 2006). Dit is vaker het geval bij bekenden. Mattinson (2001) vond dat bij een bekende dader inderdaad vaker alternatieve autoriteiten op de hoogte worden gesteld: 21% van de slachtoffers van bekenden tegen 9% van de slachtoffers van vreemden rapporteerde het delict bij andere autoriteiten dan de politie.

Het is verder mogelijk dat mensen een gebeurtenis wel als delict labelen, maar toch niet als ernstig genoeg percipiëren om aan te geven. Naarmate een delict als ernstiger wordt gepercipieerd en meer morele verontwaardiging genereert zal men de politie eerder inschakelen (Horwitz, 1990).² Geweld tussen intimi wordt volgens Horwitz (1990) vaak als minder ernstig gedefinieerd dan vergelijkbare daden op grotere relationele afstand. Toch wordt dit in recenter empirisch onderzoek niet (meer) bevestigd. Slachtoffers van geweld door vreemden geven juist vaker aan dat men het gebeurde niet belangrijk genoeg vond om aan de politie te rapporteren dan slachtoffers van geweld door bekenden (Langton, 2012). Het percentage van de niet-aangevers dat deze reden noemde was bij slachtoffers van geweld door familieleden 8%, intieme partners 10%, goede bekenden 13%, oppervlakkige bekenden 18% en bij vreemden 27% (Langton, 2012; zie ook Mattinson, 2001; zie verder Felson, Messner, Hoskin & Deane, 2002, die dit ook onder controle voor de objectieve ernst van het delict vonden).

Tot slot kunnen een eventuele eigen bijdrage aan de gebeurtenissen (zie ook 2.2.2), een gevoel van eigen schuld of medeschuld en eigen criminele bezigheden mensen ook weerhouden van het doen van aangifte (Skogan, 1984). Het eigen gedrag van de

2 Ook naarmate het delict in objectieve termen ernstiger is, wordt meer aangifte gedaan (Skogan, 1984; Goudriaan et al., 2005; zie verder paragraaf 4.5.1).

aangever kan immers ook onder de loep worden genomen door de politie (denk bijv. aan delicten binnen het criminele circuit).

4.3.2 Bevorderende factoren

Zijn er ook factoren die de kans op aangifte met het afnemen van de relationele afstand juist vergroten? Daarvoor is met name aandacht vanuit het kosten-baten perspectief op aangiftgedrag (zie bijv. Goudriaan 2006; Skogan, 1976; Skogan, 1984). Behalve allerlei 'kosten' die aangifte doen met zich mee kan brengen, kan er voor slachtoffers immers ook wat te winnen zijn bij het inschakelen van de politie. Denk bijvoorbeeld aan de mogelijkheid dat de dader opgepakt wordt of dat gestolen eigendom terug ontvangen wordt. Mensen geven misdrijven eerder aan als zij denken dat als gevolg daarvan iets zal gebeuren, dus als de politie naar hun inschatting iets kan of zal doen en dat er dus iets bereikt wordt. De kans dat actie door de politie effectief kan zijn, ook bij vermogensdelicten, is in beginsel groter als het slachtoffer de dader kan identificeren (Felson, Messner & Hoskin, 1999; Goudriaan, 2006). Bij een bekende dader zal eerder gelden dat het slachtoffer voldoende informatie kan verstrekken over de verdachte, waardoor de politie aanknopingspunten heeft voor opsporing (Goudriaan, 2006). Slachtoffers schatten deels zelf al bij voorbaat in dat de politie niets zal kunnen doen en doen daarom geen aangifte (Skogan, 1976; 1984). Uit empirisch onderzoek blijkt dat deze reden om geen aangifte te doen, inderdaad vaker wordt genoemd door slachtoffers van vreemde (23%) dan bekende daders (14%) (Mattinson, 2001).³

Het stoppen van (de herhaling van) geweld en de wens om bescherming te krijgen voor zichzelf of anderen, acuut of voor de toekomst, zijn potentiële baten die doorgaans zwaarder zullen wegen bij slachtoffers van bekende daders dan bij slachtoffers van vreemden. Immers, toekomstig contact (en daarmee het risico op herhaling) met een vreemde is veel minder waarschijnlijk dan met een bekende. Het toepassen van alternatieve strategieën zoals het vermijden van de pleger, is ook lastiger in geval van intimi, burens en dergelijke (Felson et al., 1999).

Mensen die aangifte doen zijn er niet altijd op uit om de dader daadwerkelijk te laten vervolgen; men zoekt niet altijd een *uitgebreide* justitiële reactie. Slachtoffers geven soms anderen aan zonder de intentie te hebben de zaak door te zetten tot in de rechtszaal. De besluitvorming over het al dan niet bellen van de politie vindt ook vaak plaats onder invloed van stress en emoties (Greenberg & Ruback, 1992; Ruback et al., 1984). Men is bijvoorbeeld boos of bang. De aangiftebeslissing hoeft in rationele termen niet altijd logisch te zijn. Ze kan dienen om gevoelens te uiten, stoom af te blazen, ze kan psychische en symbolische waarde hebben (Merry & Silbey, 1984). De aangifte kan ook dienen als

---

3 Skogan (1984: 122) laat zien dat de reden 'police could not do anything' bepaalde kenmerken van de zaak reflecteert en niet – zoals ook wel gesuggereerd is – een attitude jegens de politie.

straf op zichzelf: om de dader een lesje leren (Davis & Smith, 1981). Men kan er de dader mee onder druk zetten. Als het doel bereikt is, kan het slachtoffer besluiten de zaak niet verder door te zetten en de aangifte intrekken (zie bijv. Davis & Smith, 1981; Ford, 1991; Murphy, Edwards, Bennett, Bibeau & Sichelstiel, 2014), voor zover dat nog mogelijk is. Het kan er ook om gaan alleen een onmiddellijke situatie van geweld te stoppen of om hulp te krijgen voor zichzelf of de dader (zie bijv. Hare, 2006; I. Johnson, 2007; Kelly, 2005; Murphy et al., 2014). Neem het voorbeeld van een Nederlands slachtoffer van huiselijk geweld: “Ik heb die aangifte gedaan, zodat hij eindelijk eens een keer alle hulp zou krijgen, die hij nodig had. Natuurlijk ook wel voor mijn eigen veiligheid. Ik dacht, als hij die hulp krijgt, zijn we in ieder geval wat stappen verder (...)” (Uitewaal et al., 2013:65). Het is aannemelijk dat dit soort alternatieve motieven meer speelt bij slachtoffers van bekende daders. Dit neemt niet weg dat een aangifte ook voor bekenden ten doel kan hebben de dader te laten vervolgen. Bijvoorbeeld Shapland, Willmore en Duff (1985) vonden dat veel van de door hen gevolgde slachtoffers van geweld door bekenden wel degelijk vervolging wensten.

4.3.3 De factoren in samenspel

Tegenover de mogelijke redenen voor slachtoffers van bekende daders om geen aangifte te doen, staan dus ook mogelijke redenen om dat juist wel te doen. Een klein aantal van deze redenen werd in samenhang onderzocht door Felson et al. (2002) met betrekking tot slachtoffers van niet-seksueel geweld en bedreiging in de Verenigde Staten. Factoren die het slachtoffer aanmoedigten om delicten door bekende daders bij de politie te rapporteren bleken: de wens om zichzelf te beschermen, de perceptie van deze delicten als ernstiger in plaats van minder ernstig en bovendien de perceptie dat ook de politie deze delicten ernstiger zou vinden.⁴ De effecten waren zwakker voor ‘andere bekenden’ dan voor (ex)partners en (andere) familieleden, maar voor alle groepen significant in vergelijking met vreemden. Deze factoren helpen volgens Felson et al. (2002) te verklaren waarom de uiteindelijke kans op aangifte in hun studie voor slachtoffers van partnergeweld en geweld door vreemden even groot was. De angst voor wraak wordt niet vaak gegeven als reden om de politie niet te informeren (Felson et al., 2002; zie ook Singer, 1988); de wens om zichzelf te beschermen is veel frequenter aanwezig (Felson et al., 2002). De angst voor herhaling of voortzetting van het geweld blijkt een belangrijker beweegreden om wel aangifte te doen, dan de angst voor wraak was om het niet te doen. Delicten door niet-intimi werden wel iets minder aangegeven dan delicten door vreemden. Felson et al. (2002) concluderen dat als mensen eenmaal de overtuiging hebben dat zij mogelijk het slachtoffer van criminaliteit zijn (het gebeurde dus als delict labelen), het gegeven dat de

⁴ Mogelijk spelen ook andere factoren mee, maar Felson et al. (2002) beperkten zich tot de factoren waarover men data had.

dader iemand is die ze kennen, hen niet weerhoudt van het inschakelen van de politie (zie ook Felson et al., 1999).

4.4 REFLECTIE EN HYPOTHESEVORMING

Het is, onder andere tegen de achtergrond van de beschreven studie van Felson et al. (2002), de vraag in hoeverre het door Horwitz beschreven principe in het sociale leven dat men geen externe macht binnenbrengt in het privédomein, nog in dezelfde mate werkt als voorheen. Horwitz zelf stipt in 1990 ook al kort de ontwikkeling aan dat intimi hun terughoudendheid lijken te verliezen om elkaar aan te geven. Onder andere Dawson (2004:106) beschrijft de fundamentele veranderingen van de laatste decennia als het gaat om 'de sociale constructie van intimiteit in de gerechtelijke omgeving'. Geweld binnen het gezin, dat traditioneel werd gezien als privézaak waarvoor gerechtelijke interventie niet passend was, is in toenemende mate gelabeld als afwijkend of crimineel. De relatie tussen intimiteit en het recht is dus niet invariabel door de tijd heen (Dawson, 2004). Er is veel wetgeving en beleid op dit terrein ontwikkeld. In de Verenigde Staten en in Europa vonden sinds de jaren 70 en 80 diverse wetswijzigingen plaats (zie bijv. Bachman & Paternoster, 1993; Bachman, 1998; Clay-Warner & Burt, 2005; Kelly, 2005). In 1991 werd in Nederland verkrachting binnen het huwelijk (en verkrachting van mannen) strafbaar gesteld, in 2000 volgde de strafbaarstelling van belaging (Van der Aa, 2010). Geweld binnen het gezin is in toenemende mate erkend als een publieke in plaats van enkel een private zorg (Dawson, 2004; Kelly, 2005; zie voor Nederland de kabinetsnota 'Privé geweld – Publieke zaak' uit 2002; en Römken, 2008). In 2009 trad de Wet tijdelijk huisverbod in werking: een wet die het mogelijk maakt om huiselijk geweld plegers de toegang tot hun eigen woning voor korte tijd te ontzeggen.

Er kan door dit soort ontwikkelingen niet zonder meer worden aangenomen dat het inroepen van justitie na dit soort misdrijven onveranderd is gebleven. Er is ook evidentie dat dit niet het geval is: zo bleek dat verkrachting (een delict met relatief veel bekende daders) in de VS tussen 1990 en 1996 significant vaker werd gemeld dan voor 1975 (Clay-Warner & Burt, 2005). Daly en Bouhours (2010) vonden weliswaar dat deze stijging in de VS zich na 1996 niet heeft doorgezet met betrekking tot alle verkrachtingen, maar wel met betrekking tot verkrachtingen door bekenden. Verder nam in Nederland tussen 1997 en 2010 de meldingsbereidheid van geweld in huiselijke kring duidelijk toe (Van der Veen & Bogaerts, 2010). De recente Europese 'geweld tegen vrouwen'-enquête (FRA, 2014:59) toont geen verschil in het percentage vrouwen dat naar aanleiding van het ernstigste incident contact opnam met de politie naar relatie met de dader (waarbij onderscheid werd gemaakt tussen partner en niet-partner).

Criminaliteit door bekende daders omvat bovendien meer dan alleen huiselijk geweld (zie hoofdstuk 2). Veel delicten vinden plaats op tussenliggende relationele afstand. Als het gaat om bijvoorbeeld bedreiging, geweld en vermogensdelicten door niet-intimi hebben geen wetwijzigingen plaatsgevonden. Wel is met toegenomen individualisering (Wilterdink & van Heerikhuizen, 2009) en minder onderlinge afhankelijkheid ook daar mogelijk meer ruimte gekomen om gebeurtenissen als crimineel te labelen. Zo zijn burens volgens Vermeij (2008) nauwelijks nog afhankelijk van elkaar. Wel hebben ze, zo voegt Vermeij daaraan toe, belang bij elkaar; ze willen zich thuis en veilig voelen in en rond hun woning. In beginsel geldt nog steeds dat de bemoeienis van de politie de onderlinge relatie tussen bekenden (verder) kan verslechteren, dat het slachtoffer bang kan zijn voor represailles door de dader en voor uitsluiting door zijn of haar netwerk. Het slachtoffer kan de verwachte negatieve gevolgen van aangifte doen voor de dader meewegen aan de kostenkant. Het is daarom geenszins gezegd dat met de toetreding van steeds meer 'privégeweld' tot de publieke sfeer de drempels tegen aangifte doen voor alle slachtoffers van bekende daders zouden zijn geslecht.

In de volgende paragraaf wordt verslag gedaan van een empirische review van aangiftegedrag van slachtoffers op verschillende relationele afstand tot de dader. De hypothese die wordt getoetst is: naarmate de relationele afstand tot de dader toeneemt, wordt – bij gelijke ernst van het delict – meer aangifte gedaan.

4.5 EMPIRISCHE REVIEW

4.5.1 Overwegingen en afbakening

Het denken over geweld in huiselijke kring, evenals de wetgeving op dat gebied, is de laatste decennia flink veranderd; hierop werd kort ingegaan in de vorige paragraaf. Er kan dan ook niet zonder meer worden aangenomen dat het aangiftegedrag met betrekking tot dit soort delicten onveranderd is gebleven. Het doel van deze review is om een relatief actueel beeld te schetsen van het aangiftegedrag van delicten die plaatsvinden op verschillende relationele afstand tussen slachtoffer en dader. De tijdgrens van 1984 die in dit proefschrift voor te betrekken empirische literatuur is aangehouden (zie 1.3.1) is voor deze deelreview dan ook niet gehanteerd. Op grond van theoretische overwegingen lijkt echter geen vanzelfsprekend ander jaartal te bepalen dat de gewenste 'actuele' tijd, als het gaat om het denken over huiselijk geweld, correct afbakt. Besloten is aan te sluiten op de periode waarin belangrijke slachtofferenquêtes zoals de National Crime Victimization Survey (NCVS) en het British Crime Survey (BCS) werden herzien. Deze herzieningen vonden begin jaren '90 plaats om de onderschatting van mishandelingen en seksueel

geweld te reduceren, speciaal die waarbij de betrokkenen elkaar kennen (zie bijv. Bachman, 1998; Felson, Messner & Hoskin, 1999; Ollus & Nevala, 2005). De herzieningen hadden dus daadwerkelijk met het gewijzigde denken over geweld door (intieme) bekenden te maken. De gewijzigde methoden moedigen volledige rapportage van misdrijven door respondenten op verschillende manieren aan. Strafrechtelijke termen zijn vervangen door gedragsspecifieke termen, zodat mensen ervaringen kunnen rapporteren, ook als ze onzeker zijn over de ‘criminele’ status ervan. De screenvragen geven hints door gedetailleerder dan daarvoor situaties te benoemen waarin slachtofferschap kan hebben plaatsgevonden. Ook peilen de interviewers naar incidenten door bekenden door expliciet de aandacht te vestigen op de neiging van mensen om dergelijke incidenten te vergeten (Bachman & Saltzman, 1995; Felson, Messner & Hoskin, 1999; Ollus & Nevala, 2005). De keus om aan te sluiten op de periode waarin deze herzieningen plaatsvonden heeft ertoe geleid dat studies waarvoor de data zijn verzameld vanaf het jaar 1992 zijn opgenomen.

Er zijn studies naar aangiftegedrag gevonden waarin is teruggevraagd naar meegemaakte misdrijven sinds het 15e levensjaar. De periode waarin de respondenten slachtoffer zijn geworden (en al dan niet aangifte hebben gedaan) loopt dan binnen een steekproef sterk uiteen. Een voorbeeld is het National Violence Against Women (NVAW) onderzoek. De studie is na 1992 zijn uitgevoerd, maar gaat toch over veel slachtofferschappen van langer geleden. Dergelijke studies worden, evenals studies van voor 1992, niet opgenomen om het relatief actuele beeld zuiver te krijgen (zie ook 4.5.2 wat betreft inclusiecriteria).

Aangiftegedrag wordt beïnvloed door factoren op het niveau van het slachtoffer, de dader, het delict en de context (waaronder slachtoffer-dader doorgaans gegroepeerd wordt). Aangiftegedrag verschilt sterk per delict type. De meeste diefstal delicten worden –onder meer om verzekeringsredenen- vaker aangegeven dan geweldsdelicten en vernielingen (zie bijv. Goudriaan, Nieuwbeerta & Wittebrood, 2005). Aangiftepercentages hangen verder sterk samen met de ernst van het delict in objectieve termen (zoals financiële schade, persoonlijk letsel, wapengebruik); ernst van het delict is de belangrijkste voorspeller voor aangifte doen (zie voor overzichten bijv. Skogan, 1984; Goudriaan et al., 2005; zie recenter bijv. studies van Kruttschnitt & Carbone-Lopez, 2009; Sheu & Chiu, 2012; Tarling & Morris, 2010). In deze review zal dan ook de voorwaarde worden gesteld dat daar op een of andere manier voor is gecontroleerd. Vanwege het *confounding* effect van sekse en slachtofferschap van intieme daders (zie 2.4) is ook een inclusievoorwaarde dat is gecontroleerd voor sekse van het slachtoffer. Sowieso wordt sekse van het slachtoffer vaak van invloed bevonden: vrouwen doen vaker aangifte dan mannen (zie bijv. Avdija, 2010; Felson et al., 2000; Goudriaan, 2006; Tarling & Morris, 2010; Kang & Lynch, 2010). Verder wordt vaak een effect van de leeftijd van het slachtoffer gevonden: naarmate het

slachtoffer ouder wordt, doet hij of zij meer aangifte (zie bijv. Baumer, 2004; Felson & Paré, 2005; Felson et al., 2000; Goudriaan, 2006). Controle voor leeftijd van het slachtoffer wordt daarom ook als vereiste gesteld voor inclusie (zie ook 4.5.2).

Het slachtoffer is niet de enige die de politie kan informeren, ook derden (bijvoorbeeld getuigen of bezorgde familieleden) kunnen daartoe over gaan. Dat kan, maar hoeft niet altijd, met instemming van het slachtoffer zelf zijn (zie bijv. Haket, 2007). In sommige studies wordt enkel onderzocht of een delict ter kennis van de politie is gekomen, ongeacht wie de aangifte heeft gedaan (zie bijv. Bachman, 1998; Baumer, 2002; Bosick, Rennison, Gover & Dodge, 2012; Fisher, Daigle, Cullen & Turner, 2003a; Gartner & Macmillan, 1995; Skogan, 1994). Als het gaat om het verwerven van inzicht in de vraag in welke mate misdrijven bij de politie bekend worden, is dat een begrijpelijke aanpak. Echter op deze plaats gaat het om de vraag of er verschillen in aangiftegedrag bestaan tussen de slachtoffers van verschillende daders zelf. Aangiftegedrag door derden kan duidelijk afwijken van aangiftegedrag door het slachtoffer zelf, ook wat betreft de invloed van slachtoffer-dader relatie (zie bijv. Baumer, 2004; Clay-Warner & McMahon-Howard, 2009; Felson et al., 1999; Felson & Paré, 2005). In verschillende studies was ongeveer een derde van alle aangegeven delicten aangegeven door een ander dan het slachtoffer (zie bijv. Baumer 2004; Felson et al., 1999; Felson & Paré, 2005; Kang & Lynch, 2014). Daarom worden studies waarin dat niet van elkaar is onderscheiden, niet opgenomen (zie ook 4.5.2).

De bevindingen waarop dit hoofdstuk vooral is gebaseerd, zijn grotendeels afkomstig uit 'crime surveys'. Dit zijn enquêtes die door onderzoekers geframed worden als betrekking hebbend op criminaliteit en justitie. Deze enquêtes worden dus door respondenten ook geassocieerd met criminaliteit en justitie. Gebeurtenissen, zeker ook uit de privésfeer, die het slachtoffer zelf niet als delict beschouwt, maar die wel aan wettelijke definities van strafbare feiten voldoen, worden in dat soort enquêtes minder gerapporteerd (zie bijv. Archer, 2000; Ménard, 2005; Ollus & Nevala, 2005) dan in studies die anders geframed worden. Denk bij dat laatste bijvoorbeeld aan het NVAW (zie bijv. Bachman, 2000), aan de Europese geweld tegen vrouwen-enquête (FRA, 2014) maar ook aan vragenlijsten met als context 'relaties' of 'families en dingen die familieleden doen' (Mihalic & Elliot, 1997; zie ook Walby & Myhill, 2001). Als gevolg van het type studies dat in onderhavige review wordt geïncludeerd, wordt de hypothese dat met toenemende relationele afstand meer aangifte wordt gedaan feitelijk enkel getoetst onder slachtoffers die bereid zijn het gebeurde als delict te beschouwen.

4.5.2 Aanpak

Studies die geïnccludeerd zouden kunnen worden in de review zijn gezocht via het zoekstelsel van Tilburg University, dat gebruik maakt van de centrale index van Worldcat (zie uitgebreider in 1.3.1). De volgende zoektermen zijn voor deze review gebruikt: *victim-offender relationship; offender/perpetrator/assailant in combinatie met: stranger, known, non-stranger, acquaintance; reporting crime, calling the police*. De gevonden literatuur vormde het beginpunt van een snowball search naar andere mogelijk relevante publicaties.

Er zijn enkel studies geselecteerd met multivariate analyses, steekproeven op basis van probability samples⁵ en waarvoor de data sinds 1992 zijn verzameld (het jaar van dataverzameling, niet van publicatie, is daarbij leidend). Bovendien zijn, omdat kort na 1 mei 2013 aan de uitvoering van deze review werd begonnen, alleen studies opgenomen die voor 1 mei 2013 zijn gepubliceerd. Dit leverde 32 potentieel relevante publicaties op (zie overzicht 4.1, eerste kolom). Daarvan vielen er 19 af als gevolg van exclusieredenen. Overzicht 4.1 is ten eerste gesorteerd per exclusieredenen en daarbinnen alfabetisch. Geëxcludeerd zijn studies:

- die zich niet beperken tot het aangiftegedrag door het slachtoffer zelf; de data zijn ‘vervuild’ met aangiftegedrag door derden. Als gevolg hiervan zijn 13 studies afgevallen (zie kolom 2 van overzicht 4.1)⁶;
- waarin niet is gecontroleerd voor leeftijd en (indien van toepassing) sekse van het slachtoffer en de ernst van het delict. De volgende variabelen zijn gescoord als controle voor ernst van het delict: meerdere daders, afgemaakt delict⁷, wapengebruik, letsel, waarde van gestolen goederen, alsook ernstscales die uit een of meer van deze elementen zijn samengesteld (zie bijv. Felson et al., 1999). Als gevolg hiervan is één studie afgevallen (zie kolom 3);
- waarin ook ‘oude’ cases zijn opgenomen. Het betreft in totaal vijf studies: vier studies die gebaseerd zijn op het NVAW⁸ en één van Goudriaan (2006, hoofdstuk 3) op basis van de Nederlandse Survey Criminaliteit en Rechtshandhaving (Wittebrood, Michon & Ter Voert, 1997).

---

5 Met probability sampling wordt bedoeld op steekproeftrekking waarbij ieder lid van de populatie een gelijke kans heeft om in de steekproef terecht te komen (Bijleveld, 2006).

6 Als het gaat om delicten tegen huishoudens zoals bijvoorbeeld inbraak, zou aangifte door een ander lid van het huishouden (dan degene die is bevraagd) wel degelijk aangifte door een slachtoffer betekenen. Overwogen is om bij dergelijke vermogensdelicten toch studies te includeren waarin ook aangifte door lid huishouden was opgenomen. Alleen Skogan (1994) zou dan in aanmerking komen. Echter de regressieanalyse voor ‘crime reporting’ die Skogan rapporteert, heeft betrekking op alle delicten en niet apart op delicten tegen huishoudens. De invloed van *third party reporting* op geweldsdelicten zou daarmee alsnog in de studie komen. Daarom is hiervan afgezien.

7 Dit kan bijv. een gecompleteerde verkrachting of een feitelijke mishandeling zijn in plaats van enkel bedreiging.

8 In Felson en Paré had 61,7% van de door slachtoffers gerapporteerde delicten plaatsgevonden vóór de jaren 90. In Wolitzky-Taylor et al. (2011) had 35,5% van de door slachtoffers gerapporteerde delicten plaatsgevonden vóór 1981 en van het overige deel zal een onbekend aandeel ook voor de jaren 90 hebben plaatsgevonden.

OVERZICHT 4.1 Gevonden, afgevalen en geïncludeerde studies

Gevonden studies	Studies die zijn afgevalen vanwege:				Geïncludeerde studies
	Inclusie 3 ^e partij	Ontbreken van vereiste controles	Inclusie slachtoffer-schappen van voor 1992	Overlap*	
Bachman, 1998	X				
Baumer, 2002	X				
Baumer & Lauritsen, 2010	X				
Bosick et al., 2012	X				
Brennan, 2011	X				
Carcach, 1997	X				
Fisher et al., 2003	X				
Gartner & Macmillan, 1995	X		X		
Goudriaan, 2006, hoofdstuk 6	X				
Jordan et al., 2007	X				
Posick, 2013	X				
Rennison et al., 2013	X	X			
Skogan, 1994	X				
Wong & Van de Schoot, 2012		X			
Chen & Ullman, 2010			X		
Felson & Paré, 2005			X		
Goudriaan, 2006, hoofdstuk 3			X		
Wolitzky-Taylor et al., 2011			X		
Zavala, 2010			X		
Clay-Warner & McMahon, 2009				X	
Felson et al., 2002				X	
Avakame et al., 1999					X
Baumer, 2004					X
Felson et al., 1999					X
Felson et al., 2000					X
Kang & Lynch, 2010					X
Kaukinen, 2002a					X
Krutttschnitt & Carbone, 2009					X
Reyns & Englebrecht, 2010					X
Tarling & Morris, 2010					X
Xie et al., 2006					X
Zhang et al., 2007					X

* Er is niet op overlap gecontroleerd bij reeds afgevalen studies

Er bleven na deze exclusies 13 publicaties over. Deze zijn gecontroleerd op eventuele overlap tussen de datasets. Overlap werd gevonden tussen:

- Baumer (2004) en Clay-Warner en McMahon-Howard (2009) als het gaat over seksueel geweld; deze studies zijn gebaseerd op NCVS-data die zijn verzameld in grotendeels dezelfde periode. Omdat Baumer (2004) zijn data uitsplitst in meer verschillende slachtoffer-daderrelaties, is de studie van Clay-Warner en McMahon-Howard (2009) niet opgenomen;
- Baumer (2004) en Avakame, Fyfe en McCoy (1999) als het gaat om seksueel en fysiek geweld; beide studies zijn gebaseerd op NCVS-data in deels dezelfde periode. Baumer (2004) onderzocht alleen vrouwelijke slachtoffers, terwijl Avakame et al. mannen en vrouwen in de steekproef hadden; beide zijn daarom in de review opgenomen;
- Avakame et al. (1999) en Kang en Lynch (2010) als het gaat over geweld. Kang en Lynch includeerden ook beroving, en Avakame et al. onderscheidden ook niet-intimi; beide zijn daarom geïnccludeerd;
- Felson, Messner en Hoskin (1999) en Felson, Messner, Hoskin en Deane (2002) als het gaat over fysiek geweld en bedreiging. Omdat Felson et al. (1999) hun data uitsplitsen naar meer verschillende slachtoffer-dader relaties, is Felson et al. (2002) geëxcludeerd.

Van de overgebleven 11 studies zijn alle relaties waarover het aangiftgedrag is gerapporteerd, geïncventariseerd. Deze zijn onderscheiden in elf (elkaar noodgedwongen niet volledig uitsluitende) categorieën van daders. Deze zijn geplaatst op een relationele afstand schaal (conform Black, 1976; Dawson, 2004; Decker, 1993; Horwitz, 1990; zie ook 1.4.1) die loopt van intieme bekenden tot vreemden. Deze schaal komt grotendeels, maar niet exact, overeen met die in 3.3.2. Dit komt doordat in de beide reviews niet over exact dezelfde slachtoffer-dader relaties studies zijn aangetroffen.

Intimi:

1. Kinderen (het gaat hier niet om kinderen in termen van minderjarigheid maar in termen van slachtoffer-dader relatie. Het slachtoffer is dus de vader of moeder van de dader).
2. Partners (partners, echtgenoten)
3. Ex- en huidige partners (indien ongesplitst)
4. Ex-partners
5. Familieleden en partners (indien ongesplitst)
6. Familieleden

Niet-intimi:

7. Goede bekenden (vriend, goede bekende; indien 'oppervlakkige bekenden' een andere categorie was)
8. Bekenden (oppervlakkige en goede bekenden, ongesplitst. Bijv. 'medestudenten', 'andere bekenden')
9. Oppervlakkige bekenden (kennis; indien 'goede bekenden' een andere categorie was)
10. 'Anderen' inclusief vreemden (indien ongesplitst, deze groep wordt dan vergeleken met een specifiek benoemde groep intimi)

Vreemden:

11. Vreemden

Eén slachtoffer-dader relatie liet zich niet indelen op deze schaal, namelijk 'seksuele intimi': mensen met wie het slachtoffer seksueel intiem was geweest (Avakame et al., 1999). Deze kunnen zich onder elke groep bekenden bevinden. In deze review wordt aangenomen dat de seksuele intimi gemiddeld op kleinere relationele afstand van het slachtoffer staan dan de niet-seksuele intimi.

Op basis van de literatuur zoals besproken in paragraaf 4.3 wordt verwacht dat met toenemende relationele afstand meer aangifte wordt gedaan. Naarmate van vreemde meer richting huidige partner en kind wordt gegaan, wordt dus verwacht – gecontroleerd voor sekse en leeftijd van het slachtoffer en de ernst van het delict – dat minder aangifte wordt gedaan. Verwacht wordt derhalve ook dat bij vreemde daders meer aangifte wordt gedaan dan bij bekende daders (als één groep). De resultaten worden beschreven in 4.5.4.

4.5.3 Beschrijving studies

In overzicht 4.2, kolom 1 tot en met 8, staan de kenmerken van de geïnccludeerde studies (op alfabetische volgorde van naam eerste auteur gesorteerd). Er zijn studies opgenomen over verschillende vormen van geweld⁹, stalking en cyberstalking, vermogens- en geweldsdelicten (samengenomen) en delicten tegen huishoudens (dit zijn vermogensdelicten en vernielingen samengenomen). Twee studies zijn uitgevoerd onder enkel vrouwen, de overige onder zowel mannen als vrouwen. Acht studies zijn gedaan in de VS, verder is een studie gevonden uit China, een uit Groot-Brittannië en een uit Canada. Onderzochte populaties zijn meestal slachtoffers die zijn aangetroffen in een bevolkingssteekproef, landelijk of uit een grote stad. Een keer betreft het enkel *herhaalde* slachtoffers (Xie et al., 2006). Eenmaal betreft het de slachtoffers van geweld

⁹ Diefstal met geweld (straatroof, overval e.d.) valt in de huidige Nederlandse classificatie onder de vermogensdelicten (zie bijv. Heer-de Lange & Kalidien, 2014), maar in de hier opgenomen internationale studies valt dit onder de geweldsdelicten.

in de afgelopen 36 maanden, zoals aangetroffen in een groep kortgestrafte vrouwelijke gedetineerden (Kruttschnitt & Carbone-Lopez, 2009).

In de studies zijn 'sekselachtoffer' (indien van toepassing), 'leeftijdslachtoffer' en 'ernst van het delict' (in enige vorm) als onafhankelijke variabelen in de analyse opgenomen. Daarnaast is in diverse studies gecontroleerd voor andere demografische factoren van het slachtoffer (zoals inkomen, opleiding, ras, huwelijkse staat, omvang huishouden, huiseigenaar of niet), andere slachtofferfactoren (zoals alcohol- en drugsgebruik, uitgaansgedrag, peri-traumatische angst), daderkenmerken (zoals ras, leeftijd, alcohol- en drugsgebruik, sekse, eerdere justitiële contacten) en delictkenmerken (bijv. locatie, eigen bijdrage van het slachtoffer, aanwezigheid getuigen, dag/nacht). In mindere mate is in de studies ook gecontroleerd voor eerdere ervaringen met de politie, eerder slachtofferschap, buurtkenmerken, of de gestolen spullen verzekerd waren en effecten van de methode.

In de studies zijn regressieanalyses uitgevoerd met als afhankelijke variabele 'aangifte gedaan door slachtoffer' (gecodeerd als 1) en met 'slachtoffer-dader relatie' als een van de onafhankelijke variabelen. In de laatste kolom van overzicht 4.2 staat het resultaat beschreven dat per studie is gevonden. Gerapporteerde uitkomstmaten zijn odds ratio's (OR) of regressiecoëfficiënten. Alleen significante resultaten ($p \leq .05$) zijn opgenomen. De resultaten worden in het navolgende besproken, waarbij voor details naar overzicht 4.2 wordt verwezen.

OVERZICHT 4.2 Kenmerken en resultaten geïnccludeerde studies (op alfabetische volgorde)

Geïnccludeerde studies	Land	Steekproef	Delicten	Omvang steekproef*	Aangifte %
Avakame et al., 1999	VS	NCVS 1992-1994	Seksueel geweld samengenomen met ernstige mishandeling	2203	Niet vermeld in artikel
Baumer, 2004	VS	NCVS 1992-2000	Seksueel geweld	636	19%
			Fysiek geweld	519	34%
Felson et al., 1999	VS	NCVS 1992-1994	Fysiek geweld samengenomen met bedreiging	5570	25%
Felson et al., 2000	VS	NCVS 1992-1995	Beroving	1362	35%

**In regressie opgenomen
variabelen**
(in aanvulling op
**leeftijd en sekse van het
slachtoffer en ernst delict)**
Sekse
slachtoffers
Resultaat

Slachtofferkenmerken Daderkenmerken Locatie Dag/nacht	MV	De kans op aangifte doen is significant groter bij slachtoffers van bekende <u>daders met wie geen seksuele intimiteit</u> is (geweest) (OR 1.25) dan bij slachtoffers van bekende <u>daders met wie wel seksuele intimiteit is geweest</u> (referentiecategorie).
Slachtofferkenmerken Daderkenmerken Locatie Derde partij aanwezig Interviewmethode	V	De kans op aangifte doen door slachtoffers van seksueel geweld door een <u>bekende</u> verschilt niet significant van de kans op aangifte doen door slachtoffers van seksueel geweld door een <u>vreemde</u> . Dit geldt ook voor alle subgroepen apart: <u>echtgenoten, andere familieleden, goede en oppervlakkige bekenden</u> . De kans op aangifte doen door slachtoffers van fysiek (niet seksueel) geweld door een <u>bekende</u> , verschilt niet significant van de kans op aangifte door slachtoffers van fysiek geweld door een <u>vreemde</u> . Dit geldt ook voor de volgende subgroepen apart: <u>echtgenoten, andere familieleden en goede bekenden</u> . Slachtoffers van fysiek geweld door <u>oppervlakkige bekenden</u> doen als enige vaker aangifte dan slachtoffers van <u>vreemden</u> ($b = .281$; $p \leq .05$)
Slachtofferkenmerken Daderkenmerken Eigen bijdrage slachtoffer Derde partij aanwezig Eerdere victimisatie	MV	De kans op aangifte doen door slachtoffers van geweld of bedreiging door <u>huidige echtgenoot, (ex)romantische partner, familielid, vriend, andere goede bekende</u> en <u>kennis</u> verschilt niet significant van de kans op aangifte doen van geweld of bedreiging door een <u>vreemde</u> (referentiecategorie). Enkel de kans op aangifte doen door een slachtoffer van geweld of bedreiging door een <u>ex-echtgenoot</u> is groter ($b = .57$, $p < .05$) dan de kans op aangifte van zo'n delict door slachtoffer van een <u>vreemde</u> dader
Slachtofferkenmerken Daderkenmerken	MV	De kans op aangifte doen is significant groter bij slachtoffers van beroving door een <u>goede bekende</u> die geen familie is (OR 1.782) en bij slachtoffers van beroving door <u>familielid</u> (OR 1.911) dan bij slachtoffers van beroving door <u>vreemde</u> (referentiecategorie). De kans op aangifte doen van beroving door <u>oppervlakkige bekende</u> verschilt niet significant van de kans daarop bij beroving door een <u>vreemde</u> .

Geïnccludeerde studies	Land	Steekproef	Delicten	Omvang steekproef [*]	Aangifte %
Kang & Lynch, 2010	VS	NCVS 1992-2003	Elk geweld ^o	3662	46%
Kaukinen, 2002a	Canada	Canadian General Social Survey, Personal Risk 1993	Elk geweld	487	23%
Kruttschnitt & Carbone-Lopez, 2009	VS	Kortgestrafte daders in een penitentiaire inrichting	Elk geweld	313 ^{oo}	18%
Reyns & Englebrecht, 2010	VS	Supplemental Victimization Survey, een supplement bij het NCVS in 2006	Stalking	1525	29%
			Cyberstalking	395	25%
Tarling & Morris, 2010	GB	BCS 2007-2008	Elk geweld	1282	39% ^Δ
			Delict tegen huishouden ^o	1193	

In regressie opgenomen variabelen (in aanvulling op leeftijd en sekse van het slachtoffer en ernst delict)

	Sekse slachtoffers	Resultaat
Slachtofferkenmerken Daderkenmerken Eerdere victimisatie	MV	De kans op aangifte doen is significant groter bij slachtoffers van geweld door <u>kinderen</u> (OR 2.082) en <u>(ex)echtgenoten</u> (OR 1.375) dan bij slachtoffers van <u>andere familieleden</u> (referentiecategorie).
Slachtofferkenmerken	MV	De kans op aangifte doen door slachtoffers van <u>bekenden</u> (referentiecategorie) verschilt niet significant van de kans op aangifte doen door slachtoffers van <u>vreemde</u> daders.
Slachtofferkenmerken Uitgaansgedrag Eigen bijdrage slachtoffer	V	De kans op aangifte doen door slachtoffers van geweld door <u>(ex)partners</u> verschilt niet significant van de kans op aangifte doen door slachtoffers van <u>andere daders</u> (vreemden en bekenden)
Slachtofferkenmerken Daderkenmerken Erkenning 'stalking'	MV	De kans op aangifte doen door slachtoffers van stalking door <u>(ex)partners</u> en door <u>andere bekenden</u> verschilt niet significant van de kans op aangifte doen door slachtoffers van <u>vreemden</u> (referentiecategorie). Kans op aangifte door slachtoffers van stalking door (ex)partners verschilde niet significant van slachtoffers van stalking door andere bekenden (referentiecategorie).
		De kans op aangifte doen door slachtoffers van cyberstalking door <u>(ex)partners</u> en door <u>andere bekenden</u> verschilt niet significant van de kans op aangifte doen door slachtoffers van <u>vreemden</u> (referentiecategorie). De kans op aangifte door slachtoffers van (ex)partners is significant groter (OR 2.88) dan de kans op aangifte door slachtoffers van andere bekenden (referentiecategorie).
Emotionele schade slachtoffer Eigen bijdrage slachtoffer Daderkenmerken Eerdere victimisatie Verzekeringsdekking	MV	De kans op aangifte doen door slachtoffers van geweld door <u>niet- intieme bekenden</u> is groter (OR 1.90) dan de kans op aangifte door <u>slachtoffers van huiselijk geweld</u> (referentiecategorie). De kans op aangifte door slachtoffers van geweld door een <u>vreemde</u> verschilt niet significant van de kans op aangifte door slachtoffers van huiselijk geweld.
		De kans op aangifte doen door slachtoffers van een delict tegen het huishouden door een <u>vreemde</u> (referentiecategorie) verschilt niet significant van de kans op aangifte van zo'n delict door een <u>oppervlakkige of goede bekende</u> .

Geïnccludeerde studies	Land	Steekproef	Delicten	Omvang steekproef*	Aangifte %
Xie et al., 2006	VS	NCVS 1998-2000	Vermogens- en geweldsdelicten samengenomen [†]	1635	41%
Zhang et al., 2007	China	Random bevolgingssteekproef 1 grote stad 2004	Beroving en mishandeling samengenomen	93	47%

* De weergegeven omvang betreft het aantal respondenten dat aangeeft een delict mee te hebben gemaakt, niet het aantal mensen dat in totaal in de studie bevraagd is.

◇ Gesproken wordt van elk geweld als de diverse vormen van geweld zijn samengevoegd. Hieronder vallen doorgaans ook bedreiging en diefstal met geweld.

∞ Het gaat in deze studie om het aantal gerapporteerde incidenten (i.p.v. respondenten).

Ω Diefstal van voertuigen, inbraak, vandalisme.

Δ Voor alle BCS crime.

¶ Deze studie gaat enkel over herhaalde slachtoffers (eerder slachtofferschap vond plaats in de afgelopen 2 jaar en telde alleen mee als de politie ook van dat eerdere slachtofferschap op de hoogte was gebracht).

4.5.4 Resultaten

Zoals beschreven in 4.4 wordt verwacht dat, bij vergelijkbare ernst van het delict:

- met toenemende relationele afstand tot de dader, door het slachtoffer meer aangifte wordt gedaan;
- derhalve bij vreemde daders door het slachtoffer meer aangifte wordt gedaan dan bij bekende daders;

De resultaten worden nu per hypothese beschreven.

Aangiftegedrag op toenemende relationele afstand

Hier worden de studies besproken waarvan de vergeleken slachtoffer-daderrelaties zich in detail laten indelen op de relationele afstand schaal. Zie hierbij overzicht 4.3. In de kolommen van overzicht 4.3 staan de verschillende slachtoffer-dader relaties, van 1 (kleinste relationele afstand) tot en met 11 (grootste relationele afstand). In de rijen staan de studies die geschikt bleken voor gedetailleerde vergelijking van onderzoeksbevindingen naar slachtoffer-dader relatie. Een lege kolom betekent dat die slachtoffer-dader relatie niet in de betreffende studie is onderzocht. Meestal is de vreemde dader de referentiecategorie (aangeduid met: ref) in het onderzoek. Een kolom met een plus (+) duidt erop dat slachtoffers van delicten gepleegd in de betreffende slachtoffer-dader

In regressie opgenomen variabelen (in aanvulling op leeftijd en sekse van het slachtoffer en ernst delict)	Sekse slachtoffers	Resultaat
Slachtofferkenmerken Eerdere victimisatie Locatie	MV	De kans op aangifte doen door slachtoffers van delicten door <u>bekenden</u> verschilt niet significant van de kans op aangifte doen door slachtoffers van <u>vreemden</u> .
Slachtofferkenmerken Buurtkenmerken	MV	De kans op aangifte doen door slachtoffers van beroving/ mishandeling door <u>bekenden</u> verschilt niet significant van de kans op aangifte doen door slachtoffers van <u>vreemden</u> .

relatie, meer aangifte hebben gedaan dan de referentiecategorie. Een kolom met een min (-) duidt erop dat slachtoffers van delicten gepleegd in de betreffende slachtoffer-dader relatie minder aangifte hebben gedaan dan de referentiecategorie. Een kolom met n.s. (niet significant) duidt erop dat er geen significant verschil tussen de betreffende slachtoffer-dader relatie en de referentiecategorie is gevonden. Verwacht werd dat, bij vergelijkbare ernst van het delict, met toenemende relationele afstand meer aangifte zou worden gedaan. Dit zou zich, bij de vreemde dader als referentiecategorie, moeten vertalen naar veel mintekens in de kolommen 1 tot en met 10.

Dit is echter niet het geval. Veel studies laten geen samenhang zien tussen aangiftegedrag en relationele afstand. Felson, Messner en Hoskin (1999) vinden in de VS onder slachtoffers van fysiek geweld en bedreigingen in zes verschillende slachtoffer-dader relaties nauwelijks een verschil (de enige uitzondering wordt later besproken). Kruttschnitt en Carbone-Lopez (2009) vinden, ook in de VS, geen verschil in aangiftegedrag tussen slachtoffers van geweld door (ex)partners en slachtoffers van andere daders. Baumer (2004) vindt als het gaat om slachtoffers van seksueel geweld in de VS geen enkel significant verschil in aangiftegedrag tussen slachtoffers van seksueel geweld door vreemde daders, oppervlakkige bekenden, goede bekenden, familieleden en (ex)partners. Ook als het gaat om slachtoffers van fysiek geweld wordt door Baumer (2004) nauwelijks een verschil in aangiftegedrag gevonden naar relationele afstand (op de uitzondering wordt later teruggekomen). Reyns en Englebrecht (2010) vinden bij stalking en cyberstalking in de VS geen verschil in aangiftegedrag tussen slachtoffers van vreemden, (ex)partners en andere bekenden. En tot slot vinden Tarling en Morris (2010) in Groot-Brittannië geen verschil in aangiftegedrag tussen slachtoffers van delicten tegen het huishouden (vermogensdelicten en vernielingen) die zijn gepleegd door vreemden, oppervlakkige bekenden en goede bekenden.

OVERZICHT 4.3 Aangiftegedrag op relationele afstand schaal

Eerste auteur		1 Kind	2 Huidige partner	3 Ex- en huidige partner	4 Ex- partner
Baumer, 2004	Fysiek geweld			n.s.	
Baumer, 2004	Seksueel geweld			n.s.	
Felson, 1999	Fysiek geweld en bedreiging		n.s.		+
Felson, 2000	Beroving				
Kang, 2010	Elk geweld	+		+	
Kruttschnitt, 2009	Elk geweld			n.s.	
Reyns, 2010	Stalking			n.s.	
				n.s.	
Reyns, 2010	Cyberstalking			n.s.	
				+	
Tarling, 2010	Delict tegen huishouden				
Tarling, 2010	Elk geweld				

* Omgescoord t.b.v. de overzichtelijkheid van deze tabel. In de studie zelf is huiselijk geweld (hier categorie 5: familie en partner) de referentiecategorie in plaats van 'andere bekenden' (zie overzicht 4.2).

In andere gevallen wijzen de resultaten eerder in de richting van *meer* dan minder aangifte door slachtoffers van bepaalde groepen bekende daders. Felson, Messner en Hoskin (1999) vinden onder slachtoffers van fysiek geweld en bedreigingen zoals beschreven nauwelijks een verschil naar relationele afstand, met als enige uitzondering dat tegen ex-partners meer aangifte is gedaan dan tegen vreemden. Felson, Baumer en Messner (2000) vinden onder slachtoffers van beroving dat tegen partners/familieleden en tegen andere goede bekenden meer aangifte is gedaan dan tegen vreemden. Baumer (2004) vindt onder slachtoffers van fysiek geweld zoals beschreven nauwelijks een verschil naar relationele afstand, met als enige uitzondering dat tegen oppervlakkige bekenden meer aangifte is gedaan dan tegen vreemden. Kang en Lynch (2010) vinden in de VS dat meer aangifte wordt gedaan van geweld naarmate de relationele afstand kleiner wordt: tegen kinderen en (ex)partners wordt vaker aangifte gedaan dan tegen andere familieleden. Reyns en Englebrecht (2010) vinden dat, bij een vergelijking tussen slachtoffers van cyberstalking door enkel bekenden, vaker aangifte wordt gedaan door slachtoffers van (ex)partners dan door slachtoffers van andere bekenden.¹⁰ Tarling en

¹⁰ Reyns en Englebrecht (2010) wijzen erop dat eigenlijk niet bekend is hoe mensen (vriendschappelijke) relaties zien die enkel in de cyberwereld bestaan. Het is mogelijk dat deze 'cyberrelaties' door de een als vreemde en door de ander als bekende worden aangemerkt.

5 Familie en partner	6 Familie lid	7 Goede bekende	8 Bekende	9 Oppervl. bekende	10 Anderen incl. vreemde	11 Vreemde
	n.s.	n.s.		+		ref
	n.s.	n.s.		n.s.		ref
	n.s.	n.s.		n.s.		ref
+			+	n.s.		ref
	ref				ref	
			n.s.			ref
			ref			
			n.s.			ref
			ref			
		n.s.		n.s.		ref
-			ref ^a			n.s.

Morris (2010) stellen voorts in Groot-Brittannië vast dat van geweld door een partner of familielid minder aangifte wordt gedaan dan van geweld door een andere bekende, maar toch evenveel als van geweld door een vreemde dader.

De enige uitzondering op het geschetste beeld is gevonden door Avakame, Fyfe en McCoy (1999; niet in overzicht 4.3). In hun studie in de VS naar slachtoffers van seksueel geweld en ernstige mishandeling vinden zij dat slachtoffers van delicten gepleegd door daders met wie het slachtoffer seksueel intiem is geweest minder aangifte hebben gedaan dan slachtoffers van delicten door andere daders. Avakame et al. zijn echter de enigen. Voor het overige is het verwachte patroon van meer aangifte doen bij toenemende relationele afstand tot de dader verre van zichtbaar. Ook anderszins is geen consistent patroon zichtbaar. Geen enkel resultaat over (een van) de deelgroepen naar relationele afstand is consistent gevonden.

Aangiftegedrag tegen vreemden versus bekenden

Studies waarin het aangiftegedrag van slachtoffers van vreemde en bekende daders (waarbij deze laatste als één groep in de analyse is opgenomen) met elkaar is vergeleken, rapporteren *geen* significante verschillen tussen beide groepen. Baumer (2004) vindt in de VS geen verschil in aangiftegedrag tussen slachtoffers van vreemde en bekende

daders: bij seksueel geweld noch bij fysiek geweld. Kaukinen (2002a) vindt in Canada geen verschil in aangiftegedrag tussen slachtoffers van vreemde en bekende daders van geweld. Xie et al. (2006) vinden in hun studie onder herhaalde slachtoffers van vermogens- en geweldsdelicten in de VS evenmin een verschil in aangiftegedrag tussen slachtoffers van delicten gepleegd door vreemden en bekenden. Tot slot vinden Zhang et al. (2007) in China onder slachtoffers van beroving en mishandeling ook geen verschil in aangiftegedrag tussen slachtoffers van vreemden en bekende daders.

4.6 CONCLUSIE EN REFLECTIE

Strafbare feiten die worden gepleegd door daders op kleine relationele afstand, worden verondersteld minder snel als delict gelabeld te worden door het slachtoffer dan feiten gepleegd door vreemden. Echter als goede bekenden *ernstige* misdrijven plegen, lijken die toch als zodanig te worden erkend. Op basis van rechtssociologische en sociaalpsychologische literatuur wordt verwacht dat slachtoffers naarmate de relationele afstand tot de dader kleiner wordt, minder aangifte doen bij de politie. Zij zullen eerst proberen met het gebeurde om te gaan door te tolereren, vermijden of zelf op te lossen en pas als dit allemaal niet heeft geholpen eventueel naar de politie gaan. Het risico is immers om blijvende schade aan te richten aan de relatie met de dader en de (gedeelde) sociale omgeving en doorgaans wenst men dit niet. Aangenomen kan dan ook worden dat als eenmaal aangifte wordt gedaan, slachtoffers van daders op kleine relationele afstand vaak al een hele weg hebben afgelegd. Vanuit het kosten-baten perspectief op aangifte doen is er echter op gewezen dat de wens om bescherming te krijgen een krachtige stimulans kan zijn om juist wel aangifte te doen van een delict dat is gepleegd door iemand op kleine relationele afstand.

De hypothese dat slachtoffers bij grotere relationele afstand tot de dader vaker aangifte bij de politie doen, moet *bij vergelijkbare ernst van het delict* worden verworpen op basis van de review waarvan in paragraaf 4.5 verslag is gedaan. Slachtoffers van bekende daders lijken over de hele linie in dezelfde mate toegang tot het recht te zoeken als slachtoffers van vreemden, of zelfs meer. Daarbij moet worden aangemerkt dat de review op slechts één uitzondering na Westerse onderzoeken bevat en gedomineerd wordt door de Amerikaanse slachtofferenquête NCVS.

Een consistente invloed van de slachtoffer-dader relatie op het aangiftegedrag is niet gevonden. Soms wordt weliswaar een verhoogde kans op aangifte gevonden bij een bepaalde groep, maar daar staan steeds studies naast waarin datzelfde niet is gebleken. Slachtoffers van veelvoorkomende delicten door bekende daders lijken dus niet terughoudender dan anderen in het doen van aangifte bij de politie. Dit geldt voor slachtoffers van zowel intieme als niet-intieme bekenden. De verklaring hiervoor

is waarschijnlijk dat er behalve drempels ook belangrijke *incentives* zijn, met name als de persoonlijke veiligheid in het geding komt. Slachtoffers van bekende daders lopen een groter risico op herhaling of voorzetting van het delict, hetgeen juist kan leiden tot aangifte doen. Een andere verklaring kan zijn dat slachtoffers, mogelijk meer dan enkele decennia geleden, de overtuiging hebben dat ook delicten door (intieme) bekenden ernstig (kunnen) zijn en ook zo worden gezien door politie en justitie. Gesteld werd al dat geweld binnen het gezin in toenemende mate wordt beschouwd als crimineel. Dat geldt mogelijk ook voor delicten door andere bekenden.

Mogelijk ging de verwachte relatie enkele decennia geleden nog wel op, maar nu niet meer. Dit wordt ondersteund door de studie van Baumer (2004) waarin hij een vergelijking maakte van het aangiftegedrag in de VS in de periodes 1973-1991 en 1992-2000. Ook in Groot-Brittannië is deze trend gebleken. Tarling en Morris (2010) vergeleken daar het aangiftegedrag van mannen en vrouwen in het jaar 1991 met de jaren 2007/2008 en stelden vast dat het aangiftepercentage van geweld door niet-intimi toegenomen was van 29 naar 48% en het aangiftepercentage van huiselijk geweld (intimi) van 23 naar 40%. Dit terwijl de percentages voor geweld door vreemden en voor beroving en zakkenrollen gelijk waren gebleven. Aangiftepercentages van geweldsdelicten waarin het slachtoffer de dader(s) kent zijn nu vergelijkbaar met aangiftepercentages van geweldsdelicten door vreemden, stellen Tarling en Morris (2010: 482).

Ook wanneer gekeken wordt naar aangiftegedrag door *derden* wordt soms het verwachte effect van relationele afstand wel gevonden. Zie bijvoorbeeld Baumer (2004) voor fysiek geweld, Felson et al. (1999) voor geweld en bedreigingen en Clay-Warner en McMahon-Howard (2009) voor seksueel geweld. Derden lijken dus terughoudender bij het aangeven van misdrijven tussen bekenden dan slachtoffers zelf. Zij willen mogelijk niet voor het slachtoffer beslissen in dit soort zaken die grote individuele en sociale gevolgen kunnen hebben. Het is overigens opvallend dat het onderscheid tussen aangiftegedrag door slachtoffers en derden meer dan eens genegeerd wordt in de literatuur. De studie van Gartner en Macmillan (1995) wordt vaak aangehaald als een studie die laat zien dat slachtoffers minder vaak de politie bellen als de pleger een partner of ander familielid is dan wanneer het een vreemde betreft (zie bijv. Felson & Paré, 2005; Kang & Lynch, 2010; Wong & Van de Schoot, 2012; Xie et al., 2006). Dit terwijl Gartner en Macmillan (1995: 402) expliciteren dat het mogelijk is dat in hun studie derde partijen of de politie zelf verantwoordelijk was voor het op de hoogte raken van het incident.

Een vraag die gesteld kan worden betreft slachtoffers die niet alleen geen aangifte doen bij de politie, maar ook in enquêtes over criminaliteit niet rapporteren wat hen is overkomen. Het is aannemelijk dat onder hen meer slachtoffers van (intieme) bekenden zijn dan van vreemden. In 4.5.1 werd al beschreven dat gebeurtenissen die het slachtoffer

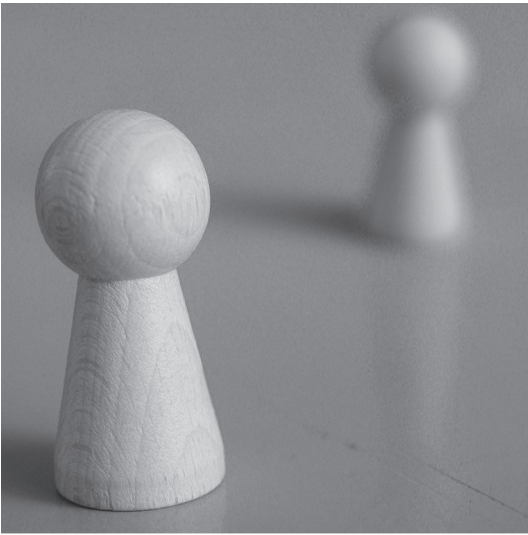
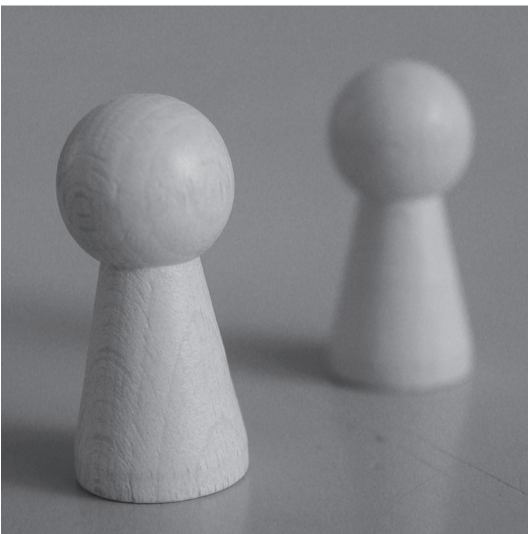
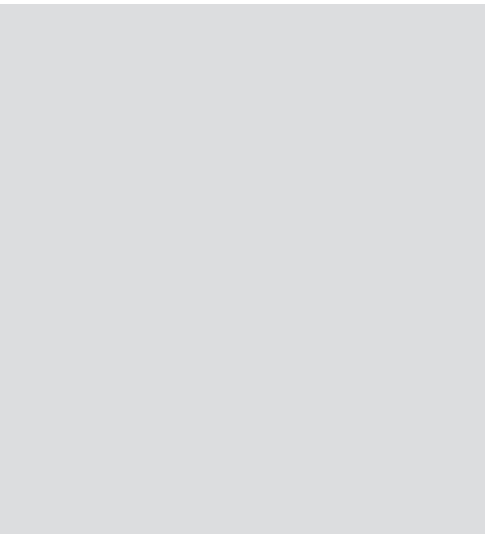
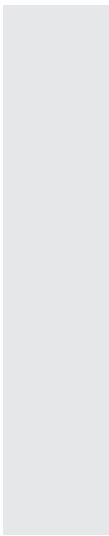
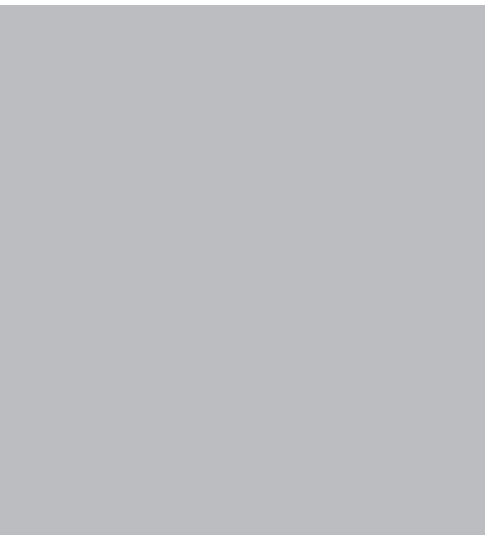

zelf niet als delict beschouwt maar die wel aan wettelijke definities van strafbare feiten voldoen, minder worden gerapporteerd aan onderzoekers in het kader van enquêtes die mensen associëren met criminaliteit en justitie dan in studies die anders geframed worden. Met name door slachtoffers van intimi worden in laatstgenoemde studies meer geweldsincidenten gerapporteerd. Daaronder vallen gebeurtenissen die niet als crimineel zijn gelabeld door het slachtoffer en deze worden minder aangegeven (zie 4.2). Er moeten, zoals Felson et al. (2002) stellen, twee subpopulaties worden onderscheiden. De eerste subpopulatie bestaat uit degenen die zichzelf als slachtoffers van crimineel gedrag zien. De tweede bestaat uit degenen die volgens objectieve criteria weliswaar als slachtoffers van een delict kunnen worden gezien, maar die zichzelf niet als zodanig typeren. De crime surveys die in deze review overheersen, zouden vooral de eerste groep betreffen. Geconcludeerd kan daarom worden dat degenen die zichzelf beschouwen als slachtoffer van een delict, dat delict bij gelijke ernst even vaak aangeven in verschillende relaties tot de dader. De conclusie heeft bovendien enkel betrekking op slachtoffers van de relatief veelvoorkomende delicten die in dit type enquêtes worden uitgevraagd.

Een beperking van de review is dat zeven van de elf opgenomen studies zijn gebaseerd op (verschillende releases van) één slachtofferenquête, te weten de NCVS. Deze Amerikaanse slachtofferenquête heeft daardoor een zeer grote invloed op de bevindingen. Verder zijn ook het British Crime Survey en het Canadian General Social Survey als echte crime surveys te typeren. Daar staat tegenover dat de, hoewel weinige, andere studies die aan de inclusiecriteria voldeden, geen andere uitkomsten opleveren. Een andere beperking is dat de review relatief veel onderzoek onder geweldslachtoffers omvat en slechts in beperkte mate onderzoek onder slachtoffers van vermogensdelicten en vernielingen. In literatuurstudies is men uit de aard der zaak afhankelijk van het bestaan van literatuur; een onderscheid dat in de bestaande literatuur (nog) niet gemaakt wordt, kan men in een studie als deze dus ook niet detecteren.

Of de bevindingen evenzeer voor Nederland gelden, is niet bekend. Als gevolg van de strikte inclusiecriteria, opgesteld om de relatief actuele stand van zaken met betrekking tot aangiftegedrag van slachtoffers zélf scherp in beeld te brengen, zijn enkele Nederlandse studies afgefallen. Gezien het toegenomen meldingspercentage huiselijk geweld (van der Veen & Bogaerts, 2010) en de resultaten van de Europese geweld tegen vrouwen-enquête (FRA, 2014) kan de hypothese zijn dat ook Nederlandse slachtoffers delicten aangeven ongeacht hun relationele afstand tot de dader. Het zou interessant zijn deze veronderstelling te toetsen met behulp van een Nederlandse actuele steekproef van slachtoffers waarop dezelfde criteria kunnen worden toegepast.

In het volgende hoofdstuk staat de vraag centraal wat men, als men eenmaal aangifte heeft gedaan, belangrijk vindt in de reactie van justitie. De focus van het onderzoek verschuift daarmee van alle slachtoffers van delicten naar de kleinere groep van alleen de slachtoffers die een justitiële reactie zoeken.

HOOFDSTUK 5

**Behoeften met betrekking tot de
justitiële reactie**

5.1 INLEIDING

In het voorgaande zijn eerst de context, kenmerken en impact van misdrijven op verschillende relationele afstand tussen slachtoffer en dader verkend. Daarna is een beeld geschetst van het aangiftegedrag en de redenen daarvan in verschillende slachtoffer-dader relaties. Dit gaf al een eerste zicht op wat slachtoffers van een misdrijf zoeken in een justitiële reactie. In dit hoofdstuk staat de vraag centraal wat zij vervolgens belangrijk vinden. De focus van het onderzoek verschuift daarmee van alle slachtoffers van delicten, naar de kleinere groep van slachtoffers die werkelijk met justitie in aanraking komt.

Wat het slachtoffer belangrijk vindt in de justitiële reactie, wordt vanuit een sociologisch (5.2) en een sociaalpsychologisch (5.3) perspectief verkend. Waar het in de sociaalpsychologische theorie primair gaat over de persoonlijke ervaring van onrechtvaardigheid en de vraag wat mensen nodig hebben om 'rechtsherstel' te ervaren, doet de sociologische theorie uitspraken over hoe maatschappelijk gereageerd wordt en hoe zaken worden geregeld in de sociale ruimte (Black, 1976; zie ook Horwitz, 2002). Beide perspectieven vullen elkaar dus aan. De theoretische perspectieven worden waar mogelijk aangevuld met bevindingen uit empirische literatuur.

Verder wordt in dit hoofdstuk empirisch onderzoek naar het verband tussen de slachtoffer-dader relatie en de tevredenheid over de reactie van justitie beschreven (5.4). Ook dat geeft mogelijk een indicatie van verschillen in wat de slachtoffers belangrijk vinden. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een aantal hypothesen over relationele afstand en de behoeften met betrekking tot de justitiële reactie (5.5).

5.2 SOCIOLOGISCH PERSPECTIEF: DE STIJL VAN DE REACTIE

Relationele afstand zou volgens de rechtssociologen Black (1976) en, daarop voortbouwend, Horwitz (1990) niet alleen bepalen of 'het recht wordt ingeroepen' (zie al 4.3.1), ook zou het de *stijl* van het recht (en van andere vormen van sociale controle) verklaren. Ze noemen de stijlen straffend, compenserend, therapeutisch en verzoenend. Deze stijlen van het recht zouden variëren met de setting. De een wordt gestraft terwijl de ander moet betalen voor de schade, de een wordt naar een psychiater gestuurd terwijl de ander ertoe wordt aangezet de zaak uit te praten. Dit is door Horwitz (1990) uitgebreid uitgewerkt. Onder andere relationele afstand, en in directe samenhang daarmee groepsbindingen, zijn relevante voorspellers voor de stijl van sociale controle die normaliter wordt gekozen. Sociale controlepogingen omvatten vaak aspecten van verschillende stijlen, maar de overheersende stijl van controle verandert met het oplopen van de sociale afstand van therapeutisch en verzoenend via compenserend naar straffend, aldus Horwitz.

De *straffende* stijl wordt volgens Horwitz (1990) voorspeld door grote relationele afstand en het ontbreken van groepsbindingen, dus geen deel uitmaken van elkaars netwerk. Het doel van deze stijl is leed toe te brengen. Conflicten tussen intimi of mensen met overlappende groepslidmaatschappen zouden zelden tot straffende controle leiden. Onrecht dat plaatsvindt tussen intimi wordt gezien als minder straf verdienend. Daarentegen floreert de straffende stijl in conflicten tussen mensen op grote relationele afstand van elkaar. Twistende partijen die geen of nauwelijks banden met elkaar hebben, hebben het belang noch de middelen om verzoenende regelingen te treffen. Doorsnijdende verbindingen (*crosscutting ties*), dus potentiële bemiddelaars, ontbreken als er conflicten ontstaan (zie 4.3.1). Straffende controle is dus omgekeerd gerelateerd aan de aanwezigheid van doorsnijdende verbindingen tussen groepen (Horwitz, 1990).

Het doel van de *compenserende* stijl is een normale stand van zaken te herstellen in een verstoorde situatie, door de schade van slachtoffers financieel te vergoeden. Compensatie is volgens Horwitz (1990) niet waarschijnlijk tussen intieme partijen. De compenserende stijl wordt veel gebruikt in geschillen tussen mensen die juist geen intieme banden hebben, omdat geldelijke betalingen een onpersoonlijkheid impliceren die vreemd is aan de aard van intieme relatie. Compensatie vindt echter ook niet plaats tussen partijen die op extreem grote afstand van elkaar staan, omdat er dan geheel geen verplichtingen bestaan en/of geen derde partijen beschikbaar zijn om de verplichtingen af te dwingen. Hierbij noemt Horwitz als voorbeeld conflicten tussen leden van verschillende primitieve stammen met nauwelijks onderlinge contacten.

Compenserende regelingen zijn volgens Horwitz dan ook het meest gebruikelijk bij daders en slachtoffers die op gemiddelde sociale afstand van elkaar staan. Er zijn dan genoeg banden om verplichtingen om schade te vergoeden te creëren. Een veelvoorkomende setting voor compensatie is een geschil tussen partijen wier eerdere intieme relatie verbroken is, en die dus op grotere sociale afstand van elkaar zijn geraakt, bijvoorbeeld na een echtscheiding.

De *therapeutische* stijl is volgens Horwitz omgekeerd gerelateerd aan de relationele afstand tussen personen. Therapeutische controle wordt veel toegepast wanneer problemen ontstaan tussen mensen met weinig afstand tot elkaar: tussen (levens) partners, ouders en kinderen. Deze stijl wordt gekozen als de oorzaak van problemen binnen één van de partijen wordt vermoed, meer dan in de relatie tussen de partijen. Daden door vreemden worden gezien als misdrijven, terwijl diezelfde daden volgens Horwitz (1990) vaak tot therapeutische reacties leiden als intimi betrokken zijn. Voorbeelden zijn kindermishandeling en partnergeweld: dan wordt in veel gevallen eerder aan hulpverlening dan aan iets anders gedacht ter oplossing van de problemen.

De *verzoenende stijl*¹ ten slotte focust meer op de *relatie* tussen de twistende partijen dan op de acties van de individuen. Het belangrijkste doel is om de partijen met elkaar te verzoenen, het weer goed te maken. In de verzoenende stijl wordt vermeden om de volledige verantwoordelijkheid bij één partij te leggen. Betrokkenen worden dus niet aangewezen als daders of slachtoffers, winnaars of verliezers. De verantwoordelijkheid wordt samen gedeeld of niet vastgesteld. Dat maakt deze stijl geschikt voor het in stand houden van relaties.

De gedeelde aard van de verantwoordelijkheid bij verzoening impliceert ook dat beide partijen hebben bijgedragen aan de problemen. Een incident waarbij een van de partijen pleegt en de andere lijdt, leidt volgens Horwitz (1990) waarschijnlijk niet tot een verzoenende uitkomst. Immers het slachtoffer heeft geen schuld aan het delict. Als de daad daarentegen voortkomt uit een doorgaande reeks van provocaties en reacties van beide zijden (dus geschil-gerelateerd is), zijn beide partijen volgens Horwitz meer genegen om verantwoordelijkheid te nemen en een compromis te bereiken. Verzoening vindt dus in een andere 'sociale ruimte' plaats dan straffende en compenserende controle en wordt toegepast tussen mensen die dicht bij elkaar staan. Verzoening is gewoner waar hechtere banden bestaan: tussen bloedverwanten, gelijken (*peers*), burens en familie. In deze settings is compensatie te onpersoonlijk terwijl straf de continuering van relaties te zeer bedreigt (Horwitz, 1990).

Als de partijen vinden dat hun wederzijdse verbintenissen belangrijker zijn dan materiële zaken, kan verzoening plaatsvinden. Wel moeten de relationele verplichtingen tussen de betrokkenen (nog) sterk genoeg zijn om enige poging tot reparatie te rechtvaardigen. Indien er meer doorsnijdende verbindingen zijn is volgens Horwitz (1990) de kans op verzoening groter dan wanneer er maar één verbinding is. De logica van verzoening is dus gebaseerd op doorgaande en in elkaar grijpende netwerken van interactie. Dit impliceert dat de waarschijnlijkheid van verzoenende uitkomsten afneemt naarmate geschillen verschuiven van bloedverwanten naar vrienden en van burens naar vreemden. De logica van verzoening geldt volgens Horwitz overigens alleen als er een relatief egalitaire relatie tussen de twistende partijen bestaat. Als er grote ongelijkheid is, kan de machtiger partij de voorwaarden van de uitkomst dicteren en daarmee de aard van een verzoenende uitkomst schenden. Dit is een van de redenen waarom vormen van herstelrecht (bijv. slachtoffer-dader gesprekken) bij de ernstiger vormen van partnergeweld zoals intiem terrorisme, problematisch worden gevonden (zie voor een uitgebreide discussie Pemberton, Kuijpers, Winkel & Baldry, 2009).

---

1 De *conciliatory style* (Horwitz, 1990) is op deze plaats vertaald als de 'verzoenende stijl' om tot uitdrukking te brengen dat het hier echt gaat om gerichtheid op de relatie en niet op andere mogelijke uitkomsten van een 'bemiddelende stijl' zoals schadevergoeding.

Verzoening is onwaarschijnlijk als mensen hun relatie niet willen voortzetten. Geschillen worden vaak bitter als ooit hechte partijen tegenover elkaar staan. Voormalige echtgenoten die compensatie willen, broers en zussen die ruziën over een erfenis, burens die vrienden waren maar zich nu in hun eer aangetast voelen, maar ook ontslagen werknemers die ex-werkgevers aanklagen of dealers die hun franchise hebben verloren, kunnen alle pogingen tot compromis weigeren en totale genoegdoening van hun claims eisen (Horwitz, 1990; van Zanten et al., 2014).

Merry en Silbey (1984) stellen in hun studie naar alternatieve geschilbeslechting dat betrokkenen tegen de tijd dat een conflict ernstig genoeg is om er een outsider bij te halen, eigenlijk al niet meer in gesprek willen. Eenmaal op dat punt aangekomen wil men volgens hen handhaving, bescherming van zijn rechten, iemand die helpt in het gevecht. Men wil een derde partij die 'de waarheid' zal blootleggen en de andere partij 'fout' zal verklaren.

Mensen geven er dus aanvankelijk de voorkeur aan om hun interpersoonlijke problemen zelf af te handelen (zie 4.3.1), maar als dat niet slaagt en er moet toch iets gebeuren, wenden ze zich tot een derde. Vanaf dat moment zou men niet meer enthousiast worden van een aanbod tot alternatieve geschilbeslechting waarbij het probleem weer meer terug in eigen handen komt (Merry & Silbey, 1984). Door Van Zanten et al. (2014) wordt dit ook bij burenc conflicten gesignaleerd. Naarmate men vordert op de 'escalatieladder', verandert het doel van het oplossen van het conflict naar het eigen gelijk willen halen. Een geïnterviewde stelt: "Ik zal m'n gelijk halen en zal net zo lang blijven knokken totdat ik het heb, ook al val ik er dood bij neer" (van Zanten et al., 2014:78). Recent is echter uit Nederlands onderzoek naar herstelbemiddeling gebleken dat wel degelijk veel mensen die bekenden van elkaar waren, positief reageren op het aanbod tot bemiddeling in het strafrecht (Cleven, Lens & Pemberton, 2015).

5.3 PSYCHOLOGISCH PERSPECTIEF

Ook in de sociale psychologie vindt theorievorming plaats over de gewenste reactie in relatie tot slachtoffer-dader relatie. Zowel de 'justice restoration theory' (verder: de rechtsherstel theorie) van Wenzel, Okimoto, Feather en Platow (2008), het 'relational model of authority in groups' van Tyler & Lind (1992) als de 'multiple goals of conflict' theorie (Ohbuchi & Tedeschi, 1997) bieden aanknopingspunten als het gaat om de voorkeur van slachtoffers voor de stijl (5.3.1) en het proces (5.3.2) van de justitiële reactie naar relationele afstand tot de dader.

5.3.1 De stijl van de reactie

De rechtsherstel theorie van Wenzel et al. (2008) is een sociaalpsychologische theorie over het herstel van rechtvaardigheidsgevoelens bij een slachtoffer na een 'overtreding' (*transgression*) die tegen hem is begaan. Deze is aanvullend op de sociologische theorie doordat ze juist gaat over de persoonlijke ervaring van onrechtvaardigheid. Gevoelens van onrechtvaardigheid zouden bepalend zijn voor de ervaring van slachtofferschap (Wenzel & Okimoto, 2012). De vraag in de rechtsherstel theorie is: wat heeft een slachtoffer nodig om zijn gevoel van rechtvaardigheid na een overtreding te kunnen herstellen?

Slachtofferschap heeft een 'concrete' kant (materieel verlies van eigendom, letsel, psychische pijn, angst) maar ook een 'symbolische' kant (Wenzel & Okimoto, 2012). Zowel de concrete als de symbolische implicaties dragen bij aan het gevoel van onrechtvaardigheid van het slachtoffer. Om het gevoel van rechtvaardigheid van slachtoffers adequaat te herstellen, zal volgens de rechtsherstel theorie een reactie van de dader zoals enkel teruggave van eigendom of het betalen van medische behandeling (compensatie) niet noodzakelijkerwijs voldoende zijn. Dit omdat zo'n reactie niet ingaat op de symbolische implicaties van het gebeurde. Het raakt de centrale kwestie voor slachtoffers niet, te weten de morele verantwoordelijkheid van de schuldige. Mensen accepteren compensatie daarom niet als volledige respons op een intentioneel kwaad dat hen door een ander is aangedaan (Tyler & Thorisdottir, 2004; zie ook Mulder, 2013).²

De symbolische betekenis van de overtreding ligt, in relaties waarin het slachtoffer zichzelf als anders dan of tegenover de dader definieert, dus op grote relationele afstand, vooral in zorgen over relatieve standing of status – het gevoel een gerespecteerd lid van de groep te zijn (Wenzel, Okimoto, Feather & Platow, 2010). Slachtoffers voelen zich dan primair verzwakt of vernederd door het gebeurde. Ze ervaren de overtreding als een daad van arrogantie, waardoor de pleger een positie van macht en superioriteit over hen aanneemt. De essentiële betekenis van de overtreding is dan de toeëigening van macht en status (Wenzel et al., 2010). Dit leidt tot een voorkeur voor vergeldend recht. In vergeldend of retributief recht wordt het recht hersteld door het opleggen van straf, in lijn met zijn betekenis als verdiende loon (*just desert*). Als gevolg van de fout verdient de dader te worden gestraft en straf herstelt de morele balans (Wenzel et al., 2010).

Een voorbeeld van een slachtoffer dat primair een vergeldende reactie wenst is een vrouw die samen met haar vriend door een buurman werd aangevallen, toen zij hem vroegen of de muziek wat zachter kon. Ze schrijft: "Ik hoop dat ze hem zullen straffen want dit soort mensen zijn een gevaar voor de maatschappij. Wij werken hard en zij doen niets en krijgen er geld voor ook."³ De symbolische betekenis van de overtreding ligt

---

2 Ook bij niet-opzettelijk maar wel verwijtbaar toegebrachte schade is schadevergoeding alleen veelal niet voldoende voor het slachtoffer (Hulst, Akkermans & van Buschbach, 2014).

3 "Mishandeling en miskraam door de buurman", op www.slachtofferhulp.nl/forum. Geraadpleegd op 12 april 2014.

in deze relatie vooral in zorgen over relatieve status. Het slachtoffer definieert zichzelf op grote relationele afstand van de dader, als anders dan de dader. De morele balans moet worden hersteld door het opleggen van straf. De voorkeur voor vergelding is hier duidelijk verbonden aan de dader als anders, als 'zij', terwijl de vrouw zichzelf bij de groep (wij, de maatschappij) plaatst.

Slachtoffers kunnen echter ook voelen dat het gebeurde bepaalde waarden heeft aangetast die men veronderstelde te delen met de dader (denk aan de minicultuur uit 1.4.1 en aan het gedeelde normatieve universum uit 4.3.1). Men kan een gedeelde identiteit ervaren, gebaseerd op groepslidmaatschap op verschillende niveaus: van een bredere gemeenschap tot een relatie tussen individuen. Een gedeelde identiteit impliceert in interpersoonlijke relaties een kleine relationele afstand; men ziet zichzelf als gelijk aan of nabij de ander. Een delict zet vraagtekens bij de veronderstelde waardenovereenstemming. Het werpt voor het slachtoffer vragen op over wat zijn of haar relatie is met de dader en wat als goed en rechtvaardig wordt beschouwd. Als voor het slachtoffer juist zorgen hierover zwaar wegen, betekent dit dat de schending van identiteitsbepalende waarden aan de orde is - waarden die men veronderstelde te delen. Dát is dan de primaire symbolische determinant van gevoelens van onrechtvaardigheid. De essentiële betekenis van de overtreding is dan de schending van gedeelde waarden, aldus Wenzel et al. (2010). Dit zou leiden tot een voorkeur voor herstelrecht (Wenzel et al., 2008).

Herstelrecht wordt door Wenzel et al. (2010: 909) als volgt omschreven: *".. the prototypical form involves a getting together of victim, offender and perhaps community representatives, where the incident and its aftermath are worked through in interaction between the parties. Ideally, the parties come to an agreement about the harm done, the values violated and the compensation, restitution and/or punishment required"*. Het gaat dus idealiter om een ontmoeting tussen slachtoffer en dader, waarin over het gebeurde gesproken kan worden en waarin overeenstemming kan worden bereikt over de schade (ook immaterieel) en de manier waarop de balans hersteld kan worden. In Nederland krijgt herstelrecht onder meer vorm in slachtoffer-dader gesprekken, mediation in het strafrecht en 'echt recht conferenties' voor individuen en families maar ook voor groepen, wijken of buurten.⁴ Compensatie is in de rechtsherstel theorie geen aparte 'stijl' zoals in het eerder geschetste sociologisch perspectief, maar kan deel uitmaken van herstellend recht.

Een voorbeeld van een overtreding die primair werd opgevat als een schending van gedeelde waarden en leidde tot een voorkeur voor herstelrecht, wordt beschreven door Leest (2007:85-90). Het gaat om een uit de hand gelopen burenruzie. Twee personen zijn ernstig bedreigd door de (dronken) broers van de overbuurvrouw, met wie men daaraan

4 Zie bijvoorbeeld <http://mediationinstrafzaken.nl/>, <https://www.slachtofferinbeeld.nl>, <http://www.eigen-kracht.nl/wat-we-doen/eigen-kracht-conferentie/>.

voorafgaand ‘normaal’ omging, wel eens een praatje maakte. Alle betrokkenen hebben vervolgens deelgenomen aan een ‘echt recht-bemiddeling’. Een van de slachtoffers geeft aan waarom zij dat wilde: “we zijn toch allemaal ouders (...). Ik had eigenlijk medelijden met de jongens maar ook met de moeder” en “ondanks het gescheld bleef hij wel fatsoenlijk, hij bleef “u” zeggen. Dus ze hebben wel een fatsoenlijke, strenge opvoeding gehad.” De vrouw vertelt verder dat in de bemiddeling de wederzijdse normen en waarden zijn uitgewisseld: hoe behoort je met elkaar om te gaan. De daders hebben aangegeven dat de bedreigingen niet uitgevoerd zullen worden en hebben hun excuses aangeboden. De vrouw geeft aan dat wat haar betreft de vervolging stopgezet had moeten worden.

Wenzel en collega’s stellen samenvattend dat het aanhangen van vergeldend of juist herstellend recht afhangt van de primaire betekenis van de overtreding en de symbolische bedreiging die dat vormt voor de ontvanger. De symbolische implicaties zullen voor de een beter geadresseerd worden met een straffende reactie en voor de ander met een herstellende reactie. De interpretatie van de overtreding als bedreiging van status en macht zal leiden tot een voorkeur voor vergeldend recht. De interpretatie van de overtreding als een bedreiging van gedeelde waarden zal leiden tot een voorkeur voor herstelrecht (Wenzel et al., 2008).

Deze sociaalpsychologische theorie zet, anders de sociologische, een individueel ‘willen’ voorop. Men spreekt bijvoorbeeld over het ‘aanhangen’ van vergeldend recht. Daarnaast gaat het Wenzel en collega’s om de vraag wat mensen *nodig hebben* om rechtsherstel te ervaren, ongeacht de vraag of zij dat bewust willen.

5.3.2 Proces aspecten van de reactie

Behalve qua stijl kan de gewenste reactie ook in andere opzichten verschillen naar relationele afstand van slachtoffer tot dader. Zich baserend op het ‘relational model of authority in groups’ (Tyler & Lind, 1992), veronderstellen Tyler, Lind, Ohbuchi, Sugawara en Huo (1998) dat mensen meer letten op relationele zaken bij *in-group* interacties dan bij *out-group* interacties (zie ook Zhang & Andreychik, 2013). De *out-group* wordt in dit verband gezien als de groep mensen op grotere relationele afstand. Vanuit het gezichtspunt van het slachtoffer kunnen vreemden, maar ook bijvoorbeeld een gewelddadige buurman daartoe behoren (zie ook Nieuwenhuis, Völker & Flap, 2013). Met afnemende relationele afstand wordt meer richting *in-group* gegaan: mensen met wie men een relatie heeft, met wie men bepaalde waarden deelt (Tyler et al., 1998), met wie men samen de term ‘wij’ kan gebruiken (Allport, 1954). Mensen vinden de relationele aspecten van conflicten en de beslechting daarvan belangrijker als zij een saillante sociale categorie delen met de ander en/of de autoriteit die bij het conflict betrokken is (Tyler et al., 1998). Met ‘relationele aspecten’ worden in dit verband ten eerste sociale identiteitskwesies bedoeld. Het gaat

dan om het gevoel een gerespecteerd lid van de groep te zijn (sociale status), hetgeen ook in de rechtsherstel theorie aan de orde was. Maar ook wordt gedoeld op de wens om een relatie in stand te houden. Met dit laatste wordt aangesloten op de *multiple goals theory of conflict* (Ohbuchi & Tedeschi, 1997). *"Multiple goals theory suggests that concerns about identity will have a stronger influence on how people handle conflicts when they are dealing with someone with whom they already have a relationship or with whom they share values. Hence this theory joins the relational model in predicting that people will be more concerned about such issues when dealing with an in-group member"* (Tyler et al., 1998: 139). Conflicten met vreemden geven mensen volgens Tyler et al. (1998) veel minder informatie over de eigen status dan conflicten met bekenden, mensen met wie men een relatie heeft.

De zorg over identiteit is niet alleen aanwezig in conflicten die men zelf probeert te beslechten, ze geldt ook met betrekking tot de autoriteiten die conflicten tussen bekenden behandelen. *"When managing within-group disputes, authorities should be especially sensitive to the concerns of disputants with their identity. For example, people in such situations focus more heavily on the politeness and respect they experience from the other party and the authority"* (Tyler et al, 1998:145). Vooral in interacties met mensen uit de eigen groep zou het gedrag van anderen derhalve veel informatie over de eigen sociale identiteit geven. Dit geldt in het bijzonder voor het gedrag van 'de autoriteit', zoals de officier van justitie of de rechter. Als iemand door deze autoriteit beleefd wordt behandeld en er wordt aandacht en respect getoond voor zijn of haar rechten en opinies, worden gevoelens van positieve sociale status versterkt. Als iemand onbeleefd, zonder respect wordt bejegend, impliceert dit dat men geen gewaardeerd lid van de groep is. Dit vinden mensen bedreigend (Tyler & Lind, 1992), zeker ten overstaan van een bekende.

In deze lijn van redeneren kan dan ook verondersteld worden dat naarmate de relationele afstand tot de dader afneemt, door slachtoffers in contacten met politie en justitie relatief meer belang wordt gehecht aan 'procedurele rechtvaardigheid'. Procedurele rechtvaardigheid betreft de door de burger waargenomen rechtvaardigheid van de procedures die door instanties zijn toegepast om tot (uitkomst)beslissingen te komen (Tyler & Lind, 1992; van den Bos, 2007). Dit moet worden begrepen als verschillend van het ervaren van distributieve (verdelende) rechtvaardigheid: dan vindt men de *uitkomst* eerlijk. Men is dan bijvoorbeeld tevreden over de hoogte van de straf die de dader heeft gekregen of over de hoogte van de schadevergoeding die is toegewezen.

Het begrip procedurele rechtvaardigheid wordt in de literatuur op verschillende manieren geoperationaliseerd (zie bijv. van den Bos, 2007; Hickman & Simpson, 2003). Op deze plaats wordt aangesloten op het uiteenleggen ervan in de drie deelconcepten bejegening, participatie en informatievoorziening (van Mierlo & Pemberton, 2009; Malsch, 2004). Bij bejegening gaat het om de ervaring dat men beleefd, vriendelijk, met respect is behandeld en dat rekening is gehouden met de rechten van het slachtoffer. Bij

participatie gaat het om de mogelijkheid inbreng te leveren en zo controle uit te oefenen over het proces en/of de uitkomst (Tyler & Lind, 1992), om de ervaring gehoord te worden. De expressie van de eigen standpunten en argumenten, *voice* genoemd (Hirschman, 1970), heeft voor mensen een zelfstandige waarde (Tyler, 2006). Op beslissingscontrole zouden slachtoffers binnen het strafrechtstelsel in mindere mate uit zijn (zie bijv. van Mierlo & Pemberton, 2009; Shapland et al., 1985; Tyler & Lind, 1992). Het gaat meer om de ervaring dat men de kans heeft gekregen zijn of haar kant van het verhaal te vertellen, voordat beslissingen werden genomen. Bij informatievoorziening tot slot gaat het om vragen als: vindt men dat men goed op de hoogte is gehouden van ontwikkelingen in de zaak en over de uitkomsten? Dit komt in empirisch onderzoek als een van de belangrijkste behoeften van slachtoffers naar voren (ten Boom & Kuijpers, 2008; 2012). Wemmers, van der Leeden en Steensma (1995) suggereren dat informatie ook een belangrijke rol kan spelen in het duidelijk maken aan het slachtoffer dat men niet vergeten is en dat men als belanghebbende in deze zaak erkend wordt. Dat is ook belangrijk in zaken waarin (verdergaande) participatie niet mogelijk of haalbaar is. Dat kan zijn in zaken waarin niet vervolgd wordt of het misdrijf te licht is bevonden om extra aandacht in het strafrechtstelsel te rechtvaardigen.

Niet alleen op basis van sociaalpsychologische theorie wordt verondersteld dat bij afnemende relationele afstand tot de dader het belang van procedurele rechtvaardigheid voor slachtoffers in contacten met politie en justitie toeneemt. Ook in de praktijk lijkt dit aannemelijk. Naarmate de relationele afstand tot de dader afneemt, moet het slachtoffer zich na een aangifte niet alleen tot het delict maar ook tot de (verstoorte relatie met de) dader en een eventueel gedeeld netwerk verhouden (zie ook 3.2.6). Een bekende dader is niet uit het leven van het slachtoffer verdwenen als een zaak eenmaal door justitie in behandeling is genomen. Er is geregeld contact tussen dader en slachtoffer na het delict als zij elkaar kennen (Smale, 1984; Shapland et al., 1985). Behalve in de strafzaak kan men ook in andere juridische procedures betrokken zijn - bijvoorbeeld over de woning en het gezag over de kinderen in zaken van partnergeweld (Pemberton, Kuijpers, Winkel & Baldry, 2009).

Van Mierlo en Pemberton (2009) beschrijven de situatie van een slachtoffer van geweld door een huisgenoot. Het slachtoffer had - nadat de politie erbij was gehaald - de verdere avond op de eerste hulp doorgebracht. Daarna ging hij of zij laat terug naar huis en was de dader er nog. "En dat is dus niet prettig. De politie deed op dat moment niet zoveel. (...) maar als ik het niet vertrouwde moest ik maar weer bellen. Daar lig ik dan toch wel wakker van... Je moest elk moment op je hoede zijn. Al wilde je naar de wc gaan dan was je al bang" (Van Mierlo en Pemberton, 2009: 48).

Er blijft vaak enige relatie bestaan met de dader en/of diens sociale netwerk. In die relatie kunnen zich ontwikkelingen blijven voordoen, ten negatieve en ten positieve. Een

relatie die zich begint te herstellen, kan door een vervolgingsbeslissing opnieuw worden verstoord. Het maar uitblijven van een dergelijke beslissing kan de relatie voor langere tijd onder druk zetten. De mogelijkheid om als slachtoffer inbreng te leveren en enige controle uit te oefenen over het proces en/of de uitkomst lijkt in dergelijke situaties dan ook extra relevant. Hoewel in het algemeen vaak wordt gesteld dat slachtoffers meer op de zelfstandige waarde van *voice* uit zouden zijn dan op beslissingscontrole, is het de vraag of dit naarmate de relationele afstand tot de dader afneemt in gelijke mate het geval is. Beslissingen van justitie kunnen grote gevolgen hebben voor de dagelijkse realiteit van deze slachtoffers.

Ook het ontvangen van informatie kan in deze situatie extra relevant zijn. Uit kwalitatieve studies onder slachtoffers van bekende daders blijkt dat zij hun informatie over de status van de zaak soms moeten betrekken uit de tweede of derde hand: van vrienden, de dader, diens familie of advocaat (Bennett, Goodman & Dutton, 1999; Lewis, Dobash, Dobash & Cavanagh, 2000; Skinner & Taylor, 2009). Verondersteld kan worden dat dit als zeer pijnlijk wordt ervaren. Ook 'op de hoogte gehouden worden' is mogelijk dus belangrijker in situaties waarin betrokkenen elkaar kennen dan in situaties waarin dat niet het geval is.

Al met al maakt naar verwachting het voortduren van enige relatie het gevoelde belang van procedurele rechtvaardigheid voor het slachtoffer groter. Dit zou komen door de symbolische (sociale identiteit bevestigende) waarde en de erkenning als belanghebbende die het biedt. Daar komt bij dat het instrumentele belang van het ontvangen en kunnen verstrekken van actuele informatie groter is in situaties waarin betrokkenen elkaar kennen. Het lijkt dan ook aannemelijk dat gehoord worden voordat beslissingen worden genomen en geïnformeerd worden over eenmaal genomen beslissingen, belangrijker zijn voor het slachtoffer naarmate de relationele afstand tot de dader afneemt.

5.4 EMPIRISCH ONDERZOEK NAAR SLACHTOFFER-DADER RELATIE EN ERVARINGEN MET JUSTITIE

Wat is bekend over de ervaringen van slachtoffers met justitie naar slachtoffer-dader relatie? Ook dergelijke kennis geeft mogelijk een indicatie van wat slachtoffers belangrijk vinden. Deze paragraaf geeft beknopt weer wat uit vergelijkende empirische studies is gebleken. Bevindingen gaan ten eerste over algemene tevredenheid over de politie, de rechtbank en het strafrechtelijk systeem als geheel. Ten tweede zijn het oordeel over de bejegening door de politie en over de participatie in het stadium van vervolging vergelijkend onderzocht.

In de VS vonden Felson en Paré (2008; op basis van data die in 1994-1996 waren verzameld) dat slachtoffers van geweld door bekenden minder tevreden waren over de politie dan slachtoffers van geweld door vreemden. Onder de bekenden waren zowel (ex) partners, familieleden als andere bekenden. In de studie werd gecontroleerd voor onder andere sekse, type geweld, leeftijd van het slachtoffer en diverse uitkomstvariabelen, zoals arrestatie van de verdachte. Slachtoffers van geweld door zowel (ex-)partners, familie als andere bekenden klaagden significant meer over de 'mildheid' van de politie. Men vond dan dat de politie de dader had moeten arresteren, had moeten opsluiten (Felson & Paré, 2008).

Byrne, Kilpatrick, Howley en Beatty (1999) deden in de VS onderzoek naar tevredenheid van vrouwelijke slachtoffers van (ex)partnergeweld in vergelijking met vrouwelijke slachtoffers van geweld door andere daders. De slachtoffers van (ex)partnergeweld waren minder dan de slachtoffers van geweld door anderen van mening dat de politie al het noodzakelijke bewijs had getracht te verzamelen. In Engeland vonden ook Shapland et al. (1985) dat slachtoffers van bekende daders minder tevreden waren over de politie dan slachtoffers van vreemde daders. In Nieuw-Zeeland vond Jordan (2001) echter geen verschil in tevredenheid over de politie onder vrouwelijke slachtoffers van verkrachting door een bekende of vreemde.

Felson en Paré (2008) vonden met betrekking tot tevredenheid over de rechtbank geen verschil tussen slachtoffers van geweld door (verschillende) bekenden en slachtoffers van vreemden. De onderzoekers analyseerden ook de interactie tussen slachtoffer-dader relatie en sekse. Hieruit bleek dat mannen tegen wie geweld was gepleegd door een vrouwelijke partner in het bijzonder ontevreden waren over de rechtbank. Ook bleek dat recentere slachtoffers van partnergeweld tevredener waren over hun behandeling dan recentere slachtoffers van geweld door vreemden (in oudere zaken werd geen verschil gevonden).⁵ In de VS vonden Erez en Tontodonato (1992) een verschil in tevredenheid tussen slachtoffers van vreemde en bekende daders over in het bijzonder het vonnis: slachtoffers van delicten door vreemden waren daarover positiever. Dit verschil bestond ook onder controle voor andere variabelen. Byrne et al. (1999) vonden geen verschil in de mate waarin vrouwelijke slachtoffers van (ex)partnergeweld en vrouwelijke slachtoffers van geweld door anderen tevreden waren over de beslissing van de rechter over compensatie.

Erez en Tontodonato (1992) vonden verder een verschil in tevredenheid over het *strafrechtstelsel als geheel* tussen slachtoffers van vreemde en bekende daders, dat echter geen stand hield onder controle voor andere variabelen. Byrne et al. (1999) vonden dat de vrouwelijke slachtoffers van (ex)partnergeweld minder dan anderen tevreden

---

5 Dergelijke interactie effecten werden m.b.t. de tevredenheid over de politie niet gevonden.

waren over de politie, de openbaar aanklager, de rechters en het systeem als geheel. Dit werd ook onder controle voor demografische variabelen gevonden.

Met betrekking tot bejegening vonden Byrne et al. (1999) dat vrouwelijke slachtoffers van (ex)partnergeweld significant minder dan vrouwelijke slachtoffers van geweld door anderen meenden dat de politie belangstelling voor hun gevoelens had getoond. Wat betreft de percepties dat de politiemensen beleefd probeerden te zijn, bezorgd leken te zijn over wat er gebeurd was en de vrouwen de kans gaven om te praten over het gebeurde, vonden ze echter geen verschil tussen de groepen. Felson en Paré (2008) vonden dat mannelijke en vrouwelijke slachtoffers van geweld door (ex)partners en familieleden significant minder tevreden waren dan anderen over de mate waarin hun zaak serieus was genomen door de politie. Verder klaagden slachtoffers van geweld door (ex)partners vaker dan slachtoffers van geweld door vreemden over ongevoeligheid van de politie; voor slachtoffers van andere bekenden gold dat niet.

In recent Nederlands onderzoek onder een steekproef van slachtoffers van geweld en beroving vond Laxminarayan (2013) geen verschil tussen slachtoffers van (ex)partners en anderen in hun oordeel over de mate waarin de politie hen met respect behandelt en serieus genomen had. Ook vond Laxminarayan geen verschil in de mate waarin de slachtoffers vonden dat de politie hen had geïnformeerd.

Met betrekking tot participatie vonden Byrne et al. (1999) dat vrouwelijke slachtoffers van (ex)partnergeweld minder dan vrouwelijke slachtoffers van geweld door anderen meenden dat het Openbaar Ministerie hun mening in overweging had genomen toen beslissingen werden genomen. Ook vonden ze minder vaak dat ze aangemoedigd waren om bepaalde zittingen bij te wonen. Wel waren de beide groepen naar eigen zeggen even veel aangemoedigd om een slachtofferverklaring af te leggen. Ook hadden ze even vaak de gelegenheid gekregen om met de officier van justitie te praten over de vraag of het bekennen van een minder ernstig feit geaccepteerd zou moeten worden.

De enige constante in deze variëteit aan bevindingen lijkt dat slachtoffers van delicten door bekende daders *als* er verschil wordt gevonden, *nooit positiever* zijn over hun ervaringen met justitie dan slachtoffers van vreemde daders. Dit kan komen doordat slachtoffers van bekende daders sommige aspecten belangrijker vinden dan andere slachtoffers, of hogere verwachtingen van justitie hebben. Zij zouden dan minder snel tevreden zijn. Ook is het echter mogelijk dat justitie feitelijk anders handelt of oordeelt in zaken tussen bekenden. In de meeste tevredenheidstudies is dat niet onderzocht.

5.5 CONCLUSIE EN HYPOTHESEN

Van slachtoffers op verschillende relationele afstand van de dader wordt op basis van de literatuurstudie een verschillende behoefte verwacht met betrekking tot de stijl van de justitiële reactie. Met oplopende relationele afstand tussen betrokkenen zal het slachtoffer minder zoeken naar en ook minder mogelijkheden hebben tot herstel of verzoening. Men zal juist meer gericht zijn op straf/vergelding. Dit is niet alleen een verschil in behoefte bij het slachtoffer zelf, maar ook een verschil in hoe maatschappelijk wordt gereageerd. Waar de verzoenende stijl (Horwitz, 1990), evenals wellicht de therapeutische stijl, aansluit op de psychische behoefte aan herstel van het slachtoffer (Wenzel et al., 2010), sluit de straffende stijl aan op de behoefte aan vergelding van het slachtoffer.

Ook is de verwachting dat compensatie meer gewenst wordt met toenemende relationele afstand. Compensatie zou volgens Horwitz (1990) weliswaar niet plaatsvinden tussen partijen die op extreem grote relationele afstand van elkaar staan, maar de grote afstand zoals beschreven in 5.2 die hij daarbij voor ogen heeft, is niet van toepassing in de Nederlandse situatie. Er zullen in Nederland met toenemende relationele afstand mogelijkheden zijn om verplichtingen af te dwingen.

De behoefte aan bescherming die in de literatuur over aangifteredenen sterk naar voren kwam bij slachtoffers op kleine relationele afstand van de dader, kwam niet voor in de besproken sociologische en sociaalpsychologische theorieën. De hypothese over bescherming is dan ook opgesteld op basis van hoofdstuk 4.

De stijl van de justitiële reactie kan worden gezien als het uitkomst-deel van die reactie. Dit is onderscheiden van het proces waarlangs die uitkomst wordt bereikt. Op basis van de literatuurstudie wordt ook een verband verwacht tussen de relationele afstand en het belang van proces-aspecten van de justitiële reactie. Met oplopende relationele afstand tussen betrokkenen zal het slachtoffer minder belang hechten aan goede bejegening, participatie en informatievoorziening.

Het voorgaande leidt tot acht hypothesen die in het navolgende getoetst zullen worden. Dit zijn:

Met toenemende relationele afstand...

...wordt vaker vergelding gewenst.

Delicten worden, bij toenemende relationele afstand tussen slachtoffer en dader, gezien als meer straf verdienend. Indien betrokkenen geen netwerk of belangen delen, heeft men geen redenen en middelen om niet-straffende regelingen te treffen (zie 5.2). Gezien

de symbolische betekenis van het gebeurde voor het slachtoffer, zou een vergeldende reactie met toenemende relationele afstand ook meer bijdragen aan het herstel van gevoelens van rechtvaardigheid (zie 5.3.1).

...wordt minder vaak bescherming gewenst.

Mensen hebben met toenemende relationele afstand minder toegang tot elkaars persoonlijke ruimte. Op kleinere relationele afstand is de dader of diens netwerk minder eenvoudig te vermijden door het slachtoffer. Dit maakt kwetsbaar voor dreigementen en/of herhaling en leidt tot een grotere behoefte aan bescherming (zie 4.3).

...wordt minder vaak een therapeutische reactie gewenst.

Slachtoffers denken met toenemende relationele afstand tot de dader minder aan hulpverlening als oplossing voor hun problemen (zie 5.2). Therapeutische controle komt meer voor wanneer problemen ontstaan tussen mensen met weinig afstand tot elkaar: tussen (levens)partners, ouders en kinderen.

...wordt minder vaak verzoening gewenst.

Mensen zijn als zij een netwerk of belangen delen, dus met afnemende relationele afstand, meer gericht op behoud of herstel van de relatie. Bovendien past verzoening, doordat wordt vermeden dat de volledige verantwoordelijkheid bij één partij wordt gelegd, als beide partijen hebben bijgedragen aan de gebeurtenissen (zie 5.2). Dit is vaker het geval bij delicten tussen bekenden (zie 2.2.2). Ook doet een verzoenende of herstelrechtelijke reactie op kleinere relationele afstand beter recht aan de symbolische betekenis van het gebeurde, namelijk de aantasting van waarden waarvan men veronderstelde ze te delen. Een verzoenende reactie zal met afnemende relationele afstand daarom meer bijdragen aan het herstel van gevoelens van rechtvaardigheid (zie 5.3.1).

Hoewel op basis van de besproken theorie een grotere verzoeningsbereidheid wordt verwacht bij slachtoffers van delicten door daders op kleine relationele afstand, is het de vraag of dit nog geldt indien justitie eenmaal is ingeroepen. Op basis van empirische literatuur moet rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat zij dan de (wens tot) verzoening al voorbij zijn (zie 5.2).

...wordt vaker financiële compensatie gewenst.

Compensatie kan passend zijn tussen vreemden en niet-intieme bekenden, om de oorspronkelijke stand van zaken te herstellen. Geldelijke betaling impliceert een onpersoonlijkheid die juist vreemd is aan de aard van de intieme relatie (zie 5.2). Het raakt niet aan de centrale kwestie voor het slachtoffer, te weten de morele verantwoordelijkheid van de dader (zie 5.3.1). Daarom is de verwachting dat met toenemende relationele afstand slachtoffers meer compensatiegericht zijn.

...wordt minder belang gehecht aan goede bejegening.

Het gedrag van autoriteiten zoals de officier van justitie en de rechter, geeft mensen informatie over de eigen sociale identiteit. Voelt het slachtoffer zich, door hoe hij of zij bejegend wordt, een gewaardeerd lid van de gemeenschap? Deze symbolische functie van goede bejegening door autoriteiten zou (nog) belangrijker zijn in conflicten met mensen op kleinere relationele afstand dan in conflicten die plaatsvinden tussen vreemden (zie 5.3.2).

...wordt minder belang gehecht aan participatie.

Het gedrag van autoriteiten zoals de officier van justitie en de rechter, geeft mensen informatie over de eigen sociale identiteit. Voelt het slachtoffer zich, door de ervaring dat hij of zij wordt gehoord, een gewaardeerd lid van de gemeenschap? Niet alleen de symbolische functie van participatie, maar ook de instrumentele waarde ervan wordt verondersteld groter te zijn met afnemende relationele afstand. De gevolgen van het ontbreken van participatiemogelijkheden zijn in potentie groter voor de dagelijkse realiteit van deze slachtoffers (zie 5.3.2).

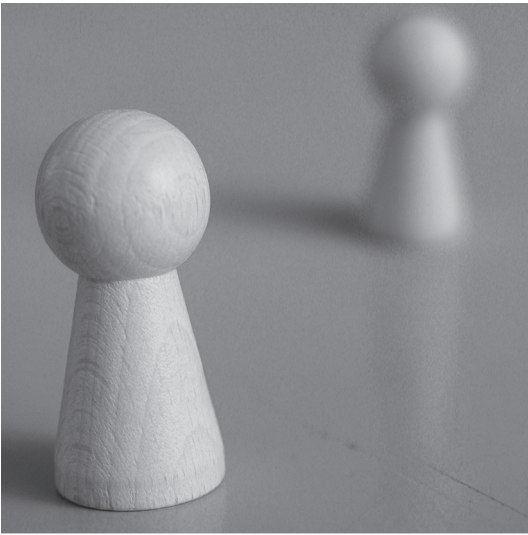
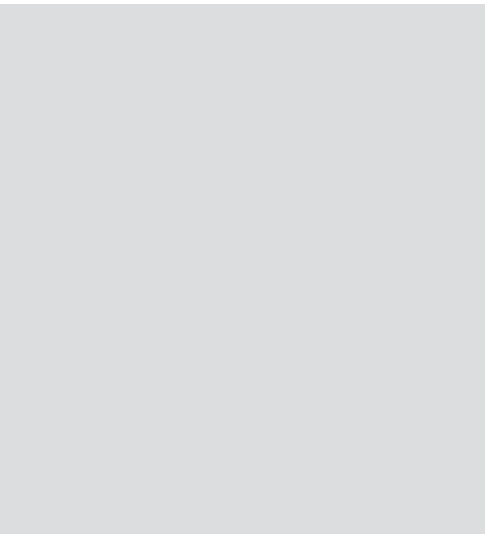
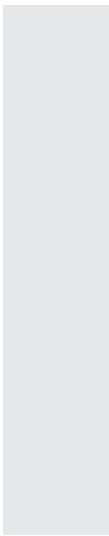
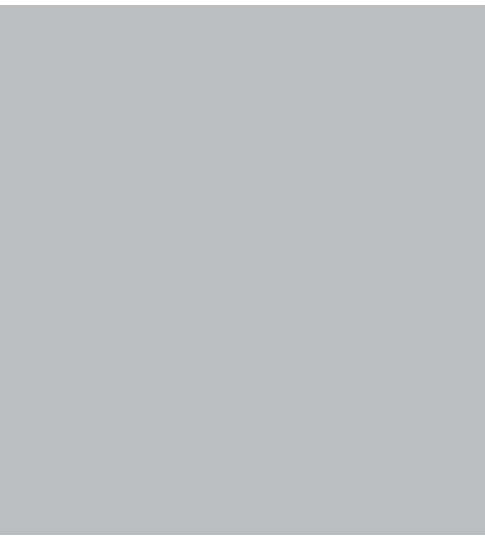
...wordt minder belang gehecht aan informatievoorziening.

Het gedrag van autoriteiten zoals de officier van justitie en de rechter, geeft mensen informatie over de eigen sociale identiteit. Voelt het slachtoffer zich, door de ervaring goed geïnformeerd te worden, een gewaardeerd lid van de gemeenschap? Net als bij participatie is de veronderstelling dat niet alleen de symbolische functie, maar ook de instrumentele waarde van informatievoorziening groter is met afnemende relationele afstand. De gevolgen van het ontbreken van goede informatievoorziening zijn in potentie groter voor de dagelijkse realiteit van deze slachtoffers (zie 5.3.2).

Hypothesen over het oordeel van slachtoffers over hun ervaringen met justitie zijn niet opgesteld, gezien de niet eensluidende empirische literatuur die daarover is aangetroffen. Het verband tussen de relationele afstand tot de dader en het oordeel van het slachtoffer

over de opgedane ervaringen met justitie wordt derhalve zonder verwachting vooraf verkend.

In de hoofdstukken 6 (Verantwoording secundaire analyse) en 7 (Resultaten secundaire analyse) wordt verslag gedaan van empirische bevindingen over Nederlandse slachtoffers van delicten, gepleegd door daders op verschillende relationele afstand. In dat deel van onderhavige studie wordt geanalyseerd of de relationele afstand tot de dader samenhangt met het belang dat de slachtoffers hechten aan de besproken uitkomst- en procesaspecten van de justitiële reactie. Ook het verband tussen relationele afstand en het oordeel over de opgedane ervaringen met justitie wordt verkend. Een en ander wordt onderzocht voor de huidige tijd en in de Nederlandse context.

HOOFDSTUK 6

Verantwoording secundaire analyse

6.1 INLEIDING

Dit hoofdstuk bevat de verantwoording van de secundaire analyse. Deze secundaire analyse is uitgevoerd op data die zijn verzameld onder een steekproef Nederlandse slachtoffers van delicten. Deze slachtoffers waren betrokken bij strafzaken die door het Openbaar Ministerie zijn behandeld. Centraal staat de vraag in hoeverre hun behoeften met betrekking tot de justitiële reactie samenhangen met de relationele afstand tussen slachtoffer en dader. Ook wordt nagegaan of het oordeel van slachtoffers over de eigen ervaringen met justitie verband houdt met die relationele afstand.

Met betrekking tot de behoefte aan een reactie van justitie zijn op basis van het literatuuronderzoek hypothesen opgesteld (zie uitgebreid 5.5). Beoogd wordt die hypothesen in deze secundaire analyse te toetsen. Dit zijn ten eerste vijf hypothesen over de gewenste uitkomst van de justitiële reactie:

Met toenemende relationele afstand...

- ...wordt vaker vergelding gewenst (Hypothese 1).
- ...wordt minder vaak bescherming gewenst (Hypothese 2).
- ...wordt minder vaak een therapeutische reactie gewenst (Hypothese 3).
- ...wordt minder vaak verzoening gewenst (Hypothese 4).
- ...wordt vaker financiële compensatie gewenst (Hypothese 5).

Ten tweede zijn er drie hypothesen over het belang van het proces:

Met toenemende relationele afstand...

- ...wordt minder belang gehecht aan goede bejegening (Hypothese 6).
- ...wordt minder belang gehecht aan participatie (Hypothese 7).
- ...wordt minder belang gehecht aan informatievoorziening (Hypothese 8).

Hoewel alle hypothesen betrekking hebben op de invloed van *relationele afstand* (ordinaal), wordt in de empirische toetsing ook nagegaan of de nominale variabele *slachtoffer-dader relatie* effect heeft (zie nader 6.4.1). Met betrekking tot het oordeel over de reactie van justitie door slachtoffers op verschillende relationele afstand tot de dader zijn geen hypothesen opgesteld, gezien de niet eensluidende empirische literatuur daarover (zie 5.4). Die analyses zijn derhalve verkennend.

De slachtoffer-dader relatie hangt nauw samen met het type delict en sekse van het slachtoffer. Bij geweldsdelicten kennen slachtoffer en dader elkaar vaker dan bij vermogensdelicten en vernielingen (zie 1.1). Verder zijn de slachtoffers met afnemende relationele afstand tot de dader vaker vrouwen (zie 2.4). In dit onderzoek wordt in de analyses daarom systematisch gecontroleerd voor deze twee versturende variabelen

voor de centrale variabele relationele afstand. Ook voor een aantal andere beïnvloedende factoren wordt gecontroleerd. Zo wordt gezien of er eventueel sprake is van spuriëuze¹ verbanden tussen relationele afstand tot de dader en de behoeften van het slachtoffer.

In 6.2 wordt de gebruikte dataset geïntroduceerd. In 6.3 worden de afhankelijke variabelen geoperationaliseerd, gevolgd door een beschrijving van de onafhankelijke variabelen (6.4). In 6.5 staat welke analyses zijn gedaan en welke keuzes daarbij zijn gemaakt. Aan het slot van dit hoofdstuk wordt de respondentengroep beschreven (6.6). In hoofdstuk 7 volgen de inhoudelijke resultaten van de analyses.

6.2 DE GEBRUIKTE DATASET

De secundaire analyse wordt uitgevoerd op een dataset die is verzameld in het kader van het onderzoek “Eerste meting slachtoffermonitor”. Het betreft data die door Timmermans et al. (2013) in opdracht van het WODC zijn verzameld onder een disproportioneel gestratificeerde steekproef van slachtoffers in strafzaken die door de politie bij het OM zijn ingezonden. Het OM registreerde in 2012 en 2013 ruim 142.000 slachtoffers (Significant, 2014). Dat zijn slachtoffers in zaken waarin in elk geval een verdachte is opgespoord. Een deel van deze zaken is ook voor de rechter gekomen. Deze dataset is niet voor dit onderzoek verzameld, maar is geschikt voor de gewenste toetsing omdat ze gegevens bevat over:

- a. de slachtoffer-dader relatie. Daarbij zijn niet enkel slachtoffers van delicten door vreemden en bekenden van elkaar te onderscheiden, maar zijn ook *binnen* de groep slachtoffers van bekende daders enkele omschreven slachtoffer-dader relaties te onderscheiden (zie verder 6.4.1);
- b. - wat slachtoffers blijkens hun meldingsredenen zoeken in de reactie van justitie;
- welk belang zij hechten aan verschillende aspecten van de reactie van justitie;
- in welke mate zij gebruik (willen) maken van een aantal slachtoffergerichte voorzieningen;
- c. het oordeel van de slachtoffers over de ervaringen die ze met justitie hebben opgedaan.

De vragenlijst waarmee de data verzameld zijn, is in opdracht van het WODC ontwikkeld door Van Mierlo en Pemberton (2009; zie ook Klerx-van Mierlo, Pemberton & Lodewijks, 2011). Van Mierlo en Pemberton (2009) voerden hiervoor een uitgebreid (maar niet *peer reviewed*) literatuur- en empirisch onderzoek uit naar behoeften van slachtoffers. Het primaire doel van de vragenlijst is om periodiek de door slachtoffers ervaren kwaliteit van het slachtofferzorgsysteem te meten. De vragenlijst bevat onder andere vragen naar het oordeel van slachtoffers over een reeks aspecten van de reactie van justitie. Van die

1 Ook wel schijnverbanden genoemd, maar die term is minder gelukkig omdat het verband er wel degelijk is, maar niet oorzakelijk is (Bijleveld, 2006:45).

aspecten is op basis van genoemd onderzoek naar behoeften van slachtoffers bekend dat slachtoffers ze belangrijk vinden. Over aspecten waar slachtoffers geen of weinig belang aan hechten, zijn geen vragen opgenomen in de vragenlijst. De vragenlijst bevat over dezelfde aspecten ook de vraag *hoe* belangrijk men ze vindt. De vragenlijst (zie bijlage 6.1) is ontwikkeld voor het periodiek uitvoeren van beleidsonderzoek en is niet wetenschappelijk gevalideerd.

De data zijn door Timmermans et al. (2013) verzameld onder slachtoffers in strafzaken die door het OM zijn behandeld. De bruto steekproef is tot stand gekomen door selectie van slachtoffers uit twee registratiesystemen: dat van Slachtofferhulp Nederland² (SHN) en het Openbaar Ministerie³ (OM). De data zijn in de periode 2012-2013 verzameld onder netto 508 respondenten. 14 respondenten zijn ten behoeve van onderhavige secundaire analyse verwijderd uit de dataset omdat zij geen directe slachtoffers maar nabestaanden waren (n=7) of niet hebben aangegeven wat hun relatie tot de dader was (n=7). De analyses vinden plaats op de resterende 494 respondenten.

De respons was 23% (zie in detail Timmermans et al., 2013). Dit is vrij laag. Het is in het algemeen lastig om in survey onderzoek onder slachtoffers van delicten een hoge respons te bereiken. Zo realiseerden Erez en Belknap (1998) maar 10% respons, kwam Laxminarayan (2013) tot 20%, Erez en Tontodonato (1992) tot 28% en Orth, Montada en Maercker (2006) tot 32%.

Er is een non-respons analyse gedaan in het oorspronkelijke onderzoek. Er deden zich op de achtergrondvariabelen sekse, leeftijd en type delict kleine verschillen voor tussen de respondenten en de niet-respondenten (Timmermans et al., 2013:12). In de SHN-groep waren minder mannen en meer ouderen onder de respondenten dan onder de weigeraars (in de OM-groep deed zich dit verschil niet voor). In de OM-groep waren minder slachtoffers van geweld en meer slachtoffers van vermogensdelicten onder de respondenten dan onder de weigeraars (in de SHN-groep deed zich dit verschil niet voor). De resultaten duiden echter niet op een sterk selectieve uitval van respondenten op genoemde variabelen. Over de vraag of er eventueel sprake is geweest van selectieve uitval *naar slachtoffer-dader relatie* (of daarmee verbonden onbekende variabelen) is niets bekend.

Gelet op de opgedane ervaring met justitie lijkt er geen selectieve uitval te hebben plaatsgevonden. Dit wordt geïndiceerd door de resultaten van een 'centrale vraag procedure' (Timmermans et al., 2013). Hierin werd zowel aan respondenten als niet-

- 2 De steekproef is getrokken uit de (natuurlijke) personen die diensten in verband met 'schade verhalen via voegen', 'begeleiden strafproces' of 'opstellen schriftelijke slachtofferverklaring/spreekrecht' bij SHN hadden afgenomen, aan wie de dienstverlening tussen 1-2-2011 en 1-6-2011 was afgesloten (Timmermans et al., 2013:4). Door op afnemers van deze diensten te selecteren, was het zeker dat het slachtoffers betrof in zaken die bij het OM waren ingezonden.
- 3 De steekproef is getrokken uit slachtoffers wier zaak tussen 1-5-2012 en 1-7-2012 bij het OM was afgedaan (Timmermans et al., 2013:4). Het betrof een naar delict type disproportioneel gestratificeerde steekproef. Er zijn naar verhouding meer slachtoffers van geweldsdelicten getrokken en minder slachtoffers van vermogensdelicten en vernielingen/openbare orde delicten (zie in detail Timmermans et al., 2013:4).

respondenten één centrale stelling voorgelegd over de ervaren slachtofferondersteuning (zie uitgebreider Timmermans et al., 2013:14). Er werd geen significant verschillend oordeel gevonden tussen de respondenten en niet-respondenten.

In onderhavige studie wordt gewerkt met de ongewogen data. Er kan, alleen al daardoor, niet worden uitgegaan van representativiteit van de bevindingen voor de populatie van bij het OM geregistreerde slachtoffers. Of er sprake is geweest van selectieve uitval naar slachtoffer-dader relatie is zoals vermeld niet bekend. Als dat zo zou zijn, hoeft dat overigens niet noodzakelijk te betekenen dat de *relaties tussen de variabelen* ook vertekend zouden zijn (zie ook Orth et al., 2006). In 6.6 zal blijken dat de steekproef niet atypisch is als wordt gelet op de verdeling van slachtoffer-dader relatie naar sekse van het slachtoffer en het type delict, gezien de kennis uit het literatuuronderzoek. In de steekproef zitten meer vrouwelijke slachtoffers op de kleinste relationele afstand en meer geweldsdelicten op kleinere relationele afstand, zoals verwacht moest worden. Al met al is de steekproef dan ook geschikt gevonden om de hypothesen in dit onderzoek te toetsen. Daarmee wordt de bestaande kennis over het effect van de slachtoffer-dader relatie op de behoeften van slachtoffers als zij zoeken naar een justitiële reactie uitgebreid.

6.3 OPERATIONALISERING AFHANKELIJKE VARIABLEN EN VERKENNING VAN DE DATA

6.3.1 Overzicht

De hypothesen over de gewenste uitkomst van de justitiële reactie hebben betrekking op de wens tot vergelding, bescherming, een therapeutische reactie, verzoening en financiële compensatie. De hypothesen over het belang van proces aspecten hebben betrekking op het belang dat men hecht aan goede bejegening, participatie en informatievoorziening. Deze concepten worden geoperationaliseerd met behulp van vier verschillende deelsets van gegevens die aanwezig zijn in de dataset. Voordat in 6.4.2 op de operationalisering van genoemde concepten wordt ingegaan, worden de vier deelsets en de voorgenomen benutting daarvan toegelicht:

1. Gegevens over de redenen die de slachtoffers hadden om bij de politie melding te maken van het misdrijf.

De vragenlijst bevat de vraag 'Wat was de reden of waren de redenen om het misdrijf bij de politie te melden?' (vraag 9). De respondent kan op deze vraag meerdere antwoorden geven. Een voorbeeld is: 'Ik vond dat de daders moesten worden gestraft'. Vervolgens is gevraagd: Wat was de belangrijkste reden om het misdrijf bij de politie

te melden? (vraag 10). De respondent kan hier slechts een antwoord geven. Deze 'meldingsredenen' fungeren als indicatie voor wat de respondent in eerste instantie zocht in de justitiële reactie.

2. Gegevens over het belang dat de slachtoffers toekennen aan aspecten van de reactie van justitie, in het bijzonder van het OM en de rechter.

De vragenlijst bevat vragen waarin naar het belang voor de respondent van verschillende aspecten van de reactie van het OM (vragen 34a t/m h) en de rechter (vragen 43a t/m e) wordt gevraagd. Een voorbeeld is: 'Hoe belangrijk is het voor u dat medewerkers van het OM u informatie geven over het vervolg van het proces?' Er zijn altijd vijf antwoordmogelijkheden, van 1 (eigenlijk niet zo belangrijk) tot 5 (van het allergrootste belang). Deze 'belangscores' worden gebruikt om een beeld te schetsen van de mate waarin men bepaalde aspecten van de reactie van justitie belangrijk vindt.

3. Gegevens over het gebruik van slachtoffergerichte voorzieningen.

De vragenlijst bevat vragen over het gebruik dat de respondenten hebben gemaakt of hadden willen maken van een aantal slachtoffergerichte voorzieningen in of buiten het strafproces (vragen 14b, 15b, 16b, 17b, 18b en 32). Een voorbeeld is: 'Heeft u gebruik gemaakt van het spreekrecht?' Antwoordmogelijkheden zijn steeds 'ja', 'nee' en 'wel gebruik van willen maken maar de mogelijkheid niet gekregen'. Het (gewenste) gebruik van de voorzieningen wordt gebruikt als indicatie voor de behoefte aan een bepaald concept. Bijvoorbeeld wordt het (gewenste) gebruik van het voegingsformulier als indicatie voor de behoefte aan financiële compensatie gebruikt.

4. Gegevens over het oordeel van de slachtoffers over de ervaringen die ze met justitie, in het bijzonder het OM en de rechter, hebben opgedaan.

De vragenlijst bevat vragen waarin het oordeel over verschillende aspecten van de reactie van het OM (vragen 33a t/m e) en de rechter (vragen 39a t/m d) wordt gevraagd. Het betreft dezelfde aspecten waarover ook het belang is uitgevraagd (zie punt 2). Een voorbeeld is: 'De medewerkers van het OM hebben mij informatie gegeven over het vervolg van het proces'. Er zijn vijf antwoordmogelijkheden, van 1 (geheel mee oneens) tot 5 (geheel mee eens). Bij sommige van deze indicatoren is ook 'niet van toepassing' een antwoordmogelijkheid. Deze 'oordeelscores' worden gebruikt om een beeld te schetsen van de mate waarin men heeft ervaren dat het OM en de rechter zich op bepaalde aspecten hebben ingezet.

In overzicht 6.1 is de voorgenomen operationalisering van de concepten op hoofdlijnen weergegeven, per deelset van gegevens. In het overzicht is te zien is dat niet alle concepten geoperationaliseerd worden met gegevens uit elke deelset. Bijvoorbeeld is voor de operationalisering van de wens tot een therapeutische reactie enkel een aangiftereden beschikbaar - de dataset bevat geen andere bruikbare variabelen over dit punt. In de komende paragrafen wordt dit verder uitgewerkt en worden de data verkend.

OVERZICHT 6.1: Voorgenomen operationalisering per concept, naar deelset van gegevens

	Gegevens over meldingsredenen (zie 6.3.2)	Gegevens over het belang van aspecten van de justitiële reactie (zie 6.3.3)	Gegevens over het (gewenst) gebruik van voorzieningen (zie 6.3.4)	Gegevens over het oordeel over ervaringen met justitie (zie 6.3.5)
Wens vergelding	Ik vond dat de daders moesten worden gestraft.	Indicatoren vergelding	-	Indicatoren vergelding
Wens tot bescherming	Ik was bang voor herhaling van het misdrijf. Ik wilde dat de politie mij zou beschermen.	Indicatoren bescherming	-	Indicatoren bescherming
Wens therapeutische reactie	Ik wilde via de politie andere hulpverlening krijgen.	-	-	-
Wens verzoening	-	-	(gewenst) gebruik slachtoffer-dader gesprek	-
Wens financiële compensatie	Het ging mij om vergoeding van de geleden schade.	Indicatoren compensatie	(gewenst) gebruik voegingsformulier	Indicatoren compensatie
Belang goede bejegening	-	Indicatoren bejegening	-	Indicatoren bejegening
Belang participatie	-	Indicatoren participatie	(gewenst) gebruik participatie-modaliteiten spreekrecht, SSV en gesprek ovj	Indicatoren participatie
Belang informatievoorziening	-	Indicatoren informatie	Wens op de hoogte te worden gehouden van ontwikkelingen in zaak	Indicatoren informatie

Alle afhankelijke variabelen worden geanalyseerd in relatie tot de relationele afstand tussen slachtoffer en dader. De verwachting is dat de meldingsredenen, het belang dat

men zegt te hechten aan aspecten van de justitiële reactie en het gebruik van bepaalde voorzieningen per onderwerp telkens in dezelfde richting aan relationele afstand zijn gerelateerd. Bijvoorbeeld wordt dus verwacht dat men met toenemende relationele afstand tot de dader:

- vaker melding maakt van het misdrijf vanwege de wens tot schadevergoeding
- in het proces dat volgt meer belang zal hechten aan compensatie aspecten
- feitelijk vaker zal (willen) voegen.

Over de oordelen over de ontvangen justitiële reactie zijn zoals eerder vermeld geen hypothesen opgesteld (zie 5.5).

6.3.2 Meldingsredenen

Per concept zijn de daarbij passende meldingsredenen geselecteerd, zie de eerste twee kolommen van overzicht 6.1. De redenen 'Ik wilde dat de politie mij zou beschermen' (door 19,8% genoemd) en 'Ik was bang voor herhaling van het misdrijf' (door 26,7% genoemd) zijn vanwege hun inhoudelijke verwantschap samengevoegd tot één gecombineerde meldingsreden, verder 'wens tot bescherming' te noemen (door 34,2% genoemd). In tabel 6.1 worden per variabele uit de deelset meldingsredenen, de mogelijke waarden en de procentuele frequentieverdelingen gegeven. De 18,2% missende waarden zijn het gevolg van het feit dat 90 respondenten het delict niet zelf bij de politie hebben gemeld; hun zijn daarom de vragen over meldingsredenen niet gesteld.

TABEL 6.1 Variabelen deelset 1: meldingsredenen (n=494)

Meldingsreden	Meetniveau	Waarden	Percentage	Valid
Ik vond dat de daders moesten worden gestraft	nominaal	Niet genoemd	28,9	35,4
		Genoemd	52,8	64,6
		Totaal	81,8	100,0
		Missend	18,2	
Wens tot bescherming	nominaal	Niet genoemd	53,8	65,8
		Genoemd	27,9	34,2
		Totaal	81,8	100,0
		Missend	18,2	
Ik wilde via de politie andere hulpverlening krijgen.	nominaal	Niet genoemd	78,1	95,5
		Genoemd	3,6	4,5
		Totaal	81,8	100,0
		Missend	18,2	
Het ging mij om vergoeding van de geleden schade	nominaal	Niet genoemd	63,6	77,7
		Genoemd	18,2	22,3
		Totaal	81,8	100,0
		Missend	18,2	

Meldingsreden	Meetniveau	Waarden	Percentage	Valid
Belangrijkste meldingsreden	nominaal	Bewijs voor de verzekering	2,8	3,5
		Wilde gestolene terugkrijgen	9,9	12,1
		Vergoeding geleden schade	4,7	5,7
		Daders moesten gestraft	31,6	38,6
		Politie moest het weten	6,3	7,7
		Politie tussenbeide komen	,8	1,0
		Wens tot bescherming	12,1	14,9
		Andere hulpverlening	,4	,5
		Angstig geworden	4,7	5,7
		Anders	8,5	10,4
		Totaal	81,8	100,0
		Missend	18,2	

6.3.3 Het belang van aspecten van de reactie van justitie

Selectie indicatoren per concept

Per concept zijn de daarbij inhoudelijk passende indicatoren uit de vragenlijst geselecteerd. Dit is gedaan conform het ontwerp van Van Mierlo en Pemberton (2009:56), aangezien vijf van de slachtofferbehoeften die zij operationaliseerden (i.c. vergelding, materiële compensatie, bejegening, participatie en informatie) ook in onderhavige studie aan de orde zijn. De wens tot *bescherming* is in het ontwerp Van Mierlo en Pemberton (2009) niet als zodanig aanwezig. Wel namen zij indicatoren op over 'veiligheidsaspecten' en 'omgaan met angstgevoelens'. De vragenlijst bevat als gevolg daarvan drie indicatoren met betrekking tot het OM die inhoudelijk passend worden geacht om de wens tot bescherming te meten. Het betreft: 'voldoende doen om uw gevoel van veiligheid vergroten', 'het gevaar van herhaling van het slachtofferschap verkleinen' en 'het gevoel van angst verkleinen'. Met betrekking tot de rechter betreft dit slechts één indicator: 'het gevaar van herhaling van het slachtofferschap verkleinen'.

Voor twee concepten, namelijk de wens tot een therapeutische reactie en de wens tot verzoening, zijn geen geschikte indicatoren gevonden in deze deelset van gegevens. Zie voor een volledig overzicht van gekozen indicatoren overzicht 6.2.

OVERZICHT 6.2 Geselecteerde indicatoren per concept, deelset 2*

Concept	Indicatoren OM	Indicatoren rechter
	Hoe belangrijk vindt u het dat de medewerkers van het OM...	Hoe belangrijk vindt u het dat de rechter...
Wens vergelding	...voldoende doen om de dader te vervolgen? ...voldoende doen om de dader te veroordelen?	...voldoende doet om de dader te berechten? ...voldoende doet om de dader te straffen?
Wens bescherming	...uw gevoel van veiligheid vergroten? ...het gevaar van herhaling van het slachtofferschap verkleinen? ...uw gevoel van angst verkleinen?	...het gevaar van herhaling van het slachtofferschap verkleint?
Wens therapeutische reactie	-	-
Wens verzoening	-	-
Wens financiële compensatie	...u voldoende ondersteunen in het regelen van uw schadevergoeding? ...uw schade goed inschatten? ...u informatie geven over wat u moet doen om uw schade vergoed te krijgen?	...de juiste schadevergoeding oplegt?
Belang goede bejegening	...u beleefd behandelen? ...belangstelling tonen voor uw persoonlijke verhaal? ...u het gevoel geven dat zij u serieus nemen? ...begrip tonen voor uw situatie? ...vertrouwelijk met uw persoonsgegevens omgaan? ...medeleven tonen? ... <i>rekening houden met waar u als slachtoffer recht op heeft?</i>	...u beleefd behandelt? ...belangstelling toont voor uw persoonlijke verhaal? ...u het gevoel geeft dat hij of zij u serieus neemt? ...begrip toont voor uw situatie? ...vertrouwelijk met uw persoonsgegevens omgaat? ...rekening houdt met waar u als slachtoffer recht op heeft?
Belang participatie	...voldoende rekening houden met uw wensen en behoeften bij het nemen van hun beslissingen? ...u de gelegenheid geven uw verhaal te doen, voordat zij verdere stappen ondernemen? ...voldoende informatie van u vragen om hun beslissingen goed te kunnen maken?	...u de gelegenheid geven uw verhaal te doen, voordat hij of zij een beslissing neemt? ...voldoende informatie van u vraagt om een goede beslissing goed te kunnen nemen?

Concept	Indicatoren OM	Indicatoren rechter
Belang informatie-voorziening	...u op de hoogte houden van de ontwikkelingen in uw zaak? ...u informatie geven over het vervolg van het proces? ...u de redenen voor haar beslissingen laten weten? ...u uitleggen waar u als slachtoffer recht op heeft?	...u informatie geeft over het verloop van het proces? ...u de redenen voor zijn of haar beslissingen laat weten?

* gecursiveerde indicatoren zijn na factoranalyse verwijderd

Factoranalyses

Met factoranalyses is nagegaan of de indicatoren die per concept zijn geselecteerd, in de structuur van de data als factoren herkenbaar zijn. Factoranalyse is een techniek waarmee wordt nagegaan of gemeten scores uit een verondersteld aantal factoren verklaard kunnen worden (zie bijv. Bijleveld & Commandeur, 2012). Er zijn twee factoranalyses met oblique rotatie⁴ uitgevoerd: één op de geselecteerde indicatoren betreffende het OM en één op de geselecteerde indicatoren betreffende de rechter.

De factoranalyse met betrekking tot de OM indicatoren leverde vijf factoren op die gezamenlijk 59,5% van de variantie verklaren (zie bijlage 6.2). Drie concepten komen één op één naar voren in de factoren. Het betreft vergelding⁵, bescherming en financiële compensatie. Goede bejegening komt op één indicator na ook duidelijk naar voren; de indicator "rekening houden met waar u als slachtoffer recht op heeft" laadt echter hoger op de factor financiële compensatie dan op de factor goede bejegening. Participatie en informatievoorziening blijken in de data meer als één gezamenlijke dan als twee afzonderlijke factoren te bestaan en kunnen, met weglating van één indicator beter worden samengevoegd tot één factor (de indicator "u uitleggen waar u als slachtoffer recht op heeft" laadt namelijk hoger op de factor financiële compensatie).

Twee indicatoren laden niet op de concepten waarvoor ze geselecteerd zijn. Het gaat om "rekening houden met waar u als slachtoffer recht op heeft" en "u uitleggen waar u als slachtoffer recht op heeft". Beide indicatoren laden vooral hoog op de factor financiële compensatie. De respondenten relateren het «recht hebben op» dat in beide indicatoren terugkomt blijkbaar vooral aan financiële compensatie, terwijl dit concept in het vragenlijstontwerp breder bedoeld was. Deze indicatoren lijken derhalve in de praktijk iets anders te hebben gemeten dan werd beoogd en zijn daarom verder niet in de analyses meegenomen. Opnieuw uitvoeren van de factoranalyse zonder genoemde twee indicatoren levert de definitieve vijf factoren op, die gezamenlijk 60,6% van de variantie

4 Bij een oblique rotatie wordt samenhang tussen de factoren toegelaten (Field, 2013; Mortelmans & Dehertogh, 2008), oftewel de eis van onafhankelijkheid tussen factoren wordt niet gesteld.

5 Met slechts twee indicatoren kan feitelijk niet van een *factor* worden gesproken, maar de twee indicatoren worden wel behouden als operationalisering van het concept vergelding.

verklaren (zie tabel 6.2, waarin ook de Cronbachs alpha per factor is opgenomen). De alpha's bleken met waarden van ,795 tot ,900 hoog genoeg om als betrouwbaar te kunnen worden aangemerkt.⁶ Ten behoeve van de verdere analyse worden per concept de scores op de indicatoren bij elkaar opgeteld. Hier wordt later in deze paragraaf op teruggekomen.

TABEL 6.2. Ladingen OM-factoren

Hoe belangrijk vindt u het dat de medewerkers van het OM...	vergelding	bescherming	financiële compensatie	goede bejegening	informatie/participatie
voldoende doen om de dader te vervolgen?	,821	,076	-,035	,050	-,123
voldoende doen om de dader te veroordelen?	,791	,053	-,073	,076	-,057
uw gevoel van veiligheid vergroten?	,052	,943	,010	,069	,127
het gevaar van herhaling van het slachtofferschap verkleinen?	,022	,732	-,020	-,076	-,140
uw gevoel van angst verkleinen?	,023	,914	,006	,018	,031
u informatie geven over wat u moet doen om uw schade vergoed te krijgen?	,106	-,090	-,690	,001	-,038
u voldoende ondersteunen in het regelen van uw schadevergoeding?	-,037	,041	-,957	-,062	,034
uw schade goed inschatten?	,001	,065	-,853	,011	,043
u beleefd behandelen?	-,006	,040	-,076	,590	,035
belangstelling tonen voor uw persoonlijke verhaal?	-,105	,008	,027	,722	-,139
u het gevoel geven dat zij u serieus nemen?	,145	-,019	,010	,718	-,006
begrip tonen voor uw situatie?	,014	,003	,004	,810	-,020
vertrouwelijk met uw persoonsgegevens omgaan?	,054	-,001	,013	,409	,050
medeleven tonen?	-,085	,195	-,041	,396	-,075
u de redenen voor haar beslissingen laten weten?	,105	,002	-,097	,168	-,494
u informatie geven over het verloop van het proces?	,095	,020	,031	-,099	-,959
u op de hoogte houden van de ontwikkelingen in uw zaak?	,106	,026	-,003	-,020	-,742
voldoende rekening houden met uw wensen en behoeften bij nemen van hun beslissingen?	-,155	,095	-,262	,187	-,378

6 Een waarde van 0,7 tot 0,8 wordt als acceptabel gezien door Field (2013). Bijleveld (2006) geeft als vuistregel dat de alpha minimaal 0,8 moet zijn, maar ook geeft zij aan dat in de praktijk waarden boven de 0,6 worden geaccepteerd.

Hoe belangrijk vindt u het dat de medewerkers van het OM...	vergoeding	bescherming	financiële compensatie	goede bejegening	informatie/participatie
u de gelegenheid geven uw verhaal te doen, voordat zij verdere stappen ondernemen?	-,141	,037	-,109	,319	-,441
voldoende informatie van u vragen om hun beslissingen goed te kunnen maken?	-,029	,023	-,148	,354	-,358
Cronbachs alpha	,885	,900	,863	,795	,857

De tweede factoranalyse, over de indicatoren met betrekking tot de rechter, is enkel op de indicatoren voor procedurele rechtvaardigheid uitgevoerd. Op indicatoren voor vergoeding, bescherming en financiële compensatie is geen factoranalyse gedaan vanwege het kleine aantal indicatoren (een of twee) dat voor die slachtofferbehoeften beschikbaar is (zie overzicht 6.2). Deze worden sowieso behouden en een factoranalyse is niet passend en zinvol.

Betreffende procedurele rechtvaardigheid is het wel zinvol om na te gaan of de indicatoren die per concept zijn geselecteerd, in de structuur van de data als factoren herkenbaar zijn. Hoewel voor het meten van het belang van participatie en informatievoorziening bij de rechter maar twee indicatoren voor elk concept gebruikt zijn, is het belangrijk om na te gaan of deze concepten in de data niet feitelijk meer met elkaar samengaan dan ten opzichte van elkaar onderscheidend zijn. Immers uit de bevindingen aangaande de *OM-indicatoren* op dit punt bleek dat participatie en informatievoorziening in de data meer als één gezamenlijke dan als twee afzonderlijke factoren bestaan.

Deze factoranalyse, eveneens met oblique rotatie, levert drie factoren op die gezamenlijk 68,2% van de variantie verklaren.⁷ De drie concepten goede bejegening, participatie en informatie komen één op één naar voren in de gevonden factoren (zie tabel 6.3). De indicator 'toont belangstelling voor uw persoonlijke verhaal' laadt op twee factoren (goede bejegening en participatie). Deze is in het concept goede bejegening gehouden, omdat dit zowel conform het vragenlijst ontwerp is (Mierlo & Pemberton, 2009), als conform het corresponderende OM-concept (zie tabel 6.2). De Cronbachs alpha per factor bleek met waarden van ,771 tot ,939 hoog genoeg om als betrouwbaar te kunnen worden aangemerkt.⁸

Voor de verdere analyse zijn per concept de scores op de indicatoren bij elkaar opgeteld. De belangscores per concept die zo ontstaan, zijn variabelen op ordinaal meetniveau. Deze belangscores blijken altijd links scheef verdeeld te zijn: de waarden 4 en 5 worden

⁷ Met slechts twee indicatoren kan feitelijk niet van een factor worden gesproken, maar ook de concepten participatie en informatie, die slechts met twee indicatoren worden geoperationaliseerd, worden behouden.

⁸ Hoewel Cronbachs alpha normaliter niet gebruikt wordt bij variabelen die slechts uit twee indicatoren bestaan, worden ze hier voor de vergelijkbaarheid vermeld.

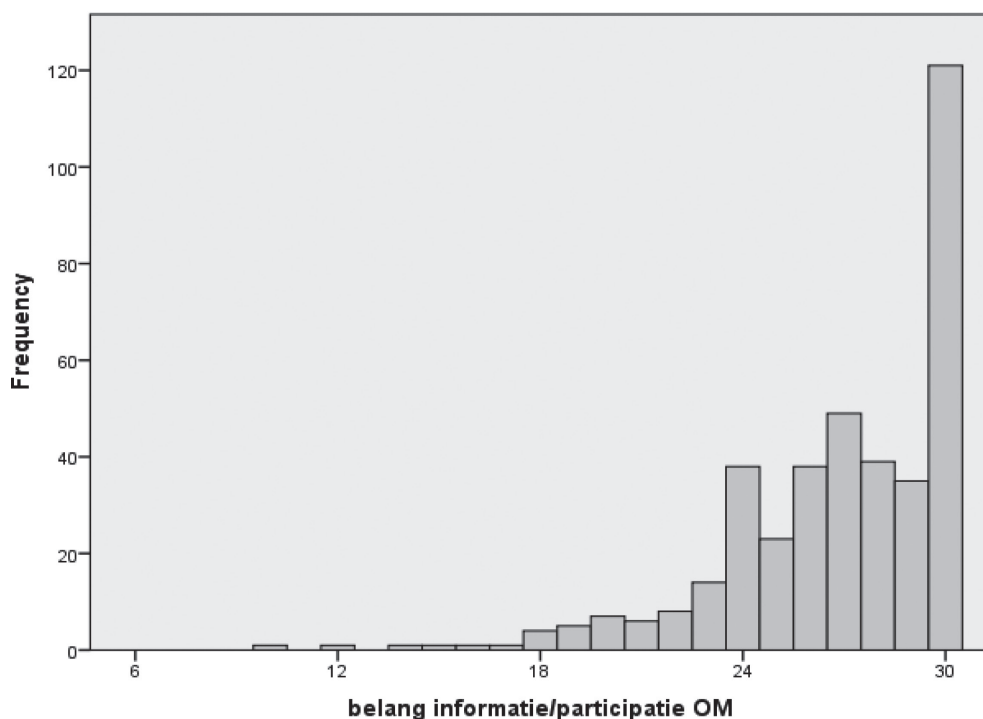
bij elke onderliggende indicator veruit het meest gekozen. Deze links scheve verdeling was te verwachten; de indicatoren beogen immers de belangrijkste slachtofferbehoeften te representeren. Aspecten waar respondenten geen of weinig aan hechten, maken derhalve geen deel uit van de vragenlijst. Figuur 6.1 toont een typerend voorbeeld van de links scheve verdelingen van de belangscores. Het betreft de verdeling van het concept 'participatie/informatie OM'. Dit concept is opgebouwd uit zes indicatoren, waardoor de minimale score 6 en de maximale score 30 is. In bijlage 6.3 staan alle belangscores per indicator en de resulterende frequentieverdelingen per concept.

TABEL 6.3 Ladingen rechter-factoren

Hoe belangrijk vindt u het dat de rechter...	goede bejegening	informatie	participatie
u beleefd behandelt?	,645	,222	,006
rekening houdt met waar u recht op heeft?	,682	,207	-,061
belangstelling toont voor uw persoonlijke verhaal?	,300	-,115	-,648
u het gevoel geeft dat hij of zij u serieus neemt?	,633	-,099	-,381
begrip toont voor uw situatie?	,577	,166	-,264
vertrouwelijk met uw persoonsgegevens omgaat?	,769	-,172	,132
u de redenen voor zijn of haar beslissingen laat weten?	,070	,817	-,114
u informatie geeft over het verloop van het proces?	,008	,921	,057
u de gelegenheid geeft uw verhaal te doen, voordat hij of zij een beslissing neemt?	-,090	,043	-,938
voldoende informatie van u vraagt om een goede beslissing te nemen?	-,065	,101	-,888
Cronbachs alpha	,806	,771	,891

Tijdens deze verkenning van de data is gebleken dat 101 (20,4%) van de 494 respondenten zich er niet van bewust zijn dat er contact met het OM is geweest. Het is echter niet aannemelijk dat deze zaken inderdaad niet bij het OM in behandeling zijn geweest, gezien de wijze van steekproeftrekking.

Bovendien is een vijfde deel (21,8%) van deze groep respondenten wel bij de rechtszitting aanwezig geweest en heeft bijna de helft (46,5%) van deze 101 personen gebruik gemaakt van het voegingsformulier. Het lijkt er daarom op dat ten minste een deel van deze groep het OM mogelijk niet als zodanig herkend of onthouden heeft, maar wel iets van het OM moet hebben vernomen. Mogelijk heeft ook een deel van hen (abusievelijk) niets van het OM gehoord. Zeker is dat aan deze groep de vragen over het belang van en oordeel over aspecten van de reactie van het OM niet zijn gesteld en dit brengt de maximale *n* voor een aantal afhankelijke variabelen op 393.

FIGUUR 6.1 Histogram verdeling belangsscores participatie/informatie OM (n=393)

6.3.4 Het gebruik van slachtoffergerichte voorzieningen

Van een aantal slachtoffergerichte voorzieningen is in de vragenlijst gevraagd of de respondent ze heeft gebruikt. Per concept zijn de daarbij inhoudelijk passende slachtoffergerichte voorzieningen geselecteerd (zie overzicht 6.1, kolom 4). In de praktijk krijgt niet iedereen die van bepaalde voorzieningen gebruik wil maken daartoe de gelegenheid.⁹ Daarom worden zowel de respondenten die feitelijk gebruik hebben gemaakt van de voorziening als de respondenten die er gebruik van *hadden willen* maken, gezien als slachtoffers die belang hechten aan het betreffende concept. Zie

⁹ Dit kan zijn omdat het niet van toepassing is (bijv. er vindt geen rechtszitting plaats), omdat men er geen recht op heeft of omdat het, mogelijk per abuis, niet is aangeboden. Het spreekrecht kan worden uitgeoefend indien het tenlastegelegde feit een misdrijf betreft waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van acht jaar of meer is gesteld, dan wel bij een aantal specifieke misdrijven genoemd in het Wetboek van Strafrecht en de Wegenverkeerswet 1994. Het aanbieden van een gesprek met de officier van justitie of de advocaat-generaal is verplicht in spreekrechtwaardige delicten die in aanmerking komen voor afdoening door de meervoudige kamer. Daarnaast is het OM verplicht om het slachtoffer uit te nodigen voor een gesprek bij (de voorgenomen) afdoeningsbeslissing om een zaak van een ernstig gewelds- en zedendelict te seponeren (OM aanwijzing slachtofferzorg).

tabel 6.4 voor de verdelingen van de variabelen betreffende het gewenste gebruik van slachtoffergerichte voorzieningen.

Ten eerste is er de mogelijkheid om een gesprek met de dader te voeren onder professionele begeleiding. Het (gewenste) gebruik van deze voorziening is aangemerkt als indicatie van de wens tot verzoening (cf. Horwitz, 1990; zie 5.2) of het openstaan voor een vorm van herstelrecht waarbij een ontmoeting tussen het slachtoffer en de dader het centrale element is (Wenzel et al., 2010; zie 5.3.1). Het betreft nadrukkelijk een grove indicatie. Een deel van de slachtoffers die een gesprek (willen) aangaan met de dader heeft daarvoor namelijk verzoenende motieven, zoals de wens te vergeven, weer *'on speaking terms'* komen, de dader laten weten dat hem/haar niets meer kwalijk wordt genomen of te werken aan een toekomstige relatie (Borton, 2009; Homburg, Jonker & Soethout, 2002; Hissel, Jansen, Soethout & Tromp, 2006; Umbreit, Vos, Coates & Brown, 2007). Echter ook andersoortige redenen spelen een rol. Denk daarbij aan het zoeken van antwoorden op bepaalde vragen of het laten weten aan de dader wat hij/zij heeft aangericht. Dat men openstaat voor een gesprek met de dader, hoeft dus niet altijd te betekenen dat men de wens tot verzoening heeft. Idealiter was de wens tot verzoening nauwkeuriger uitgevraagd.

Ten tweede is er de mogelijkheid om zich als benadeelde partij te voegen met een vordering tot schadevergoeding. Het (gewenste) gebruik van het voegingsformulier is aangemerkt als indicatie voor de wens tot financiële compensatie.

TABEL 6.4 Gewenst gebruik slachtoffergerichte voorzieningen, deelset 3 (n=494)

Variabele naam	Meetniveau	Waarden	Percentage	Valid
Slachtoffer-dader gesprek	nominaal	Gedaan/gewenst	8,5	8,5
		Niet gedaan	91,5	91,5
		Totaal	100,0	100,0
Voegingsformulier	nominaal	Gedaan/gewenst	68,0	68,0
		Niet gedaan	32,0	32,0
		Totaal	100,0	100,0
Gewenst gebruik participatie modaliteiten	ratio	0	32,8	32,8
		1	31,6	31,6
		2	25,9	25,9
		3	9,7	9,7
		Totaal	100,0	100,0
Wens op de hoogte gehouden te worden over ontwikkelingen zaak	nominaal	Ja	71,5	89,8
		Nee	8,1	10,2
		Totaal	79,6	100,0
		Missend*	20,4	
			100,0	

* Dit is de groep die zich niet van contact met het OM bewust is (zie 6.4.3).

Ten derde is er de mogelijkheid om een gesprek te voeren met de officier van justitie (ovj), gebruik te maken van het spreekrecht of van het indienen van een schriftelijke slachtofferverklaring (SSV, die beschouwd kan worden als de schriftelijke pendant van het spreekrecht).¹⁰ De wensen om van deze mogelijkheden gebruik te maken, zijn hier aangemerkt als indicaties van de wens tot participatie. Het gaat bij participatie immers om de mogelijkheid gehoord te worden (zie uitgebreider 5.3.2).

Tussen de (gewenste) gebruikers van de drie participatiemodaliteiten bestaat enige overlap; bijvoorbeeld heeft van degenen die ter zitting (hadden willen) spreken, 74% ook een schriftelijke slachtofferverklaring willen afgeven en 41% ook met de officier van justitie willen spreken (zie tabel 6.5). De kleinste deelgroep (die met de wens om met de officier te spreken) gaat echter niet volledig op in één van de grotere groepen. Er zijn daarom geen groepen samengevoegd. Het aantal participatiemodaliteiten dat men heeft gebruikt of had willen gebruiken, is bij elkaar opgeteld waardoor een discrete ratiovariabele is ontstaan (zie tabel 6.4).

TABEL 6.5 Overlap gewenste participatiemodaliteiten (n=494)

	Spreekrecht	SSV	Gesprek ovj	Totaal
Spreekrecht		120 (74%)	67 (41%)	163 (100%)
SSV	120 (44%)		85 (31%)	274 (100%)
Gesprek ovj	67 (56%)	85 (71%)		119 (100%)

Ten vierde is er de mogelijkheid om desgewenst door het OM op de hoogte te worden gehouden van de ontwikkelingen in de zaak, vanaf het moment van registratie van de zaak op het parket tot en met de executiefase. Deze mogelijkheid is aangemerkt als indicatie van de wens tot informatievoorziening (zie tabel 6.4). Voor vier concepten, namelijk de wens tot vergelding, bescherming, een therapeutische reactie en goede bejegening, zijn geen indicatoren geselecteerd uit deze deelset van gegevens.

6.3.5 Het oordeel over ervaringen met justitie

Waar in 6.3.3 indicatoren zijn geselecteerd voor het *belang* dat respondenten aan bepaalde concepten hechten, gaat het hier om indicatoren voor het *oordeel over de opgedane ervaring* op diezelfde concepten. Over alle indicatoren waarover het belang is uitgevraagd, is ook het oordeel over de ervaring uitgevraagd. Dit is gedaan in de vorm

¹⁰ Echter de schriftelijke slachtofferverklaring (SSV) is niet, zoals het spreekrecht, wettelijk verankerd. Het ontbreken van een wettelijke regeling betekent dat de mogelijkheid om een SSV in te dienen niet beperkt is tot slachtoffers van strafbare feiten waarvoor het spreekrecht geldt; het slachtoffer kan ten aanzien van elk strafbaar feit een schriftelijke slachtofferverklaring indienen (Candido et al., 2013).

van stellingen. Zie de stellingen per concept in overzicht 6.3. De respondenten hebben vijf antwoordmogelijkheden, van 1 (geheel mee oneens) tot 5 (geheel mee eens). Bij een aantal indicatoren kan ook 'niet van toepassing' worden gekozen.

Van belang om te benadrukken is dat respondenten hier een oordeel vellen over de *door hen ontvangen* reactie van justitie. Die is niet voor alle respondenten gelijk. De één heeft zich in het strafproces gevoegd met een civiele vordering, de ander heeft dat niet gedaan maar heeft wel ter zitting willen spreken, maar had daar mogelijk geen recht op. In de ene zaak heeft een rechtszitting plaatsgevonden en in de andere niet. Hieraan zijn steeds ook bepaalde contacten met justitiepersoneel verbonden. De eventuele straffen en maatregelen die daders opgelegd hebben gekregen verschillen. Elk slachtoffer heeft kortom zijn eigen ervaring opgedaan en deze gedeeltelijk ook zelf vormgegeven. De resultante daarvan is wat hij of zij uiteindelijk beoordeelt.

Deschalen bleken met Cronbachs alpha's waarden vanaf ,791 (zie overzicht 6.3) hoog genoeg om als betrouwbaar te kunnen worden aangemerkt.¹¹ Ten behoeve van de verdere analyse worden per concept de scores op de indicatoren bij elkaar opgeteld. De oordeelscores per concept die zo ontstaan, zijn variabelen op ordinaal meetniveau. Deze data hebben veelal een U-vormige verdeling: de categorieën 1 en 5 worden vaak gekozen. Figuur 6.2 toont een typerend voorbeeld van verdelingen van de oordeelscores. Het betreft de verdeling van het concept 'participatie/informatie OM' dat is opgebouwd uit zes indicatoren, waardoor de minimale score 6 en de maximale score 30 is. Alleen met betrekking tot het oordeel over goede bejegening, door zowel rechter als OM, zijn de verdelingen net als bij de belangscores links scheef verdeeld: de categorieën 4 en 5 zijn het vaakst gekozen. In bijlage 6.4 staan alle oordeelscores per indicator en de frequentieverdelingen per concept.

Het aantal waarnemingen bij de oordeelscores is steeds lager dan het totaal aantal respondenten en verschilt per concept. De reden daarvan is dat bepaalde vragen enkel aan een deelgroep zijn gesteld en/of dat respondenten zelf de categorie 'niet van toepassing' hebben ingevuld. Bijvoorbeeld zijn de vragen over bejegeningsindicatoren alleen gesteld aan de respondenten die zelf met iemand van het OM hebben gesproken. Ook zijn de vragen naar het oordeel over de ervaringen met de rechter enkel gesteld aan de respondenten die zelf bij de rechtszaak aanwezig zijn geweest én gebruik hebben gemaakt van het spreekrecht en/of als getuige zijn opgeroepen (n=87).

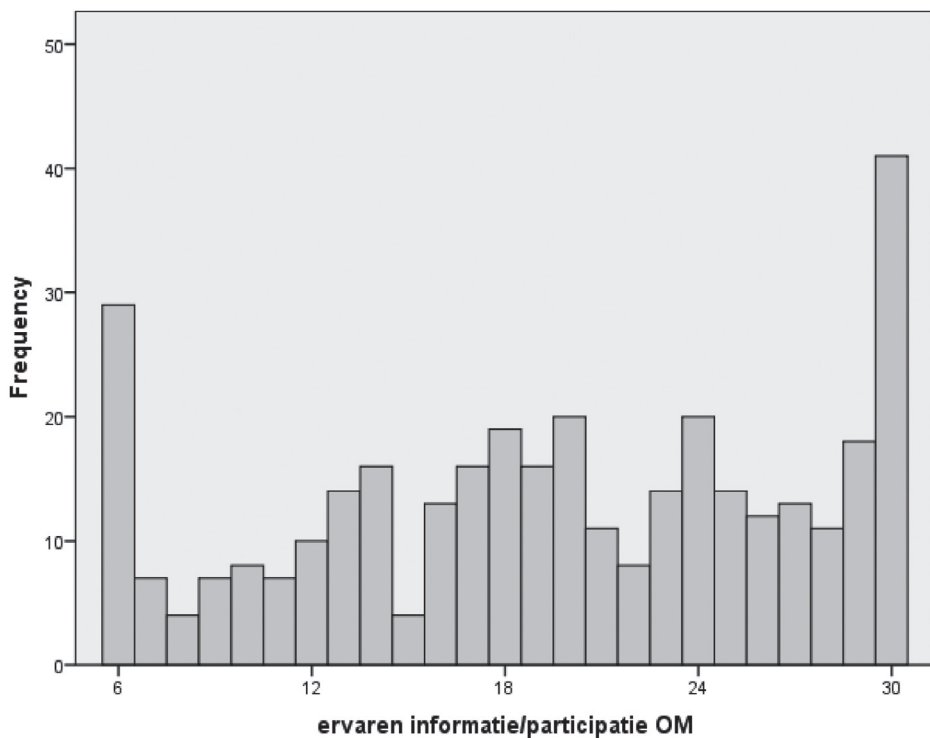
---

11 Cronbachs alpha wordt normaliter niet gebruikt bij variabelen die slechts uit twee indicatoren bestaan, maar wordt hier voor de vergelijkbaarheid vermeld.

OVERZICHT 6.3 Indicatoren per concept, deelset 4

Indicatoren OM	Indicatoren rechter
Oordeel vergelding $\alpha=,925$	Oordeel vergelding $\alpha=,936$
De medewerkers van het Openbaar Ministerie... ...hebben voldoende gedaan om de dader te vervolgen. ...hebben voldoende gedaan om de dader te veroordelen.	De rechter... ...heeft voldoende gedaan om de dader te berechten. ...heeft voldoende gedaan om de dader te straffen.
Oordeel bescherming $\alpha=,853$	Oordeel bescherming
...hebben mijn gevoel van veiligheid vergroot. ...hebben het gevaar van herhaling van slachtofferschap verkleind. ...hebben mijn gevoel van angst verkleind.	...heeft het gevaar van herhaling van het slachtofferschap verkleind.
Oordeel financiële compensatie $\alpha=,849$	Oordeel financiële compensatie
...hebben mij voldoende ondersteund in het regelen van mijn schadevergoeding. ...hebben mijn schade goed ingeschat. ...hebben mij informatie gegeven over wat ik moest doen om mijn schade vergoed te krijgen.	...heeft een juiste schadevergoeding opgelegd.
Oordeel goede bejegening $\alpha=,892$	Oordeel goede bejegening $\alpha=,891$
...hebben mij beleefd behandeld. ...hebben belangstelling getoond voor mijn persoonlijke verhaal. ...hebben mij het gevoel gegeven dat ik serieus werd genomen. ...hebben begrip getoond voor mijn situatie. ...zijn vertrouwelijk met mijn persoonsgegevens omgegaan. ...hebben medeleven getoond.	...heeft mij beleefd behandeld. ...heeft belangstelling getoond voor mijn persoonlijke verhaal. ...heeft mij het gevoel gegeven dat ik serieus werd genomen. ...toonde begrip voor mijn situatie. ...ging vertrouwelijk met mijn persoonsgegevens om. ...hield rekening met waar ik recht op heb.
Oordeel participatie $\alpha=,878$	Oordeel participatie $\alpha=,791$
...hebben voldoende rekening gehouden met mijn wensen en behoeften bij het nemen van hun beslissingen. ...hebben mij de gelegenheid gegeven mijn verhaal te doen, voordat zij verdere stappen ondernamen. ...hebben voldoende informatie van mij gevraagd om hun beslissingen goed te kunnen maken. ...hebben mij op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen in mijn zaak. ...hebben mij informatie gegeven over het vervolg van het proces. ...hebben mij de redenen voor hun beslissingen laten weten.	...heeft mij gelegenheid gegeven mijn verhaal te doen voordat hij of zij een beslissing nam. ...heeft voldoende informatie van mij gevraagd om een goede beslissing te nemen.

Figuur 6.2 Histogram verdeling oordeelscores participatie/informatie OM (n=352)

6.4 OPERATIONALISERING ONAFHANKELIJKE VARIABLEN

6.4.1 Centrale onafhankelijke variabelen

De variabele 'relationele afstand' is geoperationaliseerd door de respondenten in drie groepen te verdelen:

1. Intimi: partners, ex-partners en familieleden;
2. Niet-intieme bekenden: buurtgenoten, iemand van het werk en andere bekenden;
3. Vreemden.

Hiermee worden voldoende cases per cel verkregen om de hypothesen over het effect van relationele afstand te testen. Zie de verdeling in tabel 6.6. De variabele 'relationele afstand' heeft een ordinaal meetniveau: de afstand loopt op van klein via gemiddeld naar groot. Ten tweede wordt ook met de *nominale* variabele 'slachtoffer-dader relatie' gewerkt. Deze kent dezelfde waarden, alleen wordt nu geen ordinaliteit tussen de

waarden verondersteld. Er kunnen met behulp van deze variabele eventuele andere verschillen tussen de groepen worden vastgesteld, zoals een U-vormig verband (indien de slachtoffers van intimi en vreemden juist vergelijkbaar scoren en afwijken van de niet-intieme bekenden). De referentiegroep in de regressie analyses wordt, tenzij anders vermeld, gevormd door de slachtoffers van misdrijven op gemiddelde relationele afstand, de niet-intieme bekenden.

TABEL 6.6 Verdeling relationele afstand / slachtoffer-dader relatie

Variabele naam	Meetniveau	Waarden (referentiegroep cursief)	Aantal	Percentage
Relationele afstand	Ordinaal	Klein (intimi)	73	14,8
		<i>Gemiddeld (niet-intieme bekenden)</i>	163	33,0
		Groot (vreemden)	258	52,2
			494	100,0
Slachtoffer-dader relatie	Nominaal	Intimi	73	14,8
		<i>Niet-intieme bekenden</i>	163	33,0
		Vreemden	258	52,2
			494	100,0

6.4.2 Controlevariabelen

In de analyses staat de vraag centraal in hoeverre de gewenste justitiële reactie (en, secundair, het oordeel over de ontvangen justitiële reactie) samenhangt met de relationele afstand tussen slachtoffer en dader. Indien in bivariate analyses samenhang wordt gevonden, wordt vervolgens systematisch gecontroleerd voor type delict en sekse van het slachtoffer, maar ook voor andere beïnvloedende factoren - voor zover de dataset daarvoor mogelijkheden biedt. Zie tabel 6.7 voor een compleet overzicht van alle controlevariabelen inclusief verdeling. Hier volgt een toelichting.

Type delict is in onderhavige studie als volgt tot stand gekomen. Het delict dat de respondenten in antwoord op vraag 2 (vragenlijst, bijlage 6.1) hebben aangegeven is in eerste instantie ingedeeld naar vijf categorieën: vermogensmisdrijven, geweldsmisdrijven, vernielingen en misdrijven tegen openbare orde en gezag (verder ‘vernielingen en OO’ genoemd), overige en onbekend. Bij deze indeling is de standaardclassificatie misdrijven van het CBS (zie bijv. de Heer-de Lange & Kalidien, 2014) aangehouden, met één uitzondering: diefstal met geweld is bij de geweldsmisdrijven ingedeeld in plaats van bij de vermogensmisdrijven. Hiermee is aangesloten op wat gebruikelijk is in internationaal onderzoek (en tot 2010 ook in Nederland, zie Kalidien & de Heer-de Lange, 2011), vanuit de verwachting dat dit beter aansluit bij de beleving van de slachtoffers zelf. Onder de categorie ‘vernielingen en OO’ vallen behalve vernielingen onder meer brandstichting en burenruzie of -overlast. In de categorie ‘overige’ zijn delicten als verkeersdelicten

en belediging geplaatst. De categorie 'onbekend' is van toepassing indien men niets (duidelijks) heeft ingevuld. In de analyses zijn de twee laatste categorieën vanwege hun kleine omvang buiten beschouwing gelaten ('missend' in tabel 6.7) en wordt dus gewerkt met drie delict typen.

Sekse slachtoffer is een variabele met twee waarden: man en vrouw. *Ernst delict* is een variabele die is gebaseerd op de maximale strafdreiging per delict in jaren. Ernst delict is gecodeerd op basis van het delict dat de respondenten hebben aangegeven (vraag 2). Er wordt gewerkt met drie waarden. Ten eerste de lichte delicten (minder dan 4 jaar strafdreiging): vernieling en bedreiging, maar ook stalking, verkeersdelicten, belediging/smaad en schennis van de eerbaarheid vallen hieronder. Ten tweede de middelzware delicten (4 tot 8 jaar strafdreiging): deze omvat diefstal, inbraak en mishandeling. Ook huiselijk geweld is in deze categorie geplaatst.¹² Ten derde de zware delicten (8 jaar of meer strafdreiging): overval/ diefstal met geweld, seksueel geweld, poging tot doodslag, maar ook afpersing en brandstichting vallen hieronder. Zie voor een vergelijkbare indeling het proefschrift van Wartna (2009).

Schade geleden is een variabele die is gebaseerd op het antwoord dat men heeft gegeven op de vraag of men (materiële of immateriële) schade had opgelopen als gevolg van het misdrijf (vraag 11 vragenlijst).

Hoe lang geleden is het misdrijf gepleegd? is een variabele die drie waarden kent: korter dan zes maanden geleden, zes maanden t/m een jaar geleden en langer dan een jaar geleden.

Algemene indruk over het strafrecht is een variabele die de mening van de respondenten over tien algemene stellingen over de politie en de rechtspraak weergeeft, los van de ervaringen in de eigen zaak. Van Mierlo en Pemberton (2009) ontleenden ten behoeve van de ontwikkeling van de vragenlijst de items grotendeels aan Tyler (2006). Er wordt mee gemeten hoe mensen de legitimiteit van strafrechtelijke instituties ervaren. Slachtoffers komen ook in andere hoedanigheden dan alleen als slachtoffer in aanraking met het strafrechtelijk systeem, bijvoorbeeld als pleger van een verkeersovertreding of een misdrijf. Dit kleurt hun oordeel (van Mierlo & Pemberton, 2009:31). Volgens Van Mierlo en Pemberton bepaalt deze al bestaande mening over het systeem mede het oordeel over de ervaringen die men als slachtoffer met het systeem opdoet. Voorbeelden van stellingen zijn: 'Als het er echt om gaat dan is de politie er voor je' en 'over het algemeen zijn rechters eerlijk' (zie verder vraag 51 vragenlijst). Geantwoord kan worden op een vijfpuntschaal van 1 (geheel mee oneens) tot 5 (geheel mee eens). De scores zijn bij elkaar

---

12 Huiselijk geweld kan overlap vertonen met verschillende andere antwoordcategorieën in de vragenlijst en is als zodanig een problematische categorie. Er is voor gekozen de zwaarte van huiselijk geweld gelijk te stellen aan mishandeling. Voor beide geldt dat ze zwaarder of minder zwaar kunnen zijn (afhankelijk van de gevolgen); in concrete gevallen is het mogelijk dat ze eigenlijk in een andere ernstcategorie hadden moeten worden geplaatst. Deze variabele biedt dus een nogal grove indicatie van de ernst van het delict.

opgeteld en lopen dus van minimaal 10 tot maximaal 50. Dit is een ordinale variabele. Ten behoeve van de regressie analyses zijn echter twee waarden geconstrueerd: 'goed' (scores vanaf 40, dus gemiddeld scoorde men ten minste een 4 op de vijfpuntschaal) en 'laag tot gemiddeld' (scores t/m 39, dus gemiddeld scoorde men nog geen 4 op de vijfpuntschaal). De mediaan ligt ook op 40 – de twee groepen die gevormd zijn, zijn dus even groot.

Leeftijd betreft de leeftijd van de respondent in jaren ten tijde van het invullen van de vragenlijst. *Opleidingsniveau* is een variabele met drie waarden: 1) laag (basisschool al dan niet afgemaakt, speciaal onderwijs, lbo/vbo/vmbo, mavo/mulo/ulo), 2) middelbaar (mbo, havo, vwo, hbs, mms) en 3) hoog (hbo en wo). *Werkzaam* is een variabele met twee waarden: ja (werkzaam in loondienst of als zelfstandig ondernemer) en nee (niet werkzaam: werkloos, huisvrouw of –man, arbeidsongeschikt, scholier of student, gepensioneerd of vut). *Geboorteland* is een variabele met twee waarden: Nederland en een ander land.

Steekproefkader is een variabele met twee waarden: OM en SHN. Het betreft de organisatie uit wier bestand de respondent is voortgekomen (zie 6.3). *Methode veldwerk* is een variabele met twee waarden: telefonisch en online.

Bij de analyses met betrekking tot het oordeel over de ontvangen justitiële reactie, zijn ook de volgende controlevariabelen gebruikt. Het gaat ten eerste om het *belang dat men hecht aan betreffend aspect van de reactie van justitie*. Bijvoorbeeld: bij de analyse met betrekking tot het oordeel over vergelding in de justitiële reactie, wordt het belang dat men hecht aan vergelding als controlevariabele gebruikt. In 6.3.3 zijn deze variabelen nader toegelicht. Verder zijn als controlevariabelen gebruikt of (steeds: volgens de respondent) *de schade vergoed is*, *een verdachte vervolgd is* en *er gevoegd is* (zie tabel 6.7 voor de verdelingen).

TABEL 6.7 Controlevariabelen inclusief verdeling (n=494)

Variabele naam	Meetniveau	Waarden (referentiegroep gecursiveerd)	Gem./ SD/ range	Percentage	Valid
Type delict	Nominaal	<i>Vermogensmisdrijf</i>		35,2	37,9
		<i>Geweldsmisdrijf</i>		50,2	54,0
		<i>Vernieling en OO</i>		7,5	8,1
		<i>Totaal</i>		92,9	100,0
		<i>Missend</i>		7,1	
Sekse slachtoffer	nominaal	<i>Man</i>		51,8	51,8
		<i>Vrouw</i>		48,2	48,2
		<i>Totaal</i>			100,0

Variabele naam	Meetniveau	Waarden (referentiegroep gecursiveerd)	Gem./ SD/ range	Percentage	Valid
Ernst delict	Ordinaal	<i>Licht</i>		23,3	25,0
		Middelzwaar		62,8	67,4
		Zwaar		7,1	7,6
		Totaal		93,1	100,0
		Missend		6,9	
Schade geleden	Nominaal	Ja		91,1	91,1
		<i>Nee</i>		8,9	8,9
		Totaal			100,0
Hoe lang geleden is het misdrijf gepleegd?	Ordinaal	Korter dan zes maanden		6,9	7,0
		Zes maanden t/m een jaar geleden		25,1	25,4
		<i>Langer dan een jaar geleden</i>		66,8	67,6
		Totaal		98,8	100,0
		Missend		1,2	
Algemene indruk van het strafrecht	Ordinaal	Goed		51,0	51,0
		<i>Laag - gemiddeld</i>		49,0	49,0
		Totaal			100,0
Leeftijd	Ratio	Gemiddeld in jaren	46,8		
		SD	16,6		
		Range	14-88		
		Missend		1,2	
Opleidingsniveau	Ordinaal	Laag		33,4	34,2
		Middelbaar		37,2	38,1
		<i>Hoog</i>		27,1	27,7
		Totaal		97,8	100,0
		Missend		2,2	
Werkzaam	Nominaal	Ja		62,3	63,5
		<i>Nee</i>		35,8	36,5
		Totaal		98,2	100,0
		Missend		1,8	
Geboorteland	Nominaal	Nederland		89,5	89,8
		<i>Ander land</i>		10,1	10,2
		Totaal		99,6	100,0
		Missend		0,4	
Steekproefkader	Nominaal	OM		51,0	51,0
		<i>SHN</i>		49,0	49,0
		Totaal			100,0
Methode veldwerk	Nominaal	Telefonisch		34,2	34,2
		<i>Online</i>		65,8	65,8
		Totaal			100,0

Variabele naam	Meetniveau	Waarden (referentiegroep gecursiveerd)	Gem./ SD/ range	Percentage	Valid
Is de schade vergoed?	Ordinaal	Geheel		13,2	14,4
		Gedeeltelijk		29,8	32,7
		Niet		48,2	52,9
		Totaal		91,1	100,0
		Missend*		8,9	
Is een verdachte vervolgd?	Nominaal	Ja		67,2	84,5
		Nee		6,5	8,1
		Weet niet		5,9	7,4
		Totaal		79,6	100,0
		Missend		20,4	
Is er gevoegd?	Nominaal	ja		60,7	60,7
		Had willen voegen maar mogelijkheid niet gekregen		7,3	7,3
		Nee		32,0	32,0
		Totaal			100,0

* In alle gevallen (n=44) betreft het 'niet van toepassing', omdat men geen schade had.

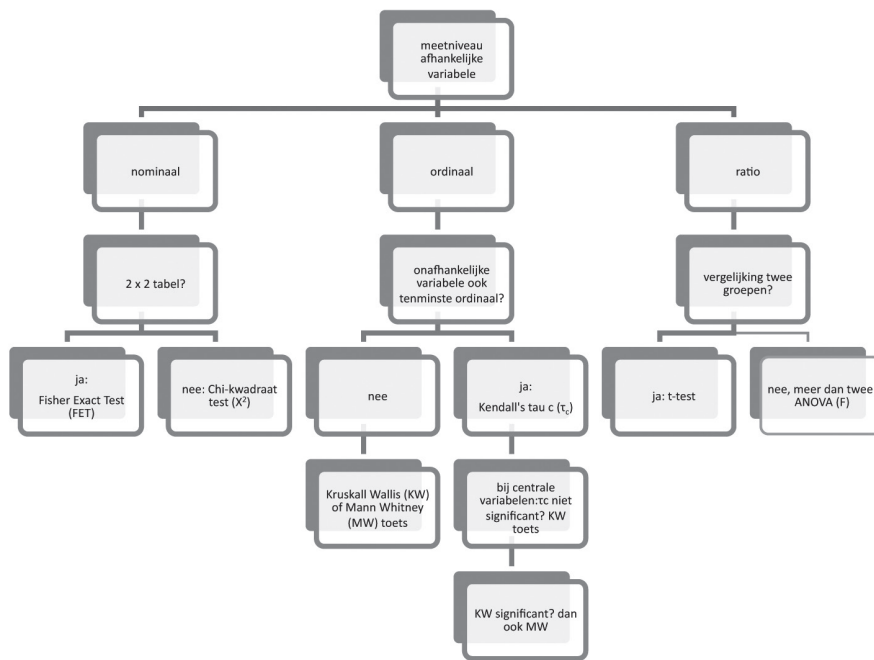
6.5 AANPAK VAN DE ANALYSES

6.5.1 Aanpak op hoofdlijn

De analyse vindt plaats in een aantal stappen. *Stap 1* in de analyse is steeds de toets of er biviaat een significante samenhang bestaat tussen relationele afstand (ordinaal) of slachtoffer-dader relatie (nominaal) en de afhankelijke variabele in kwestie. Indien een dergelijk verband er blijkt te zijn, zal later (in stap 3) multivariaat getoetst worden in hoeverre dat verband eventueel verklaard wordt door de invloed van andere variabelen.

Stap 2 dient om na te gaan welke controlevariabelen, naast type delict en sekse van het slachtoffer (gezien hun relatie met de centrale onafhankelijke variabelen), als voorspellers in het multivariate model moeten worden opgenomen. Er wordt in deze stap per controlevariabele getoetst of deze ook samenhangt met de afhankelijke variabele in kwestie. Indien dat niet het geval is wordt de variabele, gezien de relatief beperkte omvang van de steekproef, niet in het multivariate model opgenomen. Zie figuur 6.3 voor een overzicht van de gebruikte statistische toetsen voor bivariate analyses.

In *stap 3* worden multiële regressie analyses uitgevoerd, waarin getoetst wordt of het in stap 1 gevonden verband eventueel verklaard (voorspeld) wordt door de invloed van type delict, sekse van het slachtoffer en andere controlevariabelen. Met andere woorden: is de slachtoffer-dader relatie een voorspeller van de betreffende afhankelijke variabele, *gegeven* de bijdrage van de andere voorspellers? Per stap wordt nu de aanpak verder beschreven.

FIGUUR 6.3 Gebruikte statistische toetsen voor bivariate analyses

6.5.2 Stap 1: Bivariate toetsing samenhang centrale onafhankelijke en afhankelijke variabelen

Toetsing vindt altijd tweezijdig plaats bij een alpha van 0,05. Indien in het navolgende over 'verschil' of 'samenhang' wordt gesproken, wordt steeds een significant(e) verschil of samenhang bedoeld.

Ten eerste worden bivariate analyses uitgevoerd om na te gaan of er significante verschillen optreden in de afhankelijke variabelen naar relationele afstand (ordinaal). Bij de nominale afhankelijken (meldingsredenen, gebruik van een modaliteit) worden Chi kwadraat toetsen (notatie X^2) of, bij twee bij twee tabellen, Fisher's exact toetsen (notatie FET) uitgevoerd. Bij de ordinale afhankelijken (belangscores, oordeelscores), wordt de Kendall's tau-c (notatie τ_c) berekend; dit is een associatiemaat die informatie geeft over zowel de richting als de sterkte van het verband tussen twee variabelen op ten minste ordinaal niveau (zie bijv. de Vocht, 2010). Bij de afhankelijke variabele 'gewenst gebruik participatie modaliteiten' (ratio niveau) wordt een variantieanalyse (ANOVA) gedaan voor de vergelijking van meer dan twee gemiddelden, met post hoc Bonferroni toets.

Ten tweede worden, bij ordinale afhankelijke variabelen die niet blijken samen te

hangen met relationele afstand (ordinaal), nog bivariate analyses uitgevoerd om na te gaan of er verschillen optreden naar slachtoffer-dader relatie (nominaal). Eerst wordt in die gevallen de Kruskal Wallis toets gedaan voor vergelijking van meer dan twee groepen. De resultaten hiervan worden niet afzonderlijk gerapporteerd. Wanneer met de Kruskal Wallis toets is gesignaleerd dat er verschil is, worden Mann Whitney toetsen (notatie MW) voor paarsgewijze vergelijkingen gedaan. De Kruskal Wallis en Mann Whitney toets zijn de niet-parametrische alternatieven voor respectievelijk variantieanalyse en Student's t-toets voor vergelijking van gemiddelden. Ze werken met de rangordening van cases (zie bijv. de Vocht, 2010). Waar met Mann Whitney toetsen een significant verschil wordt gevonden, wordt vervolgens de effectmaat r berekend (Field, 2013).

6.5.3 Stap 2: Bivariate toetsing samenhang controlevariabelen en afhankelijke variabelen

Indien er samenhang is gebleken tussen relationele afstand of slachtoffer-dader relatie en een afhankelijke variabele, wordt per controlevariabele getoetst of deze ook samenhangt met die afhankelijke variabele. Bij de nominale afhankelijken worden Chi kwadraat toetsen of, bij twee bij twee tabellen, Fisher's exact toetsen uitgevoerd. Bij ordinale afhankelijken (belangscores, oordeelscores) in combinatie met ordinale onafhankelijken (bijv. ernst delict, opleiding), wordt de Kendall's tau-c berekend. Bij de ordinale afhankelijken (belangscores, oordeelscores) in combinatie met nominale onafhankelijken (bijv. type delict, sekse, werkzaam), worden Kruskal Wallis toetsen (voor vergelijking meer dan twee groepen) en Mann Whitney toetsen (voor vergelijking twee groepen) gedaan. Bij de afhankelijke variabele 'gewenst gebruik participatie modaliteiten' (ratio niveau) worden t-toetsen voor vergelijking van twee gemiddelden en ANOVA's met post hoc Bonferroni toets voor de vergelijking van meer dan twee gemiddelden gedaan.

6.5.4 Stap 3: Multivariate analyses

Er worden vervolgens multiële regressie analyses uitgevoerd, waarin getoetst wordt of de gevonden verbanden tussen relationele afstand (ordinaal) of slachtoffer-dader relatie (nominaal) en de afhankelijke variabelen eventueel verklaard worden door de invloed van type delict, sekse van het slachtoffer en andere controlevariabelen. Hiertoe worden logistische, ordinale en lineaire regressies uitgevoerd.

In logistische regressies wordt uit bepaalde kenmerken de *odds* geschat dat men behoort tot een bepaalde categorie van een dichotome afhankelijke variabele eerder dan tot een andere (in dit geval bijvoorbeeld: dat men een bepaalde meldingsreden heeft genoemd, dat men een slachtoffer-dader gesprek heeft willen voeren). De *odds* is de

kans verhouding, of de kans te behoren tot een bepaalde categorie van een variabele eerder dan tot een andere (Mortelmans, 2010). Ordinale regressies worden uitgevoerd bij de afhankelijke variabelen op ordinaal meetniveau (bijv. het belang dat men hecht aan bescherming).

De ordinale regressie analyses zijn gedaan volgens het *proportional odds*/PLUM model (Mortelmans, 2010). In dit model wordt voor elke categorie de odds geschat dat men hoogstens in die categorie zit, vergeleken met de categorieën erboven. De assumptie in het model is dat de effecten van de onafhankelijke variabelen op deze kansen gelijk zijn. Dat wil zeggen dat het model één set van β -parameters produceert met daarbij verschillende intercepten. Grafisch is dit dus een model met evenwijdige regressielijnen; enkel de hoogte van het snijpunt met de Y-as verschilt (Mortelmans, 2010; Lammers, Pelzer, Hendrickx & Eisinga, 2007). Aan deze voorwaarde is bij alle modellen in deze secundaire analyse voldaan. In de lineaire regressie tot slot wordt uit bepaalde kenmerken een afhankelijke variabele op rationiveau geschat (hier: het aantal participatiemodaliteiten dat men heeft gebruikt of had willen gebruiken).

Ten behoeve van de ordinale regressies met betrekking tot belangsscores zijn de opgetelde indicatorscores per concept telkens in drie klassen ingedeeld: hoog belang, gemiddeld belang en laag belang. Vermeld werd al dat de data over het belang dat de respondenten hechten aan de indicatoren scheef zijn verdeeld. Dit weerspiegelt het gegeven dat de gebruikte vragenlijst is ontwikkeld op basis van kennis over door slachtoffers belangrijk gevonden aspecten. Zaken waar slachtoffers nauwelijks belang aan hechten, maken geen deel uit van de vragenlijst. Bij 'laag belang' gaat het derhalve inhoudelijk over een *relatief* laag belang en niet over een *absoluut* laag belang.

De klassengrenzen zijn als volgt bepaald. Het streven was de bovengrens van de laagste klasse niet hoger te leggen dan noodzakelijk. Tegelijkertijd moeten er niet te weinig waarnemingen in de laagste klasse zitten, omdat daarover anders moeilijk uitspraken mogelijk zijn. Analooq aan de vuistregel van zo'n 10-15 waarnemingen per factor in de kleinste klasse bij logistische regressieanalyse, is als ondergrens een absoluut minimum van 6 waarnemingen per factor in de kleinste klasse aangehouden, omdat er nog twee referentieklassen tegenover staan. Dit uitgangspunt is leidend geweest bij het per afhankelijke variabele bepalen van de bovengrens van de laagste klasse. De overige waarnemingen zijn steeds in twee gelijke klassen ingedeeld. Een voorbeeld: bij een maximaal mogelijke score van 30 op een variabele en de score 24 als bovengrens van de laagste klasse (gezien de minimaal vereiste n), worden scores 25 t/m 27 samengevoegd tot de 'gemiddeld belang' klasse en scores 28 t/m 30 tot de 'hoog belang' klasse (zie bijlage 6.5 voor de resulterende klassengrenzen per variabele). Tot slot is met een

sensitiviteitsanalyse nagegaan of een kleine wijziging in deze grenzen van invloed was op de uitkomsten van de modellen; dit was niet het geval.

Ten behoeve van de ordinale regressies met betrekking tot oordeelscores van slachtoffers over de reactie van justitie zijn de opgetelde indicatorscores per concept eveneens in drie klassen ingedeeld: positief oordeel (score 4 en 5 of een veelvoud daarvan bij meer indicatoren), neutraal oordeel (score 3 of een veelvoud daarvan) en negatief oordeel (score 1 en 2 of een veelvoud daarvan). Zie bijlage 6.6 voor de resulterende klassengrenzen per variabele. Het kwam niet voor dat er te weinig waarnemingen per factor in de kleinste klasse waren als een ondergrens van 6 waarnemingen per factor werd aangehouden.

De onafhankelijke nominale en ordinale variabelen zijn ten behoeve van de regressie analyses als indicator contrast (standaard) gecodeerd. Leeftijd wordt als ratio variabele in de modellen opgenomen. Alle variabelen worden steeds ineens in het multivariate model opgenomen. Als gevolg van een aantal missende waarden op controlevariabelen (zie tabel 6.7), varieert de *n* bij de multivariate analyses. Alle regressiemodellen zijn gecontroleerd op multicollineariteit.

6.6 BESCHRIJVING VAN DE SLACHTOFFERS IN DIT ONDERZOEK

Iets meer dan de helft van alle 494 respondenten (52,2%) in deze steekproef is slachtoffer geworden van een delict gepleegd door een vreemde dader (tabel 6.8). Circa een derde (33%) van de respondenten is slachtoffer geworden van een niet-intieme bekende en een zevende (14.8%) van een intieme dader.

Een deel van de respondenten is bij de rechtszaak aanwezig geweest. Deze groep van 160 respondenten heeft (ook) vragen over de rechter beantwoord en bestaat uit 29 slachtoffers van intieme daders, 67 slachtoffers van niet-intieme bekenden en 64 slachtoffers van vreemde daders.

De slachtoffers van delicten gepleegd door bekenden in deze steekproef zijn meestal slachtoffer van een geweldsdelict geworden (zie tabel 6.9): van de intimi circa 83% en van de niet-intimi circa 63%. Hoe kleiner de relationele afstand tussen slachtoffer en dader, des te vaker het om een geweldsdelict gaat. De slachtoffers van delicten gepleegd door vreemden in deze steekproef zijn meestal slachtoffer van een vermogensdelict geworden (circa 53%). Bij vernielingen en openbare orde delicten is geen slachtoffer-dader relatie oververtegenwoordigd.

De slachtoffers van delicten gepleegd door intieme daders zijn, zoals verwacht, in grote meerderheid vrouwen (circa 85%). De slachtoffers van delicten die zijn gepleegd door niet-intieme bekenden en vreemden, zijn juist in meerderheid mannen (rond de 60%).

TABEL 6.8 Slachtoffer-dader relatie

	n	%
Vreemde	258	52,2
Niet-intieme bekende	163	33,0
<i>Iemand van het werk</i>	3	0,6
<i>Buurtgenoot</i>	59	11,9
<i>Andere bekende</i>	101	20,4
Intieme bekende	73	14,8
<i>Familie lid</i>	26	5,3
<i>Ex-partner</i>	39	7,9
<i>Partner</i>	8	1,6
Totaal	494	100,0

Er is een lichte samenhang tussen de ernst van het delict in termen van maximale strafdreiging en relationele afstand: delicten gepleegd door vreemden zijn zwaarder dan delicten door bekenden ($\tau_c = ,14$). Een grote meerderheid van de respondenten heeft voorts materiële of immateriële schade geleden als gevolg van het delict. Hierin is geen verschil naar relationele afstand.

De meeste delicten, circa twee derde, vonden langer dan een jaar geleden plaats. Hierin is geen significant verschil naar relationele afstand. De algemene indruk van het strafrecht van de respondenten is beter naarmate de relationele afstand tot de dader groter wordt ($\tau_c = ,15$).

De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 46,8 jaar; de leeftijd verschilt niet naar slachtoffer-dader relatie. Het opleidingsniveau van de respondenten op verschillende relationele afstand tot de dader is gevarieerd. De τ_c is ,08; dit wijst op een licht positieve samenhang tussen opleidingsniveau en relationele afstand tot de dader.

De meerderheid van de respondenten werkt, in loondienst of als zelfstandige; er is geen significant verschil naar slachtoffer-dader relatie. De grote meerderheid van de respondenten, rond de 90%, is in Nederland geboren en dit geldt op elke relationele afstand tot de dader. Wat betreft veldwerkmethode en steekproefkader is er geen verschil naar slachtoffer-dader relatie.

Er is geen significant verband tussen relationele afstand en de mate waarin schade is vergoed. Slachtoffers van vreemden weten vaker dan slachtoffers van bekende daders niet of er een verdachte is vervolgd en menen minder vaak dat er geen verdachte is vervolgd. Tot slot hebben slachtoffers van intieme daders zich minder vaak in het strafproces gevoegd met een civiele vordering.

TABEL 6.9 Controlevariabelen naar slachtoffer-dader relatie, in procenten

		Intimus	Niet-intimus	Vreemde	Totaal	Toetsresultaat indien significant
Type delict	Vermogensdelict	11,6	26,3	52,9	37,9	$X^2_{(459,4)} = 55,56$ $p = ,000$
	Geweldsdelict	82,6	63,2	39,9	54,0	
	Vernielingen & OO	5,8	10,5	7,1	8,1	
Seks slachtoffer	Man	15,1	61,3	56,2	51,8	$X^2_{(494,2)} = 47,41$ $p = ,000$
	Vrouw	84,9	38,7	43,8	48,2	
Ernst delict	Licht	33,3	32,2	18,0	25,0	$\tau_c = ,14$ $p = ,000$
	Middelzwaar	63,8	63,2	71,1	67,4	
	Zwaar	2,9	4,6	10,9	7,6	
Schade geleden?	Ja	89,0	93,9	89,9	91,1	n.s.
Hoe lang geleden is het misdrijf gepleegd?	<6 maanden	5,5	4,3	9,1	7,0	n.s.
	6 t/m 12 maanden	31,5	17,9	28,5	25,4	
	>12 maanden	63,0	77,8	62,5	67,6	
Algemene indruk van het strafrecht	Goed	38,4	47,9	56,6	51,0	$\tau_c = ,15$ $p = ,000^*$
	Laag-gemiddeld	61,6	52,1	43,4	49,0	
Leeftijd (in jaren)	Gemiddeld	45,8	47,2	46,9	46,8	n.s.
	SD	13,3	19,0	15,8	16,6	
	Range	18-76	14-87	15-88	14-88	
Opleidingsniveau	Laag	34,7	39,6	30,6	34,2	$\tau_c = ,08$ $p = ,027$
	Middelbaar	44,4	36,5	37,3	38,1	
	Hoog	20,8	23,9	32,1	27,7	
Werkzaam	Ja	65,3	56,6	67,3	63,5	n.s.
	Nee	34,7	43,4	32,7	36,5	
Geboorteland	Nederland	86,3	88,3	91,8	89,8	n.s.
	Ander land	13,7	11,7	8,2	10,2	
Steekproefkader	OM	49,3	48,5	53,1	51,0	n.s.
	SHN	50,7	51,5	46,9	49,0	
Methode veldwerk	Telefonisch	32,9	37,4	32,6	34,2	n.s.
	Online	67,1	62,6	67,4	65,8	
Is de schade vergoed?	Geheel	15,4	16,3	12,9	14,4	n.s.
	Gedeeltelijk	21,5	27,5	39,2	32,7	
	Niet	63,1	56,2	47,8	52,9	
Is een verdachte vervolgd?	Ja	82,0	83,5	85,8	84,5	$X^2_{(393,4)} = 16,57$ $p = ,002$
	Nee	13,1	13,2	3,8	8,1	
	Weet niet	4,9	3,3	10,4	7,4	
Is er gevoegd?	Ja	42,5	69,9	60,1	60,7	$X^2_{(494,4)} = 16,47$ $p = ,002$
	Had willen voegen maar mogelijkheid niet gekregen	12,3	5,5	7,0	7,3	
	nee	45,2	24,5	32,9	32,0	

* De Kendall's tau is berekend met totaalscore 'indruk van het strafrecht' (minimaal 10 maximaal 50) en niet met gedichitomiseerde variabele.

De vermogensdelicten die de respondenten in deze steekproef hebben meegemaakt zijn overwegend diefstallen (47,1%) en (pogingen tot) inbraak (37,4%). In mindere mate betreft het oplichting (9,8%), fraude, afpersing en verduistering (samen 4%). De geweldsdelicten die de respondenten hebben meegemaakt zijn overwegend mishandeling (46,4%) en dreiging met geweld (25%). In mindere mate betreft het overvallen (9,7%) huiselijk geweld¹³ (8,9%), stalking (5,6%), seksueel geweld (2,8%), poging tot doodslag (0,8%). De vernielingen en openbare orde delicten die de respondenten in onderhavige steekproef hebben meegemaakt betreffen overwegend vandalisme/vernieling (86,5%) en daarnaast een klein deel burenruzie/burenoverlast (2,7%) en brandstichting (5,4%).

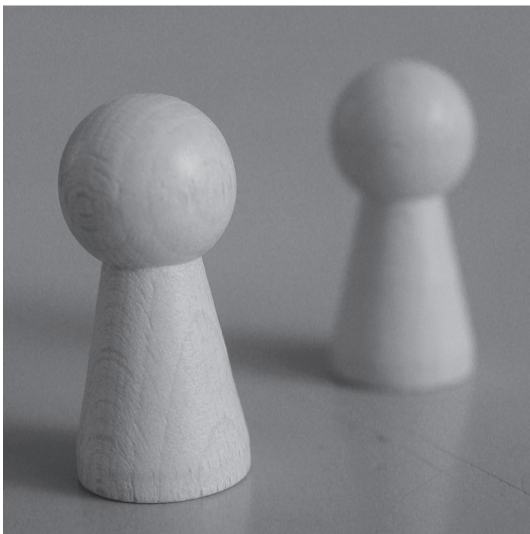
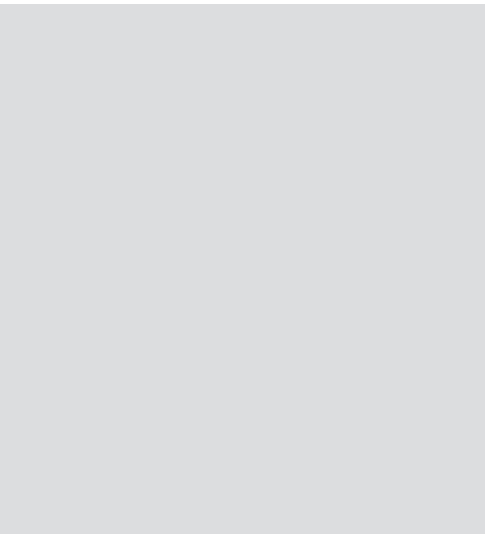
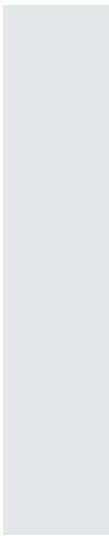
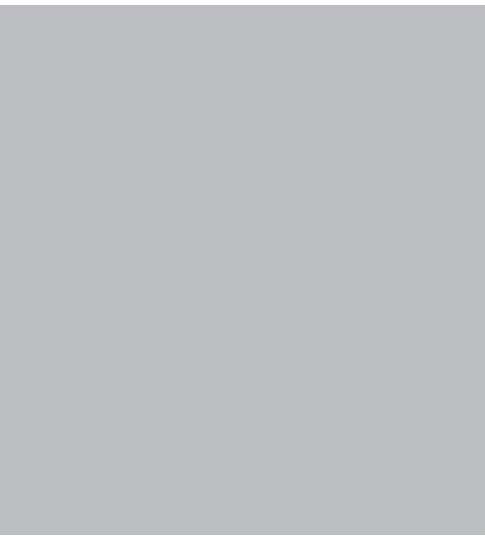
Tijdens de verkenning van de data bleek dat 101 (20,4%) van de 494 respondenten zich er niet van bewust zijn dat er contact met het OM is geweest. Gecontroleerd is of deze groep afwijkt van de beschreven totale groep. De groep die zich bewust is van contact met het OM, is vaker hoog opgeleid, gemiddeld jonger en heeft vaker betaald werk dan de groep die zich daarvan niet bewust is. Op andere persoons- of delict kenmerken is er geen significant verschil tussen de twee groepen.

Ook bleek dat een deelgroep van 160 respondenten persoonlijk de rechtszaak heeft bezocht. Alleen deze respondenten hebben de vragen over het belang dat zij toekennen aan verschillende aspecten van de reactie van de rechter beantwoord. Deze groep bevat in vergelijking met de totale groep meer slachtoffers van misdrijven door bekende daders en meer ouderen; op andere persoons- of delict kenmerken is er geen significant verschil tussen de twee groepen.

---

13 Huiselijk geweld kan ook bijvoorbeeld mishandeling, bedreiging of seksueel geweld zijn (zie ook noot 12). Hier is weergegeven welk antwoord de respondenten *zelf* hebben gegeven op de vraag welk misdrijf hem of haar is overkomen.

HOOFDSTUK 7

Resultaten secundaire analyse

7.1 INLEIDING

Het literatuuronderzoek heeft geleid tot hypothesen over het verschillende belang dat slachtoffers naar relationele afstand tot de dader hechten aan de stijl van de reactie van justitie (vergelding, verzoening, hulpverlening, bescherming, financiële compensatie) en aan proces aspecten van de reactie (goede bejegening, participatie en informatievoorziening). In hoofdstuk zes zijn deze concepten geoperationaliseerd. In dit hoofdstuk worden de hypothesen getoetst. Treden de verwachte verschillen in het belang dat slachtoffers hechten aan deze aspecten van de reactie van justitie inderdaad op? Ook wordt nagegaan of slachtoffers op verschillende relationele afstand tot de dader anders oordelen over hun ervaringen met justitie.

Deze toetsing vindt plaats met data die zijn verzameld onder Nederlandse slachtoffers uit strafzaken die bij het Openbaar Ministerie in behandeling zijn geweest. Een veel grotere groep slachtoffers krijgt niet met het OM en de rechtspraak te maken, maar enkel met de politie (zie 1.3.2). Die groep blijft hier buiten beeld.

De onderzoeksresultaten worden per deelset van gegevens (zie 6.3) gepresenteerd. De resultaten over de redenen die de slachtoffers hadden om bij de politie melding te maken van het misdrijf staan in 7.2. Deze meldingsredenen geven informatie over wat de respondenten in eerste instantie zochten in de justitie reactie. De resultaten over het belang dat de slachtoffers toekennen aan aspecten van de justitie reactie staan in 7.3. Deze geven informatie over de mate waarin men bepaalde aspecten van de reactie van het OM en de rechter belangrijk vindt. De resultaten over het (gewenste) gebruik van een aantal slachtoffergerichte voorzieningen dragen verder bij aan dit beeld. Deze staan in 7.4. De resultaten over het oordeel van de slachtoffers over de ervaringen die ze met het OM en de rechter hebben opgedaan staan in 7.5. Deze geven een beeld van de mate waarin men heeft ervaren dat het OM en de rechter zich op bepaalde aspecten hebben ingezet. In 7.6 volgt een totaaloverzicht van de resultaten en van de bevindingen per hypothese. De beperkingen van de secundaire analyse vormen in 7.7 de afsluiting van dit hoofdstuk.

7.2 MELDINGSREDEKEN

Van vier redenen die een rol kunnen hebben gespeeld in de beslissing om het misdrijf bij de politie te melden, is onderzocht of de mate waarin ze zijn genoemd samenhangt met de relationele afstand tot de dader.¹ Men kon meer dan een reden noemen. Het betreft de redenen:

---

1 Een artikel over de bevindingen inzake de meldingsreden 'wens tot bescherming' is gepubliceerd in het Tijdschrift voor Veiligheid, 2016 (15) 1, p. 3-17 onder de titel: De behoefte aan bescherming van slachtoffers van misdrijven in verschillende slachtoffer-daderrelaties.

- Ik vond dat de daders moesten worden gestraft
- Wens tot bescherming²
- Ik wilde via de politie andere hulpverlening krijgen
- Het ging mij om vergoeding van de geleden schade.

Per reden is biviaat getoetst of het percentage slachtoffers dat deze noemt significant verschilt naar slachtoffergroep. De wens dat de dader gestraft wordt, is door slachtoffers van intieme daders relatief minder vaak genoemd dan door slachtoffers van daders op grotere relationele afstand. Deze meldingsreden speelde voor ongeveer de helft (51,6%) van de slachtoffers van intieme daders en bij circa twee derde van de slachtoffers van niet-intimi³ (65%) en vreemden (68,5%) een rol (zie tabel 7.1).

Het relatieve aantal malen dat de reden 'wens tot bescherming' is genoemd, loopt af met het toenemen van de relationele afstand tussen slachtoffer en dader. Circa 60% van de slachtoffers van intimi noemt de wens tot bescherming, tegen 38% van de slachtoffers van niet-intieme bekenden en 24% van de slachtoffers van vreemden.

Er is geen verschil naar slachtoffer-dader relatie gevonden bij de wens om via de politie andere hulpverlening te krijgen. Dit is bij elke groep een weinig genoemde meldingsreden. 7,8% van de slachtoffers van intimi noemt deze reden, 4,3% van de slachtoffers van niet-intieme bekenden en 3,5% van de slachtoffers van vreemden.

Slachtoffers van intimi noemen vergoeding van de schade relatief minder vaak als meldingsreden dan slachtoffers op grotere relationele afstand. De wens om schadevergoeding te krijgen blijkt een meldingsreden voor circa 9% van de slachtoffers van intimi en 25% van de niet-intimi en vreemden.⁴ Er is geen verschil tussen slachtoffers van niet-intieme bekenden en vreemden.

TABEL 7.1 Meldingsredenen naar slachtoffer-dader relatie (n=404)

	Intimus n=64	Niet-intimus n=140	Vreemde n=200	χ^2	p
Ik vond dat de daders moesten worden gestraft	51,6%	65,0%	68,5%	6,10	,047
Wens tot bescherming	59,4%	37,9%	23,5%	29,05	,000
Ik wilde via de politie andere hulpverlening krijgen.	7,8%	4,3%	3,5%	2,13	,344
Het ging mij om vergoeding van de geleden schade	9,4%	24,3%	25,0%	7,34	,026

Indien gekeken wordt naar de *belangrijkste* reden om het delict te melden, dan blijkt bij slachtoffers van intieme daders de wens om bescherming te krijgen het meest voor te

2 Dit is een samenvoeging van de redenen 'Ik wilde dat de politie mij zou beschermen' en 'Ik was bang voor herhaling van het misdrijf' (zie 6.3.2).

3 Wanneer het in dit hoofdstuk gaat over niet-intimi wordt steeds bedoeld op de groep niet-intieme *bekenden*, zoals onderscheiden van intieme bekenden en vreemden (zie 1.4.1).

4 Een andere meldingsreden die in de vragenlijst gekozen kan worden, is "Ik had een bewijs nodig voor de verzekering".

komen; ruim 40% noemt deze reden (tabel 7.2). Bij slachtoffers van niet-intieme daders staat deze reden met 15% op de tweede plaats en bij slachtoffers van vreemde daders komt deze reden niet voor in de top drie van belangrijkste meldingsredenen. Bij niet-intieme bekende en vreemde daders is de wens dat de dader gestraft wordt juist de belangrijkste meldingsreden (ruim 40%); bij de intieme daders staat deze reden op de tweede plaats.⁵ Vergoeding van de schade als reden om te melden komt niet voor in de top drie, ongeacht de relationele afstand tussen slachtoffer en dader.

Door een aantal respondenten zijn nog andere dan de genoemde meldingsredenen als belangrijkste aangemerkt. Het betreft redenen waarover in dit onderzoek geen hypothesen zijn opgesteld. Zo staat bij slachtoffers van vreemde daders 'Ik wilde het gestolene terugkrijgen' op de tweede plaats. Slachtoffers van vreemde daders noemen dit relatief vaker (33,0%) dan slachtoffers van intimi (4,7%) en niet-intimi (17,9%) als een van hun meldingsredenen ($X^2_{(404,2)}=25,28$, $p=,000$). Bij slachtoffers van niet-intimi en vreemden staat verder 'Ik vond het zo ernstig dat de politie dit moest weten' op de derde plaats. Slachtoffers van niet-intimi noemen dit relatief vaker (47,1%) dan slachtoffers van intimi (31,3%) en vreemden (31,5) als een van hun meldingsredenen ($X^2_{(404,2)}=9,69$, $p=,008$).

TABEL 7.2 Belangrijkste meldingsredenen naar slachtoffer-dader relatie (n=319)

	Intimus n=46	Niet-intimus n=113	Vreemde n=160
1	Wens tot bescherming 40,6%	Ik vond dat de daders moesten worden gestraft 40,7%	Ik vond dat de daders moesten worden gestraft 43,5%
2	Ik vond dat de daders moesten worden gestraft 18,8%	Wens tot bescherming 15,0%	Ik wilde het gestolene terugkrijgen 17,5%
3	Ik was door het misdrijf erg angstig geworden 9,4%	Ik vond het zo ernstig dat de politie dit moest weten 10,7%	Ik vond het zo ernstig dat de politie dit moest weten 7,5%

Er zijn logistische regressies uitgevoerd om te controleren voor andere variabelen die met de meldingsredenen samenhangen. In elk regressiemodel zijn, naast slachtoffer-dader relatie, standaard sekse van het slachtoffer en type delict opgenomen. Andere controlevariabelen zijn enkel opgenomen indien uit bivariate toetsen blijkt dat zij samenhangen met de betreffende meldingsreden. De controlevariabelen zijn volledig beschreven in 6.4.2.

5 Er is een X^2 -toets uitgevoerd ter toetsing van het verband tussen de slachtoffer-dader relatie en de meldingsredenen die in minimaal één top 3 voorkomen (en in tabel 7.2 staan). $X^2_{(319,8)} = 67,87$, $p=,000$. De 85 slachtoffers die een andere meldingsreden als belangrijkste hadden genoemd, zijn hier niet meegenomen.

In overzicht 7.1 is te zien welke controlevariabelen in de regressiemodellen zijn opgenomen (de resultaten van de bivariate toetsen staan in bijlage 7.1). Bijvoorbeeld: in de regressie betreffende de meldingsreden 'wens tot bescherming' is naast slachtoffer-dader relatie, sekse van het slachtoffer en type delict alleen de variabele 'schade geleden' als controlevariabele opgenomen.

OVERZICHT 7.1 Extra controlevariabelen n.a.v. bivariate toetsen

	Ik vond dat de daders moesten worden gestraft (straf)	Wens tot bescherming (bescherming)	Het ging mij om vergoeding van de geleden schade (compensatie)
Ernst delict			
Schade geleden		x	x
Algemene indruk strafrecht			x
Geboorteland	x		
Opleiding			
Werkzaam			
Leeftijd	x		
Methode veldwerk	x		x
Steekproefkader			

Uit de eerste regressie (zie tabel 7.3: straf) blijkt dat de wens dat de dader gestraft wordt minder vaak een meldingsreden is voor slachtoffers van intimi dan voor slachtoffers van niet-intimi (OR= ,45) en vreemden (OR= ,37; $p= ,005$; niet in tabel⁶). Slachtoffers van vreemde daders en slachtoffers van niet-intieme daders noemen deze meldingsreden even vaak. De veldwerkmethode, het geboorteland en de leeftijd van de respondent hebben naast de slachtoffer-dader relatie invloed op het noemen van straf voor de dader als meldingsreden.⁷

De tweede regressie laat zien dat de wens tot bescherming niet vaker aanwezig is als de relationele afstand tot de dader met één klasse verandert. Wel noemen de slachtoffers van intimi deze meldingsreden vaker dan de slachtoffers van vreemden (OR=2,61; $p=,006$, niet in tabel). Type delict en sekse van het slachtoffer blijken ook zelfstandig van invloed.

Tot slot is de wens tot compensatie ('het ging mij om vergoeding van de geleden schade') blijkens de derde regressie minder vaak een meldingsreden voor slachtoffers van intieme daders dan voor slachtoffers van niet-intimi (OR= ,27) en slachtoffers van

6 Waar in de tekst sprake is van vergelijking van de intimus met de vreemde, geldt dat de regressie analyse is herhaald, met als enige verschil dat de slachtoffers van vreemden als referentiegroep zijn ingesteld in plaats van de slachtoffers van niet-intimi. De vergelijking intimus-vreemde staat steeds niet in de gepresenteerde tabel maar alleen in de tekst.

7 Alle regressiemodellen in dit hoofdstuk zijn gecontroleerd op multicollineariteit. Dit bleek geen probleem te zijn: tolerance waarden waren nooit lager dan 0,10 (als laagste werd 0,73 genoteerd) en VIF waarden nooit hoger dan 10 (als hoogste werd 1,40 genoteerd).

vreemden (OR= ,30 p=,030; niet in tabel). Slachtoffers van vreemden en niet-intimi noemen deze reden even vaak. Type delict, algemene indruk van het strafrecht en veldwerkmethode hebben, naast slachtoffer-dader relatie, eveneens invloed op het noemen van deze meldingsredenen.⁸ Zie tabel 7.3 voor de resultaten van de drie besproken regressies.

TABEL 7.3 Logistische regressie van slachtoffer-dader relatie en controlevariabelen op meldingsredenen*

	Straf			Bescherming			Compensatie		
	B	p	OR	B	p	OR	B	p	OR
Intimus (vs. niet-intimus)	-,80	,027	,45	,50	,157		-1,32	,016	,27
Vreemde (vs. niet-intimus)	,19	,479		-,46	,082		-,13	,655	
Vrouw	-,04	,860		,69	,006	2,00	-,13	,660	
Vernielingen en OO	-,16	,715		,19	,686		1,09	,015	2,97
Geweldsdelict	,18	,507		1,12	,000	3,01	-,76	,014	,47
Schade geleden	-	-		,92	,088		1,68	,109	
Indruk strafrecht goed	-	-		-	-		-,81	,003	,44
Telefonische afname	-1,01	,000	,36	-	-		-1,07	,001	,34
Leeftijd	-,02	,003	,98	-	-		-	-	
Geboorteland Nederland	,92	,018	2,52	-	-		-	-	
Intercept	1,23			-2,40			-1,64		
n		372			377			377	
Nagelkerke R ²		,17			,19			,23	

*Alleen bij significante bevindingen is de odd's ratio (OR) in de tabel opgenomen.

7.3 BELANG ASPECTEN JUSTITIËLE REACTIE

Hoe belangrijk vinden de respondenten de verschillende aspecten van de reactie van het OM en de rechter? Van zes aspecten is onderzocht of de mate waarin men ze belangrijk vindt, samenhangt met de relationele afstand tot de dader. Het betreft:

- Vergelding
- Bescherming
- Compensatie
- Goede bejegening
- Participatie
- Informatie⁹

8 'Schade geleden' is in dit model niet significant maar heeft wel een hoge B-waarde. Omdat veruit de meeste respondenten (90%) schade hebben, is dit in deze data geen sterk onderscheidende variabele. De hoge B-waarde indiceert dat het hebben van schade, zoals verwacht kan worden, wel degelijk een rol speelt bij deze aangiftereden.

9 In 6.3.3 zijn de factoranalyses beschreven op grond waarvan participatie en informatie bij het OM zijn samengevoegd tot één factor. Bij de rechter bleven het twee afzonderlijke factoren.

Per aspect is biviaat getoetst of het belang dat respondenten eraan hechten, verband houdt met de relationele afstand tot de dader. Er blijken verbanden te bestaan tussen relationele afstand en het belang dat respondenten hechten aan OM-bescherming en participatie/informatie (zie tabel 7.4). Met toenemende relationele afstand neemt het belang van die factoren licht af, getuige de negatieve Kendall's tau (τ_c) waarden van -,17 respectievelijk -,21. Wat betreft de reactie van de rechter zijn deze verbanden niet gevonden.

TABEL 7.4 Het verband tussen relationele afstand en het belang dat men hecht aan verschillende aspecten in de justitiële reactie ($n_{OM}=393$; $n_{rechter}=160$)

	OM		Rechter	
	τ_c	p	τ_c	p
Vergelding	,02	,549	,02	,752
Bescherming	-,17	,000	-,08	,200
Compensatie	-,03	,480	,12	,059
Goede bejegening	-,08	,073	-,03	,682
Participatie			-,10	,104
Informatie	-,21	,000	,03	,628

Noch bij het belang van vergelding, compensatie en goede bejegening door het OM, noch bij het belang van vergelding, bescherming, compensatie, goede bejegening, participatie en informatie door de rechter, zijn verbanden gevonden met relationele afstand tot de dader als ordinale variabele. Getoetst is vervolgens of er wel verbanden zijn tussen het belang dat men aan deze aspecten hecht en de slachtoffer-dader relatie, als *nominale* variabele.¹⁰ Er kunnen zo eventuele andere verschillen tussen de groepen worden vastgesteld. Bijvoorbeeld kan het dan gesignaleerd worden indien slachtoffers van intimi en vreemden met elkaar overeenkomen en juist afwijken van de niet-intieme bekenden (zie 6.4.1).

Er zijn verbanden gevonden tussen de slachtoffer-dader relatie en het belang dat wordt gehecht aan compensatie, zowel bij het OM als bij de rechter (zie tabel 7.5). De slachtoffers van niet-intieme bekenden hechten meer belang aan compensatie door het OM en de rechter dan de slachtoffers van intimi ($r = -,15$ resp. $-,23$). De slachtoffers van niet-intimi hechten ook meer belang aan compensatie dan de slachtoffers van vreemden – althans bij het Openbaar Ministerie ($r = -,12$). Bij de rechter is dit verschil niet gevonden. Wel hechten de slachtoffers van vreemden in de reactie van de rechter meer belang aan compensatie dan slachtoffers van intimi ($r = -,25$). Het gaat steeds om kleine effecten, getuige de r van maximaal $|,25|$.

¹⁰ Toetsing met Kruskal Wallis toets; indien een verschil werd gevonden, volgde een Mann Whitney toets.

TABEL 7.5 Verschillen tussen de drie groepen bij compensatie ($n_{OM}=393$; $n_{recht} = 160$)

	Gem. rang Intimi	Gem. rang niet-intimi	Gem. rang Vreemde	U	Z	p	r*
OM		181,30	158,01	10975,00	-2,22	,026	-,12
	130,94		138,11	6096,50	-,65	,516	
	81,34	96,62		3071,00	-1,96	,050	-,15
Rechter		65,75	66,26	2127,50	-,10	,923	
	38,59		50,81	684,00	-2,39	,017	-,25
	40,47	51,98		738,50	-2,21	,027	-,23

* Alleen als $p \leq ,05$ is de r in de tabel opgenomen.

Er zijn vervolgens ordinale regressies uitgevoerd om te controleren voor andere variabelen die mogelijk samenhangen met het belang dat men hecht aan OM bescherming, participatie/informatie en compensatie (dit laatste ook bij de rechter). Naast de slachtoffer-dader relatie zijn sekse van het slachtoffer en type delict standaard in de regressie opgenomen. Andere controlevariabelen zijn alleen opgenomen indien uit bivariate toetsen blijkt dat ze samenhangen met de betreffende uitkomstmaat (zie overzicht 7.2; details in bijlage 7.2).

OVERZICHT 7.2 Extra controlevariabelen n.a.v. bivariate toetsen

	Belang bescherming OM	Belang participatie/ informatie OM	Belang compensatie OM	Belang compensatie rechter
Ernst delict	x	x		
Schade geleden				
Hoe lang geleden				
Algemene indruk strafrecht				
Geboorteland				
Opleiding	x	x	x	
Werkzaam		x	x	
Leeftijd	x	x	x	
Methode veldwerk				
Steekproefkader	x	x	x	

Uit de eerste ordinale regressie blijkt geen verband tussen de slachtoffer-dader relatie en het belang dat men hecht aan bescherming door het OM (zie tabel 7.6).¹¹ Slachtoffers van intieme bekenden en vreemden vinden bescherming evenzeer van belang als

11 Ook het verschil tussen slachtoffers van intimi en vreemden (niet in tabel) is niet significant ($p = ,086$).

slachtoffers van niet-intimi. Het gevonden bivariate verband blijkt te worden verklaard door de controlevariabelen type delict en sekse, leeftijd en opleiding van het slachtoffer.

Uit de tweede ordinale regressie blijkt dat de slachtoffer-dader relatie verband houdt met het belang dat men hecht aan participatie/informatie bij het OM. Slachtoffers van vreemde daders hechten minder¹² belang aan participatie/informatie dan slachtoffers van niet-intieme bekenden, getuige de OR van ,39. Tussen slachtoffers van intimi en niet-intimi respectievelijk vreemden is geen significant verschil gevonden. Leeftijd, opleiding en sekse van de respondent hebben naast slachtoffer-dader relatie invloed op het belang dat men hecht aan participatie/informatie.

TABEL 7.6 Ordinale regressie van slachtoffer-dader relatie en controlevariabelen op het belang van bescherming, compensatie en participatie/informatie van het OM

		Bescherming			Participatie/informatie			Compensatie		
		B	p	OR	B	p	OR	B	p	OR
Intercepten	Hoog belang	-1,66			-1,02			-1,28		
	Gemiddeld belang	-,28			,39			,28		
B-parameters	Leeftijd (continu)	-,02	,027	1,02	-,02	,015	1,02	-,02	,008	1,02
	Intimus (vs. niet-intimus)	-,45	,245		,40	,275		,58	,096	
	Vreemde (vs. niet-intimus)	,20	,424		,93	,000	,39	,58	,020	,56
	Vrouw	-,60	,010	1,82	-,77	,001	2,16	-,21	,360	
	Vernielingen en OO	-,53	,324		-1,09	,051		-,85	,068	
	Gewelddelict	-,80	,005	2,23	-,30	,287		,02	,932	
	Zwaar delict	,45	,339		,16	,732		-	-	
	Middelzwaar delict	-,08	,807		-,31	,349		-	-	
	Laag opgeleid	-1,04	,000	2,83	-,57	,046	1,77	-,35	,210	
	Middelbaar opgeleid	-,32	,206		-,47	,071		-,59	,024	1,80
	Werkzaam	-	-		,35	,141		,23	,336	
	OM steekproef	0,13	,580		,38	,114		,15	,544	
n			352			348			349	
Nagelkerke R ²			,16			,18			,09	

Leesvoorbeeld: een slachtoffer van geweld heeft een grotere kans (OR 2,23) dan een slachtoffer van een vermogensdelict om in de gemiddeld- of hoog belangcategorie te vallen (in plaats van in de laag resp. gemiddeld belang categorie) als het gaat om het belang dat hij of zij hecht aan bescherming.

Uit de derde ordinale regressie blijkt dat de slachtoffer-dader relatie ook verband houdt met het belang dat men hecht aan compensatie bij het OM. Slachtoffers van vreemden hechten minder belang aan compensatie dan slachtoffers van niet-intieme bekenden

12 Er moet bij de interpretatie van het PLUM-model rekening worden gehouden met tekenwisseling. Een positieve B duidt op een lager gehecht belang.

(OR= ,56). Tussen slachtoffers van intimi en niet-intimi respectievelijk vreemden is geen significant verschil gevonden. Leeftijd en opleiding van de respondent hebben naast slachtoffer-dader relatie invloed op het belang dat men hecht aan compensatie.

Voor een multivariate analyse op het belang van compensatie door de rechter, was het aantal waarnemingen per klasse te klein (zie bijlage 6.5). Er bleek ook geen bivariaat verband met sekse, type delict en andere controlevariabelen (zie bijlage 7.2).

7.4 (GEWENST) GEBRUIK VOORZIENINGEN

In hoeverre hangt de relationele afstand tot de dader samen met het gebruik dat de respondenten hebben gemaakt of hadden willen maken van een aantal slachtoffergerichte voorzieningen? Informatie daarover draagt bij aan het beeld van de mate waarin men bepaalde aspecten van de justitiële reactie belangrijk vindt. Vier voorzieningen zijn onderzocht. Het betreft:

- Op de hoogte worden gehouden van de ontwikkelingen in de zaak
- Gebruik voegingsformulier
- Gebruik slachtoffer-dader gesprek
- Gebruik participatiemodaliteiten (spreekrecht, schriftelijke slachtofferverklaring (SSV) en gesprek met officier van justitie)

Per voorziening is bivariaat getoetst is of het (gewenste) gebruik samenhangt met de relationele afstand tot de dader. Circa 90% van de respondenten heeft naar eigen zeggen aangegeven op de hoogte te willen blijven van de ontwikkelingen in de zaak. Dit verschilt niet naar relationele afstand (zie tabel 7.7).

Het (gewenste) gebruik van het voegingsformulier verschilt wel per groep. 68% van alle respondenten wilde zich met behulp van een voegingsformulier met een civiele vordering voegen in het strafproces. Slachtoffers van intieme daders hebben deze wens relatief het minst (54,8%) en slachtoffers van niet-intimi het meest (75,5%). Slachtoffers van vreemden vormen hier met 67,1% een tussengroep.

Ook het (gewenste) gebruik van het slachtoffer-dadergesprek verschilt naar relationele afstand tot de dader. Een minderheid van 8,5% heeft een dergelijk gesprek gevoerd of willen voeren. Naarmate de relationele afstand tot de dader afneemt, staan de respondenten vaker open voor een dergelijk gesprek: 5,8% van de slachtoffers van vreemden, 9,2% van de slachtoffers van niet-intieme bekenden en 16,4% van de slachtoffers van intimi is hierin geïnteresseerd. Onder de slachtoffers van intieme daders is de animo derhalve bijna drie keer zo groot als onder slachtoffers van vreemden.

TABEL 7.7 (Gewenst) gebruik voorzieningen naar slachtoffer-dader relatie in procenten

	Intimus	Niet-intimus	Vreemde	Totaal	X ²	p
Wens op de hoogte te worden gehouden (n=393)	91,8	90,1	89,1	89,9	,39	,822
Wil voegingsformulier gebruiken of deed dat (n=494)	54,8	75,5	67,1	68,0	10,13	,006
Wil slachtoffer-dader gesprek voeren of deed dat (n=494)	16,4	9,2	5,8	8,5	8,41	,015

Verkenning

Verkend is wat de belangrijkste meldingsreden was van de slachtoffers die interesse hadden in een gesprek met de dader (n=35). Het meest genoemd, in elk van de drie slachtoffer-dader relaties, was: "ik vond dat de daders moesten worden gestraft" (n=12). Daarop volgde "anders, namelijk..." (n=8), waarbij bijvoorbeeld is toegelicht "Ik vond dat het niet kon", "het moest stoppen", "de dader moet hulp krijgen om herhaling te voorkomen", "ik had aangifte nodig om aan te tonen dat ik slachtoffer was van een misdrijf". De derde meest genoemde reden is "ik wilde het gestolene terugkrijgen" (n=6).

Tot slot verschilt ook het (gewenste) gebruik van participatiemogelijkheden naar relationele afstand tot de dader ($F=22,06$; $p=,000$). Gemiddeld hebben de respondenten 1,13 participatievormen gebruikt of willen gebruiken (zie tabel 7.8). De gewenste participatie is bij slachtoffers van vreemden significant lager (0,86) dan bij intimi (1,44) en niet-intieme bekenden (1,41; $p=,000$ in beide gevallen).

TABEL 7.8 Gemiddeld (gewenst) gebruik participatiemogelijkheden

	Intimus (n=73)	Niet-intimus (n=163)	Vreemde (n=258)	Totaal
Gemiddelde	1,44	1,41	0,86	1,13
Standaarddeviatie	1,01	0,99	0,89	0,98

Er zijn vervolgens logistische en lineaire regressie analyses uitgevoerd om te controleren voor de invloed van andere variabelen die met het (gewenste) gebruik van de slachtoffergerichte voorzieningen kunnen samenhangen. In aanvulling op slachtoffer-dader relatie, sekse van het slachtoffer en type delict zijn controlevariabelen alleen opgenomen indien uit bivariate toetsen blijkt dat ze samenhangen met de betreffende uitkomstmaat (zie overzicht 7.3; details in bijlage 7.3).

OVERZICHT 7.3 Extra controlevariabelen n.a.v. bivariate toetsen

	Voegingsformulier gebruikt /gewenst	Slachtoffer-dader gesprek gebruikt/ gewenst	Aantal participatievormen gebruikt/gewenst
Ernst delict			
Schade geleden	x		x
Hoe lang geleden	x		x
Algemene indruk strafrecht			x
Geboorteland			
Opleiding			
Werkzaam			
Leeftijd			
Methode veldwerk		x	
Steekproefkader	x		x

Uit de eerste logistische regressie blijkt dat de slachtoffer-dader relatie samenhangt met het (gewenste) gebruik van het voegingsformulier (zie tabel 7.9). De slachtoffers van intimi willen minder voegen dan de slachtoffers van niet-intimi ($OR = ,38$). Er is geen verschil tussen de slachtoffers van vreemden en niet-intimi. Wel is het verschil tussen intimi en vreemden significant ($OR = ,50$; $p = ,044$; niet in tabel). Of men schade heeft geleden, hoe lang geleden het misdrijf heeft plaatsgevonden en het steekproefkader hebben naast slachtoffer-dader relatie invloed op het (gewenste) gebruik van het voegingsformulier.

Uit de tweede logistische regressie blijkt dat de slachtoffer-dader relatie ook samenhangt met het (gewenste) gebruik van het slachtoffer-dader gesprek.¹³ De slachtoffers van intimi wensen vaker dan de slachtoffers van vreemde daders een dergelijk gesprek ($OR = 3,24$; $p = ,005$, niet in tabel). Er is echter geen verschil tussen slachtoffers van niet-intimi en intimi respectievelijk vreemden. De veldwerkmethode blijkt ook van invloed op het (gewenste) gebruik van het slachtoffer-dader gesprek (zie tabel 7.9).

Tot slot blijkt uit de lineaire regressie dat de slachtoffer-dader relatie ook samenhangt met het aantal participatiemodaliteiten dat men wenst te gebruiken (zie tabel 7.10). Zowel slachtoffers van intimi ($B = ,28$) als van niet-intimi ($B = ,42$) willen meer participeren in het strafproces dan slachtoffers van vreemden (de referentiegroep in dit model). Het sterkst geldt dit voor de slachtoffers van niet-intimi.

13 In deze regressie zijn sekse en type delict buiten beschouwing gelaten omdat de analyse anders niet verantwoord zou zijn geweest, gezien het kleine aantal waarnemingen in de kleinste klasse (zie bijlage 6.5). Sekse en type delict hingen biviaat niet samen met (gewenst) gebruik van het slachtoffer-dadergesprek.

TABEL 7.9 Logistische regressie van slachtoffer-dader relatie en controlevariabelen op (gewenst) gebruik voegingsformulier en slachtoffer-dadergesprek

	Voegingsformulier			Slachtoffer-dadergesprek		
	B	p	OR	B	p	OR
Intimus (vs. niet-intimus)	-,97	,008	,38	,72	,089	
Vreemde (vs. niet-intimus)	-,27	,309		-,46	,231	
Vrouw	-,08	,744		-	-	
Vernielingen en openbare orde	-,29	,501		-	-	
Geweld	,16	,547		-	-	
Schade geleden	2,17	,000	8,80	-	-	
Delict < 6 mnd geleden	-,57	,180		-	-	
Delict 6 t/m 12 mnd geleden	-,67	,008	,51	-	-	
OM steekproef	-,91	,000	,40	-	-	
Telefonische afname	-	-	-	,83	,011	2,30
Intercept	-,501			-2,67		
n		453			494	
Nagelkerke R ²		,23			,06	

TABEL 7.10 Lineaire regressie van slachtoffer-dader relatie en controlevariabelen op aantal gebruikte/ gewenste participatiemodaliteiten

	B	p
Intercept	,43	,024
Intimus	,28	,042
Niet-intimus	,42	,000
Vrouw	,25	,007
Vernielingen	-,08	,634
Geweldsdelict	,40	,000
Schade geleden	,47	,003
Delict < 6 maanden geleden	-,11	,522
Delict 6 t/m 12 maanden geleden	-,31	,003
Indruk strafrecht goed	-,12	,163
OM steekproef	-,21	,019
n	453	
R ²	,18	

Verkenning

Een verkenning van de deelgroepen binnen de slachtoffers van intimi en niet-intimi, leert dat de participatiewens van slachtoffers van familieleden ($n=26$) en ex-partners ($n=39$) verschilt. Gemiddeld hebben de slachtoffers van familieleden van 1,08 participatievormen gebruik gemaakt of willen maken, tegen gemiddeld 1,62 bij de slachtoffers van ex-partners ($t=-2,16$; $p=,035$). Het aantal respondenten is te klein om nadere (multivariate) analyses te doen.

7.5 OORDEEL OVER ASPECTEN JUSTITIËLE REACTIE

In de vorige paragrafen stond het belang dat de respondenten hechten aan verschillende aspecten van de justitiële reactie centraal. In deze paragraaf gaat het juist om het *oordeel over de ervaringen* die men met het Openbaar Ministerie en de rechter heeft opgedaan. Het is hierbij van belang te beseffen dat de respondenten een oordeel vellen over de door hen ontvangen justitiële reactie en dat die niet voor alle respondenten gelijk is. Elk slachtoffer heeft zijn eigen ervaring opgedaan en deze gedeeltelijk ook zelf vormgegeven. De resultante daarvan is wat hij of zij uiteindelijk beoordeelt (zie ook 6.3.5). Onderzocht is of het oordeel over zes aspecten van de justitiële reactie samenhangt met de relationele afstand tot de dader. Het betreft de aspecten:

- Vergelding
- Bescherming
- Compensatie
- Goede bejegening
- Participatie
- Informatie

Per aspect is eerst biviaat getoetst of het oordeel van de respondenten verband houdt met de relationele afstand tot de dader (zie tabel 7.11). Er blijkt een verband te bestaan tussen relationele afstand en het oordeel van de respondenten over vergelding door het OM. Met toenemende relationele afstand tot de dader oordeelt het slachtoffer vaker positief over de vergelding door het OM, getuige de positieve Kendall's tau (τ_c) waarde van ,19. Bij de rechter wordt dit verband niet gevonden. Er zijn evenmin verbanden gevonden tussen relationele afstand en het oordeel over het OM en de rechter als het gaat om bescherming, compensatie, bejegening en participatie en informatie.¹⁴

---

14 In 6.3.3 zijn de factoranalyses beschreven op grond waarvan participatie en informatie bij het OM zijn samengevoegd tot één factor. Bij de rechter bleven het twee afzonderlijke factoren.

TABEL 7.11 Het verband tussen relationele afstand en het oordeel over verschillende aspecten van de justitiële reactie

	OM			Rechter		
	τ_c	p	n	τ_c	p	n
Vergelding	,19	,000	393	,06	,490	87
Bescherming	,06	,232	336	,03	,803	87
Compensatie	,09	,105	286	,17	,073	80
Bejegening	,07	,377	120	-,01	,921	87
Participatie				-,07	,416	87
Informatie	,08	,115	352	-,13	,212	86

Getoetst is vervolgens of er wel verbanden zijn tussen het oordeel over deze aspecten en de slachtoffer-dader relatie, als *nominale* variabele.¹⁵ Er kunnen zo eventuele andere verschillen tussen de groepen worden vastgesteld. Bijvoorbeeld kan het dan gesignaleerd worden indien slachtoffers van intimi en vreemden met elkaar overeenkomen en juist afwijken van de niet-intieme bekenden.

Er is een verband gevonden tussen de slachtoffer-dader relatie en het oordeel over compensatie door het OM (zie tabel 7.12). De slachtoffers van intimi oordelen minder positief over compensatie dan de slachtoffers van niet-intimi respectievelijk vreemden ($r = -,21$ resp. $-,18$). Tussen slachtoffers van niet-intimi en vreemden is geen verschil gevonden. Het gaat met een r van maximaal $|,21|$ om kleine effecten. Bij de rechter is dit verschil niet gevonden. Ook zijn geen verbanden gevonden tussen de slachtoffer-dader relatie en het oordeel over het OM en de rechter op de aspecten bescherming, bejegening en participatie/informatie.

TABEL 7.12 Verschillen tussen de drie groepen bij het oordeel over compensatie door OM ($n=286$)

Gem. rang intimi	Gem. rang niet-intimi	Gem. rang Vreemde	U	Z	p	r*
54,68	72,76		1352,50	-2,47	,014	-,21
76,76		100,94	2213,50	-2,46	,014	-,18
	124,56	123,65	7167,00	-,10	,922	

* Alleen als $p \leq ,05$ is de r in de tabel opgenomen.

Er zijn vervolgens twee ordinale regressies uitgevoerd om te controleren voor andere variabelen die mogelijk samenhangen met het oordeel over vergelding en compensatie door het OM. Naast de slachtoffer-dader relatie zijn normaliter sekse van het slachtoffer en type delict standaard in de regressie opgenomen. Andere controlevariabelen zijn alleen

¹⁵ Toetsing met Kruskal Wallis toets; indien een verschil werd gevonden, volgde een Mann Whitney toets.

opgenomen indien uit bivariate toetsen blijkt dat ze samenhangen met de betreffende uitkomstmaat (zie overzicht 7.4; details in bijlage 7.4). Bij de regressie op het oordeel over vergelding zijn sekse van het slachtoffer en type delict bij uitzondering uit het multivariate model gehouden. Dit is gedaan omdat het aantal factoren te groot zou worden (zie bijlage 6.6) en deze variabelen bivariaat geen relatie hadden met de uitkomstmaat (zie bijlage 7.4).

OVERZICHT 7.4 Extra controlevariabelen n.a.v. bivariate toetsen

	Oordeel vergelding OM	Oordeel compensatie OM
Ernst delict		
Schade geleden	x	
Hoe lang geleden		
Belang vergelding		
Verdachte vervolgd	x	x
Belang compensatie		
Gevoegd	x	x
Schade vergoed	x	x
Algemene indruk strafrecht	x	x
Geboorteland		
Opleiding		
Werkzaam		
Leeftijd	x	x
Methode veldwerk	x	
Steekproefkader		

Uit de eerste ordinale regressie blijkt een verband tussen de slachtoffer-dader relatie en het oordeel over vergelding door het OM (zie tabel 7.13). Slachtoffers van vreemde daders oordelen vaker positief over de vergelding dan slachtoffers van niet-intieme bekenden (OR=2,25). Tussen slachtoffers van intimi en niet-intimi respectievelijk vreemden is geen significant verschil gevonden. Of men zich heeft gevoegd in het strafproces, een volledige vergoeding van de schade heeft gekregen, of (voor zover bij de respondent bekend) een verdachte is vervolgd en de algemene indruk van het strafrecht, hebben naast de slachtoffer-dader relatie invloed op het oordeel over vergelding.

Uit de tweede ordinale regressie blijkt dat er geen verband is tussen de slachtoffer-dader relatie en het oordeel over compensatie door het OM. Of men zich heeft kunnen voegen in het strafproces, een volledige vergoeding van de schade heeft gekregen en de algemene indruk van het strafrecht, zijn daarop wel van invloed.

TABEL 7.13 Ordinale regressie van slachtoffer-dader relatie en controlevariabelen op het oordeel over vergelding en compensatie door het OM¹⁶

		Vergelding			Compensatie		
		B	p	OR	B	p	OR
Intercepten	Positief oordeel	-1,71			-2,48		
	Neutraal oordeel	-,52			-,74		
B-parameters	Leeftijd	-,00	,551		-,01	,094	
	Intimus (vs. niet-intimus)	-,46	,183		,63	,155	
	Vreemde (vs. niet-intimus)	-,81	,001	2,25	-,11	,693	
	Vrouw	-	-		-,25	,342	
	Vernielingen	-	-		-,17	,701	
	Geweld	-	-		-,16	,561	
	Schade geheel vergoed	-1,22	,001	3,39	-1,63	,000	5,10
	Schade gedeeltelijk vergoed	-,32	,205		-,42	,131	
	Weet niet of verdachte vervolgd is	1,39	,002	,25	,40	,469	
	Geen verdachte vervolgd	1,54	,001	,21	,30	,569	
	Had willen voegen maar mogelijkheid niet gekregen	,59	,205		2,57	,002	,08
	Niet gevoegd	-,55	,047	1,73	,64	,072	
	Goede indruk strafrecht	-1,36	,000	3,90	-,92	,000	2,51
	Telefonische afname	-,42	,106		-	-	
n			354			259	
Nagelkerke R ²			,31			,29	

Leesvoorbeeld: een slachtoffer van een vreemde heeft een grotere kans (OR 2,25) dan een slachtoffer van een niet-intieme bekende om een neutraal of positief oordeel (in plaats van een negatief resp. neutraal oordeel) te hebben over de vergelding door het OM.

Verkenning

Een verkenning binnen de deelgroepen intimi en niet-intimi leert dat het oordeel van slachtoffers van familieleden en ex-partners over vergelding en bescherming door het OM verschilt. Slachtoffers van familieleden oordelen positiever over het OM als het gaat om zowel vergelding¹⁷ als bescherming¹⁸ dan slachtoffers van ex-partners. Het aantal respondenten is te klein om nadere (multivariate) analyses te doen.

¹⁶ Alleen respondenten met schade zijn in de beide modellen opgenomen.

¹⁷ Mann Whitney toets, n=54, Z=-2,38, p=,017

¹⁸ Mann Whitney toets, n=52, Z=-2,08, p=,037

7.6 OVERZICHT VAN BEVINDINGEN

Overzicht 7.5 geeft weer op welke afhankelijke variabelen per concept verschillen zijn gevonden naar slachtoffer-dader relatie, na multivariate toetsing. Te zien is dat weliswaar een aantal verschillen is gevonden, maar ook dat op geen van de variabelen een volledig effect van relationele afstand optreedt. Immers, in dat geval zouden er verschillen zijn vastgesteld tussen alle drie de groepen.

Op veel variabelen is geen enkel verschil gevonden. Waar dat wel het geval is, doen de meeste verschillen zich voor tussen de slachtoffers van intimi en vreemden, dat wil zeggen daar waar het verschil in relationele afstand tussen slachtoffer en dader het grootst is. Op enkele punten verschillen alleen deze twee groepen van elkaar (bescherming als meldingsreden, openstaan voor een slachtoffer-dader gesprek). Slachtoffers van misdrijven door niet-intimi lijken in wat zij belangrijk vinden nu eens op de slachtoffers van intimi (gebruik van participatiemodaliteiten), en dan weer op de slachtoffers van vreemden (straf voor de dader als reden om te melden, enkele variabelen onder het concept compensatie).

De bevindingen per hypothese zijn als volgt. Hypothese 1 luidde dat met toenemende relationele afstand vaker vergelding wordt gewenst. Straf voor de dader blijkt voor de slachtoffers van niet-intimi en vreemden inderdaad vaker een reden om het delict te melden dan voor slachtoffers van intimi. Voor eerstgenoemden is deze reden de belangrijkste reden om te melden. Eenmaal in de OM fase blijken de groepen echter in gelijke mate belang te hechten aan vergelding. Hypothese 1 is derhalve enkel bevestigd als wordt gelet op meldingsredenen en ook dan maar gedeeltelijk. Tussen slachtoffers van vreemden en niet-intieme bekenden is immers geen verschil gevonden op dit punt.

Hypothese 2 luidde dat het slachtoffer met toenemende relationele afstand tot de dader minder vaak bescherming wenst. Bescherming blijkt voor slachtoffers van vreemden inderdaad minder vaak een reden om het delict te melden dan voor slachtoffers van intimi. Voor slachtoffers van intimi is deze reden de belangrijkste reden om te melden. Eenmaal in de OM fase hechten de groepen in gelijke mate belang aan bescherming. Hypothese 2 is derhalve enkel bevestigd als gelet wordt op meldingsredenen en ook dan maar gedeeltelijk. Tussen slachtoffers van niet-intimi en intimi, en tussen niet-intimi en vreemden zijn immers geen verschillen gevonden.

OVERZICHT 7.5 Overzicht van gevonden verschillen na multivariate toetsing

Concept	Afhankelijke variabelen	Intimus-vreemde	Intimus-niet-intimus	Niet-intimus-vreemde
Wens vergelding	Meldingsreden straf	X	X	-
	Belang vergelding OM	-	-	-
	Oordeel vergelding OM	-	-	X
	Belang vergelding rechter	-	-	-
	Oordeel vergelding rechter	-	-	-
Wens bescherming	Meldingsreden bescherming	X	-	-
	Belang bescherming OM	-	-	-
	Oordeel bescherming OM	-	-	-
	Belang bescherming rechter	-	-	-
	Oordeel bescherming rechter	-	-	-
Wens ther. reactie	Meldingsreden andere hulpverlening	-	-	-
Wens verzoening	(Wens) gebruik slachtoffer-dadergesprek	X	-	-
Wens financiële compensatie	Meldingsreden compensatie	X	X	-
	Belang compensatie OM	-	-	X
	Oordeel compensatie OM	-	-	-
	Belang compensatie rechter	X	X	-
	Oordeel compensatie rechter	-	-	-
	(Wens) gebruik voegingsformulier	X	X	-
Belang goede bejegening	Belang goede bejegening OM	-	-	-
	Oordeel goede bejegening OM	-	-	-
	Belang goede bejegening rechter	-	-	-
	Oordeel goede bejegening rechter	-	-	-
Belang participatie en informatie	Belang participatie/informatie OM	-	-	X
	Oordeel participatie/informatie OM	-	-	-
	Wens op de hoogte te blijven van ontwikkelingen	-	-	-
	Belang participatie rechter	-	-	-
	Oordeel participatie rechter	-	-	-
	Belang informatie rechter	-	-	-
	Oordeel informatie rechter	-	-	-
	(Wens) gebruik participatiemodaliteiten	X	-	X

X: Er is verschil tussen de twee groepen gevonden bij een alpha van 0,05

Hypothese 3 luidde dat het slachtoffer met toenemende relationele afstand minder vaak een therapeutische reactie wenst. Deze hypothese is verworpen. Er is geen ondersteuning voor gevonden.

Hypothese 4 luidde dat het slachtoffer met toenemende relationele afstand tot de dader minder vaak verzoening wenst. De hypothese is gedeeltelijk bevestigd: slachtoffers van vreemde daders wensen minder vaak een gesprek te voeren met de dader dan slachtoffers van intieme daders. Er is echter geen verschil gevonden tussen slachtoffers van intimi en niet-intimi en evenmin tussen slachtoffers van niet-intimi en vreemden.

Hypothese 5 luidde dat het slachtoffer met toenemende relationele afstand tot de dader vaker financiële compensatie wenst. Slachtoffers van niet-intimi en vreemden blijken compensatie belangrijker te vinden dan slachtoffers van intimi, hoewel dit niet op *alle* relevante uitkomstmaten is vastgesteld. Maar slachtoffers van vreemde daders vinden compensatie op hun beurt niet belangrijker dan de slachtoffers van niet-intimi. Sterker nog, het enige verschil dat tussen deze beide groepen is gevonden is dat de slachtoffers van niet-intimi meer belang aan compensatie door het OM hechten dan de slachtoffers van vreemden. De hypothese moet daarom worden verworpen. Eerder lijkt sprake te zijn van een curvi lineair verband (in een omgekeerde U-vorm).

Hypothese 6 luidde dat met toenemende relationele afstand minder belang wordt gehecht aan goede bejegening. Deze hypothese is verworpen; er is geen ondersteuning voor gevonden.

Hypothese 7 luidde dat met toenemende relationele afstand minder belang wordt gehecht aan participatie. Deze hypothese is gedeeltelijk bevestigd: slachtoffers van niet-intieme bekenden vinden het gecombineerde concept 'participatie/informatie' in de OM fase belangrijker dan slachtoffers van vreemden. Ook maken slachtoffers van vreemden minder gebruik van participatiemodaliteiten (of hadden ze dat gewild) dan slachtoffers van intimi en niet-intimi.

Hypothese 8 tot slot luidde dat met toenemende relationele afstand minder belang wordt gehecht aan informatievoorziening. Hier is geen ondersteuning voor gevonden. De wens om te worden geïnformeerd over de ontwikkelingen in de zaak is groot, ongeacht de relationele afstand tot de dader.

Met betrekking tot het oordeel over de ontvangen reactie van justitie waren geen hypothesen opgesteld. Er is naar relationele afstand geen verschil gevonden in het oordeel over de rechter. Ook als het gaat om de meeste aspecten van de OM-reactie (bescherming, compensatie, bejegening en participatie/informatie) oordelen de respondenten vergelijkbaar. Hoewel slachtoffers in verschillende slachtoffer-dader relaties bleken te verschillen in de mate waarin zij *belang* hechten aan compensatie en participatie/informatie OM, is hun *oordeel* over de justitiële reactie op deze punten

vergelijkbaar. Het enige verschil dat in de oordelen van slachtoffers is gevonden, is dat de slachtoffers van vreemde daders positiever oordelen over de vergelding door het OM dan de slachtoffers van niet-intieme bekenden. Dit effect is gevonden onder controle voor de vraag of er naar het idee van de respondent feitelijk een verdachte is vervolgd.

In hoofdstuk 8 worden deze bevindingen in verband gebracht met het theoretisch kader en eerdere empirische bevindingen, zoals in voorgaande hoofdstukken beschreven. Daar vindt ook nadere reflectie plaats.

Een opvallende bevinding die geheel los staat van de probleemstelling in dit onderzoek, is het effect van de veldwerkmethode. Telefonisch geven de respondenten andere antwoorden dan online als het gaat om de meldingsredenen straf voor de dader en schadevergoeding. Ook antwoordt men telefonisch anders op de vraag of men openstaat voor een gesprek met de dader. Aan de telefoon is men, kort gezegd, minder strafgericht, meer verzoeningsgericht en minder op schadevergoeding gericht dan online. Dit zegt mogelijk iets over wat men denkt dat 'hoort', of over wat men denkt dat de interviewer graag wil horen.

7.7 BEPERKINGEN VAN DE SECUNDAIRE ANALYSE

In de regressies zijn geen bijzonder grote effecten gevonden, met odd's ratio's tot maximaal 3,2. De modellen hebben ook geen sterke verklaringskracht. Gezien de Nagelkerkes R^2 van maximaal 0,31 lijkt verbetering van die modellen mogelijk. Er zijn waarschijnlijk nog andere, wellicht betere, predictoren relevant voor de onderzochte uitkomstmaten. Denk hierbij aan het type delict in meer detail, boosheid van het slachtoffer, sekse van de dader, het aanwezig zijn van posttraumatische stress symptomen bij het slachtoffer en de aard en omvang van de schade, maar ook aan nadere bijzonderheden met betrekking tot de slachtoffer-dader relatie, zoals de vraag of men de relatie nog wil (of moet) continueren. Als het gaat om het oordeel over justitie kan ook gedacht worden aan voorspellers als het type en de zwaarte van de feitelijk opgelegde straf of maatregel, de hoogte van de toegekende schadevergoeding, de vraag of het slachtoffer zelf mede schuld had aan het gebeurde en de helderheid van de motivering door de officier van justitie of de rechter. De dataset bevatte hierover geen variabelen. Op sommige onderwerpen bevatte de vragenlijst wel een vraag (bijv. de vraag hoe zwaar of licht de straf voor de dader was, volgens het slachtoffer) maar was het aantal respondenten te laag dat hem had beantwoord.¹⁹

¹⁹ Genoemde vraag (vraag 42 vragenlijst) is aan een zeer kleine selectie van de respondenten gesteld. Daardoor was ze niet bruikbaar als controlevariabele in de multivariate analyses.

De secundaire analyse is voorts vrij grofmazig: *binnen* de vermogens-, gewelds- en openbare ordedelicten is geen nader onderscheid gemaakt. Of en in welke mate de gevonden effecten van slachtoffer-dader relatie ook gelden voor bijvoorbeeld slachtoffers van zedendelicten (die nauwelijks in de steekproef zaten) en slachtoffers van oplichting is daardoor niet te zeggen. Hiervoor zou onderzoek onder grotere aantallen respondenten per type delict nodig zijn. Ook zijn er mogelijk verschillen *binnen* de slachtoffergroepen zoals hier onderscheiden: er zijn op enkele aspecten verschillen gevonden tussen slachtoffers van familieleden en ex-partners.²⁰ Of deze verschillen ook onder controle van andere variabelen bestaan is niet bekend. Dergelijke nadere analyses waren binnen deze studie niet haalbaar. Om dit na te gaan zou onderzoek onder grotere aantallen respondenten per slachtoffer-dader relatie nodig zijn.

De respondentengroep die de vragen over de rechter heeft beantwoord, is beperkt tot slachtoffers die bij de rechtszaak aanwezig zijn geweest. Dit zal geen dwarsdoorsnede zijn van alle slachtoffers wier zaak voor de rechter komt. Het zijn waarschijnlijk mensen die zich meer dan gemiddeld betrokken voelen bij de strafzaak. De vragen betreffende het *oordeel* over het rechterlijke deel van de justitiële reactie zijn zelfs alleen gesteld aan degenen die persoonlijk als getuige of uitoefenaar van het spreekrecht in de rechtszaal actief zijn geweest. Ook dat is een beperkte groep slachtoffers. Het is niet te zeggen in hoeverre de resultaten anders zouden zijn geweest indien een werkelijke doorsnede van slachtoffers – ten minste inclusief de ‘passief’ bij de zitting aanwezigen – zou zijn bevroegd. Dit geldt in mindere mate ook voor de over het OM bevroegde slachtoffers: er lijkt een relatief actieve groep slachtoffers aan het onderzoek te hebben meegedaan. Dit is mogelijk een gevolg van de wijze van steekproeftrekking uit met name het SHN-bestand. Het deel van de steekproef uit het SHN bestand (ongeveer de helft van de totale steekproef) is getrokken uit slachtoffers die diensten in verband met ‘schade verhalen via voegen’, ‘begeleiden strafproces’ of ‘opstellen schriftelijke slachtofferverklaring/spreekrecht’ hadden afgenomen (zie 6.2).

Een andere beperking van de secundaire analyse is dat de data geheel retrospectief zijn verzameld. Een vraag over de algemene indruk van het strafrecht zou bij voorkeur voorafgaand aan de contacten met justitie naar aanleiding van het referentiedelict zijn gesteld. Dan zou deze indruk nog niet door de meest recente contacten beïnvloed zijn. Ook het belang dat men hecht aan de diverse aspecten van de reactie van justitie, zou idealiter voorafgaand aan het opdoen van de feitelijke ervaringen met justitie zijn vastgesteld.

Verder zijn de operationalisering van deze secundaire analyse niet altijd optimaal. De hypothesen zijn getoetst met data die primair voor een ander doel verzameld zijn. De

---

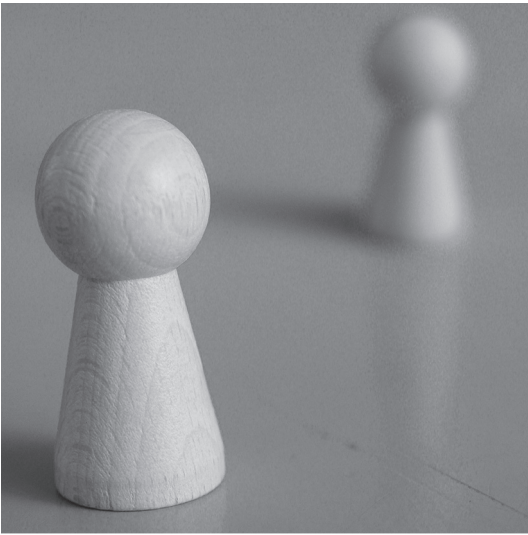
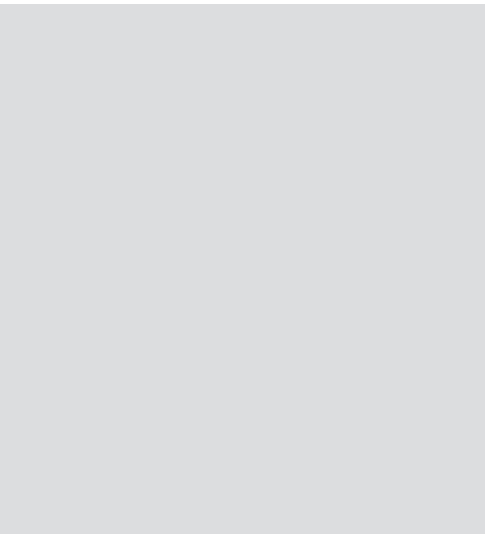
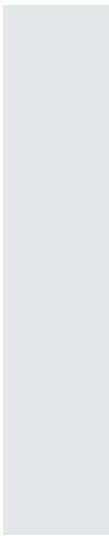
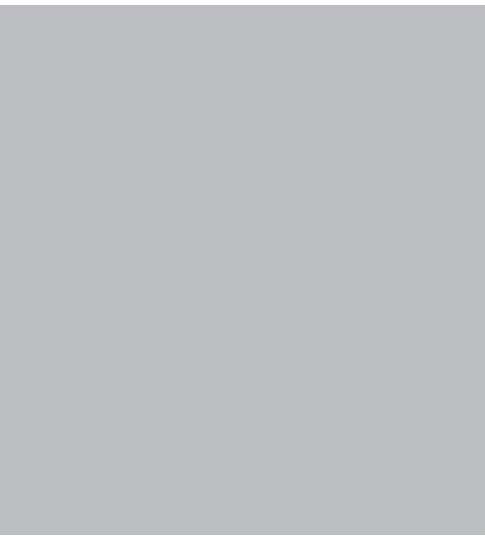
²⁰ De slachtoffers van misdrijven door familieleden in dit onderzoek waren geen slachtoffers van seksueel geweld. Dit wordt hier opgemerkt omdat slachtoffers van seksueel geweld door familieleden, zo bleek in hoofdstuk 3, kampen met meer posttraumatische stress klachten dan slachtoffers in andere slachtoffer-dader relaties.

vragenlijst is niet voor dit onderzoek opgesteld, waardoor het voorgaande op sommige punten een grove toetsing betreft. Dit geldt zeer sterk bij de uitkomstmaat ‘wens tot verzoening’. In 6.3.4 is reeds onderkend dat verzoenende motieven niet de enige zijn om een gesprek de dader te willen voeren. Ook andersoortige redenen, zoals het zoeken van antwoorden op bepaalde vragen of het laten weten aan de dader wat hij/zij heeft aangericht spelen een rol. Dat men openstaat voor een gesprek met de dader hoeft dan ook niet te betekenen dat men de wens tot verzoening heeft. Idealiter was dit nauwkeuriger uitgevraagd. Een andere variabele met een zeer beperkte operationalisering is de wens tot een therapeutische reactie. De behoefte aan hulpverlening *ongeacht* de betrokkenheid van justitie is immers geheel niet gemeten.

Bij enkele andere uitkomstmaten, met name de indicatoren met betrekking tot de rechter, geldt voorts dat ze op weinig indicatoren gebaseerd zijn: soms maar één of twee. Daarom, maar ook vanwege de beperkte *power* (relatief weinig respondenten deden ervaring op met de rechter) en de al genoemde selectiviteit van de respondentengroep die over de rechter bevraagd is, moeten de bevindingen over de rechter als een indicatie worden beschouwd.

Een aantal controlevariabelen, zoals ‘ernst delict’ en ‘schade geleden’, kan eveneens enkel als trend aangevend worden gezien. De omvang van de schade en het type schade (denk aan letsel, immateriële schade) zouden interessante aanvullende controlevariabelen zijn. De operationalisering van ‘ernst delict’ in termen van maximale wettelijke strafdreiging is verder beperkt informatief over de ernst van het delict zoals dat in de praktijk door justitie (maar ook door burgers) wordt beoordeeld, tot uiting komend in de gemiddelde feitelijk opgelegde straf bij de verschillende delicten. In de toekomst biedt het celdagequivalent (Wiebrens, Mak & Slotboom, 2004; Vergouw, Jennissen, Weijters & Smit, 2014) mogelijk een nauwkeuriger maat voor de ernst van het delict. Ten tijde van dit onderzoek ontbrak echter nog onderbouwing in de vorm van een schriftelijke bron waarin wordt beschreven hoe de maat precies tot stand komt en hoe er in de onderzoekspraktijk mee gewerkt zou moeten worden. Ook de verwante ‘misdrijf-straf index’ heeft meer valideringsonderzoek nodig (Beerthuizen, Wartna, Verweij & Tollenaar, 2015). Voor nu is er voor gekozen de in de dataset beschikbare controlevariabelen, ook waar deze niet optimaal zijn, zoveel mogelijk te gebruiken.

Niettegenstaande deze beperkingen vullen de bevindingen uit de secundaire analyse de bestaande kennis aan. Op deze kennis uit het literatuuronderzoek zijn de hypothesen gebaseerd. De dataset was bruikbaar om de hypothesen te toetsen onder een groep vrouwelijke en mannelijke slachtoffers, in verschillende slachtoffer-dader relaties, van verschillende typen misdrijven. Daarmee is de bestaande kennis over het effect van de slachtoffer-dader relatie op de behoeften van slachtoffers als zij zoeken naar een justitiële reactie uitgebreid. In het volgende, laatste hoofdstuk van dit proefschrift, wordt hier uitgebreider op ingegaan.

HOOFDSTUK 8

Conclusie en reflectie

8.1 INLEIDING

Een substantieel deel van alle misdrijven wordt gepleegd door bekenden van het slachtoffer. Deze verdachten of daders kunnen heel goede bekenden zijn, zoals (ex) geliefden, familieleden en voormalige vrienden maar bijvoorbeeld ook collega's, vage kennissen, cliënten of buurtgenoten. Willen de slachtoffers van bekende daders hetzelfde van justitie als slachtoffers van delicten die zijn gepleegd door vreemden? Zo luidde samengevat de eerste alinea van dit proefschrift. In de probleemstelling werd hieraan de vraag verbonden in welke opzichten de slachtofferervaring van slachtoffers van verschillende bekende en onbekende daders verschilt – vanuit de aanname dat dat eventueel verschillende behoeften mede zou kunnen verklaren. Het onderzoek beperkte zich tot slachtoffers vanaf 12 jaar; jonge kinderen die slachtoffer worden, bleven buiten beschouwing.

Het onderzoek omvat een uitgebreide literatuurstudie en een secundaire analyse op een bestaande dataset. De literatuurstudie omvat theoretische en empirische onderzoeksliteratuur. Deze heeft betrekking op de context van delicten, de ervaringen van slachtoffers, de psychische impact van de misdrijven, het aangiftegedrag van de slachtoffers en hun behoefte aan een justitiële reactie - in verschillende slachtoffer-dader relaties. Op basis van de literatuurstudie zijn hypothesen opgesteld over de samenhang tussen relationele afstand tot de dader en het belang van verschillende aspecten van de justitiële reactie voor het slachtoffer. Deze zijn getoetst in een secundaire analyse op data die primair voor een ander doel verzameld zijn. De data hebben betrekking op 494 slachtoffers uit strafzaken die bij het Openbaar Ministerie in behandeling zijn geweest. Dat zijn, zo kan worden aangenomen, slachtoffers van relatief ernstige delicten. Immers, minder ernstige zaken worden vaker niet opgehelderd of afgedaan door de politie en niet ingestuurd bij het OM voor mogelijke vervolging.

Representativiteit van de empirische bevindingen voor de populatie van slachtoffers die bij het OM staan geregistreerd, kan niet kan worden aangenomen. De dataset is wel geschikt geacht om de hypothesen te toetsen die op basis van het literatuuronderzoek waren ontwikkeld. Daarbij is relevant dat de steekproef niet atypisch bleek, gelet op de verdeling van slachtoffer-dader relatie naar sekse van het slachtoffer (meer vrouwelijke slachtoffers op de kleinste relationele afstand) en het type delict (meer geweldsdelicten op kleinere relationele afstand). De data waren afkomstig van zowel mannelijke als vrouwelijke slachtoffers van misdrijven in verschillende slachtoffer-dader relaties en dit waren slachtoffers van geweldsdelicten, vermogensdelicten en vernielingen/openbare orde delicten. Eerder onderzoek op dit terrein betrof vrijwel uitsluitend slachtoffers van geweldsdelicten en bleef vaak beperkt tot vrouwelijke slachtoffers. De bestaande kennis

over het effect van de slachtoffer-dader relatie op de behoeften van slachtoffers als zij zoeken naar een reactie van justitie, kon zodoende worden uitgebreid.

In het onderzoek speelt het begrip *relationele afstand* een centrale rol. Het betreft de mate waarin mensen in elkaars leven participeren (Black, 1976; Horwitz, 1990). In de intiemste relaties zijn de levens van mensen vrijwel volledig met elkaar verweven, tussen vreemden is daarvan geen sprake. Relationele afstand neemt toe van primaire relaties met directe bloedverwanten, partners en vrienden op kleine relationele afstand via kennissen, burens, collega's en dergelijke op tussenliggende relationele afstand, tot aan vreemden op de grootste relationele afstand. In het begrip relationele afstand ligt *ordinaliteit* besloten: de afstand is in de ene relatie groter/kleiner dan in de andere relatie. Met de term *slachtoffer-daderrelatie* wordt in dit boek bedoeld op de relatie tussen slachtoffer en dader zonder deze ordinaliteit. Indien in dit hoofdstuk wordt gesproken over 'intimi', wordt bedoeld op familieleden, ex-partners en partners. Onder 'niet-intieme bekenden' of 'niet-intimi' worden alle andere bekenden verstaan.

In dit slothoofdstuk worden ten eerste de onderzoeksvragen beantwoord (8.2 t/m 8.5). Daarna volgt een uitgebreide reflectie (8.6). Daarin wordt ten eerste ingegaan op het concept relationele afstand (8.6.1) en op de groep slachtoffers van misdrijven van niet-intieme bekenden (8.6.2). Er wordt ook vooruitgeblikt naar verder onderzoek (8.6.3) en mogelijke implicaties van het onderzoek voor het justitiële slachtofferbeleid (8.6.4). Ook worden beperkingen van de studie besproken (8.6.5), alvorens af te sluiten in 8.7.

8.2 ONDERZOEKSVRAAG 1:

In hoeverre hangt de slachtofferervaring samen met de relatie van het slachtoffer met de dader?

Deze onderzoeksvraag is beantwoord op basis van de literatuurstudie. Op grote relationele afstand tussen slachtoffer en dader vindt in het algemeen een ander type criminele incidenten plaats dan op kleine relationele afstand. Met toenemende relationele afstand zijn delicten vaker als *predatory* te typeren: rovend, waarbij bewust en opportunistisch een 'prooi' wordt gezocht. De dader 'neemt' of beschadigt een of meer andere mensen of hun eigendom. Predation omvat de meeste berovingen en inbraken, fraudes maar ook een deel van de verkrachtingen, ontvoeringen en andere geweldsdelicten. Het doelwit of slachtoffer is vervangbaar. De typische *predator* heeft geen relatie met het slachtoffer. Er is doorgaans geen sprake van een eerder conflict tussen dader en slachtoffer. De daders kunnen bereid zijn om geweld te gebruiken om hun doel te bereiken, maar hebben niet de speciale wens om in het bijzonder dít slachtoffer kwaad te doen.

Mensen zijn doorgaans beschermd tegen predation op kleine relationele afstand. Met afnemende relationele afstand is sprake van grotere gebondenheid en afhankelijkheid. Er ontstaan dan juist meer geschil-gerelateerde delicten; geëscaleerde conflicten. Het zijn misdrijven die voortkomen uit een conflict en echt gericht zijn tegen de betreffende persoon. Men is relatief kwetsbaar op kleine relationele afstand, door de toegang die betrokkenen veelal hebben tot elkaars persoonlijke ruimte. Het onderscheid tussen slachtoffer en dader is in deze misdrijven vaker onduidelijk: geregeld hebben beide of alle betrokkenen op een of andere manier bijgedragen aan het ontstaan van het delict.

Er zijn uitzonderingen op de tweedeling predation/grotere relationele afstand en conflict-gerelateerd/kleinere relationele afstand. Bijvoorbeeld kan tussen vreemden ruzie ontstaan en escaleren en kan men bestolen worden door iemand die men goed kent. Ook zijn er delicten, zoals intiem terrorisme als een vorm van ernstig (ex)partnergeweld die niet voortkomt uit conflict, die zich niet laten plaatsen in deze tweedeling. Relationele afstand geeft derhalve een indicatie, maar geen zekerheid over de context van het delict.

Gewelddelicten vinden relatief vaker dan vermogensdelicten plaats tussen bekenden, gemiddeld zo'n 60%. Bij vermogensdelicten is de dader vaak geheel niet gesignaleerd – het is dan niet bekend of het een vreemde of bekende van het slachtoffer betrof. Wordt gekeken naar vermogensdelicten waarvan de dader wel bekend is, dan zijn in empirisch onderzoek percentages tot 40% bekende daders gevonden bij delicten als woninginbraak en diefstal.

Vrouwen zijn relatief vaker dan mannen het slachtoffer van gewelddelicten door intimi, terwijl mannen vaker slachtoffer zijn van geweld door vreemden en door bekenden op grotere relationele afstand. Bij niet-gewelddelicten doet zich dit sekseverschil in slachtofferschap voor zover bekend niet voor.

Over de slachtoffer-dader relatie bij gewelddelicten is ruim meer bekend dan bij vermogensdelicten. Bij gewelddelicten, waaronder bedreiging en belaging, neemt de mate van herhaling of chroniciteit van delicten af met het toenemen van de relationele afstand tussen slachtoffer en dader. De plaats van het delict verschuift van de privé omgeving naar meer publieke plaatsen. Wapengebruik en meerdere daders nemen toe met de relationele afstand. *Binnen* de groep slachtoffers van bekende daders zijn de slachtoffers van delicten door niet-intieme bekenden vaker geconfronteerd met een wapen dan de slachtoffers van intimi en ook hebben zij vaker te maken gehad met meerdere daders. Minder vaak zijn de slachtoffers van niet-intieme bekenden in hun eigen woning belaagd en is er sprake geweest van herhaling. Wapengebruik en meerdere daders wijzen op een toenemende ernst van delicten met toenemende relationele afstand tussen slachtoffer en dader. Meer herhaald of chronisch slachtofferschap wijst juist op een grotere ernst van delicten op kleinere relationele afstand. Gewelddelicten op kleinere of juist grotere relationele afstand kunnen derhalve op grond van dit soort objectieve kenmerken niet eenduidig als 'ernstiger' worden aangemerkt.

In het kader van dit proefschrift is een systematische review uitgevoerd van empirische studies naar het verband tussen het optreden van acute en posttraumatische stress symptomen bij het slachtoffer en de relationele afstand tot de dader in geweldsdelicten. Hieruit blijkt – onder controle voor de tijd sinds het delict – geen verband. Wel lijken slachtoffers van in het bijzonder seksueel geweld door familieleden (niet zijnde ex- of huidige partners) met meer posttraumatische stress klachten te kampen dan anderen. Bij andere intimi lijkt dit niet aan de orde. De empirische basis voor deze conclusie is beperkt, want er is weinig onderzoek gevonden waarin slachtoffers van (ex)partnergeweld rechtstreeks met geweld door andere plegers worden vergeleken. In onderzoek naar *uitsluitend* (ex)partnergeweld worden soms hoge prevalenties van PTSS gevonden. Dit is mogelijk niet zozeer een gevolg van geweld door daders op kleine relationele afstand als zodanig, maar eerder van een complex aan risicofactoren die daar in ernstige gevallen mee samengaan. Daarbij kan gedacht worden aan chronisch en meervoudig geweld in combinatie met een gebrek aan sociale steun en andere hulpbronnen.

Ook van een aantal andere risicofactoren voor posttraumatische stress is nagegaan of ze mogelijk samenhangen met relationele afstand tot de dader. Het betreft ervaren doodsangst, onverwachtheid van de gebeurtenis, zelfverwijt, boosheid en andere levensstress (los van het delict). In algemene zin blijkt daar echter geen conclusie over te trekken. De literatuur ter zake is beperkt en niet eensluidend.

De beschikbare literatuur wijst uit dat relationele afstand *als zodanig* niet bepalend is voor het ontwikkelen van posttraumatische stress klachten na geweldsdelicten. Verondersteld wordt dat dit ook geldt voor vermogensdelicten. Dit is een belangrijke notie, omdat psychische problematiek sterk van invloed zou kunnen zijn op de behoeften met betrekking tot justitie. Eventuele verschillen zouden abusievelijk kunnen worden toegeschreven aan relationele afstand, terwijl psychische problematiek in feite bepalend is. Op basis van de literatuurstudie wordt aangenomen dat dit laatste niet aan de orde is.

8.3 ONDERZOEKSVRAAG 2:

In hoeverre hangen aangiftegedrag en –redenen samen met de relatie van het slachtoffer met de dader?

Deze onderzoeksvraag is gedeeltelijk beantwoord op basis van de literatuurstudie en gedeeltelijk op basis van de secundaire analyse. 'Aangifte doen' is in dit onderzoek geoperationaliseerd als het *informer* van de politie door het slachtoffer, ongeacht de vraag of een formele aangifte is opgenomen en door de aangever ondertekend. De termen melding en aangifte worden hier dan ook door elkaar gebruikt. In het kader van dit proefschrift is een systematische review uitgevoerd van empirische studies naar het verband tussen aangiftegedrag van slachtoffers en relationele afstand tot de dader. Deze

indiceert dat het aangiftegedrag van slachtoffers – onder controle voor de ernst van het delict – niet verschilt naar relationele afstand tot de dader, indien wordt vergeleken binnen de subpopulatie van slachtoffers die het gebeurde beschouwen (labelen) als delict. De empirische basis hiervoor is echter niet breed en bevat geen studies die betrekking hebben op Nederland. Er zijn aanwijzingen dat in de afgelopen decennia als gevolg van de toenemende publieke aandacht voor 'privégeweld', in Nederland en daarbuiten, een verschuiving in de richting van meer aangifte doen tegen intimi heeft plaatsgevonden.

Van belang is dat met afnemende relationele afstand tot de dader, relatief meer slachtoffers zichzelf *niet* beschouwen als slachtoffer van een delict. Dit is een andere subpopulatie, die bestaat uit slachtoffers die volgens strafrechtelijke definities weliswaar als slachtoffer van een strafbaar feit kunnen worden geteld, maar zichzelf niet als zodanig typeren. Vaker vindt deze groep het gebeurde een privékwestie en/of men wil het zelf afhandelen. Men tracht problemen langer zelf op te lossen, eventueel met hulp van het eigen netwerk en zonder het inroepen van autoriteiten. Zowel sociaalpsychologische literatuur over geschilbeslechting (Thibaut & Walker, 1975; Tyler, et al., 1997) als rechtssociologische literatuur over het inroepen van formele sociale controle (Horwitz, 1990) ondersteunt het gegeven dat mensen zolang er 'private alternatieven' zijn, liever zelf de controle houden. Dergelijke alternatieven zijn er meer indien men de dader kent. Mensen hechten om tal van redenen aan relatiebehoud, niet alleen met de dader maar ook met hun verdere sociale omgeving. Ook deze omgeving is op kleinere relationele afstand tot de dader meer gedeeld. Derhalve is ook de omgeving ingesteld op bemiddeling en vermindering in plaats van op (het aanmoedigen van) extern ingrijpen. Als daarentegen gemeenschapsbanden zwak zijn of geheel ontbreken, zullen slachtoffers eerder de politie bellen. Ze hebben dan weinig te verliezen. Op kleine relationele afstand geldt dat men pas indien de belangen te zeer uiteenlopen of als het zeer urgent is, de politie zal inschakelen.

Die urgentie uit zich in de aangiftereden 'wens tot bescherming'. Bescherming is een belangrijke aangiftereden voor slachtoffers van bekenden. Dit bleek eerder uit onderzoek onder uitsluitend geweldslachtoffers. Maar deze reden geldt behalve voor geweldslachtoffers ook voor slachtoffers van vermogensdelicten en vernielingen/openbare orde feiten, zo blijkt uit de secundaire analyse van data over slachtoffers uit strafzaken die bij het Openbaar Ministerie in behandeling zijn geweest. Voor de slachtoffers van intieme daders was bescherming de belangrijkste reden om de politie te informeren. Voor hen speelde deze een belangrijkere rol bij het inschakelen van de politie dan de wens dat de dader gestraft wordt of dat gestolen eigendom wordt teruggekregen. Het zijn niet enkel de vrouwelijke slachtoffers van geweld door intimi die behoefte aan bescherming hebben, al is dit een groep voor wie dit wel degelijk in sterke mate geldt. Voor *alle* slachtoffers (vrouwen/meisjes en mannen/jongens) van misdrijven in de intieme sfeer was de kans groter dat men het gebeurde bij de politie had gemeld vanwege de behoefte

aan bescherming. Ook vermogensdelicten en vernielingen door intimi kunnen kennelijk zeer bedreigend zijn voor het slachtoffer. Mogelijk zijn ze soms ook een voorbode van fysiek geweld.

De secundaire analyse wijst verder uit dat de wens dat de dader gestraft wordt (de behoefte aan vergelding) voor slachtoffers van delicten door vreemden en niet-intimi juist de belangrijkste reden was om aangifte te doen. Dit sluit aan bij zowel sociaalpsychologische theorie over de vraag wat mensen nodig hebben na een 'transgressie' (i.c. een delict) om 'rechtsherstel' te ervaren (Wenzel et al., 2010), als bij de eerder genoemde rechtssociologische theorie over het invoeren van formele sociale controle (Horwitz, 1990). Volgens de rechtsherstel theorie is de behoefte van slachtoffers aan 'vergeldend recht' met toenemende relationele afstand groter. Het zou de door het slachtoffer ervaren symbolische implicaties van het gebeurde (de toe-eigening van macht door de dader en verzwakking/vernedering van het slachtoffer) beter adresseren dan 'herstellend recht' zou doen. Vanuit sociologisch perspectief wordt de voorkeur voor straf op grotere relationele afstand verklaard uit het ontbreken van groepsbindingen. Als betrokkenen geen of nauwelijks banden met elkaar hebben, hebben zij het belang noch de middelen om andersoortige regelingen te treffen. Op kleinere relationele afstand zou eerder naar een therapeutische of verzoenende reactie worden gezocht, op grotere relationele afstand eerder naar een straffende of een compenserende (Horwitz, 1990). Conform deze verwachting bleek ook de wens om schadevergoeding te ontvangen vaker een meldingsreden voor slachtoffers van niet-intieme bekenden en vreemden dan door slachtoffers van intimi, ongeacht het type delict.

8.4 ONDERZOEKSVRAAG 3:

In hoeverre hangt de slachtofferervaring samen met behoeften met betrekking tot de justitiële reactie, gelet op zowel uitkomst als proces?

Deze onderzoeksvraag is gedeeltelijk beantwoord op basis van de literatuurstudie en gedeeltelijk op basis van de secundaire analyse. Het krijgen van bescherming is zeer belangrijk voor slachtoffers van misdrijven door bekenden, zo bleek al uit hun aangifteredenen. Gezien de slachtofferervaring van deze groep is dit niet verwonderlijk: de levens van slachtoffer en dader zijn sterk met elkaar verweven, de dader weet het slachtoffer en/of diens familie te vinden, heeft vaker toegang tot de persoonlijke ruimte, het betreft vaker herhaalde delicten en de dader is doorgaans echt gericht op het raken van dít slachtoffer. Tegen deze achtergrond valt het volgende op. De slachtoffers van intieme daders hechten - onder controle voor type delict en sekse - toch *geen* groter belang dan anderen aan bescherming door het OM en de rechter als de zaak eenmaal

in behandeling is genomen. Aan de *urgente* behoefte aan bescherming op het moment dat men de politie inschakelde, was in dit latere stadium van behandeling van de strafzaak waarschijnlijk al voldaan. De partijen zijn uit elkaar gehaald, mogelijk zijn een of meer betrokkenen opgepakt. Tegelijkertijd is het niet aannemelijk dat delicten in de partnerrelatie of familiesfeer, waarbij vaak sprake is van herhaald geweld, daadwerkelijk (voorgoed) stoppen na een zo beperkte interventie als het invoeren van de politie (zie ook Lewis, Dobash, Dobash & Cavanagh, 2001). Dit is hoogstens denkbaar als het delict een eenmalige gebeurtenis betreft, in een situatie die niet al langere tijd is ontspoord. Bescherming door het OM bleek voor de geweldsslachtoffers en de vrouwelijke slachtoffers wel belangrijker te zijn dan voor de slachtoffers van andersoortige delicten en de mannelijke slachtoffers. Echter, de relationele afstand tussen slachtoffer en dader voegde zelfstandig geen verklaringskracht toe.

Ook het verschil in de behoefte aan straf voor de dader dat uit de aangifteredenen sprak, is in de fase van behandeling van de strafzaak niet teruggevonden. Eenmaal in deze fase, hechten de slachtoffers van intimi in gelijke mate als anderen aan vergelding, ook al hadden ze primair om een andere reden de politie ingeschakeld. Vergelding kan in de praktijk ook bescherming bieden voor langere tijd.

De wens tot financiële compensatie bleek vaker een meldingsreden voor slachtoffers van niet-intieme bekenden en vreemden dan voor slachtoffers van intimi. De relevantie van financiële compensatie voor deze slachtoffers wordt ondersteund door een frequentere wens om zich met een civiele vordering te voegen in het strafproces en het grotere belang dat men toekent aan compensatie door de rechter. Voor slachtoffers van intimi raakt compensatie onvoldoende aan de implicaties van het gebeurde om hun gevoel van rechtvaardigheid adequaat te herstellen, leert sociaalpsychologische theorie (Tyler & Thorisdottir, 2004; Wenzel & Okimoto, 2012). Toch loopt het belang van compensatie niet systematisch op met toenemende relationele afstand. Slachtoffers van vreemden hechten niet *meer* belang aan compensatie dan slachtoffers van niet-intieme bekenden. Juist op gemiddelde relationele afstand tussen slachtoffer en dader lijkt compensatie een door het slachtoffer gewenste vorm van herstel te kunnen zijn.

Theoretisch wordt een verband verondersteld tussen de slachtoffer-dader relatie en de behoefte van het slachtoffer aan 'verzoening' (cf. Horwitz, 1990) of tenminste een vorm van herstelrecht, waarbij sprake is van een ontmoeting tussen slachtoffer en dader (cf. Wenzel et al., 2010). Verzoening staat tussen aanhalingstekens, omdat het een te groot woord kan zijn voor ten minste een deel van de afspraken die in herstelrechtelijke gesprekken wordt gemaakt. Denk daarbij aan afspraken over het vergoeden van de schade en de verdere omgang, zoals elkaar verder met rust laten (Cleven, Lens & Pemberton, 2015). Mensen zijn met afnemende relationele afstand tot elkaar meer gericht op relatiebehoud. De behoefte aan relatieherstel is groter tegen de achtergrond van doorgaande relaties tussen partijen

en in elkaar grijpende netwerken. Men komt elkaar veelal ook in de toekomst weer tegen, hoe wil men dan met elkaar omgaan? Bij verzoening wordt bovendien vermeden de volledige verantwoordelijkheid bij één van de partijen te leggen. Dit past in principe goed bij conflict-gerelateerde delicten waarbij beide partijen hebben bijgedragen aan de gebeurtenissen. Voorts zou verzoening op kleinere relationele afstand beter recht doen aan de symbolische betekenis van het gebeurde, namelijk de aantasting van waarden waarvan men veronderstelde ze te delen (Wenzel et al., 2008). In een ontmoeting met de dader kan men over het gebeurde spreken, wellicht excuses ontvangen of anderszins de 'morele balans' herstellen en vooruit kijken en afspraken maken.

Eerder kwam al naar voren dat men problemen op kleinere relationele afstand langer zelf tracht op te lossen, onder andere met het oog op relatiebehoud. In hoeverre is die relatie nog steeds belangrijk nadat men eenmaal is overgegaan tot het invoeren van justitie? Op basis van de secundaire analyse kan slechts een zeer grove indruk van de behoefte aan relatieherstel worden gegeven. De wens om een slachtoffer-dader gesprek te voeren onder professionele begeleiding is hiervoor als indicatie gebruikt. Circa een op de zes slachtoffers van misdrijven door intimi bleek geïnteresseerd in het voeren van een gesprek met de dader, tegen een op de tien andere bekenden en een op de 17 vreemden. Verzoenende motieven voor het voeren van een slachtoffer-dadergesprek zijn de wens te vergeven, weer *on speaking terms* komen en werken aan een toekomstige relatie, zo is bekend uit eerder onderzoek. Maar er zijn ook slachtoffers die een slachtoffer-dader gesprek willen voeren om andere redenen. Zij zoeken bijvoorbeeld antwoorden op bepaalde vragen of willen aan de dader laten weten wat deze heeft aangericht. De redenen van de slachtoffers in de geanalyseerde dataset om een dergelijk gesprek te willen voeren, zijn niet bekend. Mogelijk zijn verzoenende motieven meer aan de orde bij slachtoffers van bekenden en andere motieven meer bij vreemden, maar dat is speculatie. Daarom kan slechts met voorzichtigheid worden geconcludeerd dat slachtoffers op kleine relationele afstand van de dader, tegen de tijd dat zij justitie invoeren, de wens tot verzoening of relatieherstel niet per definitie volledig voorbij zijn. Ondanks het gegeven dat het gebeurde als ernstig genoeg werd gezien om justitie in te schakelen, staat men er op de kleinste relationele afstand nog relatief vaak voor open om in gesprek te gaan met de dader. Dit blijkt ook samen te kunnen gaan met de wens dat de dader gestraft wordt.

Belangrijk om te benadrukken is dat 'verzoening' in dit onderzoek, conform Horwitz (1990), is gedefinieerd in termen van herstel van de relatie. Herstel in financieel opzicht viel daar niet onder. Dit neemt niet weg dat ook financiële compensatie in de praktijk kan bijdragen aan het herstel van de relatie. Dit is naar verwachting vooral het geval voor slachtoffers van niet-intieme bekenden, gezien het grotere belang dat zij aan compensatie hechten dan slachtoffers van intimi.

Behalve de *uitkomstgerichte* behoeften vergelding, bescherming, verzoening en compensatie¹, zijn ook *procesgerichte* behoeften onderzocht. Deze zijn in dit onderzoek uiteengelegd in goede bejegening, participatie in het strafproces en informatievoorziening als deelconcepten van procedurele rechtvaardigheid. Op basis van het theoretische 'relationele model van autoriteit in groepen' (Tyler & Lind, 1992) is verondersteld dat slachtoffers met afnemende relationele afstand tot de dader meer belang hechten aan deze aspecten van de justitiële reactie. Indien men door het OM en de rechter goed bejegend wordt, ervaart dat men gehoord en adequaat geïnformeerd wordt, impliceert dit voor mensen dat men een gewaardeerd lid van de gemeenschap is. Ten overstaan van een bekende zou men hier (nog) gevoeliger voor zijn dan ten overstaan van een vreemde. Daarnaast is verondersteld dat het instrumentele belang van het ontvangen en kunnen verstrekken van (actuele) informatie groter is met afnemende relationele afstand tot de dader. Er blijft vaak enige relatie bestaan met de dader en/of diens sociale netwerk, men komt elkaar tegen. In die relatie kunnen zich ontwikkelingen blijven voordoen, ten negatieve en ten positieve. Een relatie die zich begint te herstellen, kan door een vervolgingsbeslissing opnieuw worden verstoord. Het maar uitblijven van een dergelijke beslissing kan de relatie voor langere tijd onder druk zetten. De mogelijkheid om als slachtoffer inbreng te leveren en enige controle uit te oefenen over het proces en/of de uitkomst is in dergelijke situaties extra relevant.

Voor de hypothese dat slachtoffers met het afnemen van de relationele afstand tot de dader goede bejegening door het OM en de rechter belangrijker vinden, is *geen* ondersteuning gevonden in de secundaire analyse. Ook is geen verschil gevonden in de wens om op hoogte te worden gehouden van de ontwikkelingen in de zaak. Negen van de tien slachtoffers wensen dit, ongeacht relatie tot de dader. Wel bleek de wens om gebruik te maken van participatiemodaliteiten in het strafrecht (gesprek met de officier van justitie, spreekrecht en schriftelijke slachtofferverklaring) groter bij slachtoffers van intieme en niet-intieme bekenden dan bij slachtoffers van vreemden. Slachtoffers van niet-intieme bekenden hechten ook sterk aan het gecombineerde concept participatie/informatie bij het OM. Het lijkt, mede gezien de indicatoren waarmee het belang van dit aspect is gemeten, te gaan om de wens werkelijk te kunnen communiceren met justitie: informatie te geven *en* krijgen. Bij informatie krijgen als onderdeel van participatie gaat het om meer dan enkel op de hoogte te worden gehouden. Dat laatste vinden vrijwel alle slachtoffers van groot belang. Slachtoffers van bekenden lijken juist meer dan slachtoffers van vreemden te hechten aan *tweezijdige communicatie*.

Op basis van Tyler et al. (1998) werd verondersteld dat slachtoffers met afnemende relationele afstand tot de dader omwille van hun gevoel van positieve sociale status een respectvolle behandeling door de autoriteit van groter belang zouden vinden. Er is echter

---

1 Ook de behoefte aan hulpverlening (een 'therapeutische' reactie) is in dit onderzoek aan de orde geweest. Hierover kunnen echter geen conclusies worden getrokken.

geen effect van de slachtoffer-dader relatie gevonden op het belang dat men hecht aan goede bejegening door OM en rechter, noch op het belang dat men hecht aan andere elementen van procedurele rechtvaardigheid *bij de rechter*. De secundaire analyse levert daardoor geen overtuigende ondersteuning voor genoemde veronderstelling. Het grotere belang dat slachtoffers van bekenden *wel* aan tweezijdige communicatie met het OM hechten, is mogelijk eerder het gevolg van instrumentele overwegingen dan van zorgen om de sociale status (het gevoel dat men een gewaardeerd lid van de gemeenschap is). Denk bij instrumentele overwegingen aan bijvoorbeeld de mogelijkheid om het OM te kunnen informeren over de actuele relatie met de dader.

8.5 ONDERZOEKSVRAAG 4:

In hoeverre hangt het oordeel over de justitiële reactie samen met de relatie met de dader?

Deze onderzoeksvraag is overwegend beantwoord op basis van de secundaire analyse. Daaruit bleek dat het oordeel van de slachtoffers over de ontvangen reactie van justitie in het algemeen niet samenhangt met de slachtoffer-daderrelatie. Bescherming, compensatie, bejegening, participatie en informatie, werden op verschillende relationele afstand gelijk beoordeeld. Slechts één aspect van de justitiële reactie werd minder goed beoordeeld door slachtoffers van misdrijven door niet-intieme bekenden. Deze groep oordeelde minder positief over de vergelding door het Openbaar Ministerie dan slachtoffers van vreemde daders. Over de oorzaak hiervan kan slechts gespeculeerd worden. De niet-intimi hechten geen hoger *belang* aan straf. Toch had men wellicht hogere verwachtingen van de op te leggen straf. De bevinding geldt niet voor *alle* slachtoffers van bekenden – zoals wel het geval was in eerder onderzoek (Felson & Paré, 2008). Die auteurs veronderstellen dat slachtoffers van bekende daders bozer zijn dan anderen, bijvoorbeeld vanwege al langer durende problemen met de dader. De slachtoffers van intimi verschillen in onderhavige studie echter niet significant van de beide andere groepen. Ook geldt het verschil in oordeel niet met betrekking tot vergelding door de rechter. Het is dan ook belangrijk dat dit verder wordt onderzocht; replicatie is nodig alvorens er nadere conclusies aan te verbinden.

Voor het overige zijn geen verschillen gevonden in de oordelen van slachtoffers op verschillende relationele afstand van de dader over de reactie van het OM en de rechter. Bij de interpretatie hiervan is het van belang te beseffen dat de slachtoffers niet allemaal dezelfde reactie van justitie hebben ontvangen. Immers, zij hebben deze reactie zelf mede vormgegeven op basis van hun uiteenlopende behoeften. De een heeft zich in het strafproces gevoegd met een civiele vordering, de ander heeft dat niet gedaan

maar heeft wel willen spreken ter zitting, maar had daar mogelijk geen recht op. In het ene geval is de zaak voor de rechter gekomen en in het andere geval niet. Hieraan zijn steeds ook bepaalde contacten met medewerkers van justitie verbonden. De straffen die daders opgelegd hebben gekregen, verschillen. Elk slachtoffer heeft kortom zijn eigen ervaringen met justitie opgedaan. De resultante daarvan is wat hij of zij uiteindelijk heeft beoordeeld.

In het algemeen geven de bevindingen geen aanleiding om te veronderstellen dat slachtoffers op grotere of juist kleinere relationele afstand van de dader in Nederland over de hele linie beter behandeld worden, dan wel zich beter behandeld voelen, door het OM en de rechter. Zij verschillen wel ten dele – maar niet in de volle breedte – in de mate waarin ze zaken belangrijk vinden. Dit bepaalt mede van welke rechten en mogelijkheden zij gebruik maken. Zij kunnen immers in enige mate mede vormgeven aan het proces op basis van hun behoeften. Het lijkt erop dat de mate waarin dit lukt niet sterk samenhangt met de relationele afstand tot de dader. In elk geval heeft men uiteindelijk een vergelijkbaar oordeel over de met justitie opgedane ervaringen.

8.6 REFLECTIE

8.6.1 Het concept relationele afstand in relatie tot de behoeften van slachtoffers met betrekking tot justitie

Relationele afstand is een relevant concept voor de victimologie, maar geen concept dat zich eenvoudig laat operationaliseren. De dimensie van de meer of minder gedeelde sociale en ruimtelijke omgeving is relevant, maar dat geldt ook voor de sociaalpsychologische dimensie van een meer of minder gedeelde identiteit met de pleger. Met de ene buur kan men zich verbonden voelen onder het motto “we zijn toch allemaal ouders” en de vervolging mag wel worden stopgezet. De andere buur wordt weggezet als ‘ander’ en moet gestraft worden (zie uitgebreid 5.3.1). Het verschil in wat het slachtoffer nodig heeft om zijn of haar gevoel van rechtvaardigheid na een overtreding te kunnen herstellen, lijkt in deze gevallen niet het gevolg te zijn van de mate waarin men in elkaars leven participeert. Met beide burens was geen sprake van een warme burenrelatie voorafgaand aan het gebeurde. De ernst van de delicten heeft waarschijnlijk meegespeeld, maar relevant lijkt ook de beleving van een in enige mate gedeelde identiteit.

De operationalisering van relationele afstand is ook niet eenvoudig omdat de relationele afstand voorafgaand aan het delict, zeker niet gelijk hoeft te zijn aan de afstand die men in de toekomst wenst te houden. Zijn de intimi ook nu nog wel intimi? Wil men elkaar in de toekomst liever vermijden? Kan dat eigenlijk wel? De vraag of men elkaar

nog tegenkomt in de toekomst, een netwerk deelt, is aan de orde in veel relaties, of het nu gaat om directe burens, andere buurtgenoten, familieleden, ex-partners en kennissen. Dat is niet alleen van belang voor de vraag of en hoe snel men justitie inschakelt. Dat is ook van belang voor de justitiële reactie in ruime zin die men zoekt, of waarvoor men openstaat.

Weten of de dader een buur of een ex-partner van het slachtoffer is, is niet voldoende om te kunnen voorspellen wat de symbolische implicaties zijn van het gebeurde (een schending van gedeelde waarden?) en hoe lang de 'schaduw van de toekomst' (zie bijv. Nieuwenhuis, Völker & Flap, 2013) is. Bij een korte schaduw van de toekomst is er minder behoefte aan relatieherstel, omdat de kans klein is dat men weer met elkaar te maken krijgt. Wat justitie, los van haar eigen verantwoordelijkheid voor de wet, kan doen om bij te dragen aan herstel van het gevoel van rechtvaardigheid van betrokkenen, wordt mede door dit soort vragen bepaald.

De slachtoffer-dader relatie heeft invloed op wat slachtoffers belangrijk vinden in de justitiële reactie. Het systematisch scheiden van de slachtoffer-dader relatie van variabelen die daar in de praktijk vaak nauw mee samen hangen (type delict en sekse slachtoffer) is relevant gebleken. Zowel gelet op gewenste uitkomsten (bescherming, straf, financiële compensatie en verzoening) als gelet op het gewenste proces (participatie) zijn er verschillen gevonden tussen slachtoffers van intimi, niet-intimi en vreemden. Deze lijken overwegend te gelden ongeacht het type delict en de sekse van het slachtoffer. Het zijn derhalve zeker niet uitsluitend vrouwelijke slachtoffers van geweld door intimi die andere belangen richting justitie hebben dan (alle) andere slachtoffers. Ook slachtoffers van delicten door niet-intieme bekenden en slachtoffers van vermogensdelicten door bekenden hebben deels andere behoeften. Ook mannen die slachtoffer worden van delicten door intieme en niet-intieme bekenden hechten gedeeltelijk aan andere zaken dan slachtoffers van delicten door vreemden.

Het meest komen verschillen tussen slachtoffers van intimi en vreemden voor, dus daar waar het verschil in relationele afstand tussen slachtoffer en dader het grootst is. Op geen van de onderzochte concepten wees het onderzoek echter een volledig effect van relationele afstand uit. Immers dan zouden vaker ook verschillen tussen niet-intimi en vreemden enerzijds, en niet-intimi en intimi anderzijds zijn gevonden. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het niet eenvoudige karakter van het concept relationele afstand. Dat concept is in deze studie wel als enkelvoudige variabele geoperationaliseerd. Er is een ordinale variabele gevormd, met intimi op kleine relationele afstand, via kennissen, burens, collega's op gemiddelde relationele afstand, tot aan vreemden op grote relationele afstand (cf. Black, 1976; Decker, 1993; Dawson, 2004; Horwitz, 1990). Deze variabele bevat echter geen informatie over gedeelde identiteiten en de schaduw

van de toekomst. Over de mate waarin de slachtoffers en daders in de gerapporteerde empirische studie *werkelijk* in elkaars leven participeerden, is niets bekend.

Of de dader een ex-partner, familielid of buurtgenoot is, is in werkelijkheid niet meer dan een zeer globale indicatie voor feitelijke verwevenheid van levens. In toekomstige studies naar dit onderwerp zou de relationele afstand tussen betrokkenen in meer detail moeten worden onderzocht, ongeacht het label van bijvoorbeeld buurtgenoot of ex-partner. Hier wordt in 8.6.3 nader op ingegaan.

8.6.2 De groep slachtoffers van niet-intieme bekenden

Het bestuderen van slachtofferschap vanuit het perspectief van relationele afstand tot de dader heeft opgeleverd dat de groep slachtoffers op gemiddelde relationele afstand van de dader goed zichtbaar werd. Dit is een groep die, uitzonderingen daargelaten, noch in de victimologie² noch beleidsmatig bij justitie veel in beeld is. Terwijl slachtoffers van 'huiselijk geweld' de afgelopen decennia prominent op de agenda zijn gekomen van beleid en van onderzoek, bleven de slachtoffers van misdrijven door bekenden op grotere relationele afstand, zoals burens en kennissen, grotendeels buiten beeld. Er is ook geen 'beweging' (Pemberton, 2009) die hier in het bijzonder aandacht voor vraagt. De vrouwenbeweging heeft zich hard gemaakt voor betere bescherming van vrouwen tegen geweld in de privésfeer. Er zijn anderzijds organisaties tegen 'zinloos geweld' die de aandacht vestigen op geweldsmisdrijven waarbij juist een *vreemde* dader kennelijk volstrekt willekeurig een slachtoffer aanvalt. *Predatory* delicten (ook vermogensdelicten) zijn het meest eenvoudig te labelen als delict. Dat geldt mogelijk niet alleen voor leken, maar ook voor onderzoekers en beleidsmakers. Dat zijn de delicten die vaak door vreemden worden gepleegd.

De groep slachtoffers van niet-intimi maakt een mindere eenduidig plaatje: de misdrijven kunnen predatory maar ook geschil-gerelateerd zijn, of beide ineen. Te denken valt aan de man die zich in het verleden door zijn ex-schoonouders niet rechtvaardig behandeld voelde – hij verschaftte anderen inlichtingen waarmee zij een uitgebreide overval konden plegen op de woning van het bejaarde echtpaar (zie 2.2.3).

De grootste groep bekende daders van geweldsdelicten wordt volgens het CBS (2015) gevormd door de buurtgenoten (in 23% van de delicten), gevolgd door 'andere' (niet-intieme) bekenden (12%) en iemand van werk of studie (8%).³ Over daders van vermogensdelicten is dit niet bekend. De omvang van de groep en de situatie van deze slachtoffers rechtvaardigt dat hij niet genegeerd wordt. Deze slachtoffers komen noch

---

2 In studies naar seksueel geweld tegen vrouwen wordt deze categorie wel frequent onderzocht (zie bijv. reeds Koss et al., 1988; Bechhofer & Parrot, 1991).

3 De percentages mogen niet bij elkaar worden opgeteld omdat meer antwoorden op de vraag konden worden gegeven, bij delicten die door meer dan een dader waren gepleegd.

Intieme bekenden worden door het CBS minder gevonden als plegers van geweldsdelicten dan niet-intieme bekenden.

met de slachtoffers van intimi noch met de slachtoffers van vreemden overeen. Men is waarschijnlijk minder kwetsbaar dan de groep slachtoffers van intimi, maar kampt sterker met het probleem van de moeilijke vermijdbaarheid dan slachtoffers van vreemden. Bescherming is voor de groep slachtoffers op gemiddelde relationele afstand net als voor de slachtoffers van intimi vaker een belangrijke reden om de politie in te schakelen dan voor de slachtoffers van vreemden. Men kan elkaar of elkaars vrienden of familie dagelijks tegenkomen in de eigen woonomgeving.

Bij het nadenken over instrumenten in het justitiële slachtofferbeleid zou men ook bij deze groep stil moeten staan. Als het gaat om gewenste participatie in het strafproces bleek in dit onderzoek de slachtoffer-dader relatie van groter belang dan de ernst van het delict in termen van strafdreiging. De slachtoffers op gemiddelde relationele afstand willen net als de slachtoffers van intimi meer participeren dan slachtoffers van vreemden. Hierop wordt in 8.6.4 teruggekomen.

Het onderzoek wees voorts uit dat de wens dat de dader gestraft wordt voor de slachtoffers van niet-intieme bekenden vaak een reden was om de politie in te schakelen. Het was voor hen zelfs de belangrijkste reden, net als voor de slachtoffers van vreemden. Tegelijkertijd is een indicatie gevonden dat de slachtoffers van niet-intieme bekenden minder goed oordelen dan de slachtoffers van vreemde daders over de vergelding door het OM. Gesteld is dat deze bevinding moet worden gerepliceerd voordat er nadere conclusies aan worden verbonden.

Ook de wens om schadevergoeding te krijgen is voor de niet-intimi vaker een reden om naar de politie te gaan dan voor de slachtoffers van intimi. Compensatie bleek in kwantitatief opzicht geen belangrijke meldingsredenen. Straf voor de dader en bescherming voor het slachtoffer speelden voor meer mensen een rol bij de beslissing om de politie in te schakelen. Wel hechten slachtoffers van niet-intieme bekenden, net als slachtoffers van vreemden, meer belang aan compensatie dan slachtoffers van intimi. Relevant in dit kader is dat compensatie belangrijk is voor het oordeel van slachtoffers over de vergelding door het Openbaar Ministerie, ongeacht relationele afstand tot de dader.

Tot nu toe bleef de groep slachtoffers van niet-intieme bekenden in veel victimologisch onderzoek buiten beeld. Er is enerzijds ruim aandacht voor slachtoffers van geweld door intimi. Anderzijds wordt in veel andere studies de slachtoffer-dader relatie überhaupt niet geïmplementeerd, of er wordt alleen onderscheid gemaakt tussen vreemden en bekenden. Dit terwijl de slachtoffers van delicten door niet-intieme bekenden een relevante groep vormen met eigen bijzonderheden. Deze studie heeft laten zien dat deze groep noch met de slachtoffers van intimi noch met de slachtoffers van vreemden gelijk te stellen is. De groep verdient dan ook afzonderlijk aandacht in de victimologie. Daarbij gaat het niet alleen om slachtoffers van geweld (zie daarover Jaquier, Fisher & Johnson, 2011; Walby, Towers & Francis, 2014) maar ook om slachtoffers van andersoortige delicten.

8.6.3 Nader onderzoek

Gesteld is dat de vraag of de dader een ex-partner, familielid of buurtgenoot is, niet meer dan een zeer globale indicatie biedt voor de mate waarin mensen in elkaars leven participeren, voor de feitelijke verwevenheid van levens. Voor toekomstige primaire studies naar het effect van de relationele afstand tot de dader op ervaringen en behoeften van slachtoffers, ligt de uitdaging om het begrip relationele afstand rijker te conceptualiseren. Dimensies die hierbij in overweging kunnen worden genomen zijn frequentie van de interactie, intensiteit van de interactie, mate van zelfonthulling, gedeelde belangen, gedeeld sociaal netwerk, fysieke intimiteit, gedeelde identiteit, gedeelde ruimtelijke omgeving en gemeenschappelijke toekomst. Ook lijkt de vraag relevant of de vroegere relationele afstand al dan niet een neutraal gegeven is voor de respondent (Hess, 2003). Relationele afstand kan als neutraal zijn ervaren als men elkaar bijvoorbeeld nauwelijks kende (zonder bijgevoelens), een negatieve lading hebben als men elkaar al liever vermeed of een positieve indien men juist naar elkaar toegroeide of al hecht was.

De onderzoeksvraag in het kader waarvan met het begrip relationele afstand wordt gewerkt, kan betrokken worden bij de vraag welke dimensies van relationele afstand niet mogen ontbreken in de conceptualisering van het begrip. Ook de vraag of men primair verschillen in relationele afstand wil meten tussen intimi, tussen niet-intimi, of over het hele scala, is van belang. In het onderzoek domein van de interpersoonlijke relaties zijn verschillende meetinstrumenten ontwikkeld. Relationele afstand is bijvoorbeeld gemeten door mensen simpelweg op een Likertschaal te laten aangeven hoe hecht men zich voelt/voelde met de betrokkene (zie Hess, 2003). Als maar weinig vragen gesteld kunnen worden, biedt dit een eerste aanvulling op de meer alledaagse omschrijving van 'wat men van elkaar is'. In kwalitatief onderzoek kan naar aanleiding van het antwoord op een dergelijke vraag worden doorgevraagd om te achterhalen welke dimensies slachtoffers zelf betrekken bij hun antwoord.

Er zijn ook instrumenten ontwikkeld die gericht zijn op het nauwkeuriger meten van 'hechtheid' (bijv. Berscheid, Snyder & Omoto, 1989) of juist 'afstand' (Hess, 2003). Dergelijke meetinstrumenten (of items daaruit) kunnen helpen bij het 'vangen' van de door het slachtoffer ervaren relationele afstand in een concrete relatie. Bij het meten van hechtheid (*closeness*) wordt gefocust op zowel de frequentie als de kracht van de impact van individuen op elkaar in het dagelijks leven, naast de diversiteit in gezamenlijke bezigheden en de duur van de verbondenheid (zie bijv. Berscheid et al., 1989). In een instrument waarmee primair wordt beoogd het nemen van afstand te meten in doorgaande relaties die niet (meer) vrijwillig zijn en niet (meer) als positief worden ervaren, hebben de items betrekking op onder meer: met iemand spreken over

persoonlijke zaken, vermijdingsgedrag, het gevoel dat iemand tot een andere sociale groep hoort, gereserveerd gedrag vertonen in iemands aanwezigheid, de interactie zo kort mogelijk houden, negeren, het vermijden van bepaalde non-verbale communicatie (glimlachen, aanraken, oogcontact) en trachten de interactie te beperken tot interactie in gezelschap van anderen in plaats van één op één (Hess, 2003). Thema's als deze kunnen zowel in kwalitatief als kwantitatief onderzoek worden onderzocht.

Enkel informatie over de relationele afstand tot de dader in het verleden, hoe nauwkeurig ook, is niet voldoende indien men de situatie en behoeften van slachtoffers in het heden goed wil begrijpen en voorspellen. Relationele afstand is geen constante in de tijd. De 'schaduw van de toekomst' kan als dimensie van relationele afstand worden gezien of juist als een aanpalend begrip, dat in aanvulling op relationele afstand kan worden onderzocht. Alleen indien de relatie met de dader of diens netwerk na het delict daadwerkelijk is opgehouden te bestaan, volstaat kennis over het verleden. Al is de onderzoeksvraag niet gericht op de toekomst, toch kan informatie over alleen de periode voorafgaand aan het misdrijf te beperkt zijn. In onderzoek naar bijvoorbeeld de slachtoffer-dader relatie en de psychische impact van het delict, is het dóórlopen van de relatie, het ook in het heden geconfronteerd blijven met de pleger of diens netwerk, ook relevante kennis. Behalve de relatie in het verleden, voorafgaand aan (de aanloop naar) het delict is dus ook de huidige en toekomstige (gewenste of noodzakelijke) afstand van belang.

Mogelijk kan een rijkere operationalisering van het begrip relationele afstand ook bijdragen aan het verklaren van verschillen *binnen* de groep slachtoffers van misdrijven door intimi (en niet-intimi). Op sommige punten werden verschillen tussen slachtoffers van ex-partners en familieleden zichtbaar in de bivariate analyses. Slachtoffers van ex-partners wilden van meer participatievormen gebruik maken dan slachtoffers van familieleden. Ook zijn verschillen in de oordelen van slachtoffers van ex-partners en familieleden over de vergelding en bescherming door het OM gevonden. Deze bevindingen zijn niet gecontroleerd voor andere beïnvloeders in een multivariate analyse. Indien de verschillen niet toe te schrijven zijn aan de invloed van andere variabelen, kan kwalitatief onderzoek waarin dimensies van relationele afstand centraal staan mogelijk meer licht werpen op de achtergronden ervan.

Verder is empirisch onderzoek naar de invloed van de slachtoffer-dader relatie op de behoeften en ervaringen van slachtoffers met de politie maatschappelijk relevant. Die groep is een aantal malen groter dan de groep die in de hier gerapporteerde empirische analyse centraal stond. Zijn daar dezelfde effecten met betrekking tot straf, compensatie, bescherming, verzoening en participatie aan de orde? In de justitiële slachtoffermonitor zijn weliswaar ook vragenlijsten over de ervaringen met de politie afgenomen, maar

slachtoffers van huiselijk geweld zijn niet in die steekproef opgenomen (Timmermans et al., 2012). Nader onderzoek naar verschillen tussen slachtoffers van niet-intieme bekenden en vreemden behoort met die dataset wel tot de mogelijkheden.

Een bevinding die eveneens nader onderzoek zou rechtvaardigen, is dat de indruk van het strafrecht van slachtoffers samen lijkt te hangen met de relationele afstand tot de dader. Deze indruk was positiever met toenemende relationele afstand tot de dader. Met deze variabele wordt beoogd te meten hoe mensen de legitimiteit van strafrechtelijke instituties ervaren (zie nader 6.4.2). In onderhavige studie is deze variabele enkel als controle gehanteerd, maar onderzoek naar de achtergronden hiervan is relevant. Is de minder positieve indruk van het strafrecht een gevolg van eerdere, niet als positief beoordeelde, contacten van het slachtoffer met justitie? Omdat slachtoffers naarmate de relationele afstand tot de dader afneemt vaker herhaalde slachtoffers zijn, is het denkbaar dat zij daardoor vaker contact met justitie hebben gehad in het verleden. Zonder verder onderzoek kan hierover echter niet geconcludeerd worden.

8.6.4 Het justitiële slachtofferbeleid

Als behoeften van slachtoffers centraal staan in het justitiële slachtofferbeleid⁴, dan is naast inzet op het straffen van daders in elk geval aandacht voor de bescherming van slachtoffers van misdrijven door intieme daders gerechtvaardigd. In het bijzonder in verband met beschermingsbehoeften van slachtoffers zijn in artikel 22 van de EU richtlijn 2012/29/EU de lidstaten van de Europese Unie verplicht om alle slachtoffers tijdig en individueel te beoordelen om specifieke beschermingsbehoeften te onderkennen. Daarbij is voorgeschreven dat bijzondere aandacht uit dient te gaan naar “slachtoffers die aanzienlijke schade hebben geleden als gevolg van de ernst van het strafbare feit; slachtoffers van strafbare feiten die zijn ingegeven door vooroordelen of discriminatie die in het bijzonder verband kunnen houden met hun persoonlijke kenmerken; slachtoffers wier relatie met en afhankelijkheid van de dader hen bijzonder kwetsbaar maken. In dit verband worden slachtoffers van terrorisme, georganiseerde criminaliteit, mensenhandel, gender-gerelateerd geweld, geweld in een hechte relatie, seksueel geweld, uitbuiting of haatmisdrijven; en slachtoffers met een handicap naar behoren in overweging genomen” (EU richtlijn, artikel 22 lid 3). Hieraan worden in lid 4 nog kindslachtoffers toegevoegd.

Op deze plaats wordt niet geadviseerd om deze lijst verder uit te breiden met slachtoffers van misdrijven door (ex-)partners en familieleden die slachtoffer zijn geworden van een geweldsdelict maar ook van een vermogens- of vernielingen/

---

4 Visiedocument van het kabinet Rutte II ‘Recht doen aan slachtoffers’. Kamerstukken II 2012/13, 33552, 2 en recenter ook: Implementatie van richtlijn 2012/29/EU van het Europees parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ (PbEU 2012, L 315). Memorie van Toelichting. Kamerstukken II 2014/15, 34236, 3.

openbare ordedelict. Zij bleken wel vaker dan slachtoffers van delicten door vreemden de wens tot bescherming als aangiftereden te hebben. De vraag is echter wat het uitbreiden van genoemde lijst oplevert voor de slachtoffers die bescherming het hardst nodig hebben. Als zo veel groepen ‘bijzondere’ aandacht *moeten* krijgen, kan dit ten koste gaan van de inspanningen en middelen die worden ingezet voor de meest kwetsbaren. Wel is het belangrijk dat onderkend wordt dat niet alleen *geweldsmisdrijven* door intieme bekenden bedreigend kunnen zijn. Andersoortige delicten zijn misschien een voorbode of signaal van ernstiger problematiek. Het kunnen signalen zijn van geleidelijke escalatie van onderlinge problemen in een gezin of familie. Daarbij zijn niet alleen vrouwen en meisjes kwetsbaar. Ook jongens en mannen die slachtoffer zijn geworden van een delict in de privésfeer hebben vaker dan slachtoffers van misdrijven door vreemden behoefte aan bescherming.

Voldoende aandacht van justitie voor bescherming is overigens aanbevelenswaardig gelet op de substantiële minderheid van *alle* hier onderzochte slachtoffers. Bijna de helft van deze slachtoffers, ongeacht relationele afstand tot de dader, oordeelt negatief over dit aspect van de reactie van het OM. Hierbij is relevant dat staten door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens toenemend verantwoordelijk worden gehouden voor bescherming tegen zowel primair als herhaald slachtofferschap van interpersoonlijk geweld (Wergens, 2014). Slachtofferrechten, waaronder bescherming, worden steeds meer gezien als een variant van de onvervreemdbare en fundamentele (mensen)rechten.⁵

Met betrekking tot de door slachtoffers gewenste participatie in het strafproces, bleek in dit onderzoek de slachtoffer-dader relatie van groter belang te zijn dan de ernst van het delict in termen van maximale strafdreiging. Slachtoffers op verschillende relationele afstand van de dader oordelen vergelijkbaar over de participatie en informatievoorziening als onderdeel van de justitiële reactie. Toch zou naar aanleiding van dit onderzoek overwogen kunnen worden om meer participatiemogelijkheden open te stellen voor slachtoffers van delicten door (al dan niet intieme) bekenden. Het spreekrecht kan nu worden uitgeoefend indien het tenlastegelegde feit een misdrijf betreft waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van acht jaar of meer is gesteld (en bij een aantal nader genoemde misdrijven in artikel 51e van het Wetboek van Strafvordering). Een gesprek met de officier van justitie of advocaat-generaal moet aan diezelfde groep worden aangeboden (OM aanwijzing slachtofferzorg). De ernst van het delict in termen van strafdreiging bleek in dit onderzoek echter geen voorspeller te zijn van de gewenste participatie, terwijl de slachtoffer-dader relatie dat wel was. Mogelijk kan meer *tweezijdige communicatie* bij slachtoffers van niet-intimi ook bijdragen aan een beter oordeel over vergelding. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de mogelijkheid om uitleg te krijgen van de officier van justitie over de redenen van beslissingen en de gelegenheid om het eigen verhaal te doen. Dit is echter speculatief.

⁵ Zie ook ‘Recht doen aan slachtoffers’. Kamerstukken II 2012/13, 33552, 2.

Mogelijkheden tot begeleide communicatie tussen betrokkenen zoals slachtoffer-dader gesprekken en waarschijnlijk ook *mediation* in het strafrecht (in dit proefschrift niet onderzocht), komen voor slachtoffers van bekenden in theorie sterker dan voor slachtoffers van vreemden tegemoet aan de behoefte aan rechtsherstel en kunnen bijdragen aan relatieherstel (zie ook 8.4). Op basis van onderhavige studie kon over de behoefte aan relatieherstel maar zeer voorzichtig geconcludeerd worden. De behoefte aan een gesprek met de dader leefde onder de onderzochte slachtoffers niet op grote schaal. Toch stonden de slachtoffers van intimi vaker open voor een gesprek met de dader dan slachtoffers van vreemde daders, zelfs nog in dit stadium waarin ‘zelf oplossen’ al gepasseerd was. Slachtoffer-dader gesprekken en mediation in het strafrecht zijn relatief nieuwe voorzieningen in het Nederlandse strafrechtelijke systeem in ruime zin. Deze relatieve innovaties kunnen worden gezien als een verbetering van dat systeem voor in het bijzonder slachtoffers van misdrijven door intieme en mogelijk ook niet-intieme bekenden. Ze bieden ruimte om desgewenst ook op andere manieren de ‘morele balans’ te herstellen dan (alleen) door een vergeldende reactie. Waar mensen al langer een relatie met elkaar hebben en elkaar ook in de toekomst nog tegen zullen komen, is de waarde daarvan in potentie (nog) groter dan voor mensen die vreemden voor elkaar zijn. Compensatie kan van dat herstel deel uitmaken – in het bijzonder op gemiddelde relationele afstand zullen slachtoffers daaraan hechten. Tegelijkertijd zal, als het gaat om chronisch geweld of sterk geëscaleerde misdrijven waaraan al een lange geschiedenis van problemen tussen betrokkenen vooraf is gegaan, een eenmalige herstelrechtelijke interventie niet volstaan (zie bijv. Cleven et al., 2015).

8.6.5 Beperkingen van het onderzoek

In dit onderzoek is gewerkt met uitsluitend bestaande bronnen. Het is gebaseerd op gepubliceerde wetenschappelijke literatuur en op een empirische dataset die voor een ander doel was verzameld. Het onderzoek is derhalve beperkt gebleven tot wat met deze bronnen mogelijk was (zie over de beperkingen van de secundaire analyse uitgebreid paragraaf 7.7). Een nadeel van deze werkwijze is dat lang niet alle concepten die blijkens de literatuurstudie relevant zijn, in het empirisch onderzoek (de secundaire analyse) zijn teruggekeerd. Niet over alle in het kader van deze studie relevant geachte variabelen, waren gegevens voorhanden in de dataset. Een voorbeeld hiervan is, naast de al genoemde verschillende dimensies van relationele afstand, de wetenschap dat in zaken tussen bekenden het slachtoffer-dader onderscheid vaker ambigu is. Dit is een onderwerp waarover de dataset geen enkel aanknopingspunt bevat. Dit gegeven verdwijnt zodoende geheel uit beeld in het empirisch onderzoek. Het maakt het slachtoffer-dader onderscheid meer zwart-wit dan het, afgaande op de literatuur, in werkelijkheid is.

Misschien zijn het wel vooral de zaken waarin het slachtoffer-dader onderscheid minder duidelijk is, waarbij het slachtoffer na afloop minder gunstig oordeelt over het OM op vergelding. Een speculatie als deze kon jammer genoeg niet worden getoetst.

Een ander voorbeeld is de rol van de psychische impact van de delicten. Afgaande op de literatuurstudie lijkt de relationele afstand als zodanig niet bepalend voor het ontwikkelen van acute of posttraumatische stress klachten door het slachtoffer. Om die reden is aangenomen dat een eventueel aan te treffen verband tussen relationele afstand en behoeften of oordelen over justitie niet kunnen worden toegeschreven aan een verschil in psychische impact. Of dit ook werkelijk het geval was, kon niet empirisch getoetst worden met de beschikbare data.

De literatuurstudie in dit boek heeft ook betrekking op een veel grotere groep slachtoffers dan het empirisch onderzoek. In totaal werd in Nederland in 2013 bijna één op de vijf Nederlanders van 15 jaar en ouder slachtoffer van enig delict. De literatuurstudie gaat voor een belangrijk deel over de context, kenmerken en gevolgen voor de slachtoffers van al deze delicten, ongeacht de vraag of men contact heeft met justitie. In 2013 registreerde het OM ruim 142.000 slachtoffers. Uit deze populatie is de steekproef van slachtoffers afkomstig die in de secundaire analyse is onderzocht. De steekproef is geen afspiegeling van alle slachtoffers van een misdrijf en evenmin van slachtoffers die een reactie van justitie wensen. Velen krijgen immers alleen te maken met de politie. Het empirisch onderzoek betreft dus alleen slachtoffers wier zaak door de politie bij het OM is ingestuurd. Dit is een minderheid van alle slachtoffers en ook een minderheid van alle slachtoffers die aangifte doen van een strafbaar feit.

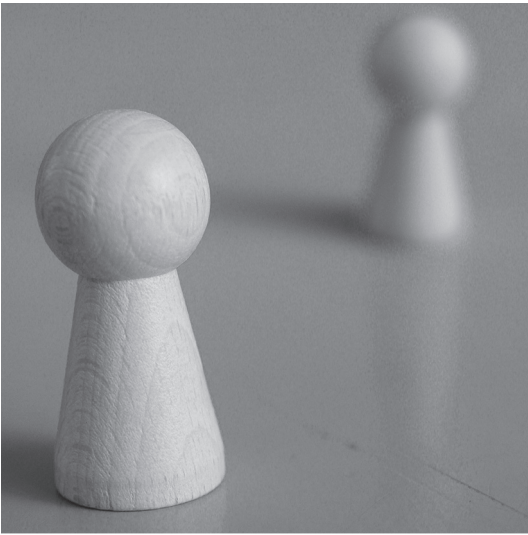
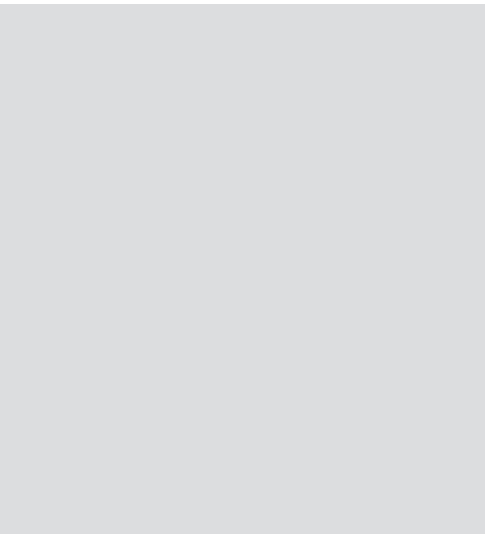
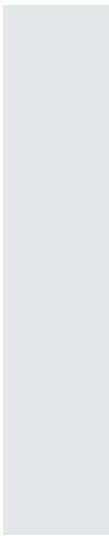
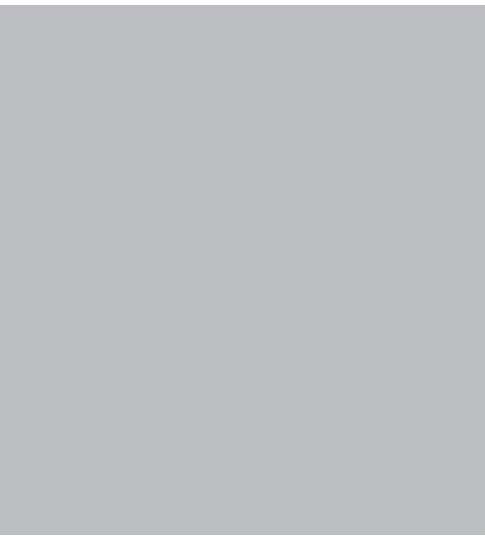
8.7 TOT SLOT

Niettegenstaande de beperkingen, heeft deze studie het inzicht in het effect van relationele afstand en slachtoffer-dader relatie op de behoeften met betrekking tot justitie vergroot. Duidelijk is geworden dat met het in mainstream victimologisch onderzoek onderscheiden van slechts twee slachtoffer-dader relaties (bekend versus onbekend), zoals vaak gebeurt, de empirische werkelijkheid geen recht wordt gedaan. Binnen de groep slachtoffers van bekende daders lopen zowel de slachtofferervaringen als de behoeften met betrekking tot justitie uiteen. Het is vooruitgang als voortaan ten minste drie groepen worden onderscheiden: vreemden, niet-intieme bekenden en intieme bekenden.

Ten behoeve van dit proefschrift is gewerkt met uitsluitend bestaande bronnen. Desalniettemin bleek uitbreiding van de wetenschappelijke kennis met deze beperkte middelen mogelijk. Dit geldt ten eerste voor de literatuurstudie, waarin kennis uit verschillende onderzoekstradities bijeen is gebracht en in twee systematische reviews de

stand van de kennis op deelonderwerpen in kaart is gebracht. In aanvulling daarop had de secundair geanalyseerde dataset behalve de eerder besproken beperkingen ook enkele kwaliteiten: de slachtoffer-dader relatie was tot in enig detail bekend, de slachtoffers waren zowel mannen als vrouwen en zij hadden verschillende delict typen meegemaakt. Er bleek geen sprake te zijn van multicollineariteit. Dat voldoende slachtoffers van niet-gewelddelicten en mannelijke slachtoffers deel uitmaakten van de steekproef, maakte het mogelijk de kennis over de unieke bijdrage van de slachtoffer-dader relatie aan behoeften van slachtoffers met betrekking tot de justitiële reactie evident uit te breiden. Er zijn effecten gevonden van de slachtoffer-dader relatie op de behoeften van slachtoffers van zowel gewelds-, vermogens- als vernielingen/openbare orde delicten. Dit terwijl veel victimologisch onderzoek waarin de slachtoffer-dader relatie centraal staat tot dusverre beperkt bleef tot, vaak vrouwelijke, slachtoffers van geweldscriminaliteit.

REFERENTIES

REFERENTIES

- Aa, S. van der (2010). *Stalking in the Netherlands: Nature and prevalence of the problem and the effectiveness of anti-stalking measures*. Apeldoorn/Antwerpen/Portland: Maklu Uitgevers.
- Aa, S. van der (2013). What's yours is mine until death do us part? Over de vervolgingsuitsluiting bij vermogensdelicten binnen het huwelijk. *Delikt & Delinkwent*, 43, 760-770.
- Allport, G.W. (1954). The nature of prejudice (25th Anniversary Edition, 1979). New York: Basic Books.
- Anderson, K.L. (2007). Who gets out? Gender as structure and the dissolution of violent heterosexual relationships. *Gender & Society*, 21, 173-201.
- Andrews, B., Brewin, C.R., Rose, S. en M. Kirk (2000). Predicting PTSD symptoms in victims of violent crime: the role of shame, anger, and childhood abuse. *Journal of Abnormal Psychology*, 109, 69-73.
- Apel, R., Dugan, L. en R. Powers (2013). Gender and injury risk in incidents of assaultive violence. *Justice Quarterly*, 30, 561-593.
- Archer, J. (2000). Sex differences in aggression between heterosexual partners: a meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 126, 651-680.
- Astion, M. (2008). *Differences between stranger and known assailant sexual assaults. Using medical provider data to describe and compare the nature and context of sexual crime perpetrated by strangers and known assailants*. Boston, MA: Massachusetts Executive Office of Public Safety and Security, Research and Policy Analysis Division.
- Avakame, E.F., Fyfe, J.J. en C. McCoy (1999). "Did you call the police? What did they do?" An empirical assessment of Black's theory of mobilization of law. *Justice Quarterly*, 16, 765-792.
- Avdija, A.S. (2010). Crime-reporting behavior: a test of a theoretical model that accounts for the explanation of people's crime reporting behavior. Dissertatie Indiana University of Pennsylvania.
- Bachman, R., Lachs M. en M. Meloy (2004). Reducing injury through self-protection by elderly victims of violence: the interaction effects of gender of victim and the victim/offender relationship. *Journal of Elder Abuse & Neglect*, 16, 1-24.
- Bachman, R. en R. Paternoster (1993). A contemporary look at the effects of rape law reform: how far have we really come? *The Journal of Criminal Law & Criminology*, 84, 554-574.
- Bachman, R. (2000). A comparison of annual incidence rates and contextual characteristics of intimate partner violence against women from the National Crime Victimization Survey (NCVS) and the National Against Women Survey (NVAWS). *Violence against Women*, 6, 839-867.
- Bachman, R. en L.E. Saltzman (1995). *Violence against Women: Estimates from the Redesigned Survey*. Washington, D.C.: US Department of Justice, Bureau of Justice Statistics.
- Bachman, R. (1998). The factors related to rape reporting behavior and arrest. New evidence from the National Crime Victimization Survey. *Criminal Justice and Behavior*, 25, 8-29.
- Bachman, R. en M.L. Meloy (2008). The epidemiology of violence against the elderly: implications for primary and secondary prevention. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 24, 186-197.
- Barber, C.F. (2008). Domestic violence against men. *Nursing Standard*, 22, 35-39.
- Baumer, E.P. (2002). Neighborhood disadvantage and police notification by victims of violence. *Criminology*, 40, 579-616.

- Baumer, E.P. (2004). Temporal variation in the likelihood of police notification by victims of rapes, 1973-2000. Washington, D.C: US Department of Justice, National Institute of Justice.
- Baumer, E.P. en J.L. Lauritsen (2010). Reporting crime to the police, 1973-2005: a multivariate analysis of long-term trends in the national crime survey (NCS) and national crime victimization survey (NCVS). *Criminology*, 48, 131-185.
- Baumgartner, M.P. (1988). *The moral order of a suburb*. New York: Oxford University Press.
- Bechhofer, L. en A. Parrot (1991). What is acquaintance rape? In: *Acquaintance rape. The hidden crime*. 9-25 New York: John Wiley.
- Beerthuizen, M.G.C J., Wartna, B.S J., Verweij, S. en N. Tollenaar (2015). *De misdrijf-straf index. Op weg naar een maat voor de ernst van delicten afgeleid van de afdoening van strafzaken*. Memorandum 2015-03, WODC.
- Bell, M.E., Perez, S., Goodman, L.A. en M.A. Dutton (2011). Battered women's perceptions of civil and criminal court helpfulness: the role of court outcome and process. *Violence Against Women*, 17, 71-88.
- Bennett, L., Goodman, L. en M.A. Dutton (1999). Systemic obstacles to the criminal prosecution of a battering partner: a victim perspective. *Journal of Interpersonal Violence*, 14, 761-772.
- Berscheid, E., Snyder, M. en A. M. Omoto (1989). The Relationship Closeness Inventory: Assessing the closeness of interpersonal relationships. *Journal of personality and Social Psychology*, 57(5), 792-807.
- Bieneck, S. en B. Krahé (2011). Blaming the victim and exonerating the perpetrator in cases of rape and robbery: Is there a double standard? *Journal of interpersonal violence*, 26, 1785-1797.
- Bijleveld, C.C.J.H. (2006). *Methoden en technieken van onderzoek in de criminologie*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Bijleveld, C.C.J.H. en J.J.F. Commandeur (2012). *Multivariate analyse. Een inleiding voor criminologen en andere sociale wetenschappers*. Den Haag: Boom Lemma.
- Blaauw, E., Winkel, F.W., Arensman, E., Sheridan, L. en A. Freeve (2002). The toll of stalking: the relationship between features of stalking and psychopathology of victims. *Journal of Interpersonal Violence*, 17, 50-63.
- Black, D. (1976). *The behavior of law*. San Diego: Academic Press.
- Black, D. (1998). Crime as social control. In: D. Black, *The social structure of right and wrong*, pp. 27-46. San Diego: Academic Press.
- Black, M.C., Basile, K.C., Breiding, M.J., Smith, S.G., Walters, M.L., Merrick, J.C. en M.R. Stevens (2011). *The national intimate partner and sexual violence survey: 2010 summary report*. Atlanta: National Center for Injury Prevention and Control. Division of Violence Prevention.
- Bonanno, G.A., Westphal, M. en A.D. Mancini (2011). Resilience to loss and potential trauma. *Annual Review of Clinical Psychology*, 7, 511-535.
- Boom, A. ten en K.F. Kuijpers. (2008). *Behoeften van slachtoffers van delicten. Een systematische literatuurstudie naar behoeften zoals door slachtoffers zelf geuit*. Onderzoek en beleid 262. Den Haag: WODC.
- Boom, A. ten en K.F. Kuijpers. (2012) Victims' needs as basic human needs. *International Review of Victimology*, 18, 155-179.
- Borton, I.M. (2009). Effects of race, sex, and victims' reasons for victim-offender dialogue. *Conflict Resolution Quarterly*, 27, 215-235.
- Bos, K. van den (2007). Procedurele rechtvaardigheid: beleving en implicaties. In: *Werken aan behoorlijkheid: de Nationale Ombudsman in zijn context*. pp.183-198.

- Bosick, S.J., Rennison, C.M., Gover, A.R. en M. Dodge (2012). Reporting violence to the police: predictors through the life course. *Journal of Criminal Justice*, 40, 441-451.
- Bottoms, A. en A. Costello (2010). The phenomenon of victim-offender overlap: a study of offences against households. In: *Hearing the Victim: Adversarial Justice, Crime Victims and the State*, A. Bottoms en J.V. Roberts (eds.) pp. 104-139.
- Bownes, I.T., O'Gorman, E.C. en A. Sayers (1991). Assault characteristics and posttraumatic stress disorder in rape victims. *Acta Psychiatr Scand*, 83, 27-30.
- Brems, C. en P. Wagner (1994). Blame of victim and perpetrator in rape versus theft. *The Journal of Social Psychology*, 134, 363-374.
- Brennan, I.R. (2011). *In vino silentium?* Individual, situational, and alcohol-related factors in reporting violence to the police. *Violence and Victims*, 26, 191-207.
- Breslau, N. (2001). The epidemiology of posttraumatic stress disorder: what is the extent of the problem? *The Journal of Clinical Psychiatry*, 62, 16-22.
- Brewin, C.R., Andrews, B. en J.D. Valentine (2000). Meta-analysis of risk factors for posttraumatic stress disorder in trauma-exposed adults. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68, 748-766.
- Brewin, C.R. en E.A. Holmes (2003). Psychological theories of posttraumatic stress disorder. *Clinical Psychology Review*, 23, 339-376.
- Brewin, C.R., Andrews, B., Rose, S. en M. Kirk (1999). Acute stress disorder and post-traumatic stress disorder in victims of violent crime. *The American Journal of Psychiatry*, 156, 360-366.
- Brief van de Minister van Veiligheid en Justitie (Opstelten), Onderwerp Politie, dd. 15 april 2013. Kamerstukken II 2012-2013, 29 628, nr. 385.
- Brief van de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (Teeven), Onderwerp Slachtofferbeleid, dd. 22 februari 2013. Kamerstukken II 2012-2013, 33 552, nr. 2.
- Brown B.B. en P.B. Harris (1989). Residential burglary victimization: Reactions to the invasion of a primary territory. *Journal of Environmental Psychology*, 9, 119-132.
- Bryant, R.A. (2006). Acute stress disorder. *Psychiatry*, 5, 238-239.
- Budd, T. en J. Mattinson (2000). *The extent and nature of stalking: findings from the 1998 British Crime Survey*. Home Office Research Study 210. Londen: Home Office.
- Byrne, C.A., Kilpatrick, D.G., Howley, S.S. en D. Beatty (1999). Female victims of partner versus nonpartner violence: experiences with the criminal justice system. *Criminal Justice and Behavior*, 26, 275-292.
- Byrne Hessick, C. (2007). Violence between lovers, strangers, and friends. *Washington University Law Review* 85, 343-407.
- Candaliza, F.A. en R.M. Zarco (1995). An analysis of rape incidents in metro Manila. *Philippine Social Sciences Review*, 52, 99-124.
- Candido, J., Hoendervoogt, M., van Dam, P. en M. Gest (2013). *Slachtoffer en de rechtspraak. Handleiding voor de strafrechtspraktijk*.
- Carcach, C. (1997). *Reporting crime to the police*. Trends & Issues in crime and criminal justice, Australian Institute of Criminology.
- Cascardi, M., Riggs, D.S., Hearst-Ikeda, D. en E.B. Foa (1996). Objective ratings of assault safety as predictors of PTSD. *Journal of Interpersonal Violence*, 11, 65-78.

- Catalano, S. (2010). *Victimization during household burglary*. Washington, DC: US Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics.
- CBS (2015). *Veiligheidsmonitor 2014*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Chen, Y. en S.E. Ullman (2010). Women's reporting of sexual and physical assaults to police in the National Violence Against Women Survey. *Violence Against Women*, 16, 262-279.
- Clare, J. en F. Morgan (2009). *Victims' perceptions of the criminality of their assault experiences: analysis of physical assaults and threats by males captured in the 2005 Personal Safety Survey*. Report to the Criminology Research Council. University of Western Australia – Crime Research Centre.
- Clay-Warner, J. en C.H. Burt (2005). Rape reporting after reforms: have times really changed? *Violence Against Women*, 11, 150-176.
- Clay-Warner, J. en J. McMahon-Howard (2009). Rape reporting: "classic rape" and the behavior of law. *Violence and Victims*, 24, 723-743.
- Cleven, I., Lens, K.M.E. en A. Pemberton (2015). De rol van herstelbemiddeling in het strafrecht. Tilburg: INTERVICT.
- Coker, A.L., Weston, R., Creson, D.L., Justice, B. en P. Blakeney (2005). PTSD symptoms among men and women survivors of intimate partner violence: The role of risk and protective factors. *Violence and victims*, 20, 625-643.
- Cooney, M. en S. Phillips (2002). Typologizing violence: a Blackian perspective. *The International Journal of Sociology and social policy*, 22, 75-108.
- Cooney, M. (2006). The criminological potential of pure sociology. *Crime, Law and Social Change*, 46, 51-63.
- Culbertson, K.A., Vik, P.W. en B.J. Kooiman (2001). The impact of sexual assault, sexual assault perpetrator type, and location of sexual assault on ratings of perceived safety. *Violence Against Women*, 7, 858-875.
- Culbertson, K.A. en C. Dehle (2001). Impact of sexual assault as a function of perpetrator type. *Journal of Interpersonal Violence*, 16, 992-1007.
- Daly, K. en B. Bouhours (2010). Rape and attrition in the legal process: a comparative analysis of five countries. *Crime and Justice*, 39, 565-650.
- Darves-Bornoz, J.M. (1997). Rape-related psychotraumatic syndromes. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*, 71, 59-65.
- Darves-Bornoz, J.M., Lépine, J.P., Choquet, M., Berger, C., Degiovanni, A. en P. Gaillard (1998). Predictive factors of chronic post-traumatic stress disorder in rape victims. *European Psychiatry*, 13, 281-287.
- Darves-Bornoz, J.M., Berger, C., Degiovanni, A. Gaillard, P. en J.P. Lépine (1999). Similarities and differences between incestuous and nonincestuous rape in a French follow-up study. *Journal of traumatic stress*, 12, 613-623.
- Darves-Bornoz, J.M., Alonso, J., de Girolamo, G., de Graaf, R.D., Haro, J.M., Kovess-Masfety, V., Lepine, J-P, Nachbaur, G., Negre-Pages, L, Vilagut, G. en I. Gasquet (2008). Main traumatic events in Europe: PTSD in the European study of the epidemiology of mental disorders survey. *Journal of traumatic stress*, 21, 455-462.
- Davis, R.C. en B.E. Smith (1981). Crimes between acquaintances: the response of the criminal courts. *Victimology, an international journal*, 6, 175-187.

- Dawson, M. (2004). Rethinking the boundaries of intimacy at the end of the century: the role of victim-defendant relationship in criminal justice decision making over time. *Law & Society Review*, 38, 105-138.
- Decker, S.H. (1993). Exploring victim-offender relationships in homicide: the role of individual and event characteristics. *Justice Quarterly*, 10, 585-612.
- Demaris, A. en C. Kaukinen (2005). Violent victimization and women's mental and physical health: Evidence from a national sample. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 42, 384-411.
- Denkers, A.J. en F.W. Winkel (1998). Crime victims' well-being and fear in a prospective and longitudinal study. *International Review of Victimology*, 5, 141-162.
- Dijk, J. van, Kesteren, J. van en P. Smit (2007). *Criminal Victimization in International Perspective. Key findings from the 2004-2005 ICVS and EU ICS*. Onderzoek en beleid 257. Den Haag: WODC.
- Dijk, J.J.M. van (2008). *Slachtoffers als zondebokken*. Apeldoorn: Maklu.
- Dobash, R.E. en R.P. Dobash (1998). Cross-border encounters. Challenges and opportunities. In: *Rethinking violence against women*. Sage Series on Violence against Women, 9, pp.1-21.
- Drijber, B.C., Reijnders, U.J.L. en M. Ceelen (2013). Male victims of domestic violence. *J Fam Viol*, 28, 173-178.
- Dugan, L. en R. Apel (2005). The differential risk of retaliation by relational distance: a more general model of violent victimization. *Criminology*, 43, 697-730.
- Duhart, D.T. (2001). *Violence in the workplace, 1993-99*. US Department of Justice, Bureau of Justice Statistics.
- Dunmore, E., Clark, D.M. en A. Ehlers (1999). Cognitive factors involved in the onset and maintenance of posttraumatic stress disorder (PTSD) after physical or sexual assault. *Behaviour Research and Therapy*, 37, 809-829.
- Dunmore, E., Clark, D.M. en A. Ehlers (2001). A prospective investigation of the role of cognitive factors in persistent posttraumatic stress disorder (PTSD) after physical or sexual assault. *Behaviour Research and Therapy*, 39, 1063-1084.
- Durose, M.R., Wolf Harlow, C., Langan, P.A., Motivans, M., Rantala, R.R. en E.L. Smith (2005). *Family Violence Statistics. Including statistics on strangers and acquaintances*. US Department of Justice, Bureau of Justice Statistics.
- Dutton, D.G. en T.L. Nicholls (2005). The gender paradigm in domestic violence research and theory: part 1 – the conflict of theory and data. *Aggression and Violent Behavior*, 10, 680-714.
- Ehlers, A. en D.M. Clark (2000). A cognitive model of posttraumatic stress disorder. *Behaviour Research and Therapy*, 38, 319-345.
- Ehrensaft, M.K., Moffitt, T.E. en A. Caspi (2004). Clinically abusive relationships in an unselected birth cohort: men's and women's participation and developmental antecedents. *Journal of abnormal psychology*, 113, 258.
- Elchardus, M. (2007). *Sociologie. Een inleiding*. Amsterdam: Pearson Education Benelux.
- Elklit, A. en O. Brink (2003). Acute stress disorder in physical assault victims visiting a Danish emergency ward. *Violence and Victims*, 18, 461-472.
- Elklit, A. en O. Brink (2004). Acute stress disorder as a predictor of post-traumatic stress disorder in physical assault victims. *Journal of Interpersonal Violence*, 19, 709-726.
- Elklit, A. en D.M. Christiansen (2013). Risk factors for posttraumatic stress disorder in female help-seeking victims of sexual assault. *Violence and Victims*, 28, 552-568.

- Erez, E. en J. Belknap (1998). In their own words: battered women's assessment of the criminal processing system's responses. *Violence and Victims*, 13, 251-268.
- Erez, E. en P. Tontodonato. (1992). Victim participation in sentencing and satisfaction with justice. *Justice Quarterly*, 9, 393-417.
- Estrich, S. (1987). *Real rape*. Harvard University Press.
- Fagan, J. en S. Wexler (1987). Crime at home and in the streets: the relationship between family and stranger violence. *Violence and Victims*, 2, 5-23.
- Farnham, F.R., James, D.V. en P. Cantrell (2000). Association between violence, psychosis, and relationship to victim in stalkers. Research Letters. *The Lancet*, 355, 199.
- Fattah, E.A. (1993). The rational choice/opportunity perspectives as a vehicle for integrating criminological and victimological theories. In: R.V. Clarke en M. Felson (eds). *Routine activity and rational choice, Advances in criminological theory*, pp.225-258. New Brunswick: Transaction Publishers.
- Feehan, M., Nada-Raja, S., Martin, J.A. en J.D. Langley (2001). The prevalence and correlates of psychological distress following physical and sexual assault in a young adult cohort. *Violence and Victims*, 16, 49-63.
- Feinstein, B.A., Humphreys, K.L., Bovin, M.J., Marx B.P en P.A. Resick (2011). Victim-offender relationship status moderates the relationships of peritraumatic emotional responses, active resistance, and posttraumatic stress symptomatology in female rape survivors. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 3, 192-200.
- Felson, M. (2004). The basic routine activity approach to crime analysis. In M.A. Zahn, H.H. Brownstein, S.L. Jackson (red.): *Violence. From Theory to Research*, pp.121-130.
- Felson, R.B. (1993). Predatory and dispute-related violence: a social interactionist approach. In: R.V. Clarke en M. Felson (eds). *Routine activity and rational choice, Advances in criminological theory*, pp.103-125. New Brunswick: Transaction Publishers.
- Felson, R.B., Messner, S.F. en A. Hoskin (1999). The victim-offender relationship and calling the police in assaults. *Criminology*, 37, 931-947.
- Felson, R.B., Baumer, E.P. en S.F. Messner (2000). Acquaintance robbery. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 37, 284-305.
- Felson, R.B. en A.C. Cares (2005). Gender and the seriousness of assaults on intimate partners and other victims. *Journal of Marriage and Family*, 67, 1182-1195.
- Felson, R.B. en P.P. Paré (2005). The reporting of domestic violence and sexual assault by nonstrangers to the police. *Journal of Marriage and Family*, 67, 597-610.
- Felson, R.B., Messner, S.F., Hoskin, A.W. en G. Deane (2002). Reasons for reporting and not reporting domestic violence to the police. *Criminology*, 40, 617-648.
- Felson, R.B. en P.P. Pare (2008). Gender and the victim's experience with the criminal justice system. *Social Science Research*, 37, 202-219.
- Felson, R.B. (2010). Academic apartheid: segregation in the study of partner violence. *Partner Abuse*, 1, 61-81.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics. 4th edition*. Londen: Sage.
- Finkelhor, D. (1983). Common features of family abuse. In: Finkelhor, D., Gelles, R.J., Hotaling, G.T. en M.A. Straus (eds.) *The dark side of families*, pp. 17-28. Beverly Hills: Sage Publications.

- Fisher, B.S., Daigle, L.E., Cullen, F.T. en M.G. Turner (2003a). Reporting sexual victimization to the police and others: results from a national-level study of college women. *Criminal Justice and Behavior*, 30, 6-38.
- Fisher, B.S., Daigle, L.E., Cullen, F.T. en M.G. Turner (2003b). Acknowledging sexual victimization as rape: results from a national level study. *Justice Quarterly*, 20, 535-574.
- Flatley, J., Kershaw, C., Smith, K., Chaplin, R. en Moon, D. (2010). *Crime in England and Wales 2009/10: Findings from the British Crime Survey and police recorded crime*. Londen: Home Office.
- Fleury, R. E., Sullivan, C.M., Bybee, D.I. en W.S. Davidson (1998). "Why don't they just call the cops?" Reasons for differential police contact among women with abusive partners. *Violence and Victims*, 13, 333-346.
- Foa, E.B., Zinbarg, R. en B.O. Rothbaum (1992). Uncontrollability and unpredictability in post-traumatic stress disorder: an animal model. *Psychological Bulletin*, 112, 218-238.
- Fohring, S. (2015). An integrated model of victimization as an explanation of non-involvement with the criminal justice system. *International Review of Victimology*, 21, 45-70.
- Ford, D.A. (1991). Prosecution as a victim power resource: a note on empowering women in violent conjugal relationships. *Law & Society Review*, 25, 313-334.
- FRA European Union Agency for Fundamental Rights (2014). *Violence against women: an EU-wide survey. Main results*. Report.
- Frank, E. en B.D. Stewart (1984). Depressive symptoms in rape victims. A revisit. *Journal of Affective Disorders*, 7, 77-85.
- Freeman, L. (2013). *Support for victims: findings from the crime survey for England and Wales*. Ministry of Justice Analytical Series.
- Gartner, R. en R. Macmillan (1995). The effect of victim-offender relationship on reporting crimes of violence against women. *Canadian Journal of Criminology*, 37, 393-429.
- Gidycz, C.A. en M.P. Koss (1991). Predictors of long-term sexual assault trauma among a national sample of victimized college women. *Violence and Victims*, 6, 175-190.
- Gilboa-Schechtman, E. en E.B. Foa (2001). Patterns of recovery from trauma: the use of intraindividual analysis. *Journal of Abnormal Psychology*, 110, 392-400.
- Glaser, D. (1971). *Social Deviance*. Chicago: Markham Publishing Company.
- Golding, J.M., Cooper, M.L. en L.K. George (1997). Sexual assault history and health perceptions: seven general population studies. *Health Psychology*, 16, 417-425.
- Golding, J.M. (1999). Intimate partner violence as a risk factor for mental disorders: A meta-analysis. *Journal of family violence*, 14, 99-132.
- Goldsmith, R.E., Freyd, J. J. en A.P. DePrince (2011). Betrayal trauma: Associations with psychological and physical symptoms in young adults. *Journal of interpersonal violence*, 27, 547-567.
- Gore-Felton, C., Gill, M., Koopman, C. en D. Spiegel (1999). A review of acute stress reactions among victims of violence: implications for early intervention. *Aggression and Violent Behavior*, 4, 293-306.
- Goudriaan, H., Nieuwbeerta, P. en K. Wittebrood (2005). Overzicht van onderzoek naar determinanten van aangifte doen bij de politie. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 4, 27-48.
- Goudriaan, H. (2006). *Reporting crime. Effects of social context on the decision of victims to notify the police*. Veenendaal: Universal Press.

- Gough, D., Oliver, S. en J. Thomas (2012). *An introduction to systematic reviews*. Londen: Sage.
- Gove, W.R., Hughes, M. en M. Geerken (1985). Are uniform crime reports a valid indicator of the index crimes? An affirmative answer with minor qualifications. *Criminology*, 23, 451-502.
- Green, B.L. (2003). Traumatic stress and its consequences. In: *International and Cultural Psychology Series*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers, pp 17-32.
- Green, D.L. en M.N. Kane (2009). Does type of crime affect the stress and coping process? Implications of intimate partner violence. *Victims & Offenders: an international journal of evidence-based research, policy and practice*, 4, 249-264. Resource Loss and Naturalistic Reduction of PTSD Among Inner-City Women; Kristen H. Walter, Stevan E. Hobfoll
- Greenberg, M.S. en R.B. Ruback (1992). *After the Crime: victim decision making*. New York: Plenum Press.
- Greenfeld, L.A., Rand, M.R., Craven, D., Klaus, P.A., Perkins, C.A., Ringel, C., Warchol G., Maston, C. en J.A. Fox (1998). *Violence by intimates. Analysis of data on crimes by current or former spouses, boyfriends and girlfriends*. Washington, DC: US Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics.
- Greenfeld, L.A. en T.L. Snell (1999). *Women offenders*. Washington, DC: US Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics.
- Greenhalgh, T. en R. Peacock (2005). Effectiveness and efficiency of search methods in systematic reviews of complex evidence: audit of primary sources. *Bmj*, 331 (7524), 1064-1065.
- Groenhuijsen, M.S. (1988). Slachtoffers van strafbare feiten in de jaren negentig. In: W. Goddijn (red.), *Aftellen tot 2000. Verkenningen van de nabije toekomst* (pp. 260-282). Tilburg: Tilburg University Press.
- Groenhuijsen, M.S. (2008). Slachtoffers van misdrijven in het recht en in de victimologie. Verslag van een intellectuele zoektocht. *Delikt en Delinkwent*, 38, 121-145.
- Groenhuijsen, M.S. (2011). Toegang tot het strafrecht – een slachtofferperspectief. *Delikt en Delinkwent*, 41, 209-219.
- Gromet, D. M. en J.M. Darley (2009a). Punishment and beyond: Achieving justice through the satisfaction of multiple goals. *Law & Society Review*, 43, 1-38.
- Gromet, D. M. en J.M. Darley (2009b). Retributive and restorative justice: Importance of crime severity and shared identity in people's justice responses. *Australian Journal of Psychology*, 61, 50-57.
- Grubb, A. en J. Harrower (2008). Attribution of blame in cases of rape: an analysis of participant gender, type of rape and perceived similarity to the victim. *Aggression and Violent Behavior*, 13, 396-405.
- Haket, V.T. (2007). *Veranderende verhalen in het strafrecht. De ontwikkeling van verhalen over verkrachting in het strafproces*. Proefschrift Universiteit Leiden.
- Hamby, S.L. en B. Gray-Little (2000). Labeling partner violence: when do victims differentiate among acts? *Violence and Victims*, 15, 173-186.
- Hare, S.C. (2006). What do battered women want? Victims' opinions on prosecution. *Violence and Victims*, 21, 611-628.
- Harmon, R.B., Rosner, R. en H. Owens (1998). Sex and violence in a forensic population of obsessional harassers. *Psychology, Public Policy, and Law*, 4, 236-249.

- Hedtke, K.A., Ruggiero, K.J., Fitzgerald, M.M., Zinzow, H.M., Saunders, B.E., Resnick, H.S. en D.G. Kilpatrick (2008). A longitudinal investigation of interpersonal violence in relation to mental health and substance use. *Journal of consulting and clinical psychology*, 76, 633-647.
- Heer-de Lange, N.E. de en S.N. Kalidien (2014). *Criminaliteit en rechtshandhaving 2013. Ontwikkelingen en samenhangen*. Den Haag: Boom Lemma.
- Hemingway, P. en N. Brereton (2009). *What is a systematic review*. What is...series. Hayward Group Ltd.
- Hentig, H. von (1948). The contribution of the victim to the genesis of crime. In: *The criminal and his victim. Studies in the sociobiology of crime* (hoofdstuk 12, pp.383-450). New Haven: Yale University Press.
- Hess, J. A. (2003). Measuring distance in personal relationships: The relational distance index. *Personal Relationships*, 10(2), 197-216.
- Hinde, R.A. (1997). *Relationships. A dialectical perspective*. Hove: Psychology Press.
- Hindelang, M.J., Gottfredson, M.R. en J. Garofalo (1978). *Victims of personal crime: an empirical foundation for a theory of personal victimization*. Cambridge: Ballinger.
- Hirschman, A.O. (1970). *Exit, voice, and loyalty*. Cambridge: Harvard University Press.
- Hissel, S.C.E.M, Jansen, M., Soethout, J.E. en E. Tromp (2006). *Procesevaluatie slachtoffer-dader gesprekken*. Amsterdam: Regioplan.
- Hobfoll, S.E. (1991). Traumatic stress: a theory based on rapid loss of resources. *Anxiety Research*, 4, 187-197.
- Hobfoll, S.E. (2002). Social and psychological resources and adaptation. *Review of General Psychology*, 6, 307-324.
- Holmes, J.G. en G. Levinger (1994). Paradoxical effects of closeness in relationships on perceptions of justice. An interdependence-theory perspective. In M.J. Lerner et al. (eds.) *Entitlement and the affectional bond*, 149-173.
- Homburg, G., Jonker, I. en J. Soethout (2002). *Eindevaluatie herstelbemiddeling*. Amsterdam: Regioplan.
- Horvath, M.A.H. en L. Kelly (2009). Multiple perpetrator rape: naming an offence and initial research findings. *Journal of Sexual Aggression*, 15, 83-96.
- Horwitz, A.V. (1990). *The logic of social control*. New York: Plenum Press.
- Horwitz, A.V. (2002). Toward a new science of social life: a retrospective examination of "The behavior of law". *Contemporary Sociology*, 31, 641-644.
- Hotaling, G.T., Straus, M.A. en A.J. Lincoln (1989). Intrafamily violence, and crime and violence outside the family. *Crime & Justice*, 11, 315-375.
- Hulst, J.E., Akkermans, A.J. en S. van Buschbach (2014). *Excuses aan verkeersslachtoffers. Een onderzoek naar baten, effectiviteit en methode van het bevorderen door verzekeraars van het aanbieden van excuses aan verkeersslachtoffers*. Den Haag: Boom Lemma.
- Intomart GfK (2010). *Slachtofferschap van huiselijk geweld. Aard, omvang, omstandigheden en hulpzoekgedrag*. In opdracht van het WODC.
- Jacques, S. en C.M. Rennison (2013). Social distance and immediate informal responses to violent victimization. *Journal of Interpersonal Violence*, 28, 735-754.
- Janoff-Bulman, R. (1992). *Shattered assumptions: towards a new psychology of trauma*. New York: The Free Press.

- Jaquier, V., Fisher, B.S. en H. Johnson (2011). Prevalence and Risks of Physical and Sexual Violence against Women by Nonintimates: An Exploratory Study across Nine Countries. *Victims & Offenders*, 6, 399-415.
- Johansen, V.A., Wahl, A.K., Eilertsen, D.E., Hanestad, B.R. en L. Weisaeth (2006). Acute psychological reactions in assault victims of non-domestic violence: peritraumatic dissociation, post-traumatic stress disorder, anxiety and depression. *Nordic Journal of Psychiatry*, 60, 452-462.
- Johnson, M.P. en J.M. Leone (2005). The differential effects of intimate terrorism and situational couple violence: findings from the National Violence Against Women Survey. *Journal of Family Issues*, 26, 322-349.
- Johnson, M.P. (2008). *A typology of domestic violence. Intimate terrorism, violent resistance, and situational couple violence*. Boston: Northeastern University Press.
- Johnson, M.P., Leone, J.M. en Y. Xu (2014). Intimate terrorism and situational couple violence in general surveys: ex-spouses required. *Violence Against Women*, 20, 186-207.
- Johnson, H. (1998). Rethinking survey research on violence against women. In: Dobash, R.E. en Dobash, R.P. (eds.) *Rethinking violence against women*. Sage Series on Violence against Women, 9, pp. 23-51. Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications.
- Johnson, I.M. (2007). Victims' perceptions of police response to domestic violence incidents. *Journal of Criminal Justice*, 35, 498-510.
- Jones, L., Hughes, M. en U. Unterstaller (2001). Post-traumatic stress disorder (PTSD) in victims of domestic violence. A review of the research. *Trauma, Violence & Abuse*, 2, 99-119.
- Jordan, J. (2001). Worlds apart? Women, rape and the police reporting process. *British Journal of Criminology*, 41, 679-706.
- Jordan, C.E., Wilcox, P. en A.J. Pritchard (2007). Stalking acknowledgement and reporting among college women experiencing intrusive behaviors: implications for the emergence of a 'classic stalking case'. *Journal of Criminal Justice*, 35, 556-569.
- Kalidien, S.N. en N.E. de Heer-de Lange (2011). *Criminaliteit en Rechtshandhaving 2010. Ontwikkelingen en samenhangen*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Kalidien, S.N. en N.E. de Heer-de Lange (2015). *Criminaliteit en Rechtshandhaving 2014. Ontwikkelingen en samenhangen*. www.wodc.nl
- Kang, J.H. en J.P. Lynch (2010). Calling the police in instances of family violence: effects of victim-offender relationship and life stages. *Crime & Delinquency*.
- Katz, B.L. (1991). The psychological impact of stranger versus non stranger rape on victims' recovery. In: *Acquaintance rape. The hidden crime*. New York: Wiley. pp. 251-269.
- Kaukinen, C. (2002a) The help-seeking decisions of violent crime victims: an examination of the direct and conditional effects of gender and the victim-offender relationship. *Journal of Interpersonal Violence*, 17, 432-456.
- Kaukinen, C. (2002b). The help-seeking of women violent crime victims: findings from the Canadian Violence Against Women Survey. *International Journal of Sociology and social policy*, 22, 5-44.
- Kaukinen, C. (2004). The help-seeking strategies of female violent-crime victims: the direct and conditional effects of race and the victim-offender relationship. *Journal of Interpersonal Violence*, 19, 967-990.
- Kaukinen, C. en A. DeMaris (2009). Sexual assault and current mental health: the role of help-seeking and police response. *Violence Against Women*, 15, 1331-1357.

- Kawelovski, F. (2012). Verräterische Fußtritte. *Kriminalistik*, 66, 645-648.
- Kelly, L. (2005). Moving in the same or different directions? Reflections on recent developments in domestic violence legislation in Europe. In: *Family violence and police response. Learning from research, policy and practice in European countries*. Smeenk, W. en M. Malsch (eds.), pp. 83-103. Aldershot: Ashgate Publishing.
- Kessler, R.C., Sonnega, A., Bromet, E., Hughes, M. en C.B. Nelson (1995). Posttraumatic stress disorder in the national comorbidity survey. *Archives of General Psychiatry*, 52, 1048-1060.
- Kilpatrick, D.G., Veronen, L.J. en C.L. Best (1985). Factors predicting psychological distress among rape victims. In: Frigley, C.R. (ed.): *Trauma and its wake. The study and treatment of post-traumatic stress disorder*, pp.113-141. New York: Brunner/Mazel.
- Kilpatrick, D.G., Saunders, B E., Veronen, L J., Best, C L. en J.M. Von (1987). Criminal victimization: Lifetime prevalence, reporting to police, and psychological impact. *Crime & Delinquency*, 33, 479-489.
- Kilpatrick, D.G., Best, C.L., Saunders, B.E. en L.J. Veronen (1988). Rape in marriage and in dating relationships: how bad is it for mental health? *Annals of the New York Academy of Sciences*, 528, 335-344.
- Kilpatrick, D.G., Saunders, B.E., Amick-McMullan, A., Best, C.L., Veronen, L.J. en H.S. Resnick (1989). Victim and crime factors associated with the development of crime-related post-traumatic stress disorder. *Behavior Therapy*, 20, 199-214.
- Kilpatrick, D.G. en R. Acierno (2003). Mental health needs of crime victims: epidemiology and outcomes. *Journal of Traumatic Stress*, 16, 119-132.
- Kleber, R.J. en D. Brom (2002). *Coping with trauma. Theory, prevention and treatment*. Lisse: Swets & Zeitlinger. Oorspronkelijke uitgave 1992.
- Klerx-van Mierlo, F., Pemberton, A. en I.A.J. Lodewijks (2011). *Vervolg kwaliteitsmeting slachtofferzorg*. Tilburg: INTERVICT.
- Kool, R. en M. Moerings (2001). *De Wet Terwee. Evaluatie van juridische knelpunten*. Deventer: Gouda Quint/ Utrecht: Willem Pompe Instituut.
- Koppen, P.J. van (2010). Krijgen wat je verdient. In P.J. van Koppen, H. Merkelbach, M. Jelicic en J.W. de Keijser (red.) *Reizen met mijn Rechter. Psychologie van het Recht*. Deventer: Kluwer.
- Koss, M.P., Dinero, T.E., Seibel, C.A. en S.L. Cox (1988). Stranger and acquaintance rape. Are there differences in the victim's experience? *Psychology of Women Quarterly*, 12, 1-24.
- Kramer, T.L. en B.L. Green (1991). Posttraumatic stress disorder as an early response to sexual assault. *Journal of Interpersonal Violence*, 6, 160-173.
- Krenek, J., Goodwin, J.L., Lundberg-Love, P.K., Pantlin L.M. en B. Hilbun (2011). No safe haven: sexual abuse of teens by family members. In M.A. Paludi (ed.): *The psychology of Teen Violence and Victimization. Volume 1*, 193-202. Santa Barbara: Praeger.
- Kruttschnitt, C. en K. Carbone-Lopez (2009). *Customer satisfaction: crime victims' willingness to call the police*. United States.
- Kunst, M.J.J., Rutten, S. en E. Knijf (2013). Satisfaction with the initial police response and development of posttraumatic stress disorder symptoms in victims of domestic burglary. *Journal of traumatic stress*, 26, 111-118.
- Kunst, M., Winkel, F.W. en S. Bogaerts (2010). Prevalence and predictors of posttraumatic stress disorder among victims of violence applying for state compensation. *Journal of Interpersonal Violence*, 25, 1631-1654.

- Kunst, M.J.J., Bogaerts, S. en F.W. Winkel (2009). Peer and inmate aggression, type D-personality and post-traumatic stress among Dutch prison workers. *Stress and Health*, 25, 387-395.
- Lammers, J., Pelzer, B., Hendrickx J. en R. Eisinga (2007). *Categorische data analyse met SPSS. Inleiding in loglineaire analysestechnieken*. Assen: Van Gorcum.
- Langton, L. (2012). *Victimizations not reported to the police, 2006-2010*. Washington: US Department of Justice, Bureau of Justice Statistics.
- Lauritsen, J.L. en R.J. Schaum (2004). The social ecology of violence against women. *Criminology*, 42, 323-357.
- Lawson, J. (2012). Sociological theories of intimate partner violence. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 22, 572-590.
- Laxminarayan, M. (2013). Interactional justice, coping and the legal system: needs of vulnerable victims. *International Review of Victimology*, 19, 145-158.
- Leest, J. (2007). *Een redelijk ritueel. Bemiddelen tussen strafrecht en leefwereld*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Lens, K. (2014) *Do these words give rise to doubts? Unraveling the effects of delivering a Victim Impact Statement*. Dissertatie Tilburg University.
- Lerner, M.J. en D.T. Miller (1978). Just world research and the attribution process: looking back and ahead. *Psychological Bulletin*, 85, 1030-1051.
- Letschert, R.M. (2012). *Tussen recht en realiteit: duurzaam herstel en massavictimisatie*. Tilburg University: prismaprint (oratie).
- Leunissen, J.M. (2014). *All Apologies: On the Willingness of Perpetrators to Apologize*. Dissertatie Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Lewis, R., Dobash, R. P., Dobash, R. E. en K. Cavanagh (2000). Protection, prevention, rehabilitation or justice? Women's use of the law to challenge domestic violence. *International Review of Victimology*, 7(1-3), 179-205.
- Lewis, R., Dobash, R. E., Dobash, R. P. en K. Cavanagh (2001). Law's progressive potential: The value of engagement with the law for domestic violence. *Social & Legal Studies*, 10, 105-130.
- Logan, T.K., Cole, J. en A. Capillo (2007). Differential characteristics of intimate partner, acquaintance, and stranger rape survivors examined by a sexual assault nurse examiner (SANE). *Journal of Interpersonal Violence*, 22, 1066-1076.
- Lünnemann, K.D. en M.Y. Bruinsma (2005). *Geweld binnen en buiten. Aard, omvang en daders van huiselijk en publiek geweld in Nederland*. Onderzoek en beleid 231. Den Haag: WODC.
- Lupton, D. (1999). Dangerous places and the unpredictable stranger: constructions of fear of crime. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 32, 1-15.
- Maguire, M. (1980). The impact of burglary upon victims. *Brit. J. Criminol.*, 20, 261-275
- Malsch, M. (2004). De aanvaarding en naleving van rechtsnormen door burgers: participatie, informatieverschaffing en bejegening. In P.T. de Beer, C.J.M. Schuyt (red.), *Bijdragen aan waarden en normen* (pp. 77-105). Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Masho, S.W. en G. Ahmed (2007). Age at sexual assault and posttraumatic stress disorder among women: prevalence, correlates, and implications for prevention. *Journal of women's health*, 16, 262-271.

- Mattinson, J. (2001). Stranger and acquaintance violence: practice messages from the British Crime Survey. Briefing Note 7/ 01. Londen: Home Office.
- McEwan, S.L., de Man, A.F. en P. Simpson-Housley (2002). Ego-identity achievement and perception of risk in intimacy in survivors of stranger and acquaintance rape. *Sex Roles*, 47, 281-287.
- Meloy, J.R. (1998). *The psychology of stalking. Clinical and forensic perspectives*. San Diego: Academic Press.
- Ménard, K.S. (2005). *Reporting sexual assault: a social ecology perspective*. LFB Scholarly Publishing LLC.
- Merry, S.E. en S.S. Silbey (1984). What do plaintiffs want? Reexamining the concept of dispute. *The Justice System Journal*, 9, 151-178.
- Mierlo, F. van en A. Pemberton (2009). *Van tevredenheid naar kwaliteit: een meetinstrument voor de slachtofferzorg*. Tilburg: INTERVICT.
- Miethe, T.D. (1987). Stereotypical conceptions and criminal processing: the case of the victim-offender relationship. *Justice Quarterly*, 4, 571-593.
- Mihalic, S.W. en S. Elliott (1997). If violence is domestic, does it really count? *Journal of Family Violence*, 12, 293-311.
- Ministerie van Veiligheid en Justitie (2014). Eindrapport Beleidsdoorlichting. Artikel 34.4 Slachtofferzorg. Kamerstukken II 2013-2014, bijlage bij Kamerstuk 33 199, nr. 4.
- Mohandie, K., Meloy, J.R., Green McGowan, M. en J. Williams (2005). The RECON typology of stalking: reliability and validity based upon a large sample of North American stalkers. *Journal of Forensic Sciences*, 51, 147-155.
- Mol, S.S.L., Arntz, A., Metsemakers, J.F.M., Dinant, G.J., Vilters-van Montfort, P.A.P. en A. Knottnerus (2005). Symptoms of post-traumatic stress disorder after non-traumatic events: evidence from an open population study. *British Journal of Psychiatry*, 186, 494-499.
- Möller, A.S., Bäckström T., Söndergaard, H.P. en L. Helström (2012). Patterns of injury and reported violence depending on relationship to assailant in female Swedish sexual assault victims. *Journal of Interpersonal Violence*, 27, 3131-3148.
- Möller, A., Bäckström, T., Söndergaard, H.P. en L. Helström (2014). Identifying Risk Factors for PTSD in Women Seeking Medical Help after Rape. *PLoS ONE* 9: e111136.
- Mortelmans, D. (2010). *Logistische regressie*. Leuven/Den Haag: Acco.
- Muftic, L.R., Bouffard, L.A. en J.A. Bouffard (2007). An exploratory analysis of victim precipitation among men and women arrested for intimate partner violence. *Feminist Criminology*, 2, 327-346.
- Mulder, J. (2013). *Compensation. The victim's perspective*. Oisterwijk: Wolf Legal Publishers.
- Murphy, S.B., Edwards, K.M., Bennett, S., Bibeau, S.J. en J. Sichelstiel (2014). Police reporting practices for sexual assault cases in which "the victim does not wish to pursue charges". *Journal of Interpersonal Violence*, 29, 156.
- Myhill, A. en J. Allen (2002). *Rape and sexual assault of women: the extent and nature of the problem. Findings from the British Crime Survey*. Research Study 237. Londen: Home Office Research, Development and Statistics Directorate.
- Nieuwenhuis, J. Völker, B. en H. Flap (2013). "A bad neighbour is as great a plague as a good one is a great blessing": on negative relationships between neighbours. *Urban Studies*, 50, 2904-2921.

- Nota Privé geweld – Publieke zaak. Onderwerp Aanpak huiselijk geweld, dd. 26 april 2002. Kamerstukken II 2001-2002, 28 345, nr. 2.
- Nurius, P.S., Macy, R.J., Bhuyan, R., Holt, V.L., Kernic, M.A. en F.P. Rivara (2003). Contextualizing depression and physical functioning in battered women: adding vulnerability and resources to the analysis. *Journal of Interpersonal Violence*, 18, 1411-1431.
- Ohbuchi, K. en J.T. Tedeschi (1997). Multiple goals and tactical behaviors in social conflicts. *Journal of Applied Social Psychology*, 27, 2177-2199.
- Ollus, N. en S. Nevala (2005). Challenges of surveying violence against women: development of research methods. In: *Family violence and police response. Learning from research, policy and practice in European countries*. Smeenk, W. en M. Malsch (eds.), pp. 9-33. Aldershot: Ashgate Publishing.
- OM Aanwijzing slachtofferzorg 2010A029. Publicatie in Staatscourant 2010 nr. 20476. Identificatienummer BWBR0029135.
- Orth, U., Montada, L. en A. Maercker (2006). Feelings of revenge, retaliation motive, and posttraumatic stress reactions in crime victims. *Journal of Interpersonal Violence*, 21(2), 229-243.
- Orth, U. en A. Maercker (2009). Posttraumatic anger in crime victims: directed at the perpetrator and at the self. *Journal of Traumatic Stress*, 22, 158-161.
- Orth, U. en E. Wieland (2006). Anger, hostility, and posttraumatic stress disorder in trauma-exposed adults: a meta-analysis. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 74, 698-706.
- Ozer, E.J., Best, S.R., Lipsey, T.L. en D.S. Weiss (2003). Predictors of posttraumatic stress disorder and symptoms in adults: a meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 129, 52-73.
- Palarea, R.E., Zona, M.A., Lane, J.C. en J. Langhinrichsen-Rohling (1999). The dangerous nature of intimate relationship stalking: threats, violence and associated risk factors. *Behavioral Sciences and the Law*, 17, 269-283.
- Pathé, M. en P.E. Mullen (1997). The impact of stalkers on their victims. *British Journal of Psychiatry*, 170, 12-17.
- Pemberton, A. (2009). Victim movements: from diversified needs to varying criminal justice agenda's. *Acta Criminologica*, 22(3), 1-23.
- Pemberton, A. (2010). *The cross-over: an interdisciplinary approach to the study of victims of crime*. Apeldoorn: Maklu.
- Pemberton, A., Kuijpers, K., Winkel, F.W. en A. Baldry (2009). A nuanced position: restorative justice and intimate-partner violence. In: Winkel, F.W., Friday, P.C., Kirchhoff, G.F. en R.M. Letschert (eds.). *Victimization in a multi-disciplinary key: recent advances in victimology*, pp. 411-465. Nijmegen: Wolf Legal Publishers.
- Pico-Alfonso, M.A. (2005). Psychological intimate partner violence: the major predictor of posttraumatic stress disorder in abused women. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 29, 181-193.
- Posick, C. (2013). Victimization and reporting to the police: the role of negative emotionality. *Psychology of Violence* (geen paginering beschikbaar).
- Pratt, T.C., Turanovic, J.J., Fox, K.A. en K.A. Wright (2014). Self-control and victimization: a meta-analysis. *Criminology*, 52, 87-116.
- Purcell, R. Pathé M. en P.E. Mullen (2004). When do repeated intrusions become stalking? *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 15, 571-583.

- Rasmussen, C.A., Hogh, A. en L.P. Andersen (2013). Threats and physical violence in the workplace: a comparative study of four areas of human service work. *Journal of Interpersonal Violence*, 28, 2749-2769.
- Reich, C.M., Jones, J.M., Woodward, M.J., Blackwell, N., Lindsey, L.D. en J.G. Beck (2015). Does self-blame moderate psychological adjustment following intimate partner violence? *Journal of interpersonal violence*, 30, 1493-1510.
- Rennison, C.M., Dragiewicz, M. en W.S. DeKeseredy (2013). Context matters: violence against women and reporting to police in rural, suburban and urban areas. *American Journal of Criminal Justice*, 38, 141-159.
- Resnick, H.S., Kilpatrick, D.G., Dansky, B.S., Saunders, B.E. en C.L. Best (1993). Prevalence of civilian trauma and posttraumatic stress disorder in a representative national sample of women. *Journal of consulting and clinical psychology*, 61, 984-991.
- Reyns, B.W. en C.M. Englebrecht (2010). The stalking victim's decision to contact the police: a test of Gottfredson and Gottfredson's theory of criminal justice decision making. *Journal of Criminal Justice*, 38, 998-1005.
- Riggs, D.S., Kilpatrick, D.G. en H.S. Resnick (1992). Long-term psychological distress associated with marital rape and aggravated assault: a comparison to other crime victims. *Journal of Family Violence*, 7, 283-296.
- Riggs, D.S., Caulfield, M.B. en A.E. Street (2000). Risk for domestic violence: Factors associated with perpetration and victimization. *Journal of clinical psychology*, 56, 1289-1316.
- Rokven, J., Ruiter, S. en J. Tolsma (2013). Dader, slachtoffer, of beiden? De samenhang tussen daderschap en slachtofferschap onderzocht. *Tijdschrift voor Criminologie*, 55, 278-298.
- Römkens, R. G. (2008). *Met recht 'n zorg? Overdenkingen bij wet- en regelgeving over geweld in de privésfeer*. Universiteit van Tilburg (oratie).
- Roth, S., Wayland, K. en M. Woolsey (1990). Victimization history and victim-assailant relationship as factors in recovery from sexual assault. *Journal of Traumatic Stress*, 3, 169-180.
- Ruback, R.B. en D.L. Ivie (1988). Prior relationship, resistance, and injury in rapes: an analysis of crisis center records. *Violence and Victims*, 3, 99-111.
- Ruback, R.B., Greenberg, M.S. en D.R. Westcott (1984). Social influence and crime-victim decision making. *Journal of Social Issues*, 40, 51-76.
- Rusbult, C.E., Kumashiro, M., Coolsen, M.K. en J.L. Kirchner (2004). Interdependence, closeness, and relationships. In: D.J. Mashek en A. Aron, *Handbook of Closeness and Intimacy*, pp. 137-161. New Jersey: Lawrence Erlbaum associates.
- Sampson, R.J. (1987). Personal violence by strangers: an extension and test of the opportunity model of predatory victimization. *The Journal of Criminal Law & Criminology*, 78, 327-356.
- Schulz, L.G. (1968). The victim-offender relationship. *Crime & delinquency*, 14, 135-141.
- Schumm, J.A., Briggs-Phillips, M. en S.E. Hobfoll (2006). Cumulative interpersonal traumas and social support as risk and resiliency factors in predicting PTSD and depression among inner-city women. *Journal of traumatic stress*, 19, 825-836.
- Schwartz-Watts, D. en D.W. Morgan (1998). Violent versus non violent stalkers. *The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 26, 241-245.
- Scott, A.J., Lloyd, R. en J. Gavin (2010). The influence of prior relationship on perceptions of stalking in the United Kingdom and Australia. *Criminal Justice and Behavior*, 37, 1185-1194.

- Scott, H.S. en R. Beaman (2004). Demographic and situational factors affecting injury, resistance, completion, and charges brought in sexual assault cases: what is best for arrest? *Violence and Victims*, 19, 479-494.
- Shapland, J., Willmore, J. en P. Duff (1985). *Victims in the criminal justice system*. Aldershot: Gower.
- Sheridan, L., Gillett, R., Davies, G.M., Blaauw, E. en D. Patel (2003). 'There's no smoke without fire': are male ex-partners perceived as more 'entitled' to stalk than acquaintance or stranger stalkers? *British Journal of Psychology*, 94, 87-98.
- Sheu, C.J. en S.P. Chiu (2012). Determinants of property crime victims to report to the police in Taiwan. *International Review of Victimology*, 18, 251-267.
- Shover, N. (1991). Burglary. *Crime and Justice*, 14, 73-113.
- Silverman, R.A. (1975). Victim-offender relationship in face-to-face delinquent acts. *Social Problems*, 383-393.
- Simon, L.M.J. (1996). The effect of the victim-offender relationship on the sentence length of violent offenders. *Journal of Crime and Justice*, 19, 129-147.
- Simon, L.M.J. (1995). The violent offender's perception of victim contribution and the victim-offender relationship. *Journal of Crime and Justice*, 18, 47-62.
- Singer, S.I. (1988). The fear of reprisal and the failure of victims to report a personal crime. *Journal of Quantitative Criminology*, 4, 289-302.
- Skinner, T. en H. Taylor (2009). "Being shut out in the dark": young survivors' experiences of reporting a sexual offence. *Feminist Criminology*, 4, 130-150.
- Skogan, W.G. (1976). Citizen reporting of crime. Some national panel data. *Criminology*, 13, 535-549.
- Skogan, W.G. (1984). Reporting crimes to the police: the status of world research. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 21, 113-137.
- Skogan, W.G. (1994). *Contacts between police and public: findings from the 1992 British Crime Survey*. Home Office Research Study 134.
- Smale, G.J.A. (1984). *Slachtoffers van ernstige vermogens- en geweldsmisdrijven. Deel III De immateriële problematiek* [2]. Groningen: Kriminologisch Instituut.
- Stermac, L., Du Mont, J. en S. Dunn (1998). Violence in known-assailant sexual assaults. *Journal of Interpersonal Violence*, 13, 398-412.
- Stermac, L., Del Bove, G. en M. Addison (2001). Violence, injury, and presentation patterns in spousal sexual assaults. *Violence Against Women*, 7, 1218-1233.
- Stermac, L., Del Bove, G. en M. Addison (2004). Stranger and acquaintance sexual assault of adult males. *Journal of Interpersonal Violence*, 19, 901-915.
- Straus, M.A., Gelles, R.J. en S.K. Steinmetz (2006). *Behind closed doors: Violence in the American family*. Garden City, NY: Anchor Books. Oorspronkelijke uitgave 1980.
- Straus, M.A. (2012). Blaming the messenger for the bad news about partner violence by women: the methodological, theoretical, and value basis of the purported invalidity of the Conflict Tactics Scales. *Behavioral Sciences & the Law*, 30, 538-556.
- Tarling, R. en K. Morris (2010). Reporting crime to the police. *British Journal of Criminology*, 50, 474-490.
- Temple, J.R., Weston, R., Rodriguez, B.F. en L.L. Marshall (2007). Differing effects of partner and nonpartner sexual assault on women's mental health. *Violence against Women*, 13, 285-297.

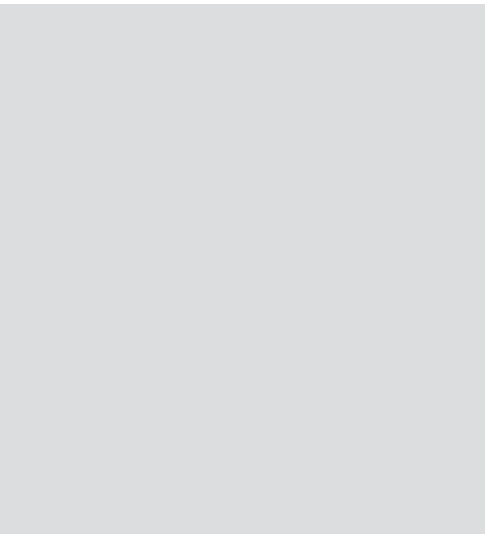
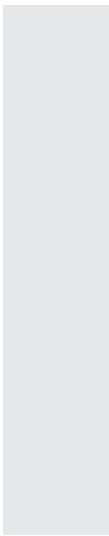
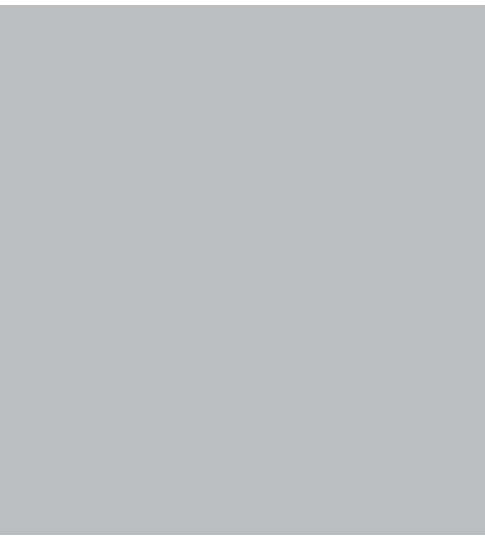

- Thibaut, J. en L. Walker (1975). *Procedural Justice. A psychological analysis*. New York: John Wiley & Sons.
- Thomas, S.D.M., Purcell, R., Pathé, M. en P.E. Mullen (2008). Harm associated with stalking victimization. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 42, 800-806.
- Tillyer, M.S. en E. Wright (2014). Intimate partner violence and the victim-offender overlap. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 51, 29-55.
- Timmermans, M., Van den Tillaart, J. en G. Homburg (2012). *Eerste meting slachtoffermonitor: ervaringen van slachtoffers met justitiële slachtofferondersteuning. Deel 1: politie*. Amsterdam: Regioplan.
- Timmermans, M., Van den Tillaart, J. en G. Homburg (2013). *Eerste meting slachtoffermonitor: ervaringen van slachtoffers met justitiële slachtofferondersteuning. Deel 2: Openbaar Ministerie, Rechtspraak & Slachtofferhulp Nederland*. Amsterdam: Regioplan beleidsonderzoek en Ipsos Synovate.
- Tjaden, P. en N. Thoennes (1998). *Stalking in America: findings from the national violence against women survey*. Washington, DC: US Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Justice.
- Truman, J.L. en R.E. Morgan (2014). *Nonfatal domestic violence, 2003-2012*. US Department of Justice, Bureau of Justice Statistics.
- Truman, J.L. en L. Langton (2015). *Criminal Victimization, 2014*. US Department of Justice, Bureau of Justice Statistics.
- Tyler, T.R. en E.A. Lind (1992). A relational model of authority in groups. *Advances in experimental social psychology*, 25, 115-191.
- Tyler, T.R., Boeckmann, R.J., Smith, H.J. en Y.J. Huo (1997). *Social justice in a diverse society*. Oxford: Westview Press.
- Tyler, T., Lind, E.A., Ohbuchi, K., Sugawara, I. en Y.J. Huo (1998). Conflict with outsiders: disputing within and across cultural boundaries. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 24, 137-146.
- Tyler, T.R. en H. Thorisdottir (2004). A psychological perspective on compensation for harm: examining the September 11th victim compensation fund. *DePaul Law Review*, 53, 355-391.
- Tyler, T.R. (2006). *Why people obey the law*. Princeton: Princeton University Press.
- Uitewaal, P., van der Meer, I., Wammes, B. en M. Keetman (2013). *Ervaringen met het tijdelijk huisverbod*. GGD Den Haag.
- Ullman, S.E. en Siegel, J.M. (1993). Victim-offender relationship and sexual assault. *Violence and Victims*, 8, 121-134.
- Ullman, S.E. en H.H. Filipas (2001). Predictors of PTSD symptom severity and social reactions in sexual assault victims. *Journal of Traumatic Stress*, 14, 369-389.
- Ullman, S.E., Filipas, H.H., Townsend, S.M. en L.L. Starzynski (2006). The role of victim-offender relationship in women's sexual assault experiences. *Journal of Interpersonal Violence*, 21, 798-819.
- Ullman, S.E. (2007). Comparing gang and individual rapes in a community sample of urban women. *Violence and Victims*, 22, 43-51.
- Umbreit, M.S., Vos, B., Coates, R.B. en K. Brown (2007). Victim-offender dialogue in violent cases: a multi-site study in the United States. *Acta Juridica*, 22, 22-39.
- Veen, H.C.J. van der en S. Bogaerts (2010). *Huiselijk geweld in Nederland*. Onderzoek en beleid 288. Den Haag: WODC.

- Veen, H.C.J. van der (2011). *Secundaire analyses slachtofferdata landelijk onderzoek huiselijk geweld*. Factsheet 2011-3 WODC.
- Velden, P.G. van der (2013). *Problemen groter dan gedacht*. Inaugurele rede, Tilburg University.
- Vergouw, S.J., Jennissen, R.P.W., Weijters, G. en P.R. Smit (2014). *Naar Nationale Veiligheidsindices*. Cahiers 2014-14, WODC.
- Verhoeven, M.A., van Gestel, B. en D. de Jong (2011). *Mensenhandel in de Amsterdamse raamprostitutie. Een onderzoek naar de aard en opsporing van mensenhandel*. Onderzoek en beleid 295. Den Haag: WODC.
- Verhoeven, M., van Gestel, B., de Jong, D. en E. Kleemans (2015). Relationships between suspects and victims of sex trafficking. Exploitation of prostitutes and domestic violence parallels in Dutch trafficking cases. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 21, 49-64.
- Vermeij, L. (2008). Goede schuttingen maken goede bureu. In: P. Schnabel, R. Bijl en J. de Hart (red.), *Betrekkelijke betrokkenheid, studies in sociale cohesie. Sociaal en Cultureel Rapport*, 113-136.
- Verwijs, R., Mein, A., Goderie M., Harreveld, C. en A. Jansma (2011). *Loverboys en hun slachtoffers*. Verwey Jonker Instituut.
- Vocht, A. de (2010). *Basishandboek SPSS 18*. Utrecht: Bijleveld Press.
- Vynckier, G. (2012). *De ervaring, beleving en coping van mid-adolescente slachtoffers van vermogens- en geweldsdelicten*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- Walby, S. en A. Myhill (2001). New survey methodologies in researching violence against women. *British Journal of Criminology*, 41, 502-522.
- Walby, S. en J. Allen (2004). *Domestic violence, sexual assault and stalking: findings from the British Crime Survey*. Home office Research Study no 276. Londen: Home Office.
- Walby, S., Towers, J. en B. Francis (2014). Mainstreaming domestic and gender-based violence into sociology and the criminology of violence. *The sociological review*, 62, 187-214.
- Waldner-Haugrud, L.K., Vaden Gratch, L. en B. Magruder (1997). Victimization and perpetration rates of violence in gay and lesbian relationships: gender issues explored. *Violence and Victims*, 12, 173-184.
- Walker, K., Bowen, E. en S. Brown (2013). Desistance from intimate partner violence: a critical review. *Aggression and Violent Behavior*, 18, 271-280.
- Ward, S.K., Chapman, K., Cohn, E., White, S. en K. Williams (1991). Acquaintance rape and the college social scene. *Family Relations*, 40, 65-71.
- Wartna, B. S. J. (2009). *In de oude fout*. Boom Juridische uitgevers.
- Weaver, T.L. en G.A. Clum (1995). Psychological distress associated with interpersonal violence: a meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 15, 115-140.
- Wemmers, J.A., Van der Leeden, R. en Steensma, H. (1995). What is procedural justice: Criteria used by Dutch victims to assess the fairness of criminal justice procedures. *Social Justice Research*, 8, 329-350.
- Wenzel, M., Okimoto, T.G., Feather, N.T. en M.J. Platow (2008). Retributive and restorative Justice. *Law Hum Behav*, 32, 375-389.
- Wenzel, M., Okimoto, T.G., Feather, N.T. en M.J. Platow (2010). Justice through consensus: Shared identity and the preference for a restorative notion of justice. *European Journal of Social Psychology*, 40, 909-930.

- Wenzel, M. en Okimoto, T.G. (2012). The varying meaning of forgiveness: relationship closeness moderates how forgiveness affects feelings of justice. *European Journal of Social Psychology*. doi: 10.1002/ejsp.1850.
- Wergens, A. (2014). *Human Rights for Victims of Non-state Crime. Taking Victims Seriously?* Oisterwijk, Wolf Legal Publishers.
- Wiebrens, C., Mak, M. en Slotboom, A. (2004). Plankzaken en prestatieafspraken. *Openbaar Ministerie (red.), Goed Beschouwd*, 5-21.
- Wieselquist, J., Rusbult, C.E., Foster C.A. en C.R. Agnew (1999). Commitment, pro-relationship behavior, and trust in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77, 942-966.
- Wijk, A., van en I. van Leiden (2011). *Over pedoseksuelen gesproken*. Den Haag: Boom Lemma.
- Williams, L.S. (1984). The classic rape: when do victims report? *Social Problems*, 31, 459-467.
- Wilterdink, N. en B. van Heerikhuizen (2009). Het terrein van de sociologie. In: Samenlevingen. Inleiding in de sociologie. N. Wilterdink en B. van Heerikhuizen (red.). Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers, pp. 13-37.
- Winkel, F.W. (2007). *Post traumatic anger. Missing link in the wheel of misfortune*. Nijmegen: Wlp (oratie).
- Winkel, F.W. (2002). *Slachtofferhulp bij hardnekkige klachten: over visie, witte beren, stroop en tegenpolen*. (oratie)
- Wittebrood, K. en V. Veldheer (2005). Partnergeweld in Nederland: een secundaire analyse van de Intomart-onderzoeken naar huiselijk geweld. *Tijdschrift voor Criminologie*, 48, 1.
- Wittebrood, K. (2006). *Slachtoffers van criminaliteit. Feiten en achtergronden*. Den Haag: SCP.
- Wittebrood, K., Michon, J.A. en M.J. ter Voert (1997). *Nederlanders over criminaliteit en rechtshandhaving*. Gouda: Quint.
- Wohlfahrt, T., Winkel, F.W. en W. van den Brink (2002). Identifying crime victims who are at high risk for post-traumatic stress disorder: developing a practical referral instrument. *Acta Psychiatr Scand*, 105, 451-460.
- Wohlfarth, T.D., Winkel, F.W., van den Brink, W. en M. ter Smitten (2003). Screening for posttraumatic stress disorder: an evaluation of two self-report scales among crime victims. *Psychological Assessment*, 15, 101-109.
- Wolfgang, M.E. (1957). Victim precipitated criminal homicide. *The Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science*, 48, 1-11.
- Wolitzky-Taylor, K.B., Resnick, H.S., McCauley, J.L., Amstadter, A.B., Kilpatrick, D.G. en K.J. Ruggiero (2011). Is reporting of rape on the rise? A comparison of women with reported versus unreported rape experiences in the national women's study-replication. *Journal of Interpersonal Violence*, 26, 807-832.
- Wong, T.M.L. en R. van de Schoot (2012). The effect of offender's sex on reporting crimes to the police. *Journal of Interpersonal Violence*, 27, 1276-1292.
- Wright, R.T. en Decker, S. (1994). *Burglars on the job: Streetlife and residential break-ins*. Boston: Northeastern University Press.
- Xie, M., Pogarsky, G., Lynch, J.P. en D. McDowell (2006). Prior police contact and subsequent victim reporting: results from the NCVS. *Justice Quarterly*, 23, 481-501.
- Zanten, J.K. van, Koenraadt, F.A.M.M. en Y.M.M. Schoenmakers (2014). *De buurman als vijand. Patronen in ernstige conflicten met burens en omgang daarmee*. Politie & Wetenschap/Universiteit Utrecht.

- Zavala, E. (2010). Deviant lifestyles and the reporting of physical victimization to police. *Journal of Family Violence*, 25, 23-31.
- Zhang, L., Messner, S.F. en J. Liu (2007). An exploration of the determinants of reporting crime to the police in the city of Tianjin, China. *Criminology*, 45, 959-984.
- Zhang, Q. en M. Andreychik (2013). Relational closeness in conflict: effects on interaction goals, emotion, and conflict styles. *Journal of International Communication*, 19, 107-116.

BIJLAGEN

Samenvatting

Summary

Bijlagen bij hoofdstuk 6

Bijlagen bij hoofdstuk 7

Curriculum Vitae en publicaties

SAMENVATTING

Een substantieel deel van alle misdrijven wordt gepleegd door bekenden van het slachtoffer. Deze verdachten of daders kunnen heel goede bekenden zijn, zoals (ex) geliefden, familieleden en voormalige vrienden maar bijvoorbeeld ook collega's, vage kennissen, cliënten of buurtgenoten. De probleemstelling van dit onderzoek luidde: *in welke opzichten verschilt de slachtofferervaring van slachtoffers van verschillende bekende en vreemde daders en welke gevolgen heeft dat voor de behoeften van die slachtoffers als zij zoeken naar een justitiële reactie?* Dit is onderzocht door middel van een uitgebreide literatuurstudie en een secundaire analyse op een bestaande dataset van 494 Nederlandse slachtoffers van misdrijven wier zaak bij het Openbaar Ministerie (OM) in behandeling is geweest. De data waren afkomstig van zowel mannelijke als vrouwelijke slachtoffers van misdrijven in verschillende slachtoffer-dader relaties. Dit waren slachtoffers van geweldsdelicten, vermogensdelicten en vernielingen/openbare orde delicten. Eerder onderzoek op dit terrein betrof vrijwel uitsluitend slachtoffers van geweldsdelicten en bleef vaak beperkt tot vrouwelijke slachtoffers. De bestaande kennis over het effect van de slachtoffer-dader relatie op de behoeften van slachtoffers als zij zoeken naar een reactie van justitie, kon zodoende worden uitgebreid.

Het begrip *relationele afstand* speelt een centrale rol in het onderzoek. Het betreft de mate waarin mensen in elkaars leven participeren. In de intiemste relaties zijn de levens van mensen vrijwel volledig met elkaar verweven, tussen vreemden is daarvan geen sprake. Relationele afstand neemt toe van primaire relaties met directe bloedverwanten, partners en vrienden op kleine relationele afstand via kennissen, burens, collega's en dergelijke op gemiddelde relationele afstand, tot aan vreemden op de grootste relationele afstand.

De literatuurstudie heeft betrekking op de context en kenmerken van delicten, de ervaringen van slachtoffers, de psychische impact van de misdrijven, het aangiftgedrag van de slachtoffers en hun behoefte aan een justitiële reactie – steeds in verband met de slachtoffer-dader relatie. Delicten door bekenden zijn vaker conflict-gerelateerd dan delicten door vreemden (die vaker *predatory*¹ zijn). Over de kenmerken van vermogensdelicten in relatie tot relationele afstand is zeer weinig bekend. Wat betreft geweldsdelicten is bekend dat naarmate de relationele afstand tussen slachtoffer en dader afneemt, de slachtoffers relatief vaker vrouwen zijn dan mannen. Met afnemende relationele afstand neemt de mate van herhaling of chroniciteit van delicten toe. Wapengebruik en meerdere daders nemen juist af. Wat betreft het optreden van acute en post-traumatische stress symptomen bij het slachtoffer is – onder controle voor de tijd sinds het delict - geen verband gevonden met relationele afstand. Wel lijken slachtoffers

---

1 Rovend, waarbij opportunistisch een 'prooi' wordt gezocht.

van in het bijzonder seksueel geweld door familieleden (niet zijnde ex- of huidige partners) met meer posttraumatische stress klachten te kampen dan anderen. Gewelddelicten op kleinere of juist grotere relationele afstand kunnen op grond van objectieve kenmerken niet eenduidig als ‘ernstiger’ worden aangemerkt.

Het aangiftegedrag van slachtoffers lijkt – onder controle voor de ernst van het delict – niet te verschillen naar relationele afstand tot de dader, indien tenminste wordt vergeleken binnen de subpopulatie van slachtoffers die het gebeurde beschouwen als delict. Van belang is dat met afnemende relationele afstand tot de dader, relatief meer slachtoffers zichzelf niet beschouwen als slachtoffer van een delict. Dit is een andere subpopulatie, die bestaat uit slachtoffers die volgens strafrechtelijke definities weliswaar als slachtoffer van een strafbaar feit kunnen worden geteld, maar zichzelf niet als zodanig typeren.

In wetenschappelijk onderzoek naar behoeften van slachtoffers worden, indien al onderscheid naar slachtoffer-dader relatie wordt gemaakt, vaak twee groepen onderscheiden: de dader was ‘bekend versus onbekend’ voor het slachtoffer, of het gaat om slachtoffers van huiselijk geweld/partnergeweld versus ‘de rest’. Dit proefschrift laat ten eerste zien dat bij slachtoffers van bekende daders niet uitsluitend aan slachtoffers van geweldsmisdrijven moet worden gedacht. Bij vermogenscriminaliteit worden in empirisch onderzoek percentages tot maximaal 40% bekende daders gevonden, afhankelijk van het precieze delict. Dit terwijl bij geweldscriminaliteit de meerderheid (circa twee derde) van de daders een bekende van het slachtoffer is. De slachtoffer-dader relatie blijkt van invloed op de behoeften van slachtoffers, ongeacht het type delict en de sekse van het slachtoffer. Slachtoffers van vermogensdelicten en vernielingen door intimi (partners, ex-partners en familieleden) noemen bijvoorbeeld, net als slachtoffers van gewelddelicten door intimi, vaker de wens tot bescherming als reden om het delict bij de politie te melden dan slachtoffers van delicten door vreemden. Het is belangrijk dat onderkend wordt dat niet alleen *geweldsmisdrijven* door intieme bekenden bedreigend kunnen zijn. Andersoortige delicten zijn mogelijk een voorbode voor geweld of een signaal voor andere problematiek. Daarbij zijn niet alleen vrouwen en meisjes kwetsbaar, al is dit een groep voor wie de behoefte aan bescherming wel degelijk in sterke mate geldt. Ook de jongens en mannen die slachtoffer zijn geworden van een delict in de privésfeer zoeken blijkens de secundaire analyse in dit proefschrift vaker dan slachtoffers van misdrijven door vreemden contact met de politie vanwege de wens bescherming te krijgen.

Het onderzoek laat zien dat het veelgemaakte onderscheid naar slechts twee slachtoffer-dader relaties de empirische werkelijkheid geen recht doet. Binnen de groep slachtoffers van bekende daders lopen zowel de ervaringen van slachtoffers als

de behoeften met betrekking tot justitie uiteen. Slachtoffers van niet-intieme bekenden (buurtgenoten, andere niet-intieme bekenden) zijn noch met slachtoffers van misdrijven door intimi, noch met slachtoffers van delicten door vreemde daders gelijk te stellen. Als het gaat om de behoefte aan vergelding, hebben de niet-intimi het meest gemeen met de slachtoffers van misdrijven door vreemden. In de hier onderzochte steekproef is de wens dat de dader gestraft wordt, voor de slachtoffers van niet-intieme bekenden net als voor slachtoffers van vreemden de belangrijkste reden om het delict bij de politie te melden. Bij de slachtoffers van misdrijven door intimi staat de wens tot bescherming daarentegen bovenaan. Verder was de wens om schadevergoeding te krijgen voor slachtoffers van niet-intimi vaker een reden om naar de politie te gaan dan voor de slachtoffers van intimi.

In het onderzoek is ook nagegaan of de interesse van slachtoffers om een slachtoffer-dader gesprek te voeren onder professionele begeleiding verschilt naar relationele afstand tot de dader. Dit is als indicatie gebruikt voor de behoefte aan 'verzoening' of enige vorm van relatieherstel. Verzoening staat tussen aanhalingstekens, omdat het een te groot woord kan zijn voor hetgeen in dergelijke gesprekken plaatsvindt. De behoefte aan 'verzoening' is in theorie groter tegen de achtergrond van doorgaande relaties tussen partijen en in elkaar grijpende netwerken. Men komt elkaar veelal ook in de toekomst weer tegen, hoe wil men dan met elkaar omgaan? Een gesprek met de dader past in principe goed bij conflict-gerelateerde delicten waarbij beide partijen hebben bijgedragen aan de gebeurtenissen. Dit is vaker aan de orde naarmate de relationele afstand tussen slachtoffer en dader afneemt. Ook zou verzoening op kleinere relationele afstand beter recht doen aan de symbolische betekenis van het gebeurde. De symbolische betekenis van het gebeurde voor het slachtoffer is op kleinere relationele afstand vaker de aantasting van waarden waarvan men veronderstelde ze te delen. In een ontmoeting met de dader kan men over het gebeurde spreken, wellicht excuses ontvangen, vooruit kijken en afspraken maken. Dit kan ook de afspraak zijn om elkaar verder met rust te laten. De behoefte aan een gesprek met de dader leefde onder de slachtoffers in de onderzochte steekproef niet op zeer grote schaal. Toch stonden de slachtoffers van intimi vaker open voor een gesprek met de dader dan slachtoffers van vreemde daders, zelfs nog in dit stadium waarin 'zelf oplossen' al gepasseerd was. Slachtoffer-dader gesprekken (maar ook mediation in het strafrecht, dat hier niet werd onderzocht) zijn relatief nieuwe voorzieningen in het Nederlandse strafrechtelijke systeem in ruime zin. Deze relatieve innovaties kunnen worden gezien als een verbetering van dat systeem voor in het bijzonder slachtoffers van misdrijven die zijn gepleegd door intieme en niet-intieme bekenden. Ze bieden ruimte om desgewenst ook op andere manieren de 'morele balans' te herstellen dan (alleen) door een vergeldende reactie. Waar mensen al langer een relatie met elkaar hebben en elkaar ook in de toekomst nog tegen zullen komen, is de waarde daarvan in potentie groter dan voor mensen die vreemden voor elkaar zijn.

De wens om gebruik te maken van participatiemodaliteiten in het strafrecht was groter bij slachtoffers van intieme en niet-intieme bekenden dan bij slachtoffers van vreemden. De maximale strafdreiging op het tenlastegelegde feit (een gevangenisstraf van acht jaar of meer) is momenteel het criterium dat in Nederland wordt gehanteerd om het spreekrecht te mogen uitoefenen en om te worden uitgenodigd voor een gesprek met de officier van justitie of advocaat-generaal.² Uit de secundaire analyse bleek echter dat de ernst van het delict in termen van maximale strafdreiging geen voorspeller was voor de wens om te participeren in het strafproces, terwijl de slachtoffer-dader relatie dat wel was. In de wens om op de hoogte te worden gehouden van de ontwikkelingen in de zaak werd echter geen verschil gevonden. Negen van de tien slachtoffers wensen dit, ongeacht relatie tot de dader. Geconcludeerd is dat slachtoffers van misdrijven door intieme en niet-intieme bekenden meer dan slachtoffers van vreemden hechten aan *tweezijdige* communicatie met justitie. Men zoekt niet meer dan anderen naar eenzijdige informatieverstrekking door justitie, maar wel naar de mogelijkheid om werkelijk te communiceren: informatie te geven *en* krijgen.

Door het bestuderen van slachtofferschap en de behoeften van slachtoffers vanuit het perspectief van relationele afstand tot de dader, is de groep slachtoffers op gemiddelde relationele afstand van de dader goed zichtbaar geworden. Dit is een groep die, uitzonderingen daargelaten, noch in de victimologie noch beleidsmatig bij justitie veel in beeld is. Terwijl slachtoffers van 'huiselijk geweld' de afgelopen decennia prominent op de agenda zijn gekomen van beleid en van onderzoek, bleven de slachtoffers van misdrijven door bekenden op grotere relationele afstand, zoals burens en kennissen, grotendeels buiten beeld. De omvang van de groep is substantieel en de situatie van deze slachtoffers rechtvaardigt dat hij niet genegeerd wordt. Deze slachtoffers komen noch met de slachtoffers van intimi noch met de slachtoffers van vreemden overeen. Men is waarschijnlijk minder kwetsbaar voor herhaling dan de groep slachtoffers van intimi, maar meer dan slachtoffers van vreemden: men kampt veel sterker met het probleem van de moeilijke vermijdbaarheid van de dader en diens netwerk dan slachtoffers van misdrijven door vreemden. Het is vooruitgang als in victimologische studies voortaan ten minste drie groepen worden onderscheiden: vreemden, niet-intieme bekenden en intieme bekenden.

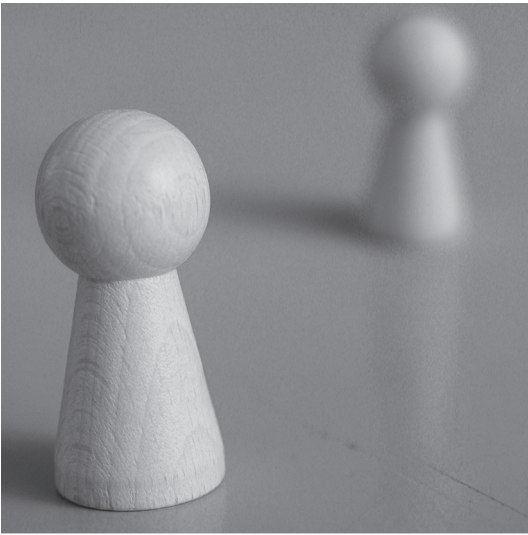
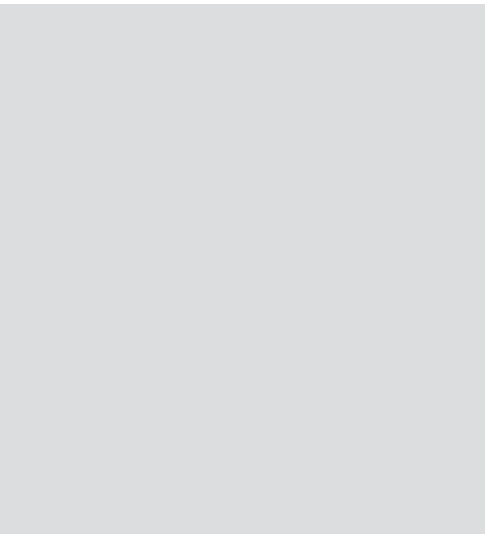
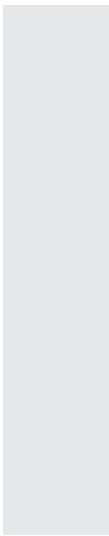
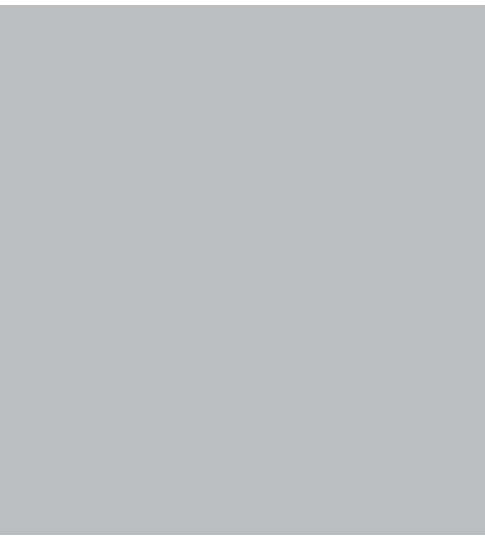
Relationele afstand is een relevant concept voor de victimologie, maar geen concept dat zich eenvoudig laat operationaliseren. De dimensie van de meer of minder gedeelde sociale en ruimtelijke omgeving is relevant, maar dat geldt ook voor de sociaalpsychologische dimensie van een meer of minder gedeelde identiteit met de pleger. De operationalisering van relationele afstand is ook niet eenvoudig omdat

2 En bij een aantal nader genoemde misdrijven in artikel 51e van het Wetboek van Strafvordering.

de relationele afstand voorafgaand aan het delict, zeker niet gelijk hoeft te zijn aan de afstand die men in de toekomst wenst te houden. Zijn de intimi ook nu nog wel intimi? Wil men elkaar in de toekomst liever vermijden? Kan dat eigenlijk wel? De vraag of men elkaar nog tegenkomt in de toekomst, een netwerk deelt, is aan de orde in veel relaties, of het nu gaat om directe burens, andere buurtgenoten, familieleden, ex-partners en kennissen. Dat is niet alleen van belang voor de vraag of en hoe snel men justitie inschakelt. Dat is ook van belang voor de justitiële reactie (in ruime zin) die men zoekt, of waarvoor men openstaat. Weten of de dader een buur of een ex-partner van het slachtoffer is, is niet voldoende om te kunnen voorspellen wat de symbolische implicaties zijn van het gebeurde (een schending van gedeelde waarden?) en hoe lang de 'schaduw van de toekomst' is. Bij een korte schaduw van de toekomst is er minder behoefte aan relatieherstel, omdat de kans klein is dat men weer met elkaar te maken krijgt. Wat justitie, los van haar eigen verantwoordelijkheid voor de wet, kan doen om bij te dragen aan herstel van het gevoel van rechtvaardigheid van betrokkenen, wordt mede door dit soort vragen bepaald.

De slachtoffer-dader relatie heeft invloed op wat slachtoffers belangrijk vinden in de reactie van justitie. Het systematisch scheiden van de slachtoffer-dader relatie van variabelen die daar in de praktijk vaak nauw mee samen hangen (type delict en sekse slachtoffer) is relevant gebleken. Zowel gelet op gewenste uitkomsten (bescherming, straf, financiële compensatie en verzoening) als gelet op het gewenste proces (participatie) zijn er verschillen gevonden tussen slachtoffers van intimi, niet-intimi en vreemden. Deze lijken overwegend te gelden ongeacht het type delict en de sekse van het slachtoffer. Het zijn derhalve zeker niet uitsluitend vrouwelijke slachtoffers van geweld door intimi die andere belangen richting justitie hebben dan (alle) andere slachtoffers.

BIJLAGEN

Samenvatting

Summary

Bijlagen bij hoofdstuk 6

Bijlagen bij hoofdstuk 7

Curriculum Vitae en publicaties

SUMMARY

Victims of crime by intimates, acquaintances or strangers. Differences in the contexts, experiences and needs of the judicial system.

A substantial part of all crime is committed by people who are not strangers to the victims. These suspects or offenders can be intimates, such as (ex-) partners, family members and former friends, but also colleagues, vague acquaintances, clients, neighbours, etc. The central question in this study was: *“in what respects do the experiences of victims of crime differ according to the various degrees of familiarity with the offenders, and what are the consequences for these victims’ needs when they seek a judicial response?”* This was investigated through an extensive literature review and a secondary analysis of an existing dataset of 494 Dutch crime victims whose cases were tried by the Public Prosecution Service. The data included both male and female victims of crimes in different victim-offender relationships. They were victims of violence, property crimes and vandalism/public-order crimes. Prior research in this area almost solely involved victims of violent crimes and was usually limited to female victims. The existing knowledge of the effect of victim-offender relationships on the victims’ needs when seeking a response by the legal system could be expanded through this study.

The concept of *relational distance* played a key role in this investigation. This is the extent to which people participate in each other’s lives. In the most intimate relationships, the lives of the parties in the relationship are almost fully entangled; there is no such entanglement between strangers. The relational distance gradually increases from primary relationships with direct family members, partners and friends at a small relational distance via acquaintances, neighbours, colleagues, etc. at an average relational distance to strangers at the greatest relational distance.

The literature review covered the contexts and characteristics of crime, the experiences of their victims, their psychological impact, their victims’ reporting behaviour as well as their needs for a judicial response – always in connection with the victim-offender relationship. Crime committed by intimates and non-intimate acquaintances (non-intimates) are more often conflict-related than crime committed by strangers (which are often predatory). Very little is known about the characteristics of property crime in relation to relational distance. As for violence crime, it is known that the smaller the relational distance between the victim and the offender, the greater the relative number of female victims as opposed to men. The degree of repetition or chronicity of crime increases as the relational distance becomes smaller. The use of firearms and the number of offenders, on the other hand,

decrease. As for the occurrence of acute and post-traumatic stress symptoms in the victims – controlled for their duration since the crime was committed – no correlation with the relational distance was found, albeit that the victims of primarily sexual violence by family members (not including former or current partners) seem to suffer from post-traumatic stress complaints more than others. Violent crime at a smaller or in fact greater relational distance cannot unambiguously be categorised as ‘more serious’ on the grounds of the objective characteristics as referred to.

The reporting behaviour of victims – controlled for the seriousness of the crime – does not seem to differ according to the relational distance to the offender, at least not if the comparisons are made within the subpopulation of victims who regard the event as a crime at least. It is an important fact that as the relational distance to the offender decreases, relatively more victims do *not* consider themselves as victims of a crime. This is another subpopulation of victims who, according to definitions of criminal law, can be seen as victims of a punishable act but do not qualify themselves as such.

The scientific research into victims’ needs, if and when they make a distinction according to the victim-offender relationship, usually distinguishes two groups: the offender was ‘known versus unknown’ to the victim, or they focus on victims of domestic/partner violence versus ‘the rest’. This thesis firstly shows that crime committed by offenders who are known to the victims is not solely violent crime. Depending on the specifics of the crime, empirical research has found percentages of up to 40% for property crime committed by offenders known to their victims, and the same can be said for the majority (approximately two-thirds) of offenders in violent crime. The victim-offender relationship was found to have an impact on the victims’ needs, regardless of the type of crime and the victim’s sex. Victims of property crime and vandalism by intimates (partners, former partners and family members) more so than victims of crime committed by strangers expressed the wish for protection as a reason for their reporting the crime to the police, as do victims of violent crime by intimates. It is important that it be acknowledged that it is not only *violent* crime by intimates that can be threatening. Other types of crime may possibly be a forewarning for violence or a signal of other problems to which certainly not only women and girls are vulnerable, albeit that the need for protection is certainly great among this group. The secondary analysis found that, more so than victims of crimes by strangers, boys and men who were victims of a crime committed by intimates also seek contact with the police with a view to their wish for protection.

The study showed that the frequently applied distinction according to merely two victim-offender relationships does no justice to the empirical truth. Within the group of victims of crime by non-strangers, both the victims’ experiences and their judicial needs vary. Victims of non-intimates (neighbours, other non-intimate acquaintances) cannot be

equated with either victims of crime by intimates or victims of crime by strangers. Where the need for retribution is concerned, the non-intimates have the most in common with the victims of crime committed by strangers. In the sample examined in this study, the desire for the offender to be punished is the main reason for the victims of crime by non-intimates to report the crime to the police, as it is for victims of crime by strangers. For victims of crime by intimates, on the other hand, it is the wish for protection that ranks first. The wish for financial compensation is another reason for victims of crime by non-intimates to go to the police, more so than for victims of crime by intimates.

This study also examined whether the victims' interest in a victim-offender meeting under professional guidance differs according to their relational distance to the offender. This is regarded as an indication for the need for 'reconciliation' – for loss of a better word – or any form of relationship repair. Reconciliation may be too big a word for the actual happenings during such meetings. Theoretically, the need for 'reconciliation' is greater against the background of continuing relationships and interlocking networks between the parties. They will usually meet again in the future, but on what terms? A meeting with the offender is, in principle, a good instrument when it concerns conflict related crime where both parties contributed to the events. The smaller the relational distance between the victim and the offender, the more this is the case. Reconciliation would also do more justice to the symbolic meaning of the event when the relational distance is smaller. For a victim at a smaller relational distance, the symbolic meaning of the crime more often lies in the violation of the values that were supposed to be shared. A meeting with the offender enables them to talk about what happened, perhaps receive an apology, look ahead and make agreements. Such an agreement may be to leave one another alone. The examined sample showed no evidence of a large-scale need on the part of the victims of a meeting with the offender. Yet the victims of crime by intimates were more open to the idea of a meeting with the offender than victims of crime by strangers, even if the chance of 'solving it among themselves' had long gone at this stage. Victim-offender meetings (but also mediation in criminal law, which was not included here) are relatively new facilities in the Dutch criminal law system in the wider sense of the word. These relative innovations can be seen as an improvement primarily for the victims of crime committed by intimate and non-intimates. Such facilities provide room for the reparation of the 'moral balance' in other ways, if desired, than (just) the retributive response. For people who have had a longstanding relationship and are bound to meet in the future, their value is potentially greater than for strangers.

The wish to use participation modalities in criminal law was greater for victims of crime committed by intimate and non-intimates than for victims of crime by strangers. The maximum penalty carried for the offence as charged (a prison sentence of 8 years or more) is currently the criterion applied in the Netherlands for the exercise of the right to submit

an oral victim impact statement and be invited to a meeting with the public prosecutor or advocate general.¹ The secondary analysis, however, showed that the seriousness of the crime in terms of the maximum penalty is not a predictor for the wish to participate in the ensuing criminal proceedings, whereas the victim-offender relationship is. As for the wish to be kept informed of the developments in the case, on the other hand, no differences were found. Nine out of 10 victims expressed this wish, regardless of their distance to the offender. It has been concluded that the victims of crime by intimates and non-intimates attach more value to *mutual* communication with the judicial authorities than victims of crimes committed by strangers. They are not looking for one-sided information from the judicial authorities more than others, but rather for the possibility to actually communicate: provide *and* receive information.

The study of victimhood and victims' needs from the perspective of relational distance to the offender has shed more light on the group of victims at an average relational distance. This is a group, not counting exceptions, that is rather overlooked by both victimologists and judicial policymakers. Whereas victims of 'domestic violence' have been a prominent item on the agenda of policy and research in recent decades, the victims of crimes committed by non-strangers at a greater relational distance such as neighbours and acquaintances, have more or less been ignored. Given the group's substantial size and their situation, this is unjustified. These victims do not coincide with the victims of crime by intimates or victims of crime committed by strangers. They are probably less vulnerable to repetition than the group of victims of crime by intimates, but more so than victims of crime committed by strangers: they struggle far more with the problem of the offender and his or her network being difficult to avoid. It would be quite an improvement if, from now on, victimological studies would make a distinction between at least 3 groups: strangers, non-intimates and intimates.

Relational distance is a relevant concept for victimologists, but not a concept that is easy to operationalise. The dimension of social and spatial environment being shared to a greater or lesser extent is relevant, but the same goes for the socio-psychological dimension of a greater or lesser identification with the offender. The operationalisation of relational distance is also difficult because the relational distance prior to the crime might be quite different from the distance preferred from then on. Will intimates still be intimates? Would the victim and offender rather avoid one another in the future? Is that even possible? The question of whether they will meet in the future and share a network is an issue in many relationships, whether it is with direct neighbours, other people in the neighbourhood, family members, ex-partners or acquaintances. This is not only of importance to the question as to whether, and how fast, victims turn to the judicial

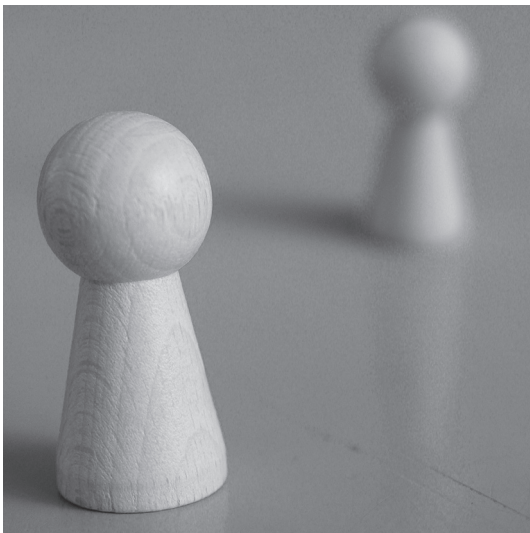
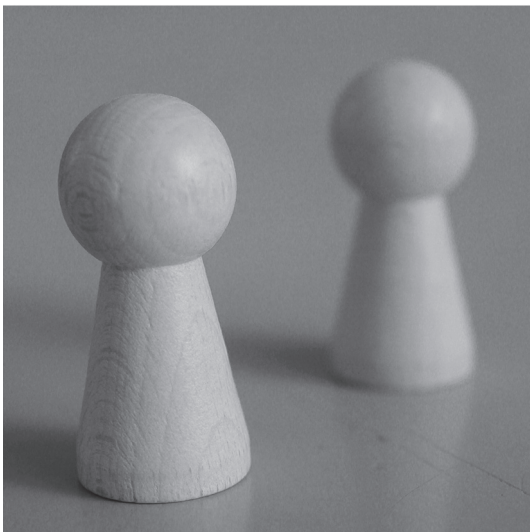
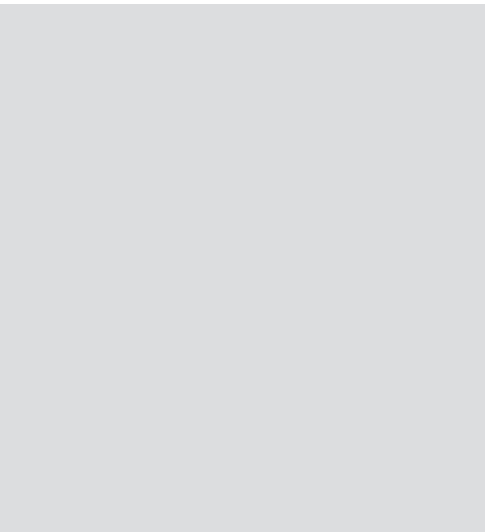
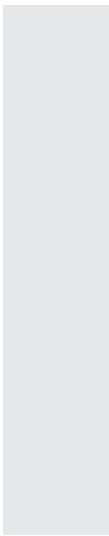
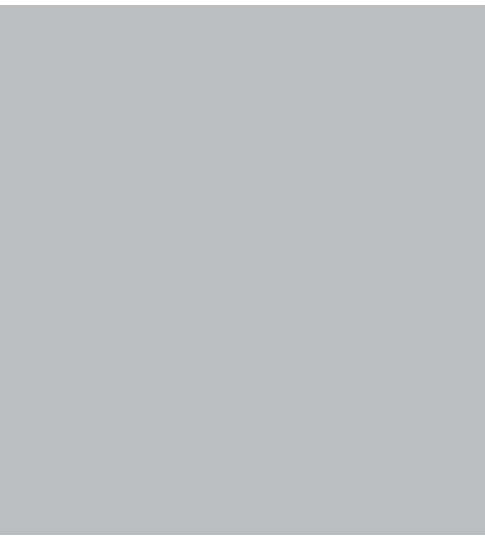
---

1 And in a number of specified crimes in Article 51e of the Dutch Code of Criminal Procedure.

system, but also to the response they seek from the judicial system (in the widest sense) or the response to which they are receptive. The sheer knowledge that an offender is a neighbour or former partner of the victim does not suffice as a predictor of the symbolic implications of the event (a violation of shared values?) and the length of the 'shadow over the future'. A short shadow over the future would indicate a lesser need for relationship repair, since the chance that the victim and offender will meet again is slim. The possibilities for the judicial system to contribute to the reparation of the sense of justice in the people involved, apart from its own responsibility for the law, is partly based on these types of questions.

The victim-offender relationship affects the importance victims attach to certain aspects of the judicial response. The systematic distinction of the victim-offender relationship from closely related variables, such as the type of crime and the sex of the victim, has proved to be relevant. Considering both the desired outcomes (protection, punishment, financial compensation and reconciliation) and the desired proceedings (participation), differences were found between the victims of crimes by intimates, non-intimates and strangers. These seem to be relevant regardless of the type of crime and the victim's sex. It is, therefore, certainly not solely the female victims of violence by intimates whose interests towards the judicial system differ from (all) other victims'.

BIJLAGEN

Samenvatting

Summary

Bijlagen bij hoofdstuk 6

Bijlagen bij hoofdstuk 7

Curriculum Vitae en publicaties

Bijlage 6.1

MONITOR ERVARING MET JUSTITIËLE INSTANTIES 2011

TOELICHTING

Inhoud vragenlijst

In deze vragenlijst gaan we in op uw ervaringen met enkele justitiële instanties. Via dit onderzoek willen we meer te weten komen over de kwaliteit van de aangeboden diensten door medewerkers van de politie, het Openbaar Ministerie, rechtbanken en slachtofferhulp.

Het invullen van de vragenlijst duurt maximaal ongeveer **30 minuten**. De lengte van de vragenlijst is voor iedereen verschillend en afhankelijk van uw ervaringen.

Anonimiteit

De antwoorden op de vragen worden volstrekt anoniem verwerkt. De resultaten worden niet voor commerciële doeleinden gebruikt.

Steekproef:

1. Politie
2. OM
3. SHN

Routing: allen**Vragen over het misdrijf**

1. Heeft u vanwege een misdrijf dat u of een familielid overkomen is, in de laatste 12 maanden contact gehad met de politie, het Openbaar Ministerie, de rechter of Slachtofferhulp?

- ☐ Ja → vraag 2
☐ Nee → Vraag 1a

1a. U bent gevraagd deel te nemen aan dit onderzoek omdat uit de registraties van betrokken instanties blijkt dat u naar aanleiding van een misdrijf contact met hen heeft gehad. Voor het onderzoek is het van belang dat alle ervaringen worden meegenomen. Ook wanneer het gaat om een kort contact met de instanties of wanneer het gaat om een in uw ogen klein misdrijf. Wilt u deelnemen aan het onderzoek?

- ☐ Ja → vraag 2
☐ Nee → Einde van de vragenlijst

2. Kunt u aangeven welk misdrijf u is overkomen? Als u van meerdere voorvallen slachtoffer bent geweest, neem dan het voorval in gedachten dat u het meest heeft geraakt.

☐ Diefstal tot een waarde van €100,-	→ vraag 2a
☐ Diefstal vanaf een waarde van €100,-	→ vraag 2a
☐ Inbraak (of een poging tot inbraak)	→ vraag 2b
☐ Vandalisme / vernieling	→ vraag 3
☐ Dreiging met lichamelijk geweld	→ vraag 3
☐ Mishandeling	→ vraag 3
☐ Stalking	→ vraag 3
☐ Seksueel geweld	→ vraag 3
☐ Huiselijk geweld	→ vraag 3
☐ Gijzeling / ontvoering	→ vraag 3
☐ Overval	→ vraag 3
☐ Een ander misdrijf, namelijk	→ vraag 3
.....	

**Het kan zijn dat u aangifte van diefstal heeft gedaan voor uw werkgever.
Voor dit onderzoek is het belangrijk dat het uw eigen bezittingen betreft die zijn
gestolen.**

2a. Betrof het voorval diefstal van uw eigen bezittingen?

☐ Ja → *vraag 3*

☐ Nee → Einde van de vragenlijst

**Het kan zijn dat u aangifte van inbraak heeft gedaan voor uw werkgever.
Voor dit onderzoek is het belangrijk dat het een inbraak in uw eigen woning/
verblijfplaats/bedrijf betreft.**

2b. Was er sprake van inbraak in uw eigen woning, verblijfplaats of bedrijf?

☐ Ja → *vraag 3*

☐ Nee → Einde van de vragenlijst

3. Kende u de dader of één van de daders?

☐ Ja

☐ Nee → *vraag 5*

4. Wie was de dader of een van de daders?

☐ Partner

☐ Ex-partner

☐ Familielid

☐ Buurtgenoot

☐ Iemand van het werk

☐ Andere bekende

☐ Wil ik niet zeggen

5. Wanneer is dit misdrijf u overkomen?

- ☐ Korter dan 1 maand geleden
- ☐ 1 tot 3 maanden geleden
- ☐ 3 tot 6 maanden geleden
- ☐ 6 maanden t/m 1 jaar geleden
- ☐ Langer dan 1 jaar geleden
- ☐ Dat weet ik niet meer

6. Is het misdrijf gemeld bij de politie?

- ☐ Ja, ik heb het misdrijf zelf gemeld → *vraag 7*
- ☐ Ja, iemand anders heeft het misdrijf gemeld → *vraag 8*
- ☐ Nee, het is door de politie zelf ontdekt → *vraag 11*
- ☐ Nee, het is niet bekend bij de politie → *vraag 6a*

6a. Wat is de reden dat het misdrijf **NIET** gemeld is bij de politie?

- ☐ Het misdrijf was niet ernstig genoeg
- ☐ Het was niet nodig voor verzekering
- ☐ Het helpt niets
- ☐ Het wordt al door anderen gedaan
- ☐ Dat werd mij door iemand afgeraden
- ☐ De politie doet er toch niets aan
- ☐ Ik ben bang voor de dader
- ☐ Andere reden, namelijk.....

Routing: ga na de beantwoording van vraag 6a door naar vraag 11

7. Heeft u bij de melding een bewijs van aangifte ontvangen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet niet

8. Wanneer is het misdrijf gemeld bij de politie?

- ☐ Korter dan 1 maand geleden
- ☐ 1 tot 3 maanden geleden
- ☐ 3 tot 6 maanden geleden
- ☐ 6 maanden t/m 1 jaar geleden
- ☐ Langer dan 1 jaar geleden
- ☐ Dat weet ik niet meer

9. Wat was de reden of waren de redenen om het misdrijf bij de politie te melden?
(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Ik had een bewijs nodig voor de verzekering
- ☐ Ik wilde het gestolene terug krijgen
- ☐ Het ging mij om vergoeding van de geleden schade
- ☐ Ik vond dat de daders moesten worden gestraft
- ☐ Ik vond het zo ernstig dat de politie dit moest weten
- ☐ Ik wilde de politie vragen tussenbeide te komen of te bemiddelen
- ☐ Ik was bang voor herhaling van het misdrijf
- ☐ Ik wilde dat de politie mij zou beschermen
- ☐ Ik wilde via de politie andere hulpverlening krijgen
- ☐ Ik was door het misdrijf erg angstig geworden
- ☐ Andere reden, namelijk.....

10. Wat was de **belangrijkste** reden om het misdrijf bij de politie te melden?

- ☐ Ik had een bewijs nodig voor de verzekering
- ☐ Ik wilde het gestolene terug krijgen
- ☐ Het ging mij om vergoeding van de geleden schade
- ☐ Ik vond dat de daders moesten worden gestraft
- ☐ Ik vond het zo ernstig dat de politie dit moest weten
- ☐ Ik wilde de politie vragen tussenbeide te komen of te bemiddelen
- ☐ Ik was bang voor herhaling van het misdrijf
- ☐ Ik wilde dat de politie mij zou beschermen
- ☐ Ik wilde via de politie andere hulpverlening krijgen
- ☐ Ik was door het misdrijf erg angstig geworden
- ☐ Andere reden, namelijk.....

11. Heeft u als gevolg van het misdrijf schade opgelopen? Dit kan materiële of immateriële schade zijn.

Materiële schade is schade aan bezittingen en lichamelijk letsel.

Immateriële schade is schade als gevolg van psychisch leed, zoals verdriet, angst en verlies aan levensvreugde.

- ☐ Ja → vraag 12
- ☐ Nee → vraag 14

12. Is deze schade vergoed?

- ☐ Geheel → vraag 14
- ☐ Gedeeltelijk → vraag 13
- ☐ Niet → vraag 13

13. In hoeverre is het een probleem voor u dat de schade niet of slechts gedeeltelijk is vergoed?

- ☐ Geen probleem
- ☐ Een klein probleem
- ☐ Een groot probleem

Routing: alleen steekproef OM en SHN. Politie door naar 19.

De volgende vragen gaan over een aantal mogelijkheden die we in Nederland kennen om slachtoffers te betrekken bij het rechtsproces.

Deze zijn:

- ❶ Een slachtofferverklaring afleggen in de rechtszaal (spreekrecht)
- ❷ Een schriftelijke slachtofferverklaring op laten stellen
- ❸ Een gesprek met de dader (slachtoffer-dader gesprek)
- ❹ Een procedure om schadevergoeding aan te vragen via het voegingsformulier
- ❺ Een gesprek met de officier van justitie

14a. Bent u gewezen op de mogelijkheid om tijdens de rechtszaak een verklaring af te leggen over de gevolgen van het misdrijf (spreekrecht)?

- ☐ Ja → vraag 14b
- ☐ Nee → vraag 14b
- ☐ Weet niet → vraag 14b

14b. Heeft u gebruikgemaakt van het spreekrecht?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Wel gebruik van willen maken maar de mogelijkheid niet gekregen

15a. Bent u gewezen op de mogelijkheid om een schriftelijk slachtofferverklaring op te laten stellen? Deze slachtofferverklaring gaat over de lichamelijke, emotionele en financiële gevolgen van het misdrijf en wordt aan het strafdossier toegevoegd.

- ☐ Ja → vraag 15b
- ☐ Nee → vraag 15b
- ☐ Weet niet → vraag 15b

15b. Heeft u een schriftelijke slachtofferverklaring laten opstellen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Wel gebruik van willen maken maar de mogelijkheid niet gekregen

16a. Bent u gewezen op de mogelijkheid van het indienen van het voegingsformulier? Door het indienen van een voegingsformulier kunt u uw schade vergoed krijgen.

- ☐ Ja → vraag 16b
- ☐ Nee → vraag 16b
- ☐ Weet niet → vraag 16b

16b. Heeft u gebruik gemaakt van het voegingsformulier om uw schade vergoed te krijgen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Wel gebruik van willen maken maar de mogelijkheid niet gekregen

17a. Bent u gewezen op de mogelijkheid om een persoonlijk gesprek met de officier van justitie te voeren?

- ☐ Ja → vraag 17b
- ☐ Nee → vraag 17b
- ☐ Weet niet → vraag 17b

17b. Heeft u een persoonlijk gesprek met de officier van justitie gevoerd?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Wel gebruik van willen maken maar de mogelijkheid niet gekregen

18a. Bent u gewezen op de mogelijkheid een **gesprek te voeren met de dader van het misdrijf? Dit gesprek gebeurt** onder begeleiding van een professionele bemiddelaar.

- ☐ Ja → vraag 18b
- ☐ Nee → vraag 18b
- ☐ Weet niet → vraag 18b

18b. Heeft u onder professionele begeleiding een gesprek gevoerd met de dader van misdrijf?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Wel gebruik van willen maken maar de mogelijkheid niet gekregen

ROUTING

Als steek=1 Politie: verder met vraag 19 (ervaringen met politie)

Als steek=2 OM of 3=SHN: verder met vraag 29 (ervaringen met OM)

ERVARINGEN MET DE POLITIE

Routing: alleen voor steek 1 politie

Steek 2 en 3 skippen naar ervaringen OM (blok)

19. Heeft u vanwege het misdrijf dat u is overkomen, contact gehad met de politie?

- ☐ Ja → **vraag 19b**
- ☐ Nee → **vraag 19a**

19a. U bent gevraagd deel te nemen aan dit onderzoek omdat uit de registratie van de betrokken organisatie blijkt dat u naar aanleiding van het misdrijf contact met hen heeft gehad. Voor het onderzoek is het van belang dat alle ervaringen worden meegenomen. Ook wanneer het bijvoorbeeld gaat om een kort contact met de instanties. Daarom stellen wij u voor de zekerheid de voorgaande vraag nogmaals. Heeft u vanwege het misdrijf dat u is overkomen, contact gehad met de politie?

- ☐ Ja → **vraag 19b**
- ☐ Nee → **vraag 46**

19b. Kunt u aangeven in hoeverre u het (geheel) eens of (geheel) oneens bent met de volgende stellingen

De medewerkers van de politie ...

	Geheel mee oneens		Niet mee eens, niet mee oneens		Geheel mee eens
	1	2	3	4	5
hebben mij beleefd behandeld.	☐	☐	☐	☐	☐
hebben belangstelling getoond voor mijn persoonlijke verhaal.	☐	☐	☐	☐	☐
hebben mij het gevoel gegeven dat ik serieus werd genomen.	☐	☐	☐	☐	☐
hebben begrip getoond voor mijn situatie.	☐	☐	☐	☐	☐
hebben rekening gehouden met mijn privacy.	☐	☐	☐	☐	☐
zijn vertrouwelijk omgegaan met mijn persoonsgegevens.	☐	☐	☐	☐	☐
hebben medeleven getoond.	☐	☐	☐	☐	☐
hebben mij lang laten wachten voordat ik aangifte kon doen.	☐	☐	☐	☐	☐
hebben mij mijn verhaal vaak laten herhalen.	☐	☐	☐	☐	☐

19c. Kunt u aangeven in hoeverre u het (geheel) eens of (geheel) oneens bent met de volgende stellingen

De medewerkers van de politie ...

	Geheel mee oneens		Niet mee eens, niet mee oneens	Geheel mee eens		n.v.t.
	1	2	3	4	5	
hebben mij informatie gegeven over hun vervolgstappen.	0	0	0	0	0	
hebben mij uitleg gegeven over het verloop van het proces na de aangifte.	0	0	0	0	0	
hebben mij uitgelegd waar ik als slachtoffer recht op heb.	0	0	0	0	0	
hebben mij informatie gegeven over mogelijke hulpverlening.	0	0	0	0	0	
hebben mij informatie gegeven over de diensten van Slachtofferhulp.	0	0	0	0	0	
hebben mij op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen in mijn zaak.	0	0	0	0	0	
hebben mij informatie gegeven over wat ik moest doen om mijn schade vergoed te krijgen.	0	0	0	0	0	0

19d. Kunt u aangeven in hoeverre u het (geheel) eens of (geheel) oneens bent met de volgende stellingen

De medewerkers van de politie ...

	Geheel mee oneens		Niet mee eens, niet mee oneens	Geheel mee eens		
	1	2	3	4	5	n.v.t.
hebben mij de gelegenheid gegeven mijn verhaal te doen, voordat zij een beslissing namen.	☐	☐	☐	☐	☐	
hebben voldoende informatie van mij gevraagd bij het ondernemen van verdere stappen	☐	☐	☐	☐	☐	
hebben voldoende rekening gehouden met mijn wensen en behoeften bij het nemen van hun beslissingen.	☐	☐	☐	☐	☐	
hebben rekening gehouden met waar ik als slachtoffer recht op heb.	☐	☐	☐	☐	☐	
hebben zich ingezet om mijn schade vergoed te krijgen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
hebben mijn schade goed ingeschat.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

19e. Kunt u aangeven in hoeverre u het (geheel) eens of (geheel) oneens bent met de volgende stellingen

De medewerkers van de politie ...

	Geheel mee oneens		Niet mee eens, niet mee oneens	Geheel mee eens		
	1	2	3	4	5	n.v.t.
hebben mijn gevoel van veiligheid vergroot.	0	0	0	0	0	0
hebben mij adviezen gegeven over hoe ik in de toekomst slachtofferschap kan voorkomen	0	0	0	0	0	0
hebben het gevaar van herhaling van het slachtofferschap verkleind.	0	0	0	0	0	0
hebben mijn gevoel van angst verkleind.	0	0	0	0	0	0
hebben voldoende gedaan om de dader op te sporen.	0	0	0	0	0	0
hebben voldoende gedaan om de dader te arresteren.	0	0	0	0	0	0

20. Soms is het noodzakelijk dat de medewerkers van de politie een veilige plek regelen of slachtoffers naar huis brengen. Vond u dat dit bij u nodig was?

☐ Ja

☐ Nee → vraag 22

21. Bent u door medewerkers van de politie naar huis dan wel naar een andere voor u veilige plek gebracht?

- ☐ Ja
- ☐ Nee → vraag 24

22. Soms is het noodzakelijk dat de medewerkers van de politie slachtoffers naar een dokter of andere hulpverlening begeleiden (bijvoorbeeld slachtofferhulp)? Vond u dat dit bij u nodig was?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

23. Hebben de medewerkers van de politie u naar medische voorzieningen of andere hulpverlening begeleid?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

24. Is er een verdachte gearresteerd in uw zaak?

- ☐ Ja → vraag 26
- ☐ Nee → vraag 25
- ☐ Weet niet → vraag 26

25. In hoeverre is het een probleem voor u dat er geen verdachte is gearresteerd in uw zaak?

- ☐ Geen probleem
- ☐ Een klein probleem
- ☐ Een groot probleem

De volgende vragen gaan over hoe BELANGRIJK bepaalde zaken bij de politie voor u zijn.

26a. Hoe BELANGRIJK is het voor u dat medewerkers van de politie ...					
	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
u beleefd behandelen?	0	0	0	0	0
vertrouwelijk met uw persoonsgegevens omgaan?	0	0	0	0	0
u naar huis of naar een andere veilige plek brengen?	0	0	0	0	0
u naar medische voorzieningen of andere hulp begeleiden?	0	0	0	0	0
rekening houden met uw privacy?	0	0	0	0	0
u uw verhaal niet vaak laten herhalen?	0	0	0	0	0
rekening houden met waar u als slachtoffer recht op heeft?	0	0	0	0	0

26b. En hoe BELANGRIJK vindt u het dat de medewerkers van de politie...					
	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
belangstelling tonen voor uw persoonlijke verhaal?	0	0	0	0	0
u het gevoel geven dat zij u serieus nemen?	0	0	0	0	0

begrip tonen voor uw situatie?	0	0	0	0	0
medeleven tonen?	0	0	0	0	0
u snel helpen bij de aangifte?	0	0	0	0	0
zich inzetten om uw schade vergoed te krijgen?	0	0	0	0	0
uw schade goed inschatten?	0	0	0	0	0

26c. Hoe BELANGRIJK is het voor u dat medewerkers van de politie ...					
	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
u informatie geven over hun vervolgstappen?	0	0	0	0	0
u uitleg geven over het verloop van het proces na de aangifte?	0	0	0	0	0
u uitleggen waar u als slachtoffer recht op heeft?	0	0	0	0	0
u informatie geven over mogelijke hulpverlening?	0	0	0	0	0

26d. En hoe **BELANGRIJK** vindt u het dat de medewerkers van de politie...

	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
u informatie geven over de diensten van Slachtofferhulp?	0	0	0	0	0
u op de hoogte houden van de ontwikkelingen in uw zaak?	0	0	0	0	0
u informatie geven over wat u moet doen om uw schade vergoed te krijgen?	0	0	0	0	0

26e. Hoe **BELANGRIJK** is het voor u dat medewerkers van de politie ...

	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
voldoende rekening houden met uw wensen en behoefte bij het nemen van hun beslissingen?	0	0	0	0	0
u de gelegenheid geven uw verhaal te doen, voordat zij een beslissing nemen?	0	0	0	0	0
voldoende informatie van u vragen bij het ondernemen van verdere stappen?	0	0	0	0	0

26f. Hoe BELANGRIJK is het voor u dat medewerkers van de politie ...					
	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
uw gevoel van veiligheid vergroten?	☐	☐	☐	☐	☐
u adviezen geven over hoe u in de toekomst slachtofferschap kan voorkomen	☐	☐	☐	☐	☐
het gevaar van herhaling van het slachtofferschap verkleinen?	☐	☐	☐	☐	☐

26g. En hoe BELANGRIJK vindt u het dat de medewerkers van de politie...					
	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
uw gevoel van angst verkleinen?	☐	☐	☐	☐	☐
voldoende doen om de dader op te sporen?	☐	☐	☐	☐	☐
voldoende doen om de dader te arresteren?	☐	☐	☐	☐	☐

27. Zijn er behalve de bovenstaande zaken nog andere dingen die voor u belangrijk zijn geweest met betrekking tot de politie?	
☐	Ja
☐	Nee → <i>vraag 46 (blok slachtofferhulp)</i>

28. Kunt u aangeven welke dingen dit zijn?

.....

.....

Als steek =1 Politie: verder met 46 Slachtofferhulp

ERVARINGEN MET HET OPENBAAR MINISTERIE

Wij willen u nu een aantal vragen stellen over uw ervaringen met het Openbaar Ministerie en het belang dat u aan verschillende onderdelen van de dienstverlening van het Openbaar Ministerie hecht.

Het Openbaar Ministerie wordt afgekort met OM.

U krijgt met het OM te maken, nadat u aangifte heeft gedaan van een misdrijf bij de politie. Medewerkers van het OM zorgen ervoor dat de aanklacht verwerkt wordt. Indien u wilt, houden de medewerkers van het OM u op de hoogte van de voortgang van de zaak.

De officier van justitie is de bekendste medewerker van het OM.

29. Heeft u vanwege het misdrijf contact gehad met het Openbaar Ministerie (OM)? Het kan zijn dat u één of meerdere brieven heeft ontvangen van het OM, maar ook dat u medewerkers van het OM telefonisch of persoonlijk gesproken heeft.

- ☐ Ja, ik heb 1 of meer brieven ontvangen van het OM → **vraag 30**
- ☐ Ja, ik heb 1 of meer brieven ontvangen en ook zelf gesproken met iemand van het OM **vraag 30**
- ☐ Ja, ik heb met iemand van het OM gesproken **vraag 30**
- ☐ Nee → als steekproef = OM naar vraag 29a, anders naar vraag 37

29a. U bent gevraagd deel te nemen aan dit onderzoek omdat uit de registratie van de betrokken organisatie blijkt dat u naar aanleiding van het misdrijf contact met hen heeft gehad. Voor het onderzoek is het van belang dat alle ervaringen worden meegenomen. Ook wanneer het bijvoorbeeld gaat om een kort contact met de instanties. Daarom stellen wij u voor de zekerheid de voorgaande vraag nogmaals.

Heeft u vanwege het misdrijf contact gehad met het Openbaar Ministerie (OM)? Het kan zijn dat u één of meerdere brieven heeft ontvangen van het OM, maar ook dat u medewerkers van het OM telefonisch of persoonlijk gesproken heeft.

- ☐ Ja, ik heb 1 of meer brieven ontvangen van het OM
- ☐ Ja, ik heb 1 of meer brieven ontvangen en ook zelf gesproken met iemand van het OM
- ☐ Ja, ik heb met iemand van het OM gesproken
- ☐ Nee → *vraag 37 blok Rechter*

30. Is er een verdachte **vervolgd** in uw zaak?

Het kan zijn dat de verdachte als straf een geldboete of een taakstraf heeft gekregen, of voor de rechter heeft moeten komen. In al die gevallen is er vervolgd.

- ☐ Ja → *vraag 32*
- ☐ Nee → *vraag 31*
- ☐ Weet niet → *vraag 32*

31. Als er **geen** verdachte is vervolgd in uw zaak, in hoeverre is dit dan een probleem voor u?

- ☐ Geen probleem
- ☐ Een klein probleem
- ☐ Een groot probleem

32. Heeft u bij het OM aangegeven dat u op de hoogte wilde blijven van de ontwikkelingen in uw zaak?

- ☐ Ja → *vraag 33a*
- ☐ Nee → *vraag 33b*

33a. Kunt u aangeven in hoeverre u het (geheel) eens of (geheel) oneens bent met de volgende stellingen?

De medewerkers van het Openbaar Ministerie ...

	Geheel mee oneens		Niet mee eens, niet mee oneens		Geheel mee eens		
	1	2	3	4	5	n.v.t.	
hebben mij de redenen voor hun beslissingen laten weten.	0	0	0	0	0		
hebben mij informatie gegeven over het vervolg van het proces.	0	0	0	0	0		
hebben mij op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen in mijn zaak.	0	0	0	0	0		
hebben mij informatie gegeven over wat ik moest doen om mijn schade vergoed te krijgen.	0	0	0	0	0	0	
hebben mij uitgelegd waar ik als slachtoffer recht op heb.	0	0	0	0	0	0	
zijn vertrouwelijk met mijn persoonsgegevens omgegaan.	0	0	0	0	0	0	

33b. Heeft u zelf iemand van het Openbaar Ministerie gesproken of aan de telefoon gehad of heeft u alleen schriftelijk contact gehad met het OM?

Ik heb iemand van het OM gesproken en/of gebeld

Ik heb alleen schriftelijk contact met het OM gehad.

Routing: Als 33b=1 verder met 33c, anders met 33d

33c. Kunt u aangeven in hoeverre u het (geheel) eens of (geheel) oneens bent met de volgende stellingen?

De medewerkers van het Openbaar Ministerie ...

	Geheel mee oneens		Niet mee eens, niet mee oneens		Geheel mee eens	
	1	2	3	4	5	n.v.t.
hebben mij beleefd behandeld.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
hebben rekening gehouden met waar ik als slachtoffer recht op heb.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
hebben belangstelling getoond voor mijn persoonlijke verhaal.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
hebben mij het gevoel gegeven dat ik serieus werd genomen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
hebben begrip getoond voor mijn situatie.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
hebben medeleven getoond.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

33d. Kunt u aangeven in hoeverre u het (geheel) eens of (geheel) oneens bent met de volgende stellingen?

De medewerkers van het Openbaar Ministerie ...

	Geheel mee oneens		Niet mee eens, niet mee oneens		Geheel mee oneens	
	1	2	3	4	5	n.v.t.
hebben voldoende rekening gehouden met mijn wensen en behoeften bij het nemen van hun beslissingen.	0	0	0	0	0	
hebben mij de gelegenheid gegeven mijn verhaal te doen, voordat zij verdere stappen ondernamen.	0	0	0	0	0	
hebben voldoende informatie van mij gevraagd om hun beslissingen goed te kunnen maken.	0	0	0	0	0	
hebben mij voldoende ondersteund in het regelen van mijn schadevergoeding.	0	0	0	0	0	0
hebben mijn schade goed ingeschat.	0	0	0	0	0	0

33°. Kunt u aangeven in hoeverre u het (geheel) eens of (geheel) oneens bent met de volgende stellingen?

De medewerkers van het Openbaar Ministerie ...

	Geheel mee oneens		Niet mee eens, niet mee oneens	Geheel mee eens		
	1	2	3	4	5	n.v.t.
hebben mijn gevoel van veiligheid vergroot.	0	0	0	0	0	0
hebben mijn gevoel van angst verkleind.	0	0	0	0	0	0
hebben voldoende gedaan om de dader te vervolgen.	0	0	0	0	0	
hebben voldoende gedaan om de dader te veroordelen.	0	0	0	0	0	
hebben het gevaar van herhaling van slachtofferschap verkleind.	0	0	0	0	0	

De volgende vragen gaan over hoe BELANGRIJK bepaalde zaken bij het OM voor u zijn.

34a. Hoe BELANGRIJK is het voor u dat medewerkers van het OM ...					
	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
u beleefd behandelen?	O	O	O	O	O
belangstelling tonen voor uw persoonlijke verhaal?	O	O	O	O	O
u het gevoel geven dat zij u serieus nemen?	O	O	O	O	O
begrip tonen voor uw situatie?	O	O	O	O	O

34b. En hoe BELANGRIJK vindt u het dat de medewerkers van het OM...					
	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
vertrouwelijk met uw persoonsgegevens omgaan?	O	O	O	O	O
u uitleggen waar u als slachtoffer recht op heeft?	O	O	O	O	O
medeleven tonen?	O	O	O	O	O

34c. Hoe BELANGRIJK is het voor u dat medewerkers van het OM ...					
	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
u de redenen voor haar beslissingen laten weten?	O	O	O	O	O

u informatie geven over het vervolg van het proces?	☐	☐	☐	☐	☐
u op de hoogte houden van de ontwikkelingen in uw zaak?	☐	☐	☐	☐	☐

34d. En hoe BELANGRIJK vindt u het dat de medewerkers van het OM...					
	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
rekening houden met waar u als slachtoffer recht op heeft?	☐	☐	☐	☐	☐
u informatie geven over wat u moet doen om uw schade vergoed te krijgen?	☐	☐	☐	☐	☐

34e. Hoe BELANGRIJK is het voor u dat medewerkers van het Openbaar Ministerie ...					
	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
voldoende rekening houden met uw wensen en behoeften bij nemen van hun beslissingen?	☐	☐	☐	☐	☐
u de gelegenheid geven uw verhaal te doen, voordat zij verdere stappen ondernemen?	☐	☐	☐	☐	☐
voldoende informatie van u vragen om hun beslissingen goed te kunnen maken?	☐	☐	☐	☐	☐

34f. En hoe **BELANGRIJK** vindt u het dat de medewerkers van het OM...

	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
u voldoende ondersteunen in het regelen van uw schadevergoeding?	0	0	0	0	0
uw schade goed inschatten?	0	0	0	0	0

34g Hoe **BELANGRIJK** is het voor u dat medewerkers van het Openbaar Ministerie ...

	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
uw gevoel van veiligheid vergroten?	0	0	0	0	0
het gevaar van herhaling van het slachtofferschap verkleinen?	0	0	0	0	0
uw gevoel van angst verkleinen?	0	0	0	0	0

34h. En hoe **BELANGRIJK** vindt u het dat de medewerkers van het OM...

	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
voldoende doen om de dader te vervolgen?	0	0	0	0	0
voldoende doen om de dader te veroordelen?	0	0	0	0	0

35. Zijn er behalve de eerdergenoemde zaken nog andere dingen die voor u belangrijk zijn geweest met betrekking tot het OM?

☐ Ja

☐ Nee → vraag 37

36. Kunt u aangeven welke dingen dit zijn?

.....
 .....

ERVARINGEN MET DE RECHTER

ROUTING: DIT BLOK OOK ALLEEN VOOR STEEK 2 OM EN STEEK 3 SHN

Wij willen u een aantal vragen gaan stellen over het contact met de rechter in uw zaak. Tijdens de zitting onderzoekt de rechter of het gaat om een strafbaar feit en of er voldoende bewijs is tegen de verdachte. De rechter beslist of de verdachte schuldig is en legt eventueel een straf op.

37. Bent u vanwege het misdrijf zelf naar de rechtszaak gegaan om het proces daar verder te volgen?

☐ Ja

☐ Nee → vraag 46 **BLOK Slachtofferhulp**

38. Heeft u in de rechtszaal gebruik gemaakt van uw spreekrecht of bent u als getuige opgeroepen?

☐ Ja, ik heb gebruik gemaakt van het spreekrecht

☐ Ja, ik ben als getuige opgeroepen

☐ Ja, ik heb gebruik gemaakt van het spreekrecht **en** ik ben als getuige opgeroepen

☐ Nee → vraag 40

39a. Kunt u aangeven in hoeverre u het (geheel) eens of (geheel) oneens bent met de volgende stellingen?

De rechter ...

	Geheel mee oneens		Niet mee eens, niet mee oneens	Geheel mee eens		
	1	2	3	4	5	n.v.t
heeft mij de redenen voor zijn of haar beslissingen laten weten.	0	0	0	0	0	
heeft mij informatie gegeven over het verloop van het proces.	0	0	0	0	0	
heeft een juiste schadevergoeding opgelegd.	0	0	0	0	0	0
was onpartijdig.	0	0	0	0	0	
was deskundig.	0	0	0	0	0	

39b. Kunt u aangeven in hoeverre u het (geheel) eens of (geheel) oneens bent met de volgende stellingen?

De rechter ...

	Geheel mee oneens		Niet mee eens, niet mee oneens	Geheel mee eens	
	1	2	3	4	5
heeft mij beleefd behandeld.	0	0	0	0	0
heeft belangstelling getoond voor mijn persoonlijke verhaal.	0	0	0	0	0

heeft mij het gevoel gegeven dat ik serieus werd genomen	☐	☐	☐	☐	☐
toonde begrip voor mijn situatie.	☐	☐	☐	☐	☐
ging vertrouwelijk met mijn persoonsgegevens om.	☐	☐	☐	☐	☐
hield rekening met waar ik recht op heb.	☐	☐	☐	☐	☐

39c. Kunt u aangeven in hoeverre u het (geheel) eens of (geheel) oneens bent met de volgende stellingen?

De rechter ...

	Geheel mee oneens		Niet mee eens, niet mee oneens	Geheel mee eens	
	1	2	3	4	5
heeft mij gelegenheid gegeven mijn verhaal te doen voordat hij of zij een beslissing nam	☐	☐	☐	☐	☐
heeft voldoende informatie van mij gevraagd om een goede beslissing te nemen.	☐	☐	☐	☐	☐

39d. Kunt u aangeven in hoeverre u het (geheel) eens of (geheel) oneens bent met de volgende stellingen?

De rechter ...

	Geheel mee oneens		Niet mee eens, niet mee oneens	Geheel mee eens	
	1	2	3	4	5
heeft voldoende gedaan om de dader te berechten.	☐	☐	☐	☐	☐
heeft voldoende gedaan om de dader te straffen.	☐	☐	☐	☐	☐
heeft het gevaar van herhaling van het slachtofferschap verkleind.	☐	☐	☐	☐	☐

40. Is er een verdachte gestraft in uw zaak? Hierbij moet u óók denken aan een taakstraf of boete die is opgelegd.

- ☐ Ja → *vraag 42*
- ☐ Nee → *vraag 41*
- ☐ Weet niet → *vraag 43a*

41. In hoeverre is het een probleem voor u dat er **geen** verdachte is gestraft in uw zaak?

- ☐ Geen probleem
- ☐ Een klein probleem
- ☐ Een groot probleem

ROUTING: Ga na de beantwoording van vraag 41 door naar vraag 43a

42. Hoe licht of zwaar was de straf voor de dader, volgens uw eigen gevoel?

- ☐ Zeer licht
- ☐ Licht

☐	Niet licht, niet zwaar
☐	Zwaar
☐	Zeer zwaar

De volgende vragen gaan over hoe BELANGRIJK bepaalde zaken in het contact met de rechter voor u zijn.

43a. Hoe BELANGRIJK is het voor u dat de rechter...					
	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
u beleefd behandelt?	☐	☐	☐	☐	☐
rekening houdt met waar u recht op heeft?	☐	☐	☐	☐	☐
belangstelling toont voor uw persoonlijke verhaal?	☐	☐	☐	☐	☐

43b. En hoe BELANGRIJK is het voor u dat de rechter...					
	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
u het gevoel geeft dat hij of zij u serieus neemt?	☐	☐	☐	☐	☐
begrip toont voor uw situatie?	☐	☐	☐	☐	☐
vertrouwelijk met uw persoonsgegevens omgaat?	☐	☐	☐	☐	☐

43c. Hoe BELANGRIJK is het voor u dat de rechter ...					
	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
u de redenen voor zijn of haar beslissingen laat weten?	O	O	O	O	O
u informatie geeft over het verloop van het proces?	O	O	O	O	O
de juiste schadevergoeding oplegt?	O	O	O	O	O
onpartijdig is?	O	O	O	O	O
deskundig is?	O	O	O	O	O
43d. Hoe BELANGRIJK is het voor u dat de rechter ...					
	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
u de gelegenheid geeft uw verhaal te doen, voordat hij of zij een beslissing neemt?	O	O	O	O	O
voldoende informatie van u vraagt om een goede beslissing te nemen?	O	O	O	O	O
43e. Hoe BELANGRIJK is het voor u dat de rechter ...					
	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
het gevaar van herhaling van het slachtofferschap verkleint?	O	O	O	O	O

voldoende doet om de dader te berechten?	☐	☐	☐	☐	☐
voldoende doet om de dader te straffen?	☐	☐	☐	☐	☐

44. Zijn er behalve de eerdergenoemde zaken nog andere dingen die voor u belangrijk zijn geweest met betrekking tot de rechter?

☐ Ja

☐ Nee → vraag 46 **BLOK SLACHTOFFERHULP**

45. Kunt u aangeven welke aspecten dit zijn?

.....
 .....

ERVARINGEN MET SLACHTOFFERHULP NEDERLAND

Routing: allen

Wij willen u een aantal vragen stellen over uw ervaringen met Slachtofferhulp en het belang dat u aan verschillende onderdelen van de dienstverlening van Slachtofferhulp hecht.

Slachtofferhulp is een organisatie die praktische en juridische adviezen geeft en emotionele steun aanbiedt. Wij vragen u niet alleen te denken aan de medewerker waar u hulp van heeft gekregen, maar aan alle medewerkers van Slachtofferhulp waar u mee gesproken heeft of mee te maken heeft gehad.

46. Heeft u vanwege het misdrijf contact gehad met een medewerker van Slachtofferhulp?

☐ Ja → vraag 47a

☐ Nee → als steekproef = slachtofferhulp naar vraag 46a, anders vraag 51

46a. U bent gevraagd deel te nemen aan dit onderzoek omdat uit de registratie van de betrokken organisatie blijkt dat u naar aanleiding van het misdrijf contact met hen heeft gehad. Voor het onderzoek is het van belang dat alle ervaringen worden meegenomen. Ook wanneer het bijvoorbeeld gaat om een kort contact met de instanties. Daarom stellen wij u voor de zekerheid de voorgaande vraag nogmaals.

Heeft u vanwege het misdrijf contact gehad met een medewerker van Slachtofferhulp?

☐ Ja

☐ Nee → vraag 51

47a. Kunt u aangeven in hoeverre u het (geheel) eens of (geheel) oneens bent met de volgende stellingen?

De medewerkers van Slachtofferhulp...

	Geheel mee oneens		Niet mee eens, niet mee oneens	Geheel mee eens		
	1	2	3	4	5	n.v.t.
hebben mij beleefd behandeld.	0	0	0	0	0	
hebben belangstelling getoond voor mijn persoonlijke verhaal.	0	0	0	0	0	
zijn vertrouwelijk omgegaan met mijn persoonsgegevens.	0	0	0	0	0	
hebben mij het gevoel gegeven dat zij mij serieus namen.	0	0	0	0	0	
hebben begrip getoond voor mijn situatie.	0	0	0	0	0	

hebben medeleven getoond.	☐	☐	☐	☐	☐	
hebben mij doorverwezen en/of begeleid naar andere hulpinstanties indien dat nodig was.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
hebben mij professioneel behandeld.	☐	☐	☐	☐	☐	

47b. Kunt u aangeven in hoeverre u het (geheel) eens of (geheel) oneens bent met de volgende stellingen?

De medewerkers van Slachtofferhulp...

	Geheel mee oneens		Niet mee eens, niet mee oneens		Geheel mee eens		
	1	2	3	4	5	n.v.t.	
hebben mij informatie gegeven over waar ik als slachtoffer recht op heb.	☐	☐	☐	☐	☐		
hebben mij informatie gegeven over de overige mogelijkheden tot hulpverlening.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
hebben mij informatie gegeven over de gang van zaken bij de politie, het Openbaar Ministerie en de rechtbank.	☐	☐	☐	☐	☐		
hebben mij informatie gegeven over wat ik moest doen om mijn schade vergoed te krijgen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

hebben mij praktische ondersteuning gegeven, zoals hulp bij het invullen van verschillende formulieren.	O	O	O	O	O	O
hebben mij juridische ondersteuning gegeven.	O	O	O	O	O	O

47c. Kunt u aangeven in hoeverre u het (geheel) eens of (geheel) oneens bent met de volgende stellingen?

De medewerkers van Slachtofferhulp...

	Geheel mee oneens		Niet mee eens, niet mee oneens		Geheel mee eens		
	1	2	3	4	5		n.v.t.
hebben zich ingezet om mijn schade vergoed te krijgen.	O	O	O	O	O	O	
hebben mijn schade goed ingeschat.	O	O	O	O	O	O	

47d. Kunt u aangeven in hoeverre u het (geheel) eens of (geheel) oneens bent met de volgende stellingen?

De medewerkers van Slachtofferhulp...

	Geheel mee oneens		Niet mee eens, niet mee oneens		Geheel mee eens		
	1	2	3	4	5		n.v.t.
hebben mijn gevoel van veiligheid vergroot.	O	O	O	O	O		

hebben mij adviezen gegeven over hoe ik in de toekomst slachtofferschap kan voorkomen	☐	☐	☐	☐	☐	
hebben mijn gevoel van angst verkleind.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
hebben mij emotionele hulp gegeven.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

De volgende vragen gaan over hoe BELANGRIJK bepaalde zaken bij Slachtofferhulp voor u zijn.

48a. Hoe BELANGRIJK is het voor u dat medewerkers van Slachtofferhulp...					
	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
u beleefd behandelen?	☐	☐	☐	☐	☐
belangstelling tonen voor uw persoonlijke verhaal?	☐	☐	☐	☐	☐
u het gevoel geven dat zij u serieus nemen?	☐	☐	☐	☐	☐
vertrouwelijk omgaan met uw persoonsgegevens?	☐	☐	☐	☐	☐

48b. En hoe BELANGRIJK vindt u het dat medewerkers van Slachtofferhulp...					
	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
begrip tonen voor uw situatie?	0	0	0	0	0
medeleven tonen?	0	0	0	0	0
u naar andere hulpinstanties doorverwijzen en/of begeleiden, indien dat nodig is?	0	0	0	0	0
u professioneel behandelen?	0	0	0	0	0

48c. Hoe BELANGRIJK is het voor u dat medewerkers van Slachtofferhulp...					
	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
u informatie geven over de overige mogelijkheden tot hulpverlening?	0	0	0	0	0
u informatie geven over waar u als slachtoffer recht op heeft?	0	0	0	0	0
u adviezen geven over hoe u in de toekomst slachtofferschap kan voorkomen	0	0	0	0	0
u informatie geven over de gang van zaken bij de politie, het Openbaar Ministerie en de rechtbank?	0	0	0	0	0

48d. En hoe BELANGRIJK vindt u het dat medewerkers van Slachtofferhulp...					
	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
u informatie geven over wat u moet doen om uw schade vergoed te krijgen?	0	0	0	0	0
u praktische ondersteuning geven, zoals hulp bij het invullen van verschillende formulieren?	0	0	0	0	0
u juridische ondersteuning geven?	0	0	0	0	0

48e. Hoe belangrijk is het voor u dat medewerkers van Slachtofferhulp...					
	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
zich inzetten om uw schade vergoed te krijgen?	0	0	0	0	0
uw schade goed inschatten?	0	0	0	0	0

48f. Hoe belangrijk is het voor u dat medewerkers van Slachtofferhulp...					
	Eigenlijk niet zo belangrijk			Van het allergrootste belang	
	1	2	3	4	5
uw gevoel van veiligheid vergroten?	0	0	0	0	0
uw gevoel van angst verkleinen?	0	0	0	0	0
u emotionele hulp geven?	0	0	0	0	0

49. Zijn er behalve de eerdergenoemde zaken nog andere dingen die voor u belangrijk zijn geweest met betrekking tot Slachtofferhulp?

☐ Ja

☐ Nee → vraag 51 (ALGEMENE INDRUK STRAFRECHT)

50. Kunt u aangeven welke aspecten dit zijn?

.....
 .....

ALGEMENE INDRUK OVER HET STRAFRECHT

Routing: allen

Wij willen u een aantal stellingen voorleggen met betrekking tot de politie en de rechtbanken.

Het gaat hierbij NIET specifiek om ervaringen met uw eigen zaak, maar om uw algemene indruk.

51. Kunt u aangeven in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen?

	Geheel mee oneens		Niet mee eens, niet mee oneens		Geheel mee eens
	1	2	3	4	5
Ik heb veel respect voor de politie.	☐	☐	☐	☐	☐
In het algemeen, zijn politieagenten eerlijk.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben trots op de politie.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind dat iedereen de politie zou moeten steunen.	☐	☐	☐	☐	☐
Als het er echt om gaat dan is de politie er voor je.	☐	☐	☐	☐	☐

Als het er echt om gaat is de politie er om je te helpen.	☐	☐	☐	☐	☐
Over het algemeen garanderen de rechtbanken iedereen een eerlijk proces.	☐	☐	☐	☐	☐
De grondrechten van burgers worden beschermd door de rechtbanken.	☐	☐	☐	☐	☐
Over het algemeen zijn rechters eerlijk.	☐	☐	☐	☐	☐
Beslissingen van de rechtbank zijn bijna altijd eerlijk.	☐	☐	☐	☐	☐

Routing: vraag 52 en 52a alleen steekproef OM en SHN. Politie naar 53.

Wij willen u nog een aantal vragen voorleggen over het eventueel procederen voor een schadevergoeding.

52. Heeft u, na de uitspraak van de rechter in de strafzaak, op enig moment overwogen verder te procederen om uw schade vergoed te krijgen?

- ☐ Ja, ik heb het overwogen, maar er van afgezien (ga naar vraag 52a)
- ☐ Ja, ik ben het nog aan het overwegen (ga naar vraag 53)
- ☐ Ja, dit heb ik overwogen en ben ook een procedure begonnen (naar vraag 53)
- ☐ Nee (ga naar vraag 53)
- ☐ Weet niet (ga naar vraag 53)

52a. Welke reden was voor u het meest belangrijk voor uw besluit om niet verder te procederen:

- ☐ Een procedure kost veel tijd
- ☐ Een procedure kost veel geld
- ☐ Een procedure kost veel energie
- ☐ Een procedure roept negatieve emoties op
- ☐ Het is de moeite niet waard
- ☐ De zaak zal waarschijnlijk niet gewonnen worden
- ☐ Ik kreeg het advies niet te gaan procederen (bijvoorbeeld van advocaat, rechtsbijstandverzekeraar, slachtofferhulp)
- ☐ De dader heeft geen geld of vermogen
- ☐ Anders, namelijk ....

ACHTERGRONDKENMERKEN

Routing: allen

53. Wat is uw geslacht?

- ☐ Man
- ☐ Vrouw

54. Wat is uw geboortear?

19...

55. Wat is uw geboorteland?

- ☐ Nederland
- ☐ Suriname
- ☐ Antillen
- ☐ Aruba
- ☐ Turkije

- ☐ Marokko
- ☐ Indonesië
- ☐ Molukken
- ☐ Anders.....

56. Wat is het geboorteland van uw vader?

- ☐ Nederland
- ☐ Suriname
- ☐ Antillen
- ☐ Aruba
- ☐ Turkije
- ☐ Marokko
- ☐ Indonesië
- ☐ Molukken
- ☐ Anders.....

57. Wat is het geboorteland van uw moeder?

- ☐ Nederland
- ☐ Suriname
- ☐ Antillen
- ☐ Aruba
- ☐ Turkije
- ☐ Marokko
- ☐ Indonesië
- ☐ Molukken
- ☐ Anders.....

58. Wat is de hoogste door u afgemaakte opleiding of welke dagopleiding volgt u nu?

- ☐ Lagere school of basisschool niet afgemaakt
- ☐ Lagere school of basisschool of speciaal onderwijs
- ☐ Lbo of vbo of vmbo kaderberoepsgerichte- of basisberoepsgerichte leerweg
(bijv. LTS, LEAO, LHNO, Ambachtschool, Huishoudschool, Lagere Detailhandelsschool, Lagere land- en tuinbouwschool)
- ☐ Mavo of mulo of ulo of vmbo theoretische leerweg of vmbo gemengde leerweg
- ☐ Middelbaar beroepsonderwijs
(bijv. MTS, MEAO, MHNO, MSPO, MAO, opleiding verpleging, politieschool, Middelbare land- en tuinbouwschool)
- ☐ Havo of vwo of gymnasium of athenaeum of hbs of mms
- ☐ Hoger beroepsonderwijs
(bijv. HTS, HEAO, Pedagogische Academie, Lerarenopleiding, Sociale Academie, Kunstacademie, soortgelijke particuliere opleiding)
- ☐ Universiteit (vóór 1986: ook Technische Hogeschool en Landbouw Hogeschool)

59. Heeft u op dit moment een betaalde baan?

- ☐ Ja, ik ben in loondienst →Vraag **61**
- ☐ Ja, ik ben zelfstandig ondernemer →Vraag **61**
- ☐ Nee

60. Welke situatie is op dit moment op u het meest van toepassing? Bent u:

- ☐ Werkloos maar had hiervoor een baan
- ☐ Werkloos en had hiervoor geen baan
- ☐ Huisvrouw / Huisman
- ☐ Arbeidsongeschikt
- ☐ Scholier of student

- ☐ Gepensioneerd of VUT
- ☐ Anders, namelijk.....

[De volgende vraag stellen indien op vraag 12 het antwoord 'niet of 'gedeeltelijk' is gegeven.]

61. Het Ministerie van Veiligheid en Justitie wil de mogelijkheid om schade te verhalen op de dader verbeteren. Daarom is het belangrijk te weten waarom het u niet is gelukt de schade volledig vergoed te krijgen. Mag het Ministerie u over een aantal maanden benaderen om daarover een paar vragen te stellen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet niet / twijfel

62. Heeft u nog opmerkingen over zaken die in deze enquête niet aan de orde zijn gekomen of opmerkingen over de enquête zelf?

- ☐ Nee
- ☐ Ja Namelijk.....

63. Wij stellen het zeer op prijs dat u aan dit onderzoek hebt meegewerkt. Als blijk van waardering bieden wij u 5 euro aan. U kunt kiezen uit deze mogelijkheden:

1. U ontvangt een vergoeding van 5 euro op uw bankrekening
2. U doneert 5 euro aan een goed doel naar keuze
3. Geen van beide

Indien 63=1 verder met 64

Indien 63=2 verder met 65

Anders naar einde

64. Wilt u hieronder uw gegevens invullen zodat wij het bedrag van 5 euro aan u over kunnen maken?

Naam:

Voorletter:

Plaats:

Banknummer:

Routing: hierna naar einde

65. U kunt een keuze maken uit de volgende goede doelen:

1. Artsen zonder Grenzen
2. Amnesty International
3. Unicef
4. War Child
5. Wereld Natuur Fonds

Einde vragenlijst.

U bent aan het eind gekomen van deze vragenlijst. Wij willen u hartelijk bedanken voor uw tijd en moeite voor het invullen van deze vragenlijst.

Bijlage 6.2

Factor Analysis 1

Pattern Matrix		Factor				
		1	2	3	4	5
Hoe belangrijk vindt u het dat de medewerkers van het OM...						
u beleefd behandelen?		,574	,058	-,022	-,056	,013
belangstelling tonen voor uw persoonlijke verhaal?		,719	,027	-,114	,073	-,173
u het gevoel geven dat zij u serieus nemen?		,698	-,001	,134	,027	-,031
begrip tonen voor uw situatie?		,805	,007	,012	-,005	-,026
vertrouwelijk met uw persoonsgegevens omgaan?		,427	-,017	,072	-,030	,079
u uitleggen waar u als slachtoffer recht op heeft?		,268	,001	,166	-,446	-,052
medeleven tonen?		,400	,192	-,081	-,052	-,070
u de redenen voor haar beslissingen laten weten?		,163	-,001	,117	-,123	-,480
u informatie geven over het vervolg van het proces?		-,098	,015	,122	,006	-,930
u op de hoogte houden van de ontwikkelingen in uw zaak?		-,021	,015	,133	-,043	-,715
rekening houden met waar u als slachtoffer recht op heeft?		,081	-,028	,114	-,585	-,162
u informatie geven over wat u moet doen om uw schade vergoed te krijgen?		-,049	-,106	,078	-,852	,019
voldoende rekening houden met uw wensen en behoeften bij nemen van hun beslissingen?		,173	,109	-,171	-,258	-,392
u de gelegenheid geven uw verhaal te doen, voordat zij verdere stappen ondernemen?		,304	,058	-,155	-,076	-,473
voldoende informatie van u vragen om hun beslissingen goed te kunnen maken?		,343	,041	-,041	-,127	-,382
u voldoende ondersteunen in het regelen van uw schadevergoeding?		-,058	,085	-,086	-,857	-,002
uw schade goed inschatten?		,000	,100	-,049	-,813	,027
uw gevoel van veiligheid vergroten?		,078	,936	,067	,001	,141
het gevaar van herhaling van het slachtofferschap verkleinen?		-,083	,746	,024	-,003	-,147
uw gevoel van angst verkleinen?		,025	,901	,039	-,014	,048
voldoende doen om de dader te vervolgen?		,034	,106	,781	-,010	-,143
voldoende doen om de dader te veroordelen?		,068	,071	,802	-,063	-,055

Factor Correlation Matrix

Factor	1	2	3	4	5
1	1,000	,422	,169	-,461	-,464
2	,422	1,000	,159	-,337	-,318
3	,169	,159	1,000	-,225	-,213
4	-,461	-,337	-,225	1,000	,497
5	-,464	-,318	-,213	,497	1,000

Factor Analysis 2 (gekozen oplossing)

Pattern Matrix

	Factor				
	1	2	3	4	5
Hoe belangrijk vindt u het dat de medewerkers van het OM...					
u beleefd behandelen?	,590	,040	-,006	-,076	,035
belangstelling tonen voor uw persoonlijke verhaal?	,722	,008	-,105	,027	-,139
u het gevoel geven dat zij u serieus nemen?	,718	-,019	,145	,010	-,006
begrip tonen voor uw situatie?	,810	,003	,014	,004	-,020
vertrouwelijk met uw persoonsgegevens omgaan?	,409	-,001	,054	,013	,050
medeleven tonen?	,396	,195	-,085	-,041	-,075
u de redenen voor haar beslissingen laten weten?	,168	,002	,105	-,097	-,494
u informatie geven over het vervolg van het proces?	-,099	,020	,095	,031	-,959
u op de hoogte houden van de ontwikkelingen in uw zaak?	-,020	,026	,106	-,003	-,742
u informatie geven over wat u moet doen om uw schade vergoed te krijgen?	,001	-,090	,106	-,690	-,038
voldoende rekening houden met uw wensen en behoeften bij nemen van hun beslissingen?	,187	,095	-,155	-,262	-,378
u de gelegenheid geven uw verhaal te doen, voordat zij verdere stappen ondernemen?	,319	,037	-,141	-,109	-,441
voldoende informatie van u vragen om hun beslissingen goed te kunnen maken?	,354	,023	-,029	-,148	-,358
u voldoende ondersteunen in het regelen van uw schadevergoeding?	-,062	,041	-,037	-,957	,034
uw schade goed inschatten?	,011	,065	,001	-,853	,043
uw gevoel van veiligheid vergroten?	,069	,943	,052	,010	,127
het gevaar van herhaling van het slachtofferschap verkleinen?	-,076	,732	,022	-,020	-,140
uw gevoel van angst verkleinen?	,018	,914	,023	,006	,031
voldoende doen om de dader te vervolgen?	,050	,076	,821	-,035	-,123
voldoende doen om de dader te veroordelen?	,076	,053	,791	-,073	-,057

Factor Correlation Matrix					
Factor	1	2	3	4	5
1	1,000	,437	,156	-,439	-,477
2	,437	1,000	,179	-,347	-,316
3	,156	,179	1,000	-,175	-,229
4	-,439	-,347	-,175	1,000	,496
5	-,477	-,316	-,229	,496	1,000

Bijlage 6.3

Belangscores

Scores per indicator

Hoe belangrijk vindt u het dat de medewerkers van het OM...	1	2	3	4	5
...voldoende doen om de dader te vervolgen?	1,3	0,3	2,3	10,4	85,8
...voldoende doen om de dader te veroordelen?	0,5	0,3	2,8	10,4	86,0
...uw gevoel van veiligheid vergroten?	2,8	4,1	15,0	21,6	56,5
...het gevaar van herhaling van het slachtofferschap verkleinen?	3,1	1,8	12,0	20,1	63,1
...uw gevoel van angst verkleinen?	4,6	3,8	17,8	23,7	50,1
...u voldoende ondersteunen in het regelen van uw schadevergoeding?	2,0	3,3	12,2	30,5	51,9
...uw schade goed inschatten?	1,8	2,3	11,5	29,8	54,7
...u informatie geven over wat u moet doen om uw schade vergoed te krijgen?	1,8	1,8	6,6	29,8	60,1
...u beleefd behandelen?	0,5	1,8	13,2	32,1	52,4
...rekening houden met waar u als slachtoffer recht op heeft?	1,0	1,3	7,1	29,3	61,3
...belangstelling tonen voor uw persoonlijke verhaal?	0,3	1,8	12,2	26,2	59,5
...u het gevoel geven dat zij u serieus nemen?	-	0,8	4,6	19,3	75,3
...begrip tonen voor uw situatie?	0,8	1,0	7,9	32,3	58,0
...vertrouwelijk met uw persoonsgegevens omgaan?	0,5	-	3,1	8,1	88,3
...medeleven tonen?	3,1	5,1	26,5	29,8	35,6
...voldoende rekening houden met uw wensen en behoeften bij het nemen van hun beslissingen?	0,8	2,5	15,3	37,2	44,3
...u de gelegenheid geven uw verhaal te doen, voordat zij verdere stappen ondernemen?	0,5	1,0	10,2	31,6	56,7
...voldoende informatie van u vragen om hun beslissingen goed te kunnen maken?	0,3	1,3	6,4	26,2	65,9
...u op de hoogte houden van de ontwikkelingen in uw zaak?	0,5	1,0	4,8	27,0	66,7
...u informatie geven over het vervolg van het proces?	0,5	0,5	4,8	30,3	63,9
...u de redenen voor haar beslissingen laten weten?	0,5	1,0	8,4	29,3	60,8
...u uitleggen waar u als slachtoffer recht op heeft?	0,8	0,8	4,6	20,4	73,5
Hoe belangrijk is het voor u dat de rechter...	1	2	3	4	5
...voldoende doet om de dader te berechten?	-	3,1	2,5	10,6	83,8
...voldoende doet om de dader te straffen?	-	1,3	3,8	12,5	82,5
...het gevaar van herhaling van het slachtofferschap verkleint?	1,3	1,9	8,8	17,5	70,6
...de juiste schadevergoeding oplegt?	1,9	1,3	8,8	20,0	68,1

Hoe belangrijk is het voor u dat de rechter...	1	2	3	4	5
...u beleefd behandelt?	1,3	2,5	10,0	27,5	58,8
...rekening houdt met waar u recht op heeft?	-	1,3	5,6	26,3	66,9
...belangstelling toont voor uw persoonlijke verhaal?	1,3	2,5	8,1	25,0	63,1
...u het gevoel geeft dat hij of zij u serieus neemt?	-	1,3	3,8	16,3	78,8
...begrip toont voor uw situatie?	-	2,5	6,9	26,3	64,4
...vertrouwelijk met uw persoonsgegevens omgaat?	-	0,6	3,1	14,4	81,9
...gelegenheid geeft uw verhaal te doen, voordat hij/zij een beslissing neemt?	1,3	1,9	5,0	25,6	66,3
...voldoende informatie van u vraagt om een goede beslissing te nemen?	0,6	0,6	5,0	21,3	72,5
...u informatie geeft over het verloop van het proces?	0,6	-	8,8	26,3	64,4
...u de redenen voor zijn of haar beslissingen laat weten?	0,6	-	7,5	23,8	68,1

Scores per concept

belang bejegening OM					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	11	1	,2	,3	,3
	16	1	,2	,3	,5
	17	3	,6	,8	1,3
	18	4	,8	1,0	2,3
	19	3	,6	,8	3,1
	20	9	1,8	2,3	5,3
	21	8	1,6	2,0	7,4
	22	16	3,2	4,1	11,5
	23	17	3,4	4,3	15,8
	24	30	6,1	7,6	23,4
	25	33	6,7	8,4	31,8
	26	40	8,1	10,2	42,0
	27	36	7,3	9,2	51,1
	28	48	9,7	12,2	63,4
	29	43	8,7	10,9	74,3
	30	101	20,4	25,7	100,0
	Total	393	79,6	100,0	
Missing	System	101	20,4		
Total		494	100,0		

belang bejegening rechter					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	15	1	,2	,6	,6
	17	2	,4	1,3	1,9
	18	1	,2	,6	2,5
	20	2	,4	1,3	3,8
	21	1	,2	,6	4,4
	22	4	,8	2,5	6,9
	23	3	,6	1,9	8,8
	24	11	2,2	6,9	15,6
	25	12	2,4	7,5	23,1
	26	14	2,8	8,8	31,9
	27	11	2,2	6,9	38,8
	28	19	3,8	11,9	50,6
	29	16	3,2	10,0	60,6
	30	63	12,8	39,4	100,0
	Total	160	32,4	100,0	
Missing	System	334	67,6		
Total		494	100,0		

belang participatie rechter					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	1	,2	,6	,6
	4	2	,4	1,3	1,9
	5	2	,4	1,3	3,1
	6	2	,4	1,3	4,4
	7	7	1,4	4,4	8,8
	8	29	5,9	18,1	26,9
	9	14	2,8	8,8	35,6
	10	103	20,9	64,4	100,0
	Total	160	32,4	100,0	
Missing	System	334	67,6		
Total		494	100,0		

belang informatie rechter

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	1	,2	,6	,6
	6	6	1,2	3,8	4,4
	7	8	1,6	5,0	9,4
	8	29	5,9	18,1	27,5
	9	26	5,3	16,3	43,8
	10	90	18,2	56,3	100,0
	Total	160	32,4	100,0	
Missing	System	334	67,6		
Total		494	100,0		

belang compensatie OM

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	3	5	1,0	1,3	1,3
	5	1	,2	,3	1,5
	6	3	,6	,8	2,3
	7	5	1,0	1,3	3,6
	8	4	,8	1,0	4,6
	9	11	2,2	2,8	7,4
	10	17	3,4	4,3	11,7
	11	29	5,9	7,4	19,1
	12	70	14,2	17,8	36,9
	13	44	8,9	11,2	48,1
	14	37	7,5	9,4	57,5
	15	167	33,8	42,5	100,0
	Total	393	79,6	100,0	
Missing	System	101	20,4		
Total		494	100,0		

belang bescherming OM					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	3	8	1,6	2,0	2,0
	4	1	,2	,3	2,3
	5	2	,4	,5	2,8
	6	6	1,2	1,5	4,3
	7	7	1,4	1,8	6,1
	8	4	,8	1,0	7,1
	9	33	6,7	8,4	15,5
	10	15	3,0	3,8	19,3
	11	31	6,3	7,9	27,2
	12	39	7,9	9,9	37,2
	13	37	7,5	9,4	46,6
	14	34	6,9	8,7	55,2
	15	176	35,6	44,8	100,0
	Total	393	79,6	100,0	
Missing	System	101	20,4		
Total		494	100,0		

belang bescherming rechter					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	2	,4	1,3	1,3
	2	3	,6	1,9	3,1
	3	14	2,8	8,8	11,9
	4	28	5,7	17,5	29,4
	5	113	22,9	70,6	100,0
	Total	160	32,4	100,0	
Missing	System	334	67,6		
Total		494	100,0		

belang informatie/participatie OM					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	10	1	,2	,3	,3
	12	1	,2	,3	,5
	14	1	,2	,3	,8
	15	1	,2	,3	1,0
	16	1	,2	,3	1,3
	17	1	,2	,3	1,5
	18	4	,8	1,0	2,5
	19	5	1,0	1,3	3,8
	20	7	1,4	1,8	5,6
	21	6	1,2	1,5	7,1
	22	8	1,6	2,0	9,2
	23	14	2,8	3,6	12,7
	24	38	7,7	9,7	22,4
	25	23	4,7	5,9	28,2
	26	38	7,7	9,7	37,9
	27	49	9,9	12,5	50,4
	28	39	7,9	9,9	60,3
	29	35	7,1	8,9	69,2
	30	121	24,5	30,8	100,0
	Total	393	79,6	100,0	
Missing	System	101	20,4		
Total		494	100,0		

belang vergelding OM

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	2	,4	,5	,5
	3	1	,2	,3	,8
	4	1	,2	,3	1,0
	6	9	1,8	2,3	3,3
	7	3	,6	,8	4,1
	8	32	6,5	8,1	12,2
	9	18	3,6	4,6	16,8
	10	327	66,2	83,2	100,0
	Total	393	79,6	100,0	
Missing	System	101	20,4		
Total		494	100,0		

belang vergelding rechter

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	4	2	,4	1,3	1,3
	5	1	,2	,6	1,9
	6	6	1,2	3,8	5,6
	7	1	,2	,6	6,3
	8	15	3,0	9,4	15,6
	9	4	,8	2,5	18,1
	10	131	26,5	81,9	100,0
	Total	160	32,4	100,0	
Missing	System	334	67,6		
Total		494	100,0		

Bijlage 6.4

Oordeelscores

Scores indicatoren

De medewerkers van het Openbaar Ministerie...	1	2	3	4	5
...hebben voldoende gedaan om de dader te vervolgen.	21,4	7,6	15,8	13,2	42,0
...hebben voldoende gedaan om de dader te veroordelen.	23,9	6,9	15,8	16,0	37,4
...hebben mijn gevoel van veiligheid vergroot.	38,6	10,4	18,8	20,9	11,3
...hebben het gevaar van herhaling van slachtofferschap verkleind.	34,4	8,7	26,0	17,0	14,0
...hebben mijn gevoel van angst verkleind.	38,9	10,9	23,6	18,9	7,7
...hebben mij voldoende ondersteund in het regelen van mijn schadevergoeding.	39,5	9,0	14,2	14,5	22,9
...hebben mijn schade goed ingeschat.	36,4	11,1	16,7	13,0	22,8
...hebben mij informatie gegeven over wat ik moest doen om mijn schade vergoed te krijgen.	26,4	9,3	9,3	15,3	39,6
...hebben mij beleefd behandeld.	5,7	1,4	2,1	12,9	77,9
...hebben belangstelling getoond voor mijn persoonlijke verhaal.	16,1	6,6	10,2	23,4	43,8
...hebben mij het gevoel gegeven dat ik serieus werd genomen.	15,0	9,3	5,0	19,3	51,4
...hebben begrip getoond voor mijn situatie.	15,3	8,8	5,8	18,2	51,8
...zijn vertrouwelijk met mijn persoonsgegevens omgegaan.	7,8	2,5	18,4	13,1	58,1
...hebben medeleven getoond.	17,9	7,5	16,4	18,7	39,6
...hebben voldoende rekening gehouden met mijn wensen en behoeften bij het nemen van hun beslissingen.	28,2	8,4	20,4	18,1	24,9
...hebben mij de gelegenheid gegeven mijn verhaal te doen, voordat zij verdere stappen ondernamen.	30,5	8,9	16,0	14,5	30,0
...hebben voldoende informatie van mij gevraagd om hun beslissingen goed te kunnen maken.	28,8	9,4	15,5	15,3	31,0
...hebben mij op de hoogte houden van de ontwikkelingen in mijn zaak.	19,3	12,5	7,4	18,1	42,8
...hebben mij informatie gegeven over het vervolg van het proces.	19,3	8,5	7,1	18,7	46,5
...hebben mij de redenen voor hun beslissingen laten weten.	28,7	8,2	10,5	19,6	33,0
De rechter...					
...heeft voldoende gedaan om de dader te berechten.	17,2	8,0	11,5	20,7	42,5
...heeft voldoende gedaan om de dader te straffen.	19,5	9,2	14,9	13,8	42,5
...heeft het gevaar van herhaling van het slachtofferschap verkleind.	25,3	11,5	26,4	14,9	21,8

...heeft een juiste schadevergoeding opgelegd.	33,8	8,8	13,8	11,3	32,5
...heeft mij beleefd behandeld.	6,9	3,4	5,7	12,6	71,3
...hield rekening met waar ik recht op heb.	18,4	9,2	17,2	19,5	35,6
...heeft belangstelling getoond voor mijn persoonlijke verhaal.	10,3	5,7	11,5	21,8	50,6
...heeft mij het gevoel gegeven dat ik serieus werd genomen.	11,5	4,6	10,3	17,2	56,3
...toonde begrip voor mijn situatie.	12,6	5,7	14,9	19,5	47,1
...ging vertrouwelijk met mijn persoonsgegevens om.	5,7	2,3	21,8	12,6	57,5
...heeft mij gelegenheid gegeven mijn verhaal te doen, voordat hij of zij een beslissing nam.	13,8	2,3	13,8	13,8	56,3
...heeft voldoende informatie van mijn gevraagd om een goede beslissing te nemen.	20,7	9,2	16,1	17,2	36,8
...heeft mij informatie gegeven over het verloop van het proces.	27,6	11,5	10,3	18,4	32,2
...heeft mij de redenen voor zijn of haar beslissingen laten weten.	24,4	8,1	9,3	16,3	41,9

Scores concepten

ervaren vergelding OM (voldoende gedaan aan vervolging en veroordeling)					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	77	15,6	19,6	19,6
	3	10	2,0	2,5	22,1
	4	19	3,8	4,8	27,0
	5	15	3,0	3,8	30,8
	6	53	10,7	13,5	44,3
	7	14	2,8	3,6	47,8
	8	46	9,3	11,7	59,5
	9	25	5,1	6,4	65,9
	10	134	27,1	34,1	100,0
	Total	393	79,6	100,0	
Missing	System	101	20,4		
Total		494	100,0		

ervaren vergelding rechter

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	14	2,8	16,1	16,1
	3	2	,4	2,3	18,4
	4	5	1,0	5,7	24,1
	5	2	,4	2,3	26,4
	6	12	2,4	13,8	40,2
	7	2	,4	2,3	42,5
	8	12	2,4	13,8	56,3
	9	5	1,0	5,7	62,1
	10	33	6,7	37,9	100,0
	Total	87	17,6	100,0	
Missing	System	407	82,4		
Total		494	100,0		

ervaren bescherming OM

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	3	89	18,0	26,5	26,5
	4	9	1,8	2,7	29,2
	5	22	4,5	6,5	35,7
	6	19	3,8	5,7	41,4
	7	26	5,3	7,7	49,1
	8	24	4,9	7,1	56,3
	9	40	8,1	11,9	68,2
	10	22	4,5	6,5	74,7
	11	23	4,7	6,8	81,5
	12	25	5,1	7,4	89,0
	13	14	2,8	4,2	93,2
	14	9	1,8	2,7	95,8
	15	14	2,8	4,2	100,0
	Total	336	68,0	100,0	
Missing	System	158	32,0		
Total		494	100,0		

ervaren compensatie OM

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	3	57	11,5	19,9	19,9
	4	13	2,6	4,5	24,5
	5	16	3,2	5,6	30,1
	6	17	3,4	5,9	36,0
	7	24	4,9	8,4	44,4
	8	10	2,0	3,5	47,9
	9	15	3,0	5,2	53,1
	10	21	4,3	7,3	60,5
	11	27	5,5	9,4	69,9
	12	10	2,0	3,5	73,4
	13	22	4,5	7,7	81,1
	14	13	2,6	4,5	85,7
	15	41	8,3	14,3	100,0
	Total	286	57,9	100,0	
Missing	System	208	42,1		
Total		494	100,0		

ervaren participatie rechter

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	9	1,8	10,3	10,3
	3	2	,4	2,3	12,6
	4	5	1,0	5,7	18,4
	5	3	,6	3,4	21,8
	6	15	3,0	17,2	39,1
	7	2	,4	2,3	41,4
	8	11	2,2	12,6	54,0
	9	10	2,0	11,5	65,5
	10	30	6,1	34,5	100,0
	Total	87	17,6	100,0	
Missing	System	407	82,4		
Total		494	100,0		

ervaren informatievoorziening door rechter

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	15	3,0	17,4	17,4
	3	5	1,0	5,8	23,3
	4	3	,6	3,5	26,7
	5	7	1,4	8,1	34,9
	6	12	2,4	14,0	48,8
	7	5	1,0	5,8	54,7
	8	6	1,2	7,0	61,6
	9	9	1,8	10,5	72,1
	10	24	4,9	27,9	100,0
	Total	86	17,4	100,0	
Missing	System	408	82,6		
Total		494	100,0		

ervaren bejegening door OM

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	6	2	,4	1,7	1,7
	8	1	,2	,8	2,5
	9	1	,2	,8	3,3
	10	3	,6	2,5	5,8
	11	2	,4	1,7	7,5
	12	2	,4	1,7	9,2
	13	4	,8	3,3	12,5
	14	2	,4	1,7	14,2
	15	4	,8	3,3	17,5
	16	2	,4	1,7	19,2
	17	3	,6	2,5	21,7
	18	2	,4	1,7	23,3
	20	3	,6	2,5	25,8
	21	1	,2	,8	26,7
	22	2	,4	1,7	28,3
	23	6	1,2	5,0	33,3
	24	6	1,2	5,0	38,3
	25	6	1,2	5,0	43,3
	26	14	2,8	11,7	55,0
	27	7	1,4	5,8	60,8
	28	11	2,2	9,2	70,0
	29	3	,6	2,5	72,5
	30	33	6,7	27,5	100,0
	Total	120	24,3	100,0	
Missing	System	374	75,7		
Total		494	100,0		

ervaren bejegening door rechter					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	6	2	,4	2,3	2,3
	8	1	,2	1,1	3,4
	10	3	,6	3,4	6,9
	12	2	,4	2,3	9,2
	14	2	,4	2,3	11,5
	15	1	,2	1,1	12,6
	16	2	,4	2,3	14,9
	17	1	,2	1,1	16,1
	18	4	,8	4,6	20,7
	19	3	,6	3,4	24,1
	20	2	,4	2,3	26,4
	21	2	,4	2,3	28,7
	22	4	,8	4,6	33,3
	23	3	,6	3,4	36,8
	24	6	1,2	6,9	43,7
	25	3	,6	3,4	47,1
	26	5	1,0	5,7	52,9
	27	5	1,0	5,7	58,6
	28	11	2,2	12,6	71,3
	29	7	1,4	8,0	79,3
	30	18	3,6	20,7	100,0
	Total	87	17,6	100,0	
Missing	System	407	82,4		
Total		494	100,0		

ervaren informatie/participatie OM					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	6	29	5,9	8,2	8,2
	7	7	1,4	2,0	10,2
	8	4	,8	1,1	11,4
	9	7	1,4	2,0	13,4
	10	8	1,6	2,3	15,6
	11	7	1,4	2,0	17,6
	12	10	2,0	2,8	20,5
	13	14	2,8	4,0	24,4
	14	16	3,2	4,5	29,0
	15	4	,8	1,1	30,1
	16	13	2,6	3,7	33,8
	17	16	3,2	4,5	38,4
	18	19	3,8	5,4	43,8
	19	16	3,2	4,5	48,3
	20	20	4,0	5,7	54,0
	21	11	2,2	3,1	57,1
	22	8	1,6	2,3	59,4
	23	14	2,8	4,0	63,4
	24	20	4,0	5,7	69,0
	25	14	2,8	4,0	73,0
	26	12	2,4	3,4	76,4
	27	13	2,6	3,7	80,1
	28	11	2,2	3,1	83,2
	29	18	3,6	5,1	88,4
	30	41	8,3	11,6	100,0
	Total	352	71,3	100,0	
Missing	System	142	28,7		
Total		494	100,0		

De rechter (Oordeel) - heeft het gevaar van herhaling van het slachtofferschap verkleind.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Geheel mee oneens	22	4,5	25,3	25,3
	Een beetje mee oneens	10	2,0	11,5	36,8
	Niet mee eens, niet mee oneens	23	4,7	26,4	63,2
	Een beetje mee eens	13	2,6	14,9	78,2
	Geheel mee eens	19	3,8	21,8	100,0
	Total	87	17,6	100,0	
Missing	System	407	82,4		
Total		494	100,0		

De rechter (Oordeel) - heeft een juiste schadevergoeding opgelegd.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Geheel mee oneens	27	5,5	33,8	33,8
	Een beetje mee oneens	7	1,4	8,8	42,5
	Niet mee eens, niet mee oneens	11	2,2	13,8	56,3
	Een beetje mee eens	9	1,8	11,3	67,5
	Geheel mee eens	26	5,3	32,5	100,0
	Total	80	16,2	100,0	
Missing	Niet van toepassing	7	1,4		
	System	407	82,4		
	Total	414	83,8		
Total		494	100,0		

Bijlage 6.5

Klassengrenzen afhankelijke variabelen en n per klasse (belangscores)

Logistische regressies meldingsredenen

Afhankelijke variabele	Aantal factoren in het model	Minimaal vereiste n in kleinste klasse	Klassen	Feitelijke n per klasse
Meldingsreden straf	8	80	ja	242
			nee	130
Meldingsreden bescherming	6	60	Ja	132
			nee	245
Meldingsreden compensatie	8	80	ja	84
			nee	293

Ordinale regressies belang aspecten rechtsreactie

Afhankelijke variabele	Aantal factoren in het model	Minimaal vereiste n in kleinste klasse	Klassen (belang)	Klassen-grenzen	Feitelijke n per klasse
Belang bescherming OM	11	66	laag	3 - 10	70
			gemiddeld	11 - 13	92
			hoog	14-15	190
Belang participatie/informatie OM	12	72	laag	6 - 24	79
			gemiddeld	25 - 27	96
			hoog	28 - 30	173
Belang compensatie OM	10	60	laag	3 - 11	63
			gemiddeld	12-13	107
			hoog	14-15	179

Logistische regressie belang aspecten rechtsreactie

Afhankelijke variabele	Aantal factoren in het model	Minimaal vereiste n in kleinste klasse	Klassen (belang)	Klassen-grenzen	Feitelijke n per klasse
Belang compensatie rechter	5	50	laag	1-4	48*
			hoog	5	104

* Dit zijn te weinig waarnemingen om de regressie analyse verantwoord uit te voeren.

Logistische regressies gebruik voorzieningen

Afhankelijke variabele	Aantal factoren in het model	Minimaal vereiste n in kleinste klasse	Klassen (belang)	Klassen-grenzen	Feitelijke n per klasse
Openstaan voor slachtoffer-dader gesprek	6	60	wel	-	42*
			niet	-	452
Gebruik (willen) maken van voegingsformulier	7	70	wel	-	312
			niet	-	147

* Dit zijn te weinig waarnemingen om de regressie analyse verantwoord uit te voeren. Sekse en type delict zijn daarom buiten beschouwing gelaten in deze multivariate analyse – zij hingen bivariaat niet samen met deze afhankelijke variabele. Met 3 factoren (vrijheidsgraden) resterend is de analyse alsnog uitgevoerd (zie paragraaf 7.4).

Bijlage 6.6

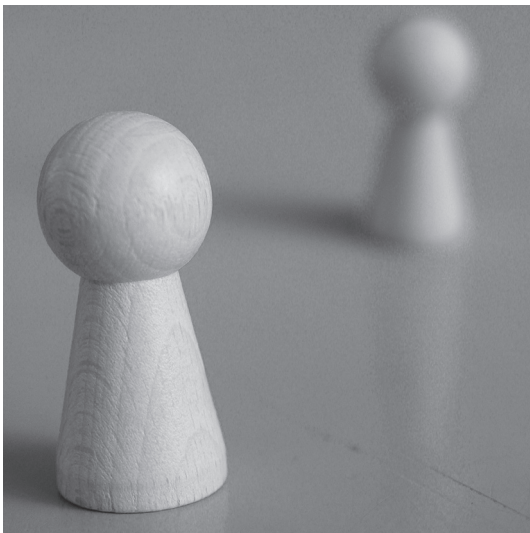
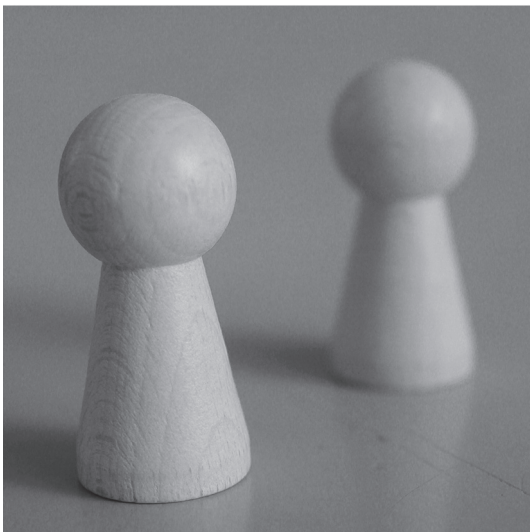
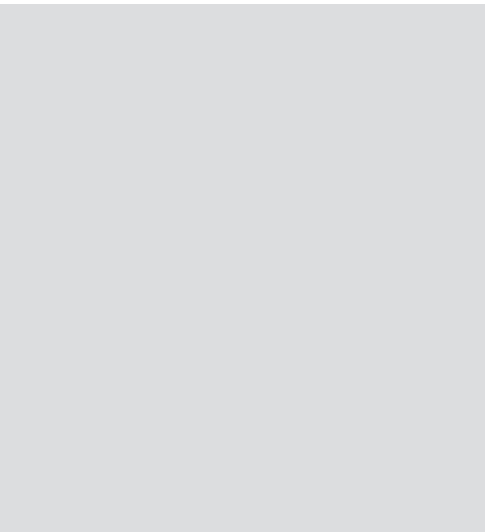
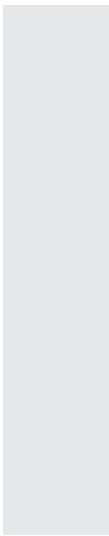
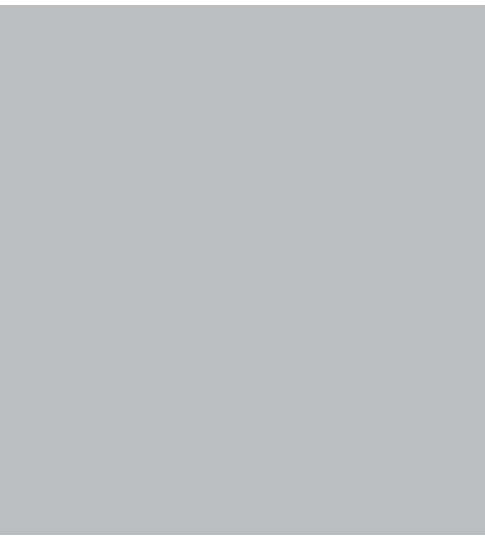
Klassengrenzen afhankelijke variabelen en n per klasse (oordeelscores)

Ordinale regressies

Afhankelijke variabele	Aantal factoren in het model	Minimaal vereiste n in kleinste klasse	Klassen (oordeel)	klassen-grenzen	Feitelijke n per klasse
Oordeel vergelding OM	11*	66	positief	8 - 10	177
			neutraal	5 - 7	75
			negatief	2 - 4	102
Oordeel compensatie OM	13	78	positief	12 - 15	78
			neutraal	7 - 11	86
			negatief	3 - 6	95

* Sekse slachtoffer en type delict zijn uit dit multivariate model gehouden omdat het aantal factoren te groot zou worden en deze variabelen bivariaat geen relatie hadden met de uitkomstmaat.

BIJLAGEN

Samenvatting

Summary

Bijlagen bij hoofdstuk 6

Bijlagen bij hoofdstuk 7

Curriculum Vitae en publicaties

Bijlage 7.1

Resultaten bivariate toetsen controlevariabelen meldingsredenen

	Straf dader	Bescherming	Schadevergoeding
Sekse	-	n=404 p= ,001 (FET)	-
Type delict	-	$X^2_{(377,2)} = 26,15$ p=,000	$X^2_{(377,2)} = 26,23$ p=,000
Jur. ernst delict	-	-	-
Schade geleden	-	n=404 p=,013 (FET)	n=404 p=,002 (FET)
Indruk strafrecht	-	-	n=404 p= ,004 (FET)
Geboorteland	n=402 p=,010 (FET)	-	-
Opleiding	-	-	-
Werkzaam	-	-	-
Leeftijd	n=400 t=3,53 p=,000	-	-
Methode veldwerk	n=404 p=,000 (FET)	-	n=404 p=,001 (FET)
Steekproefkader	-	-	-

∴ niet significant bij $p < ,05$

Bijlage 7.2

Resultaten bivariate toetsen controlevariabelen belang aspecten rechtsreactie

	n	Belang bescherming OM	Belang participatie/ informatie OM	Belang compensatie OM
Sekse	393	$Z = -3,92$ $p = ,000$	$Z = -3,75$ $p = ,000$	-
Type delict	366	$X^2 = 11,61$ $p = ,003$	$X^2 = 6,39$ $p = ,041$	$X^2 = 6,61$ $p = ,037$
Jur. ernst delict	366	$\tau_c = ,10$ $p = ,016$	$\tau_c = ,09$ $p = ,035$	-
Schade geleden	393	-	-	-
Hoe lang geleden	389	-	-	-
Indruk strafrecht	393	-	-	-
Geboorteland	391	-	-	-
Opleiding	384	$\tau_c = ,20$ $p = ,000$	$\tau_c = ,15$ $p = ,001$	$\tau_c = ,12$ $p = ,015$
Werkzaam	384	-	$Z = -2,98$ $p = ,003$	$Z = -2,26$ $p = ,024$
Leeftijd	387	$\tau_c = ,14$ $p = ,000$	$\tau_c = ,17$ $p = ,000$	$\tau_c = ,14$ $p = ,000$
Methode veldwerk	393	-	-	-
Steekproefkader	393	$Z = -2,43$ $p = ,015$	$Z = -3,74$ $p = ,000$	$Z = -2,62$ $p = ,009$

∴ niet significant bij $p < ,05$

Toelichting:

Z : Z-waarde bij Mann Whitney toetsen voor paarsgewijze vergelijkingen bij afhankelijke variabele op ordinaal niveau.

X^2 : bij type delict is een Kruskal Wallis (KW) toets is uitgevoerd voor vergelijking van meer dan twee groepen bij afhankelijke variabele op ordinaal niveau. Er is dus geen X^2 -toets uitgevoerd; wel wordt bij de KW-toets gebruik gemaakt van de chi-kwadraatverdeling om de p-waarde te bepalen.

τ_c : Kendall's tau-c bij toetsing van het verband tussen twee variabelen op ten minste ordinaal niveau.

	n	Belang compensatie rechter
Sekse	160	-
Type delict	152	-
Jur. ernst delict	151	-
Schade geleden	160	-
Hoe lang geleden	160	-
Indruk strafrecht	160	-
Geboorteland	159	-
Opleiding	157	-
Werkzaam	157	-
Leeftijd	159	-
Methode veldwerk	160	-
Steekproefkader	160	-

-: niet significant bij $p < ,05$

Bijlage 7.3.

Resultaten bivariate toetsen controlevariabelen slachtoffergerichte voorzieningen

	n	Voeging gedaan/ gewenst	Aantal participatievormen benut of gewenst	Slachtoffer-dader gesprek gedaan/ gewenst
Sekse	494	-	t=-2,87 p=,004	-
Type delict	459	-	F=15,59 p=,000	-
Jur. ernst delict	460	-	-	-
Schade geleden	494	p=,000 (FET)	t= 4,18 p=,000	-
Hoe lang geleden	488	X ² = 27,99 p=,000	τ_c =,20 p=,000	-
Indruk strafrecht	494	-	τ_c =-,13 p=,001	-
Geboorteland	492	-	-	-
Opleiding	483	-	-	-
Werkzaam	485	-	-	-
Leeftijd	488	-	-	-
Methode veldwerk	494	-	-	p= ,016 (FET)
steekproefkader	494	p=,000 (FET)	t= -3,40 p=,001	-

-: niet significant bij $p < ,05$

Toelichting:

t: t-toets vergelijking twee gemiddelden

F: ANOVA vergelijking meer dan twee gemiddelden

τ_c : Kendall's tau-c, berekend bij toetsing van het verband tussen twee variabelen op ten minste ordinaal niveau.

FET: Fisher's Exact Toets

Bijlage 7.4

Resultaten bivariate toetsen controlevariabelen oordeel aspecten rechtsreactie

	oordeel vergelding OM	oordeel compensatie OM
Sekse	-	-
Type delict	-	-
Jur. ernst delict	-	-
Schade geleden	$Z = -2,67$ $p = ,008$ $n = 393$	-
Hoe lang geleden	-	-
Belang vergelding	-	-
Verdachte vervolgd?	$KW X^2_{(393,2)} = 30,12$ $p = ,000$	$KW X^2_{(286,2)} = 10,93$ $p = ,004$
Belang compensatie	-	-
Gevoegd?	$KW X^2_{(393,2)} = 11,29$ $p = ,004$	$KW X^2_{(286,2)} = 20,49$ $p = ,000$
Schade vergoed?	$\tau_c = -,26$ $p = ,000$ $n = 360$	$\tau_c = -,26$ $p = ,000$ $n = 279$
Algemene indruk strafrecht	$\tau_c = ,34$ $p = ,000$ $n = 393$	$\tau_c = ,27$ $p = ,000$ $n = 286$
Geboorteland	-	-
Opleiding	-	-
Werkzaam	-	-
Leeftijd	$\tau_c = ,10$ $p = ,010$ $n = 387$	$\tau_c = ,11$ $p = ,014$ $n = 281$
Methode veldwerk	$Z = -2,67$ $p = ,008$ $n = 393$	-
Steekproefkader	-	-

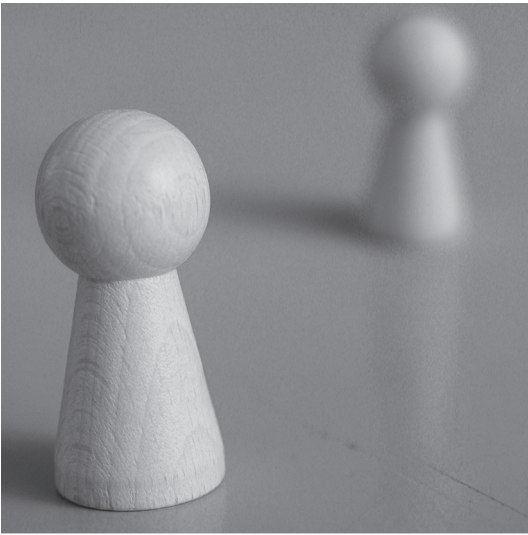
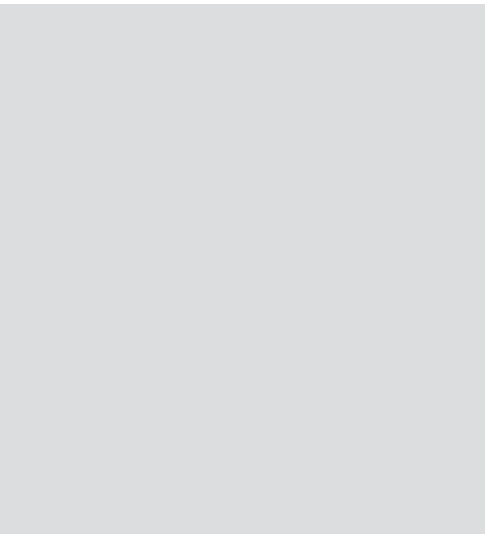
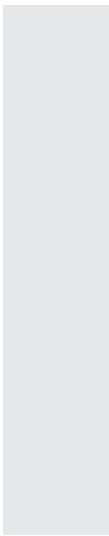
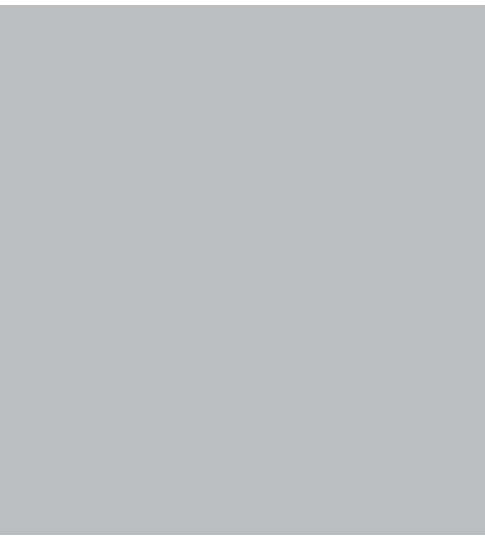
Toelichting:

τ_c : Kendall's tau-c, berekend bij toetsing van het verband tussen twee variabelen op ten minste ordinaal niveau.

Z : Z-waarde berekend bij Mann Whitney toetsen voor paarsgewijze vergelijkingen/afhankelijke variabele op ordinaal niveau.

$KW X^2$: er is een Kruskal Wallis toets uitgevoerd voor vergelijking van meer dan twee groepen/afhankelijke variabele op ordinaal niveau. Er is dus geen X^2 -toets uitgevoerd; wel wordt bij de KW-toets gebruik gemaakt van de chi-kwadraatverdeling om de p-waarde te bepalen.

BIJLAGEN

Samenvatting

Summary

Bijlagen bij hoofdstuk 6

Bijlagen bij hoofdstuk 7

Curriculum Vitae en publicaties

CURRICULUM VITAE

Annemarie ten Boom voltooide in 1990 de Nationale Hogeschool voor Toerisme en Verkeer in Breda en studeerde in 1993 af in de communicatiewetenschap aan de Katholieke Universiteit Nijmegen. Ze werkte bij diezelfde universiteit aan een onderzoek naar de beeldvorming van slachtoffers op het televisienieuws. Ook werkte ze als onderzoeker bij sportkoepel NOC*NSF en als docent massacommunicatie aan de HKU (audiovisueel) in Hilversum. Van 1996 tot 2001 was Annemarie beleidsmedewerker bij NOC*NSF. Ze ontwikkelde het beleid tegen seksueel misbruik in de sport en was coördinator van diverse onderzoeksprojecten. In 2001 maakte ze de overstap naar het WODC, het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum van het toenmalige Ministerie van Justitie. Ze begeleidde bij de afdeling Extern Wetenschappelijke Betrekkingen van het WODC als opdrachtgever tal van onderzoeksprojecten over de hele breedte van het justitierrein. Sinds 2005 heeft Annemarie zich gespecialiseerd. Ze begeleidt en doet sindsdien overwegend onderzoek naar slachtofferschap van misdrijven en het beleid van het Ministerie van Veiligheid en Justitie op dat terrein.

PUBLICATIES A. TEN BOOM

Boom, A. ten, Witkamp, B. en N. Mertens (2016). *De samenloop en samenhang van huiselijk geweld en kindermishandeling binnen gezinnen; een literatuurverkenning*. Den Haag: WODC. Cahiers 2016-07.

Boom, A. ten (2016). De behoefte aan bescherming van slachtoffers van misdrijven in verschillende slachtoffer-daderrelaties. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 15, 3-17.

Timmermans, A., van den Tillaart, J. en A. ten Boom (2016). Een eenvoudige diefstal of toch een mishandeling? Verschillen in type delict tussen zelfrapportage door slachtoffers en registratiesystemen bij instanties. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 15, 18-33.

Akkermans, A.J., Hulst, L., Claassen, L., Boom, A. ten, Elbers, N.A., van Wees, K.A.P.C. en D.J. Bruinvels (2015). *Slachtoffers en aansprakelijkheid. Een onderzoek naar behoeften, verwachtingen en ervaringen van slachtoffers en hun naasten met betrekking tot het civiele aansprakelijkheidsrecht. Deel II: Affectieschade*. Den Haag: Boom Lemma.

Boom, A. ten (2014). Aangiftegedrag in verschillende slachtoffer-dader relaties. *Delikt en Delinkwent*, 44(8), 587-614.

Boom, A. ten en K.F. Kuijpers. (2012) Victims' needs as basic human needs. *International Review of Victimology*, 18, 155-179.

Akkermans, A.J., Hulst, J.E., Claassen, E.A.M., Boom, A. ten, Elbers, N.A., van Wees, K.A.P.C. en D.J. Bruinvels (2009). Onderzoek biedt steun voor wetsvoorstel: vergoeding van affectieschade helpt, mits zorgvuldig aangeboden. *AV&S Aansprakelijkheid Verzekering en Schade*, juni 2009, 113-122.

Boom, A. ten en K.F. Kuijpers. (2008). *Behoeften van slachtoffers van delicten. Een systematische literatuurstudie naar behoeften zoals door slachtoffers zelf geuit*. Onderzoek en beleid 262. Den Haag: WODC.

Boom, A. ten en K.F. Kuijpers (2007). Wat wil het slachtoffer? *Justitiële verkenningen*, 33(3), 39-49.

Boom, A. ten, Ferwerda, H. en I. van Leiden (2007). Een pioniersstudie in justitieland: de evaluatie van Halt in een experimentele setting. *Tijdschrift voor Criminologie*, 49, 33-44.

Knoppers, A., Boom, A. ten, Buisman, A., Elling, A. en P. De Knop (2001). Values and norms in sport. In Steenbergen, J., de Knop, P. en A. Elling (eds.) *Values and Norms in Sport: Critical Reflections on the Position and Meanings of Sport in Society*, 17-32. Aken: Meyer & Meyer Sport.

Michielsens, M. en A. ten Boom (1999). Slachtoffers op het televisienieuws. In Michielsens, M., Mortelmans, D., Spee S. en M. Billet (eds.): *Bouw een vrouw. Sociale constructie van vrouwbeelden in de media*, 167-186. Gent: Academia Press.

Boom, A. ten (1997). Seksuele intimidatie en seksueel misbruik in de sport. In Backx, F.J.G. en B. Coumans (eds.): *Sport, Bewegen & Gezondheid. Preventie en zorg in de praktijk*, 1(3), 77-96. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.

